

Vatra veche

1

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IX, nr. 1(97) ianuarie 2017 *ISSN 2066-0952

**VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut**

Atena Elena Simionescu, Nereida I.- Ciclul personaje (gravură color- tehnică mixtă)

Antologie „Vatra veche” AȘA ESTE - VICEVERSA

Poetul își călește cuvintele ca
fierarul
Ce-i potcovește numai
Pe cei care nu se potcovesc
singuri

Întrebarea bizară este
Dacă Poetul-potcovarul
Se potcovește pe sine sau nu

Dacă se potcovește
Deduc că nu face parte
Din herghelia celor care nu se
potcovesc

De vreme ce nu se potcovește
Atunci face parte Din mulțimea
Celor care nu se potcovesc
singuri

Atunci ce mai sunt eu
Călindu-mi singur poemele

Între un Sens și Non Sens

Ciudată enunțare
Și când spun una
Și când spun alta
Eu mint și nu mint deloc
Așa este

Ș-atunci la ce-aș mai sta
Degeaba la coadă
La potcovit

IOAN BABA

Vatra veche dialog George Astaloș

SUMAR

Antologie „Vatra veche”, „Așa este – viceversa, de Ioan Baba/1
 Vatra veche dialog cu George Astaloș, de Titus Suci/3
 Vatra veche dialog cu Paul Goma, de Titus Suci/6
 Vatra veche dialog cu Adrian Lesenciu, de Gheorghe Postelnicu/8
 Eminescu sau despre adevăruri testamentare, de Cornel Ungureanu/11
 Marea, semnificanță al eternității, de Ioan Iacob/12
 Eminescu la Dunăre, de Codruța Băciut/13
 Centenarul proletar al nașterii lui Eminescu, de Constantin Bostan/14
 Cu gândul la Eminescu (Răzvan Ducan), de Cleopatra Lorințiu/16
 Aniversare I.L. Caragiale. Începuturile publicistice și literare, de Marin Iancu/17
 Poeme de Miron Țic/18
 George Coșbuc, care trebuie să fie încă citit, de Ioan Gheorghișor/19
 Ioan Alexandru și motivul *Patriei* în „Imnele Transilvaniei”, de Cătălin Varga/20
 Mihai Sin, unul dintre marii scriitori români ai sfârșitului de secol XX, de Dumitru Hurubă/22
 Esu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
 Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/25
 Cronica literară - cartea de poezie. Poezia imperială, de Nicolae Dan Frunelată/27
 Geometrie și armonie (Mihai Merticaru), de Constantin Mănuță/28
 O ipostază parametamorfică (Dan Ciupureanu) de Marian Daniel/29
 Pauză romantică, într-un veac precipitat (Dan Ionescu), de Geo Constantinescu/30
 Cronica literară – cartea de proză. O carte cât o mie (Ion Brad), de Nicolae Suci/31
 O proză neo-neorealistică (George L. Nimigeanu), de Ionel Popa/32
 Țara ascunsă (Alexandru Uiu), de Mircea Daroși/34
 Cretă color (Mihai Petre), de Gligor Hașa/35
 Nu mă tem (Silviu Urdea), de /36
 Cronica literară – critică. Poezia, suprema aventură existențială (George Popa), de Aurora Ciucă/37
 Cronica literară – publicistică. Cu pușca de soc la balul „bzonilor” (Felicia Popa), de Florin Șindrilă/38
 Strigăt, civic și justițiar, disperat (Paul Negoită), de Ion Roșioru/40
 Preoții nășăudenți și ASTRA (Maxim Morariu), de Luminița Cornea/42
 Cronica literară – monografii. Satul dimineților liniștite (Miron Țic), de Maria Toma-Damșa/43
 Cronica literară – antologii. Filigrane caroline, de Constantin Stancu/44
 Cronica literară – religie. Ispita smereniei (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciut/45
 Urmându-le Lor... (Valentin Marica), de Daniel Camară/46
 Precum arborii nădăjduirilor (Nicolae Băciut), de Valentin Marica/48
 Amândoi în aburul pâinii – concurs/48
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/49
 Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/51
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/52
 Pictura părintelui Arsenie Boca, de Iulian Chivu/53
 Să ne comportăm precum Ion Săracul din poveste, de Livia Ciupercă/55
 Amvon. De la tăcerile lui Dumnezeu, la palavrageala umană, de George Terziu/56
 Poeme de Felix Sima/57
 Poeme de Daniel Mureșan/57
 Un document inedit - Jean Bart în arhivele mureșene, de Nicolae Balint/58
 Haiku, - Marina Cușă, prezentare Iulian Dămăcuș/60
 Jurnal găgăuz, de Ovidiu Iancu/61
 Cartea care ne unește. Când Basarabia ne (mai) ia de mână (Raia Rogac, de Marian Nencescu/62
 Poeme de Ligia Ana Grindeanu/64
 Picătură de Vatră veche. Din Parnas în Agora și înapoi, de Traian Dinorel-D. Stănculescu/65
 Poeme de Anica Facina/66
 Biblioteca Babel. Elena Marqués (Spania). Traducere de Elisabeta Boțan/67
 Orizont. Prezentul și nestematele trecutului, de Hedi S. Simon/68
 Starea prozei. Triptic studențesc, de Gheorghe Patza/69
 Poezii de Emilia Amariei/70
 Asterisc. Incursiunea, de Alexandru Decebal Seul/70
 Starea prozei. Serbările școlare comuniste, de Dorin N. Uritescu/71
 Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Fanny și Liviu Rebreanu, de Luminița Cornea/73
 Întâlniri în spațiul virtual. Poetul Petru Ioan Crețu, de Veronica Lerner/75
 Excelsior. Poeme de Raluca Macovei/76
 Ocean întors. Măgelele copilăriei, de Simina Lazăr/77
 Plastica. Atena Elena Simionescu. Expoziția „Mater-Materia”, de Suzana Fântânariu/78
 Literatură și film. Prețul gloriei, de Alexandru Jurcan/81
 Festivalul „Ana Blandiana”. Regulament/81
 Epigramistul centenar. Mircea Ionescu-Quintus/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 Curier/83

Cuib nocturn

Sunetul minții

Visătorul

Sunetul naturii (gravură color- tehnică mixtă)

Număr ilustrat cu lucrări de Atena Elena Simionescu

Vatra veche dialog

George Astaloș

„Rezistența nu înseamnă să faci zgomot, nu înseamnă violență...”

(I) Inedit

George Astaloș (n. 4 octombrie 1933, București - d. 27 aprilie 2014, București) a fost un poet, romancier și dramaturg român care a locuit la Paris.

George (Gheorghe) Astaloș e absolvent al Școlii de Ofițeri topogeo-dezi (1953). Demisionează din armată pentru a se dedica exclusiv scrisului.

Debutează cu poezie în 1948, într-o revistă școlară. George Astaloș scrie poezie, teatru, roman, eseu, memorialistică, culegeri epistolare, critica și teorie literară.

Adevăratul său debut are loc însă abia în 1968/1969 pe scena Teatrului Cassandra din București cu piesa *Vin soldații*.

Este autorul teoriei pluridimensionalității teatrului (Teatrul Floral-Spațial). Hazardul obiectiv face ca Armata Roșie să invadeze Cehoslovacia după afișarea *Soldaților*, iar piesa primește permisiunea de a fi jucată.

Reacția guvernului României față de invadarea Cehoslovaciei a făcut posibilă reprezentarea piesei. Obține Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul de teatru "Vin soldații" și alte piese (1970). În 1972, i se montează prima piesă în Occident (*Vin soldații*, Teatrul Adyar, Paris, regia: Petrică Ionescu). Teatrul său a fost reprezentat pe scenele din: Paris, Londra, New York, Washington, Copenhaga, București, Stockholm, Edmonton, Bonn, Bruxelles, Lisabona, Madrid, Barcelona, Tel Aviv, Braga, Viena, Dortmund, Vilnius, Berlin etc.

La congresul PEN Clubului Internațional (Piran, Slovenia, 1971), președintele Pierre Emmanuel, i-a oferit o bursă a Academiei Franceze. George Astaloș se stabilește definitiv

la Paris, iar în 1976 i se acordă cetățenia franceză.

Este autorul a peste 40 de volume de poezie, proză, teatru, eseu, memorii și corespondență. Cărțile i-au fost publicate în: România, Franța, Italia, Portugalia, Statele Unite ale Americii, Luxemburg și Germania. Figurează în peste 20 de antologii de poezie și de teatru, apărute în Europa și în America de Nord.

Este autorul unui microdicționar argotic de circa 1000 de articole. Este autor a peste 200 de studii, eseuri și articole critice. Poezia i-a fost publicată în Franța, Italia, România, SUA, Canada, Germania, Belgia, Anglia, Turcia, Spania, Tunisia, Macedonia, Bulgaria etc.

Din 1972, a fost redactor-șef al revistei plurilingve *Nouvelle Europe*.

(Wikipedia)

*

Paris, casa unui **creator român**, biroul, o bibliotecă pe un perete întreg în care se găsește și creația acestuia, suntem în preajma cunoașterii unei opere pe care cei mai tineri dintre noi, dar și destui români în vârstă, nu o cunosc, nu au avut cum să o cunoască.

Pe unul dintre rafturi, în locul cărților – diplome, medalii, distincții ce i-au fost acordate de-a lungul anilor pentru activitatea sa culturală.

- O decorație prin care i s-a conferit (unui **cetățean român, unui literat român**) – cu prilejul bicentenarului Revoluției Franceze – statutul de Cetățean de Onoare al Parisului.

- Un toc ce conține Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1970), pentru poezie.

- O medalie obținută în Italia pentru poezia străină.

- O medalie a Academiei Parisului pentru literatură.

- Două medalii militare (în tinerete a fost încadrat în armata română).

- O statuie executată de sculptor francez Alain Perry inspirată de un volum de poezie al scriitorului.

- Peste 20 de afișe prin care i se anunță operele în Paris, Ankara, Metz, Ottawa, Londra, Copenhaga, Dortmund, Washington...

Producția dramaturgică a creatorului despre care vom vorbi e jucată la Paris, Ankara, Metz, Ottawa, Londra, Copenhaga, Dortmund, Washington...

În fine, ne aflăm în casa lui George Astaloș, autor a peste 40 de

volume de poezie, proză, teatru, eseu, memorii și corespondențe, stabilit în Franța din anul 1971; în casa domnului Astaloș alături de doamna Helen, soția sa, de cunoscutul actor Alexandru Repan și scriitorul Nicolae Iliescu.

- *Nu pot să încep discuția noastră decât parafrazând o foarte cunoscută vorbă a scriitorului Marin Preda: când un scriitor vine la Paris, caută alți scriitori. Deci, dragă George, ai plecat din România de mult, pentru cei tineri cunoașterea creației tale artistice a fost interzisă știm de ce, știm cum. Să facem deci câțiva pași în întâmpinarea celor care nu te cunosc. Încearcă adică să schițezi o prezentare a scriitorului care ești, o prezentare a cărților pe care le-ai semnat, scrise în țară, a celor publicate aici, deci a întregii activități depuse până la ora actuală.*

- *Drumul ar fi prea lung, adică ne-am pierde în detalii ce, poate, nu sunt semnificative pentru cititorul român. Deci... spicuiri cât de cât semnificative dintr-o viață agitată. Aș zice chiar aventuroasă. 1971, Slovenia, Piran, oraș situat în sud-vestul țării în preajma mării Adriatice, localitate în care s-au desfășurat lucrările Congresului PEN Club. Aici, nu prea știu de ce sau poate știu, dar nu se cade să mă pronunț, dinspre președintele Pierre Emmanuel – triluri, datorită cărora mi se părea că sunt pe altă lume, că visez. Îmi oferea o bursă a... Academiei Franceze! Bietul de mine ce să fac, cum să mă trezesc dintr-un astfel de vis?... Și-am visat, am tot visat, până în 1976... când am obținut cetățenia franceză!*

Dar să ne întoarcem la ale noastre. Vorbeai de cărți... Da, de-a lungul anilor s-au strâns câteva volume. Nu multe, nu puține, să zicem... des-tute. Ele, țin să fac această precizare, *vin* dintr-o structură mentală *arhitecturizată* acolo, în România, în anii copilăriei. Cu prietenul meu Repan, care a ajuns la Paris venind din Spania, știi ce-am încercat să ne reamintim? Dacă... *culoarea* whisky-ului e aceeași ca pe vremea tinereții noastre... Este... Dar ne putem reaminti, bunăoară, și de... *culoarea derutei* pe care am cunoscut-o toți cei din generația mea, pentru că între mine și Repan, de exemplu... Eu mă iau de el pentru că e alături de noi, de mine... →

TITUS SUCIU

Al. Repan: Meteahnă veche, George. Veche, incurabilă...

George Astaloș: Așa e, Sandule, ai dreptate... Deci deruta pe care generația noastră a trăit-o... El e absolvent a două facultăți: Facultatea de Istorie și Institutul de Teatru, secția Actorie. Ei bine, eu ca fost soldat, el ca dublu licențiat, eram deopotrivă... *mușcați* de morbul metafizicii. De-aia ne și căutam, de-aia ne și vizitam cât de des putem... Bine, acum situația este alta, dar în tinerețea noastră în România ce făceam?... Încercam să... *tricotăm*... să *însăilăm* în ceea ce ne frământa *câte un fir de altă culoare decât roșie*... Înțelegi ce vreau să spun, nu?... Deci în anii aceia, câți să fi fost, 10-12 ani, noi scriam poezii, pe care ni le spuneam unii altora. Deci, ei interpretau marile partituri din piesele prevăzute în repertoriu, dar așa, în intimități sigure, în cercuri de prieteni, și ei și noi, poeții, *recitam* și altfel de poezii. Altfel de *texte*. Însă acestea, în *regia* noastră, nu în a Direcției Teatrelor. Înțelegi ce vreau să spun, nu?... Ei bine, pentru *spectacolele* astea cea mai îndrăgită *scenă* a fost, ani buni, cea de la *Moldova*. Asta pentru că domnul Niculescu, responsabilul restaurantului, ne *îngăduia* cu o deschidere suflătoare de neuitat. Adică ne lăsa în local până când *trăgeam cortina* noi, nu dânsul, mai mult chiar de-atât, ne asigura, oricând, *recuzită necesară*: vin de cea mai bună calitate. Ți-amintești Sandule, nu?

Al. Repan: Ce-mi amintesc e că de câte ori stăteam lângă tine, paharul meu era totdeauna gol.

George Astaloș: Ciudat. Titus, să știi că eu am aceleași amintiri. Deci unul dintre noi greșește, dar să știi că la orele acelea frumoase... ale dimineții, păraseam localul braț la braț. Bun, să lăsăm glumele la o parte, să revenim la subiect. Deci *Moldova*... recitaluri până la cântatul cocoșilor... vedete Repan, Hossu... printre cei pe care nu-i numesc te rog să mă treci însă și pe mine... eu prezentându-mi poeziile cu patos... ei cu măiestrie... dar nu numai pe ale mele, firește, ei fiind, doar știi, maștrii ai scenelor noastre, stele ale filmului românesc...

Să revenim, însă, încă o dată la subiect, eu asigurându-te că acum nu va fi pentru ultima dată... Deci, cărțile mele... Păi dragul meu, cărțile din România au fost... mai mult alea

pe care nu le-am publicat, decât cele tipărite. Dacă nu cumva mă înșel, în țară mi-au fost tipărite trei manuscrise. Cele mai dragi îmi sunt volumul de poezie *Șotron* și cel de teatru *Vin soldații și alte piese*... Din acestea mi-au fost puse în scenă trei piese... În carte sunt și altele, plus un studiu asupra pluridimensionalității teatrului și pulverizării acelui spațiu, care se chema atunci *Teatrul floral-spațial*. În acestea lansam ideea transmiterii unui mesaj spiritual. A unui mesaj intelectual, mesaj folcloric, pentru că totul intra în mixtura asta a preocupărilor, a fantasmelor noastre din vremea anilor '70...

Al. Repan: Da, exista, ceea ce poate îți va stârni o oarecare uimire, exista în vremea aceea un folclor citadin...

George Astaloș: Exact. Și cred că fenomenul ăsta s-a perpetuat. Tu ești de fapt mai bine plasat în *fenomen*, firește. Exista, cum spune și Sandu, un folclor citadin, ce în esență era *oxigenul* existenței noastre. Din asta ne-am tras *seva*, datorită lui **am mers** mai departe, el ne-a furnizat energia de a ne continua *traseul* ce, zic eu, nu ne-a... **singularizat**, că nu eram singurii răzvrățiți din România, dar ne-a... ne-a **caracterizat**. Da, ăsta e cuvântul, ne-a caracterizat. Altfel spus, **rezistența** noastră, pentru că vorbim de rezistență... **Rezistența** nu înseamnă să faci zgomot, nu înseamnă violență... Mă rog, nu înseamnă numai aceste moduri de a protesta. Rezistența, dacă e să consultăm dicționarul... Iată ce poate fi citit acolo, mă rog, într-o formulare mai comună: **să rezști la ceva**. Ești

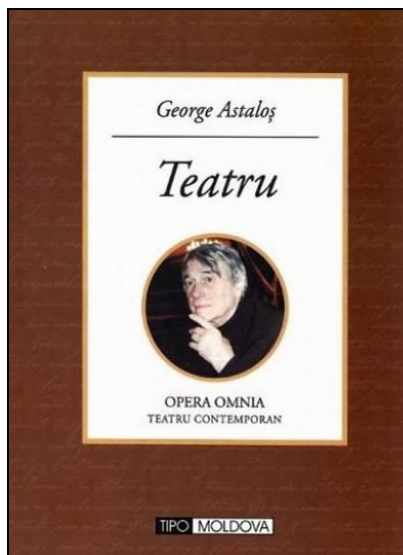
agresat, se folosește împotriva ta forța... Păi pentru a nu fi strivit, trebuie să ai o **modalitate** de a rezista. Ei bine, noi am rezistat prin **cuvânt**! Cuvântul bine spus, bine plasat, a fost...

Al. Repan: Arma noastră.

George Astaloș: Da, arma noastră... Nu o spun eu, noi, doar eu și Sandu, știe oricine că, bine folosit, **cuvântul poate fi armă**! Iar noi așa l-am folosit, ca armă! Noi între noi nu ne războiam. În discuțiile noastre îl foloseam, dar nu pentru a ne *răni* unul pe celălalt ci... Ei bine, știi ce rol aveau discuțiile dintre noi? Aș zice de... antrenament. De *pregătire militară* pentru momentele în care eram față în față cu **dușmanul**... iar dușmanul știi bine cine era...

Al. Repan: Una peste alta, pe scurt spus, **ne aliniam la comanda-mentalul** conștiinței noastre...

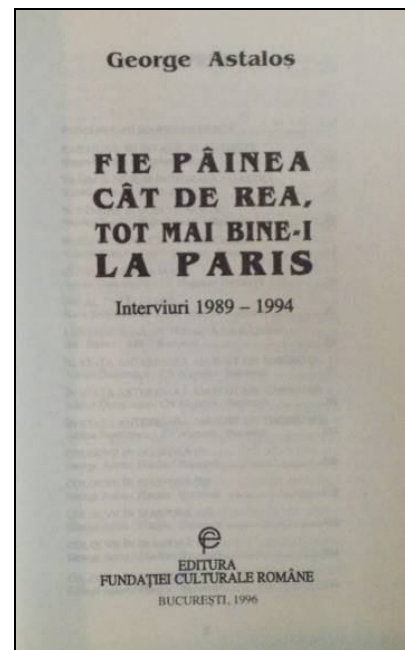
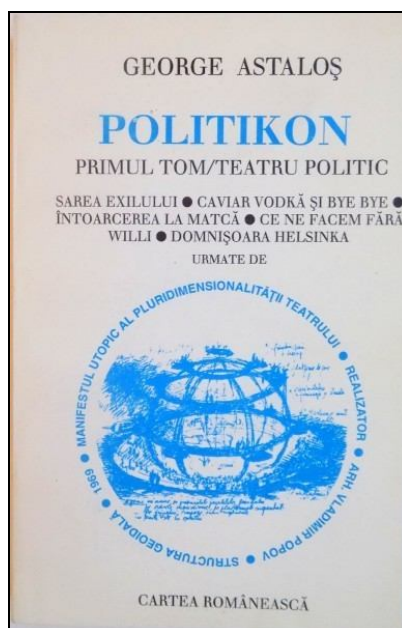
George Astaloș: Exact. Și mai ales nu ne **alienam**! Deci cărțile mele alea au fost, cele menționate cu ceva timp în urmă, dar după stabilirea la Paris au urmat altele... Altele, ce au venit însă din cărțile celelalte, din **zestrea** mea din România. Așa cum îi spuneam și prietenului meu Ahoe, poetului Tudor George, care e fără îndoială unul din marii poeți ai neamului nostru... ai neamului nostru din a doua jumătate a secolului... Știi, și e păcat că unii... mă rog, se știe de ce, l-au bălăcărit în toate modurile. Pe de o parte îi recunoșteau talentul, dar pe de alta încercau să-i plaseze pe frunte, pe ceafă, de gât, statutul de bețiv. Mă rog, o mai *îndulceau* ei folosind formula... **bețiv liric**, dar →

agresivitatea, răutatea lor era mult prea vizibilă ca să poată fi trecută cu privirea... Oricum nu era **asta**, ba chiar dacă ar fi fost cât de cât nu era numai **asta**, era mai mult, mult mai mult de-atât. Era ceea ce și-ar fi dorit să fie ei înșiși, care însă nu erau decât saltimbanci capabili doar de strâmbături pantomimice, dacă e să le comparăm cu... prestațiile hieratice, hieratice nu în sensul precizat în dicționar, pentru că adineauri de dicționar vorbeam, ci în sensul **intrării statornice în istorie**, ceea ce s-a și întâmplat atunci, în decembrie, când *ideologia, sistemul*, s-a pulverizat nu numai în România, în toată Europa pentru că totul era artificial, făcut, contrafăcut, *țesut în casă*, țesut într-o manieră ce nu avea *practica țesutului*, nu avea *războiul* potrivit pentru *canavaua de bază*, ci doar pentru cea de moment... Dar renunț acum la acest periplu, poate nu îndeajuns de coerent pentru biografia mea, însă extrem de important pentru perioada în care s-a format *personajul meu* în Paris, în Franța, în Occident în general. Asta pentru că aici mi-au apărut cărți nu doar în Franța, ci în mai multe țări. Aș zice în mai multe culturi... Da, mi-au apărut aici o serie de cărți, dintre ele cea mai ciudată *soartă* având-o cea care, de-ar fi fost să apară în România, ar fi trebuit să se numească... **Limba canarului**. Predasem manuscrisul editurii **Cartea Românească** înainte de a pleca din țară, știind însă că nu aveam să mă reîntorc. Titlul la care mă fixasem era **Poeme retorice**. Câteva au fost publicate în revista la care lucra Nicolae Iliescu, care este aici, cu noi. Adică în *Tineretul liber*. În suplimentul literar al revistei *Tineretului liber*. Pe care le-am botezat de circumstanță și în viteză... *Interzise 1958-1968*. Mă rog, acum vor fi publicate în România la începutul anului viitor, volumul având titlul inițial **Poeme retorice**. Editorul trebuie să vină la Paris, ar fi trebuit să ajungă ieri sau alaltăieri, odată cu Nicolae Iliescu. Dar să nu ne mai ascundem *după perdea*, practică moștenită dar cu totul și cu totul idioată, este vorba de Petre Răileanu. Care, însă, nu a reușit să obțină pașaportul. Nu a reușit, cu toate că a fost invitat la Bienala internațională de poezie de la Liège în mod oficial. Motivul autorităților... mă rog, ca pe vremuri. Din documentație a lipsit invitația. Eu i-o trimisese, am trimis apoi copia scrisorii pe

care președintele Bienalei mi-a expediat-o precizând că l-a invitat, cu toate astea... Deci rămânem, încă suntem cu un picior în groapă, zic asta fără să îl parafrazăm pe Eugen Barbu, care a văzut toate gropile din România, sau le-a traversat, sau chiar a căzut în ele, nu știu... Deci a apărut **Limba canarului**... Au apărut de fapt două ediții, una în '74, și după zece ani, în '84 a doua... Mi-a apărut apoi o carte la editura **Grasset**. Se cheamă **Bordel a merde**. Știm ce este un bordel, o casă de curve ca să vorbim omeneste și românește, mai ales pentru că am uitat să vorbim românește. Numai că în cartea mea cuvântul **borde** are conotația **dezordine**. **Dezordinea** este un **borde**, **borde**ul te face să te gândești la **dezordine**. Când editorul mi-a spus... *vreau să vă public acest manuscris*, îmi trebuia un titlu. Să-i spun **Poeme retorice** nu prea avea *ecou* în Occident. În România ar fi avut, în Franța nu. Și din idee în idee, din formulare în formulare, am ajuns la **Bordel a merde**. Sintagma asta în franceză nu este înjurătură, înseamnă... *moară, fabrică de rahat*... Atât – moară de rahat. Nu este altceva, deci, decât o formulare... să zicem depreciativă...

Aceste poeme au fost scrise mai de mult, dar au apărut în Franța și de aia am ales acest titlu... E important să vorbim un pic despre titluri, pentru că titlul acesta mi-a adus o groază de necazuri în Franța. Aici există un catolicism, un puritanism strict și vii tu de pe nu știu unde și, că așa ești tu,

mai deștept decât poetul de alături, visătorul cu care schimbi toate gusturile vinului, numai că, deodată, te dai altul, vrei să fii tu mai al dracului și spui... Nu, eu o *spun*, am *spus-o* pentru că *de acolo* vin, și am venit cu ele în mine și aici le-am *scos*, le *scot* pentru că așa mi s-a părut că trebuia să procedez, pentru că eu *le știu* și mi s-a părut, așa mi se pare și acum, că trebuia să le fi știut, să le știe toată lumea...

Dar cum astăzi, ca întotdeauna când ai oaspeți cu care îți face plăcere, poți să... *vagabooondezi* printre idei, concepte și observații personale, să... Să mai bem un pahar de vin. Nicolae dragă, îndeplinește oficiile de gazdă... Așa... Mulțumesc. Noroc!

Deci cam asta e activitatea mea. De fapt situația, că în ceea ce urmează să spun nu e vorba de eforturile mele de moment, ci de ale altora... Da, mi s-au jucat peste 20 de piese într-o mulțime de orașe, de metropole: Paris... Londra... Copenhaga... Washington... Edmonton... Karlsruhe... Dortmund... Metz... Rocamadur...

Da, ce să spun... Destin de scriitor. De dramaturg... Destin al unei profesii...

Ca, bunăoară, al unui... pantofar cu har care, să zicem că în 20 de ani a făcut doar 70, 80 de perechi de pantofi. Pantofi care nu sunt, însă, din aceia... *pret a porter*. Adică pentru marea consumație, ci sunt deosebiți, de calitate neîndoiebnică... Mă rog, cam asta ar fi...

Vatra veche dialog

Paul Goma „În România, nu m-am simțit singur”

(II)

- *Iată o noutate...*

- Nu e noutate. Se știa, dar s-a uitat. În sfârșit... Noutate ar fi faptul că oamenii care au încercat să vină au fost cel puțin de zece ori mai mulți. Am primit telefoane din Satu Mare, din Arad... de la persoane care se scuzau că nu puteau să vină, fie pentru că nu aveau bani, fie că erau în vizorul nenorociților ăloră cu ochi albaștri și cu stele pe umeri... Cu toate astea voiau să adere, își dădeau numele.

Din cauză că telefonul îmi făcea figuri, mult mai plauzibil fiind faptul că *figurile* nu se datorau aparatului, ci unui *serviciu*, nu am putut intra în contact cu toți apelanții. Deci acel 200, după părerea mea trebuie înmulțit cu cel puțin cu 5. Cu asta ajungem la o mie de oameni. Deci nu eram singur, eram alături, eram în mijlocul lor, altfel spus în jurul meu se găseau cel puțin o mie de români. Dar, atenție, din acești oameni majoritatea erau nescritori. Și trag de clopoțel din nou. Atenție – printre semnatori au fost și scriitori, ceea ce nu trebuie trecut cu vederea. E vorba de **Ion Negoitescu**, critic literar, istoric literar, acum exilat și el; **Ion Vianu**, fiul lui Tudor Vianu, care nu este numai scriitor, ci și medic. Țștia doi au fost singurii scriitori. E drept, eu mă așteptam la cu totul altceva. Asta pentru că mișcarea noastră nu era o mișcare autonomă, ci una de solidarizare cu **Charta 77** a cehilor.

Primul semnal a fost o scrisoare personală, pe care am adresat-o lui

Pavel Kohout, care pe atunci era mult mai important decât Havel. Pavel Kohout era romancier, dramaturg, poet. Deci la un capăt al firului – scriitor; la celălalt capăt – scriitor. Așa, mi-am zis eu, de la scriitor la scriitor, imaginându-mi că ceilalți scriitori români se vor lua... Adică vor veni lângă mine, vor fi alături de mine, deoarece aveam aceleași probleme, aceleași idealuri, aceleași îndatorire pentru oricare dintre concetățenii noștri.

Să abandonăm însă preocuparea asta banală, oarecum *contabilă*, să revenim la ideea inițială. Deci Pavel Kohout, Carta 77, cehii. Ce au făcut de atunci cehii – **au intrat și au ieșit din închisori!** Ți se pare că e ceva în neregulă? Sper că nu. Însă ajunși aici – o precizare. Negația e valabilă pentru un regim democratic, numai că noi ne găseam într-unul anormal!

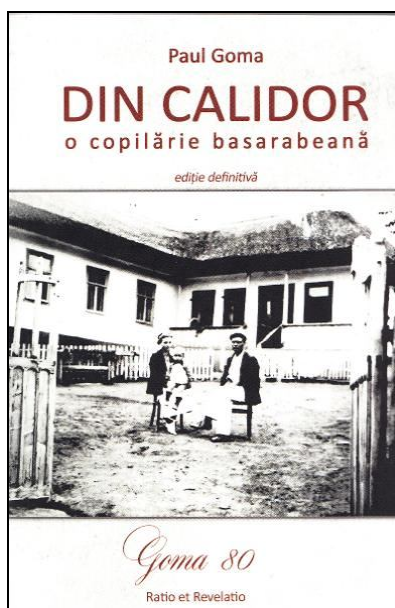
- *Ceea ce se sublimază din această ultimă intervenție este atitudinea! Scriitorul de atitudine!*

- Bineînțeles. Că degeaba face scriitorul cultură din moment ce ai în față un miner cu ciomagul, iar alături românul imbecilizat care nu știe ce să facă cu buletinul de vot. *Păi*, zice șoptitorul – tovarășul care e de meserie șoptitor – *trandafirul mătușico, trandafirul...* și ea, dintr-o dată înseninată... *mulțumesc domnule, mulțumesc, trandafirul...* și Iliescu ajunge președinte. Păi care e situația? S-a imbecilizat românul, cel care, bineînțeles, s-a lăsat. E oare tâmpit din naștere ori ușor de

prost?... Astea, toate astea apropo de privatizare? Păi se poate o asemenea deturnare lingvistică, să spună că privatizare este a fi lipsit de ceva, privat de ceva? Dar cum poți să... Asta a făcut de fapt echipa lui Iliescu, ne-a **privat** de toate! El nu știe românește, are în vocabular doar 53 de cuvinte. Atunci cum de și-a permis să *umble* la limba română? Să lase limba română pe seama altora, pe a acelora care sunt oameni de meserie, nu ingineri, nu activiști de partid, iar el să nu umble cu privatizarea pentru că... A, după aceea a scormonit ura aceea îngrozitoare, **ura din noi îndreptată împotriva celor de lângă noi**. De ce? Pentru că nimeni nu a îndrăznit să se ridice împotriva regimului comunist, împotriva lui Ceaușescu, împotriva Securității? De fapt, nu chiar nimeni, ci foarte puțini. Iar ăia au *plătit*. Au *plătit* cu vârf și îndesat. Unii cu viața. Păi asta este, românul nu a ridicat capul să-și zică... *de ce sunt în situația asta?... cine e de vină?... regimul?... partidul?... Ceaușescu?... Securitatea?... Nu*. Nu sunt de vină ei, **ci tu!** Tu, care ai acceptat să stai la coadă pentru pâine, lapte, zahar... Ducând însă raționamentul mai departe, ajungem la ideea că vinovați sunt... **scriitorii!** Ei sunt vinovați, pentru că nu au fost unde trebuiau să fie, nu au făcut ce trebuiau să facă! Dar să *lărgim* acum unghiul și să privim situația din ultima parte a secolului trecut în ansamblu. Cine își imagina că regimul, regimurile comuniste vor cădea? Adevărul e că au existat astfel de scriitori. Cel mai important dintre aceștia a fost, în mod cert, Soljenitșin. Bravul rus credea în Dumnezeu, în căderea comunismului, și și-a pus pielea la bătaie, a făcut pușcărie, și-a riscat libertatea trimițându-și cărțile pentru publicare în străinătate. Care e meritul lui? În primul rând că **a scris!**

Dar la fel de important este că... acum ne cam rătăcim, dar nu contează... Ce nu mai au românii în afară de intelectualitate? Rămânând la povestea de scriitor... Dumneata, ca scriitor, trebuie să știi că românul nu cunoaște fenomenul Samizdat. Cum așa, zici în sinea dumitale? Păi chiar așa. Eu sunt în exil din 1977. Ei bine, spaima mea, de fiecare dată →

TITUS SUCIU

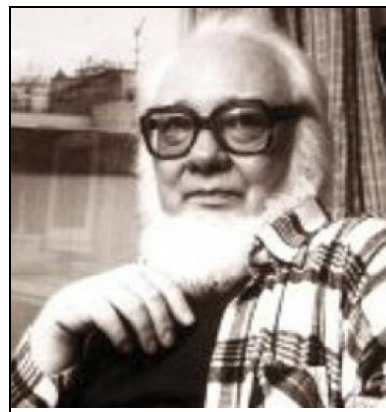
când aveam de a face cu gazetari neromâni, era că dacă nu prima, a doua întrebare era aceasta: *dar cum, voi nu aveți samizdat?* Și eu încercam, scrâșnind din dinți încercam să-l duc cu vorba. Nu spuneam minciuni, dar făceam deturnări... *păi să vezi, să vedeți, la noi rezistența a fost crâncenă... munți... partizani... securitate... închisori...* Și bulgarii au avut partizani în munți și polonezii și ucrainenii... **dar ei au avut și altceva** și de aceea sunt în altă situație... așa că s-o lăsăm mai moale cu astfel de justificări...

Fac acum altă paranteză. Până de curând, ne dădeam mari cu gaura din steag, ne băteam cu pumnul în piept că noi am inventat gaura de la covrigul steagului. Nu e așa, înaintea noastră au făcut-o ungurii. În 1956. Știu asta pentru că eram ungarist. Așa ne spuneau nouă, deținuților care intrasem în închisori în 1956. Deci fenomenul samizdat. De ce nu se cunoaște fenomenul samizdat în România? Păi această întrebare ar fi rămas fără importanță dacă astăzi nu am fi văzut rezultatul. Și revin, noi nu am avut samizdat. De altfel se vede. S-a văzut în 20 mai 1990. Ceilalți au riscat, noi nu. E normal că îți pui *pielea la bătaie* dacă scrii împotriva Puterii și publici astfel de pagini, de cărți. Eu am făcut-o. Băteam textele respective în nu știu câte exemplare, și încă, și încă, și încă. Riscul în astfel de situații? Mare. Dramatic. Nu cred că știi, deci află că femeia care i-a dactilografiat lui Soljențîn *Arhipelagul Gulag*, când a intrat pe mâna KGB-ului, s-a sinucis. Tragedie. Tragedie pentru un om, dar **o stea polară** pentru comunitate. Istoria nu-ți dă pe gratis nimic. Nimic. Noi, românii, am primit la un moment dat un cadou imens – **România Mare din 1918!** Sigur că bucuria a fost copleșitoare, dar eu zic că nu l-am meritat. Da, am suferit. Dar ce, numai noi am suferit? Și dintr-o dată – România mare. Sunt basarabean, dar basarabean înseamnă român și, firește, mă bucur că și provincia mea a intrat la sânul patriei mamă. Atunci Vechiul Regat s-a trezit cu o suprafață dublă, cu o populație dublă, dar cu civilizații deosebite. Cea din Transilvania de sorginte germanică, mai exact germanico-occidentală, cea din Banatul cu nu știu câte trepte peste

cea din Vechiul Regat și... și cea a unei supraînapoiate provincii – Basarabia. Basarabia ce venea din Imperiul Rus, troglodită, nenorocită, în care 90 la sută dintre oameni erau analfabeți. Ei bine, cum se putea administra o astfel de babilonie? Așa cum știm – prost! Am încercat... ne-am străduit... așa zice că, într-un anumit fel lucrurile... Dar a venit nenorocitul de 23 august 1944, când nu ajunseseam, încă, o națiune unită, puternică – vezi *hârjonelile* dintre Carol și mișcarea legionară – moment în care *moliile* comuniste... Atunci rușii au intrat în România ca în ograda lor și au desăvârșit dezastrul declanșat de luptele interne din țară. Au distrus bruma de democrație din vremea aceea, au distrus partidele democratice care erau pentru parlamentarism, au distrus presa liberă...

- Pentru că subiectul în care am pătruns este vast, prea vast pentru a fi tratat în timpul pe care-l avem la îndemână, să revenim strict la dumneavoastră. Cum v-ați simțit atunci când ați rămas singur?

- N-aș spune că m-am simțit singur. Ce mă consola, ce mă încuraja, era faptul că mi se adresau, fiind deci alături de mine, muncitori, funcționari, români, șvabi, evrei, ucrainieni, unguri... E drept, cei mai mulți erau muncitori. Sau asimilați în această pătură socială din varii motive. Nu toți voiau pașaport, cum s-a zis. Că asta mi-au tatuat pe frunte nenorocirii ce nu dormeau din cauza mea: *Goma e o oficină de miliție*

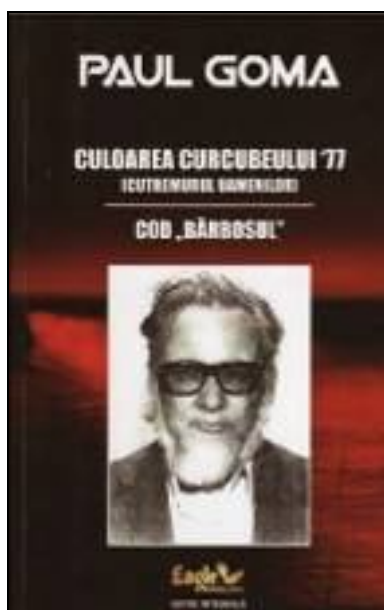

care dă pașapoarte... Ce-i drept, unii au profitat de situația de atunci. Și eu zic foarte bine că au profitat. Asta pentru că **pașaportul e un drept**, nu o favoare.

Dar nu era deloc ușor să profiți, deoarece casa mea era înconjurată de securiști, aceștia fiind la fel de vigilenți și în... Vatra Dornei, Tecuci, Timișoara... Și firește intuiția... nasul... Dar uneori o nimereau. *Mă, unde te duci?... Păi să vedeți... Te duci cumva la Goma... Domnule, tovarășe, eu... Lasă prostiile, ascultă-mă cu atenție. Nu te duce la Goma, nu semna și noi îți dăm pașaport imediat...* Am întâlnit, numai aici, în Franța, sute de oameni care nu au ajuns la mine, dar în acest mod au devenit francezi!

Dar să revenim la întrebare. Acolo, în România, nu m-am simțit singur.

M-am simțit singur odată ce am... Ce trebuie să se știe e că eu, noi, familia, nu am fugit din țară, nu am fost expluzați. Am plecat din România cu pașaport turistic, știe toată lumea de ce și, ajuns aici, am cerut azil politic continuând... nu zic lupta, că poate ar fi prea *umflat* spus, am continuat activitatea mea. Adică mi-am scris cărțile, le-am publicat... De altfel uite, sunt acolo. Mă rog, nu se numără în *ani lumină*, dar câteva s-au strâns, totuși – un metru și douăzeci de centimetri de cărți...

Vatra veche dialog

Adrian Lesenciuc

**„BRAȘOVUL ARE O
FORȚĂ CULTURALĂ CE
PROVINE DINTR-O
ISTORIE APARTE”**

**-Mai sunt păduri frumoase în
Țara de Sus? Dar în Țara Bârsei?
Mai poate fi codrul frate cu
românul?**

-Drumurile mele spre Țara de Sus trec prin Covasna și Harghita. Ele trec, invariabil, pe lângă coastele dezgolate ale Munților Harghitei, Gurghiului și Călimanilor. Și în Obcini a început să se întindă sterpăciunea. Fostele coaste falnice ale Obcinilor au devenit corhane. Mi-a rămas întipărită în minte o imagine de la Pietrele Doamnei, înspre sud, înspre Chiril: o mare împietrită, verde închis, de culoarea molidului. O mare cu valuri, dar fără spume. Căutați acest loc pentru liniștea sufletului bântuit de sunetul sacadat al securii. Oricum, m-ați prins cu întrebarea. Lucrez la un roman, nu m-am gândit încă ce nume îi voi da, posibil *Limbile vântului*, în care apare un dialog între un medic bucureșean ajuns la o stână din Obcini și baci. Nu despre tăierea pădurii e vorba, ci despre un altfel de dispariție, a unei culturi a codrului, cu văzutele și nevăzutele lui. Și în limbajul său simplu, baciul îi explică medicului cum ireversibilul val al civilizației se-aude bătând mai straniu decât însăși securea. Despre o civilizație a fricilor adânc ascunse în suflete ar trebui să vorbim, așadar, nu despre una a cutezanței și libertății haiducești și despre frăția cu codrul.

**-Obârșie. În școală de la 7 ani
până în prezent. Studii militare.
Camarazi și colegi de muncă. Mediu
social. Cui datorați mai mult**

**formării dumneavoastră intelectuale
și artistice?**

-Sunt născut într-o familie modestă din Breaza, un sat întins între Obcina Mestecănișului și Obcina Feredeului. Huțul după tată, Vasile Lesenciuc, dintr-o familie strămutată de pe valea Putilei la începutul stăpânirii habsburgice. După mamă, Viorica Lazăr, cu rădăcini în Maramureș (bunicul Lazăr) și în Obcini – am crezut o bună bucată de vreme – (bunica Nichiforean).

Mult mai târziu am aflat că în casa strămoșilor mei după mamă, locuită acum de Felicia Nichiforean, au locuit Porumbăștii, din care probabil ne tragem. S-a găsit o inscripție în slavonă pe grinda-meșter a casei, mai exact „Această casă a fost construită de harnicii gospodari Ioan și Maria Golembiowski, soția lui, în anul 1841 luna august”. Grinda a fost cumpărată și donată Muzeului „Ciprian Porumbescu” din Stupca, deoarece Ioan Golembiowski nu este nimeni altcineva decât unchiul lui Iraclie Golembiowski, tatăl lui Ciprian, devenit mai târziu Porumbescu. Mai mult, casa este descrisă în *Amintirile* lui Iraclie Porumbescu, în povestirea *Încă însurat nu fusesem*, într-un episod din septembrie 1843: „Pe când soarele-și arăta încă existența sa prin lungi raze viorii, răsfirate maiestuos de frumoasa boltă a ceriului, ajunserăm pe colnic, de pe care, pe malul râului Moldova, se vedea întins satul Breaza, cu încă necunoscuta mea... mireasă.

– Vezi, colo – zise tatăl meu către mine –, vezi, acolo, peste apă, casa cea albă, cu șură lungă, acolo șede unchiul tău, Ioan. Uită-te, apoi, acolo-n stânga, casa cea care cu cerdac, cu ogradă largă și cu multe heiuri împrejurul ei, acolo șede vornicul Mihalachi.”

Să revenim: de la șase ani și aproape o lună la școala din sat, de la 14 ani la Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc, apoi, după patru ani, la Brașov, la institutul de artilerie antiaeriană. Reperetele pașilor mei în formare sunt învățătoare Victoria Țabrea, care nu s-a îndoit niciodată de mine, diriginta mea, profesoara de română și franceză Maria Cernăuțeanu și apoi, în liceu, dirigintele primilor doi ani, profesorul de filozofie Laurențiu Mureșan. Urmele lor au rămas vizibile.

Plecat de la 14 ani de acasă, dintr-un loc în care nu ajunsese colectivizarea, în care comunismul pătrunsese mai mult prin povești decât prin fapte, m-am izbit dintr-o dată, în 1989, primul meu an de liceu, de îngrădirile normei cazone și de impunerile comunismului.

Comunismul a mai durat trei luni, mentalitățile pe care le-a modelat încă bântuie. Deși scriam pe ascuns, târziu, la Brașov, l-am întâlnit pe filosoful Aurel Ion Brumar, maramureșean de obârșie, care m-a debutat în *Astra*, iar apoi, într-una dintre vacanțele la Breaza, pe consăteanul meu, poetul Vasile Ursache. De aici a început totul...

**-Reconstituim drumul editorial
de la *Antifilosofia* (1998) la *Cartea de
apă* (2016) și ne întrebăm de unde vin
fluxurile directe ale operei
dumneavoastră?**

-Am luat repartiție la Cluj, la o brigadă de artilerie antiaeriană. Am bătut, încurajat de A.I. Brumar, la porțile *Tribunei*, am ajuns apoi și la *Steaua*, și la editura *Mesagerul Transilvan*, sub îndrumarea lui Ionel Andrașoni, Ion Cristofor și Constantin Cubleşan...

Am debutat la 23 de ani în volum și am fost inclus la câteva luni distanță în antologia poezilor clujeni a lui Petru Poantă. La 25 de ani, întors la Brașov și căsătorit între timp cu Simona Darie, intram deja în Uniunea Scriitorilor. Au urmat ani de creștere, am început o rodnică muncă la *Gazeta de Transilvania*, la *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, am publicat mai mult în primii ani, pentru că între 2008 și 2014 să nu îmi apară nicio carte. Am crezut și cred că dacă ești scriitor adevărat nu trebuie să cauți edituri să te publice contra cost, te cauă ele pe tine sau îți publică manuscrisele în urma unor concursuri. Mi-am făcut speranțe cu volumul de versuri *Liam*, imediat a apărut *Postmodernitatea. Un posibil model de structurare a mozaicului a-valoric*, premiată mai întâi de Societatea Scriitorilor Militari și apoi de filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor din România. Apoi a venit debutul în proză, cu *Moartea noastră cea de toate zilele*, volum apărut la Minerva, și el premiat... Din nou ani de acumulare, ulterior au apărut versuri, volumele *Coliba de sânge* și *Joc terț. Încercare de axiomatică* (preluat de suplimentul de poezie al *Convorbirilor literare* în numărul din august al acestui an), un roman și un studiu la Editura Academiei Române. Și apoi *Cartea de apă*, la Editura Cartea Românească, după selecția făcută de un juriu format din Nicolae Malonescu, Mircea Mihăeș și Silviu Lupescu.

Din fericire, o carte nominalizată la Marele Premiu al Festivalului de Literatură FestLit Cluj-Napoca 2016, cu tirajul aproape epuizat, cu lansări în Brașov, Sfântu Gheorghe, Sinaia, →

GHEORGHE POSTELNICU

Galați, Brăila..., cu cronici apărute sau în curs de apariție în *Steaua*, *Vatra*, *Hyperion*, *Ramuri*, *Metaliteratura*, *A-postrof*, *Mișcarea literară*, *Luceafărul*, *Antares*, *Ziarul de duminică* etc.

-Brașovul are o forță culturală la care alte reședințe de județ nu visează. Cine vă stă alături în lăudabila acțiune de revitalizare a activității Filialei?

- Ooo! Brașovul are o forță culturală ce provine dintr-o istorie aparte. Brașovul are un rol fundamental în întemeierea literaturii române, mai exact în așezarea limbii literare în albia sa. E fără îndoială oraș al *operei prima*. De aceea nu ezit să subliniez, cât și când pot, reperele întemeierii limbii literare și literaturii române, care au avut legătură, cumva, cu Brașovul: jumătate din numărul tipografiilor români menționați pe incunabulele europene (1445-1500) erau brașoveni, printre aceștia numărându-se și Martin Bârsanul din Codlea la Brno/Brünn, viitorul călugăr Macarie, tipograful *Liturghierului din 1508*, prima carte scoasă de sub tipar în Țările Române; primul text conținând cuvinte românești a fost adresat brașovenilor de boierul muntean Dragomir Udriște (cca 1482-1492), mult mai târziu și primul text în limba română fiind adresat judeului Brașovului, J. Benkner, de boierul Neacșu din Câmpulung (1521); prima școală românească este atestată în Șcheii Brașovului (1495); în socotelile Sibiului de la 30 septembrie 1495 se menționează despre textul românesc copiat de popa Bratu din Șcheii Brașovului; tipografia lui Honterus se înființează la Brașov, urmând numirea lui în calitate de rector al gimnaziului reformat de pe lângă Biserica Neagră și mai ales tipărirea primului regulament școlar, *Constitutio Scholae Coronensis* (1542) și înființarea primei biblioteci școlare din Țările Române (1547); prima fabrică de hârtie a lui Johannes Fuchs se înființează tot la Brașov, cu sprijinul aceluiași jude luminat, Johannes Benkner (moara de hârtie de pe Ghimbășel, 1546); tipografia coresiană se înființează pe lângă prima școală românească și pe lângă Biserica „Sf. Nicolae” din Prund, urmând tipărirea primului evangheliar românesc cu note ale editorului (1560-1561); primul calendar românesc este tipărit de popa Petcu Șoanul de la Biserica din Prund (1733); prima gramatică românească, cea a lui Dimitrie Eustatieviev, cuprinzând și patru capitole despre prozodie, stih, ritm și „tehnologia” versificării, așadar și apariția primului tratat românesc de versificație (1755-1757), apare tot la

Brașov; terminologia gramaticală românească este întemeiată de către șcheianul Radu Tempea prin a sa *Gramatică românească* publicată la Sibiu (1797); prima încercare de înființare a unei gazete pentru țărani români a fost cea a aceluiași Radu Tempea și a altor iluminați români, reprezentanți ai Școlii Ardelene: Ioan Piuariu Molnar, Aron Budai și Gheorghe Abramovici (1783); prima asociație scriitoricească din România, *Societatea literară* a boierilor munteni Nicolae Văcărescu, Grigore Bălăceanu, Constantin Câmpineanu, Ion Câmpineanu, Iordache Golescu și Dinicu Golescu (1821), se înființează tot la Brașov; prima publicație culturală din România, *Foaia literară*, și prima publicație politică, numită *Gazeta de Transilvania*, ambele datorate lui Gheorghe Barițiu (1838), apar la Brașov; prima librărie apare datorită săceleanului Ioan V. Socec (1856) ș.a.

Cât despre așa cum o numiți „activitatea de revitalizare” a filialei, comitetul acesteia reprezintă de fapt o echipă excelentă: Aurel Ion Brumaru, Mihaela Malea Stroe, Mircea Brenciu și Ionel Simota. Să mai spunem că sunt numeroase acțiuni, individuale sau colective, ale unor oameni care doresc să revitalizeze viața filialei, și nu pot să îi omit din această enumerare pe Laurențiu-Ciprian Tudor, Cristian Muntean, Nicolae Oprișan sau pe Gabriela Daraban, mereu aproape de aceste activități. Mai mult, există dialog cu toate instituțiile de cultură din Brașov, din punctul meu de vedere cel mai important argument al unei întemeieri statornice.

Există, de asemenea, un dialog special cu cel mai important actor brașovean pe piața de cultură scrisă, Asociația Culturală Libris, cea care organizează de 13 ediții Târgul de Carte și Muzică și de 5 ediții Festivalul de Carte și Muzică din Piața Sfatului.

- Cum se împacă oșteanul cu scriitorul? Materialul cu spiritualul? Cum își împart timpul?

- N-au fost niciodată în confruntare oșteanul cu scriitorul. Mai mult, oșteanul organizează timpul scriitorului. Când armele tac...

- Sunteți cadru universitar în învățământul militar. Vă aflați în contact permanent cu tinerii. Lenea cititului are remediu? Ca poet, prozator și eseist puteți imagina un scenariu în care cărțile și bibliotecile devin inutile?

- În Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, unde predau, tinerii cu care lucrez nu sunt leneși la citit. Avem chiar un club al lecturii, tocmai am dezbătut săptămâna trecută pe marginea *Generalului armatei moarte* al lui Ismail Kadare și zburăm din Albania spre Norvegia, la Jostein Gaarder, cu a sa *Fată cu portocale*, spre a avea o ultimă întâlnire din acest an pe tema *Hoșului de cărți* a australianului Markus Zusak. Studenții mei citesc din Mann, Hesse, Bulgakov, Tournier, Mo Yan, Dai Sijie, Makine, Llosa, Borges, Marquez, Sabato etc. fără a avea cursuri de literatură prin curriculum.

Nici întâlnirile cu oameni importanți nu lipsesc acestor tineri. Ne-au vizitat în ultimii ani academicienii Solomon Marcus și Alexandru Surdu, scriitorii Daniel Drăgan și Ion Topolog, inventatorul Iustin Capră, astronautii Dumitru Prunariu, Leonid Popov, Bertalan Farkas și Aleksandr Aleksandrov etc.

Nu găsesc prin preajmă probleme pe care lenea cititului ar putea-o crea, dar îmi imaginez, ca scriitor, așteptarea din Purgatoriu ca într-un *duty-free* fără cărți...

- Unde să căutăm emoția în post-literatura de astăzi care e produsul mai multor discipline (vizual, electronică, muzică, IT, filozofie) al tehnicii și al computerului?

- Orice schimbare majoră în ceea ce privește mijloacele dominante ale comunicării de masă a condus la redefinirea interesului pentru anumite produse culturale. Produsele care inundă piața culturală după intrarea în amortizare a culturii scrise nu mă pot speria. Rosturile literaturii sunt clare. Produsele culturale vizuale, la modul general, filmele, în particular, nu au cum să ofere hrană creativității, nu au cum să ne mențină mințile treze.

Doar satisfac, similar cu produsele fast-food, nevoia de a înghiți ceva, rapid, în lipsa timpului la dispoziție. Pentru că de fapt despre lipsa timpului vorbim... →

Din fericire, am intrat în contact cu numeroși creatori de literatură vizuală, în special din America Latină, și am publicat nume de prim rang la nivel mondial în acest domeniu, prin intermediul profesorului universitar Jorge Luiz Antonio, din Brazilia: Ana Maria Uribe, John M. Bennett, E.M. de Melo e Castro, David Daniels, Avelino de Araujo, Wladimir Dias-Pino, Hugo Pontes, Edgar Antonio Vigo etc. Am publicat în 2006 singurul studiu românesc despre literatura vizuală (intitulat *Poezia vizuală*, apărut la Editura Antet) și, încă de atunci, lăudând capacitatea umană de a depăși asocierile pur grafemice, prin situarea voită în creația verbo-iconică, am intuit limite ale unei asemenea produceri: „Odată ce inițiatorii diferitelor noi convenții verbo-iconice de abordare a poeziei și-au epuizat demersul programatic (într-o deschidere făcută prin intermediul limbajului natural, și nu printr-o înșiruire verbo-iconică incapabilă să răspundă idealului de coerență, dată fiind dimensiunea sa dinamică, incapabilă de a fi simplă și percepută corect, pentru a putea fi încărcată de inserțiile ideologice), cei care au preluat ideologia, exprimată într-un limbaj natural, și au operat cu poezia vizuală, într-o convenție artificială, au acceptat o „formă” – un raport cu limba, în înțelesul pe care l-au dat limbii teoreticienii, inițiatorii avangardelor, fără să sesizeze dinamica ei – și nu au încercat desemnarea unui sens. De multe ori, acest sens s-a autoînstituit, dar a devenit „sens giratoriu” fără posibilitatea unei ieșiri.”

- Va fi expresionismul arhetipal arta viitorului, salvarea omenirii?

- Nu cred în ideologii. Tot ceea ce transformă creația individuală, ideile, în „leviere sociale”, atârinate de substantive prin sufixele „-ism” sau „-ist” mă sperie. Mă sperie în egală măsură orice „-ism” al unei mișcări politice totalitare și al unui curent literar, artistic, științific etc., pentru că mai devreme sau mai târziu, cele două „-isme” se vor unifica. Să nu uităm, de pildă, cum nazismul s-a lipit de indo-germanism, câtă vreme lingvistica indo-europeană nu putea produce daune ideologice. De aceea mă fereșc de ideologii și afirmații categorice.

Cred, în schimb, în fundamentarea operei prin raportarea la un sistem autohton de valori, de unde își poate trage seva. Opera nu se poate desprinde de cultură, nu se poate înfăptui în afara ei. Și nu poate ocoli arhetipurile. Îmi place să repet că literatura se scrie „cu urechea aplecată pe mit”.

- Vă invit să faceți un istoric al proiectului *Aisberg* (jurnal de cultură, revistă murală, revistă de avangardă) expus la obiectivele turistice din centrul istoric al Brașovului.

- Revista *Aisberg* s-a născut la Cluj-Napoca în 1990, la inițiativa lui Horia Muntenuş și a lui Ioan Viorel Bădică. După o perioadă de stagnare, proiectul a fost reluat în 2005, sub coordonarea aceluiași Horia Muntenuş, împreună cu mine și cu Alexa Gavril Băle. A apărut până în 2008, ca revistă transilvăneană de avangardă (Brașov – Cluj-Napoca – Baia Mare), promițând să mențină direcția de acțiune proiectată încă de la început: întoarcerea prin avangardă la tradiție, la sistemele autohtone de valori. Dar și de această dată revista nu s-a putut menține pe piață, chiar dacă printre numele celor care au semnat în paginile sale s-au numărat Luigi V. Bambulea, Mariana Bojan, Hanna Bota, Aurel Ion Brumar, Virgil Bulat, Adrian Mihai Bumb, Viorel Cernica, Theodor Codreanu, Ion Constantinescu, Lucia Dărămuș, Daniel Drăgan, Sorin Grecu, Mona Mamulea, Ion Mureșan, Marcel Mureșeanu, Mircea Popa, Teofil Răchițeanu, Flavia Teoc, Teodor Vidam, Constantin Zărnescu etc. În 2012, cu sprijinul Centrului Cultural „Reduta”, am găsit potrivită ieșirea în spațiul public în manieră neconvențională, printr-o serie murală, cu pagini format A2, afișate pe principalele monumente istorice ale Brașovului, propunând un traseu de lectură suprapus unui itinerariu turistic. În primul număr din noua serie notam: „Proiectul RMA (n.a.: Revista Murală Aisberg) se bazează pe reînvierea unei tradiții avangardiste a „revistei murale”, pus în aplicare pentru prima dată în noaptea de 25 noiembrie 1921 de tânărul Jorge Luis Borges, proaspăt întors în Buenos Aires. Ideea înființării unei „reviste murale” în Buenos Aires, intitulată *Prisma*, a constituit o modalitate creativă de promovare a mișcării avangardiste într-un spațiu cultural dominat de decadentism, constituind calea prin care principiile mișcării ultraiste

Adrian Lesenciuc, Alex Ștefănescu, Laurențiu-Ciprian Tudor

spaniole au pătruns în Argentina.” Revista-afiș *Aisberg* a fost publicată în tiraj de un exemplar și expusă la intrările în monumentele istorice ale Brașovului, în cele 16 pagini, pe itinerariul: Centrul Cultural Reduta (1) – Casa Sfatului (2) – Muzeul Casa Mureșenilor (3) – Poarta Ecaterina (4) – Poarta Șchei (5) – Bastionul Țesătorilor (6) – Bastionul Postăvarilor (7) – Turnul Lemnarului (8) – Turnul Vânătorilor (9) – Apeductul Christian Kertsch (10) – Turnul Funarilor (11) – Turnul Artelor (12) – Turnul Negru (13) – Turnul Alb (14) – Bastionul Graft (15) – Biblioteca Județeană „George Barițiu” (16). Cele 12 numere murale, publicate până în 2015, au erodat, din păcate, tocmai spiritul avangardei care le-a născut...

Aisberg-ul rămâne un reper în ceea ce privește neconvenționalul din literatura română, dar, așa cum precizăm în articolul de fond (așa-zisul manifest al noii serii, din 2005, intitulat *Re(e)voluția*): „Dacă singura cale de întoarcere la tradiție, la cultură, la mit și metaforă este printr-o avangardă, atunci mișcarea de re(e)voluție este o mișcare avangardistă. Dacă, însă, avangarda presupune suport ideologic, atunci mișcarea de re(e)voluție se dezice de această cale. [...] Mișcarea de re(e)voluție rămâne o mișcare de reconfigurare a reliefului axiologic, nu prin opoziție, ci prin includere”

Prin această poziționare anti-ideologică, de la care nu m-am îndepărtat de atunci, răspund în egală măsură și la această întrebare, și la precedentă.

- Care e părerea dumneavoastră despre specia jurnalistică numită interviu? A îmbătrânit sau a rămas tânără?

- Nu prea cred în ea și nu caut în biblioteci sau librării cărți de interviuri decât atunci când lucrez la anumite studii în care e importantă și perspectiva autorului.

În rest, nu prea cred în autor, ci în operă.

Adrian Lesenciuc, Nicolae Manolescu, Laurențiu-Ciprian Tudor

Eminescu sau despre adevărurile testamentare

Nu-i simplu să scriu despre cărțile lui Silviu Mihăilă. Studentul a rămas ani în șir lângă profesori admirabili - Diana Câmpian mi se pare unul dintre ei - și a stăruit asupra operei lui Eminescu și a doamnei Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Ar mai trebui să scriu două cuvinte despre profesoara care l-a orientat pe tânărul student și, mai apoi, savant: a fost studentă la Timișoara unde a susținut o excepțională teză de doctorat despre A.E. Bakonsky, asupra căruia revenit cu un volum monumental și cu câteva antologii, dar a rămas legată de „modelul Eminescu”. La Facultatea de Filologie din Timișoara, în anii șazecei, profesorii erau sau veneau de la Cluj. Fuseseră studenții lui Dimitrie Popovici și îl tratau cu un surâs îngăduitor pe G. Călinescu: nu se pricepea.

Nu știa ce-i cu filozofia, nu îl înțelegea pe Kant, nu fusese la Cernăuți ca să vadă mormântul lui Aron Pumnul. Eugen Todoran, cerchist odinioară (scrisesse acolo un studiu intitulat **Hyperion demonic**, care deschidea o nouă cale de înțelegere a **Luceafărului**) era pus sub semnul întrebării de mesagerii puteri care știau ei ce știau: aveau un Eminescu al lor. Un Eminescu al lor, care nu semăna cu Eminescu despre care vorbea profesorul.

Cursul lui Eugen Todoran despre Eminescu, care deplasa accentele pe gândirea filozofică a poetului, îi plăcuse mult lui Tudor Vianu. Iată, s-ar putea deschide o cale nouă în eminescologia românească, prin Eugen Todoran și Gh.I. Tohăneanu!

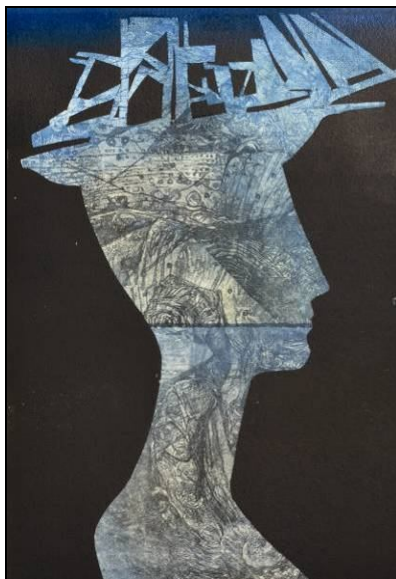
Nu s-a deschis nicio cale nouă, fiindcă biblioteca timișoreană era firavă, iar absolvenții, care puteau face performanță, primeau posturi la țară. Sau nu, unul dintre ei, Iosif Cheie Pantea, primea o bursă în Italia, ca să facă un doctorat despre Eminescu și Leopardi.

Italia eminescologilor putea fi ofertantă prin Rosa del Conte, nu prin Silvio Guarnieri, Clujul eminescologiei s-ar fi împlinit dacă Dimitrie Popovici, dacă Ioana Em. Petrescu și-ar mai fi adăugat niște vârste.

Dacă Ioana Both, Sanda Cordoș,

Diana Adamek ar fi continuat, la Cluj sau în Germania, sub semnul lui Eminescu. (Un remarcabil volum despre „eminescologii clujeni” a publicat Constantin Cubleşan: intră în bibliografia principală a temei)

Dacă mai scriem că opera lui Mi-hai Eminescu a fost manipulată de legionari, de comuniști, de postcomuniști, că a fost segmentată mai mult sau mai puțin arbitrar de doctrinarii realismului socialist, ai naționalismului, ai estetismului sau ai postmodernismului, putem înțelege

Atena Elena Simionescu,
Călătoria I. Ciclul personaje
(gravură color- tehnică mixtă)

de ce o bună așezare a scriitorului într-un loc în care geografia poate proteja scriitorul de agresunile politice sau geopolitice numește un moment fericit al eminescologiei. Un spațiu care să definească literatura ca fenomen estetic, etic și spiritual, care să poată defini opera lui Eminescu ca întreg este Putna.

Unul dintre importanții eminescologi ai scrisului românesc, cel care unește liniile de cercetare și de exprimare întru Eminescu este (a fost) Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

Faptul că a devenit, în ultimii săi ani, călugăr, că a ales ca loc de mormânt Putna, sunt acte semnificative pentru viitorul culturii române. Și al tradiției eminesciene.

În acest timp al rupturilor, al tradițiilor asasinat de vremuri și de neîncrederea celor care ar fi trebuit să le păzească, fenomenul de la Putna mi se pare important: un centru spiritual se așează, fără pretenții

stupide, sub semnul lui Eminescu.

În cimitirul călugărilor, mormântul Maicii Benedicta protejează o continuitate. Definește un model și o șansă a modelării.

Nu mai puțin important mi se pare faptul că Dan Hăulică s-a aflat în fruntea acestei acțiuni de anvergură. Eminent constructor, autor al unui edificiu cultural de maximă expresivitate - unul dintre cele mai importante în cultura/arta românească a ultimelor decenii, **Secolul XX**, - Dan Hăulică a reușit să sintetizeze astfel momentul eminescologiei definit sau redefinit la Putna:

„Eminescu este o răscumpărare pentru noi toți și trebuie să afirmăm cu tărie împotriva oricărei nesăbuitețe care încearcă să ne rupă de una din marile rădăcini nu numai ale spiritualității, dar ale identității românești. Să avem permanent scris în memorie: prin Eminescu mergem spre fundamente, spre senzori de o profunzime totală, care depășesc esteticul. Este, mai întâi, adevărul ca supremul existenței, care până la urmă se contopește cu divinitatea. Eminescu ne apără de noi înșine, de slăbiciunile noastre.”

Și apoi:

„Doamna Zoe, în ultimele ei ceasuri, pe patul ei de suferință, li se adresa prietenilor cu rugămintea: „Să-l apărați pe Mihai”. Nu spunea mai mult, era un fel de familiaritate extraordinară, fraternă, cu un destin care o pătrundea și care îi umpluse de lumină întreaga existență”.

Eminescu la Putna, o șansă a culturii române la început de mileniu.

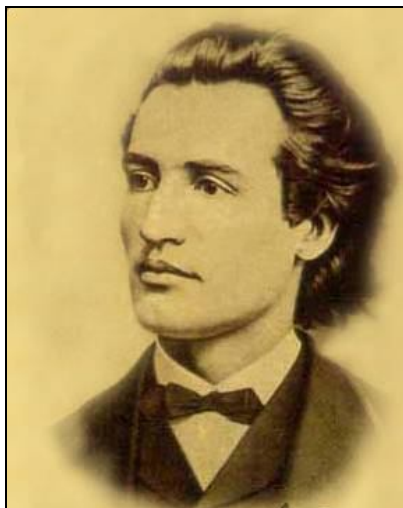
Iar paginile volumului **Zoe Dumitrescu-Bușulenga în conștiința critică a contemporanilor** de Silviu Mihăilă se opresc asupra paginilor fundamentale care numesc o continuitate.

De ce „conștiința critică”? Ceea ce Maica Benedicta - Zoe Dumitrescu-Bușulenga - a realizat prin așezarea la Putna, prin Colocviile Eminescu susținute lângă mormântul lui Ștefan cel Mare definește un timp al scrisului. Cartea lui Silviu Mihăilă se oprește frumos asupra lui. E o recuperare, prin studii, dialoguri, interviuri despre viața, opera și devotamentul maicii Benedicta - a profesoarei Zoe Dumitrescu-Bușulenga - a unui timp al scrisului românesc.

CORNEL UNGUREANU

Marea, semnificant al eternității

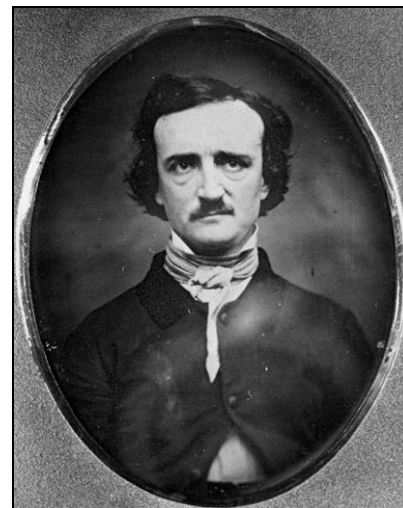
Dacă Eminescu s-ar fi rezumat la perspectiva auctorială de la 1866 (*"Așa marinarii pe mare îmblând, / Izbiți de talazuri, furtune, / Izbiți de orcanul gheșos și urlând, / Speranța îi face de uită de vînt, / Și speră la timpuri mai bune."* (*Speranța*), am fi avut dovada peremptorie a unei abordări de suprafață, care nu ar fi adus nimic original în preluarea și prelucrarea unui motiv poetic întâlnit și la Poe. Dar în 1867, printr-un vers din *"Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie"*, Eminescu va da un prim semn că nu este dispus să preia într-un mod convențional un motiv poetic extrem de ofertant, dimpotrivă, va implemeta într-un poem cu un adolescentin, dar pregnant fior patriotic, un sens filosofic cu rădăcini în filosofia populară românească: dictonul *"Apa trece, pietrele rămân"* se transformă în eminescianul *"Căci rămâne stîncă, deși moare valul"*, metaforă relevantă pentru teoria decantărilor axiologice în timp. La Eminescu se simte deja maturizarea "perspectivei marine", atunci când trece de la byronienele versuri *"Aici vă duceți valuri în mii batalioane, / Cum în păduri aprinse, mînat de uragane, / Diluviul de foc."* sau *"Cad putredele tronuri în marea de urgie, / Se sfarmă de odată cu lanțul de sclavie / Și sceptrele de fier..."* (*Junii corupți*) la eminescianul *"La picioare-ți cad și-ți caut în ochi negri-adînci ca marea"* (*Venere și Madonă*). Dar adevăratul reviriment liric are loc când se trece de la acea "paleoviziune marină" a poemelor de început la "neoviziunea eminesciană" din *Epigonii*: *"Noi cîrpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri, / Căci al nostru-i sur și rece – marea noastră-i de îngheț."* Nimeni până la Eminescu nu avusese curajul unui asemenea **vizionarism vindicativ**, precum nimeni până la el nu îndrăznise să genereze o imagine marină cu un profund impact muzical: *"Marea-n fund clopote are care sună-n orice noapte"* (*Egiptul*), iar cu acest vers desprins parcă din Poe, am putea face trecerea la un alt motiv poetic comun celor doi mari poeți, **clopotul** (nu înainte de a semna că, în poemele eminesciene de maturitate, marea devine **un semnificant al eternității**: *"Mai am un singur dor / În liniștea*

serii / Să mă lăsați să mor / La marginea mării;" Impactul finalului poemului *"Mai am un singur dor"* se bazează pe contrastul dintre dezlănțuirea marină <<metaforă a vieții zbuciumate a poetului>> și sublimarea într-o filozofie a înțelepciunii resemnate / la fel ca în *Luceafărul* / : *"Va geme de patimi / Al mării aspru cânt... / Ci eu voi fi pămînt / În singurătate-mi."*)

La Poe, **fascinația Nordului** înseamnă atât amintirea (în urma contactului din copilărie) a **peisajelor Scoției**, dar și atracția exercitată de **mitologia nordică** (un semn al mitologiei nordice, **corbul**, va deveni capodopera sa).

În ceea ce privește **marea**, ea este întâlnită și la Poe ca **semnificant al eternității**, dar dintr-o cu totul altă perspectivă (una specifică **romantismului întunecat**, cu influențe din Byron). *"All earth was but one thought – and that was death" / Tot pămîntul nu era decît o singură noțiune – și aceea era moarte / este un vers din *Darkness / Întuneric*, în care byroniana viziune întunecată îl influențase pe Poe în scrierea poemului *The City in the Sea* (*Orașul din mare*): *"LO! Death has reared himself a throne / In a strange city lying alone / Far off in a region unblest, / Where the good and the bad and the worst and the best / Have gone to their eternal rest. / There shrines and palaces and towers / (Time-eaten towers that tremble not!) / Resemble nothing that is ours. / Around, by lifting winds forgot, / Resignedly beneath the sky / The melancholy waters lie."* (*Priviți ! Clădit-a Moartea tron / În loc ferit de orice zvon, / Colo, jos,**

spre-apus, în văi - / Și cei răi, și cei buni, cei mai buni, cei mai răi, / Acolo-s veșnic fiii săi. / Palate, turnuri și altare / (De vreme roase toate sunt !) / La noi nu-și află-asemănare, / În jur, uitate-n veci de vînt, / Dorm, resemnate, sub tării, / Mări vaste de melancolii. (traducere Mihai Dragomir)

Trebuie să remarcăm îndrăzneala viziunii marine a lui Poe, a cărei decantare l-a preocupat de-a lungul unor ani (poezia trece prin mai multe variante: în 1831, apărea cu titlul *The Doomed City* / *Cetatea damnată*, aluzie la Babilon; în 1836 va purta titlul *The City of Sin* / *Cetatea păcatului*, iar în *American Review* (1845), *The City in the Sea. A Prophecy* (*Cetatea din mare. O profeție*): marele poet american nu privește pur și simplu marea, nu se rezumă la a descrie peisajele marine sau vasele ce navighează ori tensiunea unei furtuni; el instituie o perspectivă apocaliptică asupra orașului (**the city** înseamnă în engleză **oraș**, dar și **lumea comercială și financiară a Londrei sau orașul vechi al Londrei**; la acest ultim sens s-au referit traducătorii români atunci când au utilizat cuvîntul **cetate**, dar noi am preferat, în spiritul respectării unei traduceri cât mai apropiate de original, pe de o parte, dar și a unei echivalențe congruente viziunii lui Poe, utilizarea cuvîntului **oraș**; considerăm că impactul poemului se bazează pe curajul și măreția viziunii poești de a se referi la **orașul din mare**... / o "rebeliune liric-byroniană" de a plasa **un oraș în mare** (*And when, amid no earthly moans, / Down, down that town shall →*

IOAN IACOB

settle hence, / Hell, rising from a thousand thrones, / Shall do it reverence. / Iar când **orașul** (într-o traducere în românește se folosește, în finalul poemului, cuvântul **oraș**) va pieri / La fund, sub pînza mării, grea, / Infernul, de pe tronuri mii, / Va face-o temenea.) ...și nu la **cetatea din mare**; diferența de percepție – ca viziune lirică – între **cetatea din mare** (care ar fi putut fi o cetate acoperită de ape în timp) și **orașul din mare** (care, în plan poetic, poate - pe final - să se prăbușească în mare) generează **tensiunea** și **măreția** acestei viziuni întunecate a lui Poe.

Nu am putea oculta viziunea marină a lui Poe din poemul *Annabel Lee*, în care el face referire la “un regat de lângă mare”: *‘It was many and many a year ago, / In a kingdom by the sea...’* (Demult, într-un regat lângă mare / De când mulți ani or fi... traducere de Emil Gulian)

Având în vedere că Poe și-a petrecut o parte din copilărie în Marea Britanie (și că el plasează povestea de iubire din *Annabel Lee* în perioada inocenței din copilărie)...

...I was a child and she was a child, / In this kingdom by the sea; (Eu eram copil, ea era copil / În regatul ce lângă mare luci...)

...devine evident că “acest regat de lângă mare” ar putea fi regatul Marii Britanii.

Dacă la Eminescu ultimul dor este să fie lăsat să moară **la marginea mării**, ultimul dor al eroului liric din *Annabel Lee* este să fie lăsat să stea, **la marginea mării**, lângă mormîntul iubitei moarte timpuriu.

La Poe, moartea timpurie a unei femei frumoase fusese – cum teoretiza în unul din eseurile sale - “subiectul cel mai poetic din lume”; la Eminescu, moartea iubitei de la Ipotești fusese o realitate tragică. Ambele viziuni marine leagă sfîrșitul existențial de proximitatea mării. Ambii mari poeți percep similar această proximitate, ca un **areal atemporal** ce poate prelua / semnala **zbuciumul existențial**: *Va geme de patemi / Al mării aspru cînt... (Mai am un singur dor) In her sepulchre there by the sea — / In her tomb by the sounding sea. (În mormîntul ei ce lângă mare-nflori, / Lângă marea care nu-ncetează a vui. Traducere Ștefan Augustin Doinaș)*

Mihai Eminescu la Dunăre

La Drobeta Turnu Severin, s-a desfășurat cea de-a XXVII-a ediție a Festivalului Internațional de Literatură “Mihai Eminescu”. Deschiderea oficială a Festivalului a avut loc joi, 12 ianuarie, la Palatul Culturii “Teodor Costescu”, și a fost moderată de inițiatorul acestei manifestări culturale, prof. dr. Florian Copcea, corresponsent Agerpres. După rugăciunea rostită de Episcopul Severinului și Strehaiei Nicodim, a urmat intonarea Imnului de Stat de către membrii Corului Episcopiei. Acesta a susținut și un recital impresionant pe versurile lui Mihai Eminescu (“Pe lângă plopii fără soț”, “Codrule, codruțule”, “Mai am un singur dor”, “Codrule, Măria Ta”). În impunătoarea sală de festivități s-au sărbătorit Ziua Culturii Naționale, Ziua marelui nostru Eminescu și împlinirea a 90 de ani de la înființarea Bibliotecii. Au urmat câteva alocuțiuni, mai întâi P.S. Nicodim a apreciat atât strădania domnului Florian Copcea de a realiza timp de 27 de ani această manifestare, cât și prezența, tot de atîția ani a distinsului academician Mihai Cimpoi la acest festival. Gîndul părintelui s-a îndreptat apoi către oamenii de cultură pe care îi consideră, implicit, oameni credincioși, care s-au desprins de omul de rînd, de intelectualul de rînd. Aceștia se găsesc printre istorici, poeți, oameni de știință, iar din cadrul bisericii, Sfinții Părinți (Marii duhovnici). P. S. Nicodim a făcut și prezentarea unor cărți primite: “Dintr-un cer cu alte stele...”, o antologie îngrijită de Florian Copcea, “Virginia Popovici sau paralaxele criticii românești din Serbia”, cărți care s-au oferit tuturor invitaților la intrarea în sală, Eugen Dulbaba “Pirute în labirint”, Marius Harbănaș: “Toponimia submontană a Mehedințului” și două volume de versuri: Emil Săndulescu “Spectacolul adevărului” și “Blestemul”, din care părintele a rostit foarte frumos poezia “Rugăciune”.

Izabela Zamfir, reprezentanta bibliotecii, s-a referit la lumina pe care o oferă cărțile. Prof. dr. Gabriel Coșoveanu, aducînd salut filialei Oltenia a Scriitorilor din România, a menționat faptul că, întotdeauna, la Severin au venit oameni care au ținut cont de o “triadă” pe care Eminescu o pune în fruntea tuturor lucrurilor: politețea, munca și jertfa.

Ileana Roman, președinte al Uniunii Scriitorilor danubieni, a afirmat

Scriitori prezenți la Festival, la bustul lui Eminescu de la Băile Herculane

că ar fi frumos să îl păstrăm pe Eminescu, dar nu departe, ci să ni-l apropiem, citindu-l. Foarte interesant mi s-a părut faptul că premiile decernate unor personalități din sfera culturală, științifică și tehnică au fost diferite: 4 premii “Eminescu”, 4 premii “I. G. Bibicescu” și 4 premii “Pamfil Șeicaru, înmânate în locații diferite: la Biblioteca Bibicescu, la Primăria din Băile Herculane și la Mănăstirea “Sfânta Ana”, din apropierea orașului Orșova. Nicolae Băciuț a fost distins cu „Premiul și medalia I.G. Bibicescu” pentru promovarea literaturii.

S-au mai oferit și diplome de excelență. Toți cei prezenți au depus apoi flori la monumentul poetului Mihai Eminescu din Turnu Severin, din Băile Herculane, dar și la bustul lui Adrian Păunescu. S-a vizitat biblioteca Bibicescu, unde au fost admirate expoziția de medalii și cea de manuscrise ale poetului național. La Mănăstirea “Sfânta Ana” s-a ținut o slujbă de pomenire a poetului Mihai Eminescu, după care a urmat o agapă și au fost decernate premiile “Pamfil Șeicaru”, printre cei patru laureați numărându-se și prof. Codruța Băciuț.

La toate manifestările culturale dedicate lui Eminescu am cunoscut oameni minunați, intelectuali adevărați care au scris volume, lucrări și studii memorabile despre cultura și universalitatea lui Eminescu. Zile frumoase, zile senine petrecute la mal de Dunăre! Zile pline de emoție, de trăire, de bucurie! Și nimic din toate acestea nu s-ar fi putut realiza fără implicarea organizatorilor acestei ediții: Episcopia Severinului și Strehaiei, Centrul Cultural “Nichita Stănescu”, Palatul Culturii “Teodor Costescu”, Direcția Județeană pentru Tineret și Sport Mehedinți, Inspectoratul Școlar Județean Mehedinți, Fundația Culturală “Lumina” și Societatea Scriitorilor Danubieni.

PROF. CODRUȚA BĂCIUȚ

„Să nu uiti, Darie” CENTENARUL PROLETAR AL NAȘTERII LUI EMINESCU

(I)

Miezul lui ianuarie 1950 a oferit românilor o ambițioasă desfășurare de flamuri și lozinci întru „cinstirea” unui Eminescu de tip nou, „recuperat pentru popor” prin grija lui, a „dragului partidului” (*muncitoresc, spre comunist*) și chiar rebotezat... *Mihail*. Cum trecerea anilor înseamnă, cel mai adesea, nu numai apropierea viitorului, ci și estomparea – până la uitare – a trecutului, propunem celor ce „omenește” li s-au încheșat anume trăiri/amintiri și mai cu seamă celor care nici „nu-și pot imagina” asemenea realități, o *galerie retro*. O selectivă trecere în revistă, așadar, a unor grozăvii „culturale” din acel început de an pe fruntea căruia, întru partinic profit conjunctural, sta scrisă, cu roșu aprins, și lozinca-cheie a aniversării confiscate de noile autorități în numele „puterii populare”: *Eminescu-Centenar, Împărat și Proletar*.

Desigur, nu toți actorii culturali ai acelor manifestări au fost întru totul sincer și profund implicați întru ceea ce – sub presiunea noii puteri ideologice și de stat – au fost nevoiți să debiteze prin viu grai sau prin scris. Drept care, cititorul poate lua în considerație și alte zile – „cu mult mai bune” – ale unor protagoniști. A urmări și demonta însă acest centenar ca un amplu spectacol de enunțuri halucinante ori tâmpes, edulcorate ori veninoase, dar tot timpul servind privilegiatilor promotori ai luptei de clasă și ai partidului infailibil, de tip „far-călăuză-scut”, credem, asemenea tuturor celor care au abordat astfel de teme, că este și o datorie curentă, onestă, față de memoria colectivă.

„Nici când n-a fost și n-a putut fi sărbătorit vreun reprezentant al culturii noastre cu atâta entuziasm de către mase atât de largi, cum este sărbătorit acum, în zilele noastre de construcție socialistă, Mihail (1) Eminescu” – clama editorialul *Scînteii* din aniversara zi de duminică, 15 ianuarie 1950, sub titlul: *Un măreț tezaur redat poporului*. Magnitudinea manipulatoriei revărsări de activități și acțiuni propagandistice festivist orchestrate, sub controlul culturnicilor din Biroul Politic al P.M.R., de un decorativ *Comitet Național Jubiliar pentru sărbătorirea centenarului nașterii lui Mihail Eminescu* (președinte: Mihail Sadoveanu, pe atunci vicepreședinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale), a fost consfințită nu doar de

rigurosul program adresat exclusiv „maselor populare” și eșafodat pe aserțiunea că „sărbătorile centenarului sunt încoronarea unei vechi tradiții a mișcării muncitorești”, ci și de prezența unor delegații de scriitori din țările „vecine și prietene” – URSS, Ungaria și Bulgaria – a căror prestații (inclusiv sosirile și plecările) au fost mereu „oglundite” în presa scrisă și vorbită.

La rândul nostru, fiind vorba de propagandă și demagogie, abordăm o sursă media de maximă eficiență: *Scînteia. Organ central al Partidului Muncitoresc Român*, cel mai citit ziar al începutului de deceniu cinci. Cum de era „cel mai citit”? Ne-o spune chiar Silviu Brucan, cel instalat secretar general de redacție de Iosif Chișinevski (Jakob Roitman), ideolog aflat pe cai mari în anii 1945-1957, dar, ratând ambuscada ce-i pregătea lui Gh. Gheorghiu-Dej, a fost el însuși debarcat.

„În fiecare dimineață, în toate fabricile din țară, exista un ritual de partid: prima jumătate de oră, muncitorii, după ce pontau prezența la lucru, mergeau la clubul cultural, unde secretarul cu propaganda citea articolul de fond al *Scînteii*, la care toți dădeau din cap aprobator („combate bine” tovarășul), după care se îndreptau plini de înșuflețire și optimism la locul lor de muncă. Se îndoctrina astfel ideologic masa muncitorilor, se forma *limbajul de lemn* al activistului de partid și chiar modul de a gândi și a privi lumea și societatea” – notează aparent acuzator Brucan în *Generația irosită. Memorii* (București, Univers & C. Hogaș, 1992, p. 51), descriind de fapt o formă de manipulare la ale cărei butoane se afla, având și maxim de foloase, și o trompetă foarte mare...(2)

• De cum pornim a răsfoi *Scîn-*

teia aceluia ianuarie (nr. 1622/ duminică, 1 ian., număr special de Anul Nou), avem îndemnul: „Să pășim cu încredere în 1950, anul unor noi victorii pentru cauza păcii și socialismului!” (titlul din fond, pe trei coloane). Nu-i loc de ezitare: „Sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, sub steagul lui Lenin și Stalin, înainte spre noi victorii!” – titlu din contrafond (patru coloane), plasat deasupra unui „măreț” muncitor (circa un sfert de pagină), festiv inscripționat „1950” și-având un „falic” pichamăr în mână. Și cum să nu te-alături șuvoiului mărșăluitor, când afli de îndată (nr. 1623/marți, 3 ian.): „Chiar din prima zi de lucru a anului 1950, oamenii muncii își manifestă hotărârea de a îndeplini cu cinste sarcinile noului Plan de Stat”. Cheia succesului nu mai era un mister încă din anul precedent: „Întrecerea socialistă – metoda principală pentru realizarea Planului de Stat”.

• Și iată – spre a înțelege lesne și butaforia ideologică a centenarului E-minescu – câteva din frazele „de suc-ces” în stil avântat-partinic, servite „maselor populare” zi de zi și ceas de ceas: În numeroase fabrici și uzine din cuprinsul Patriei noastre a apărut [*evident, „spontan”*] o inscripție nouă: „Să pornim cu puteri sporite întrecerea socialistă pentru îndeplinirea și depășirea Planului de Stat pe anul 1950!”

Această lozincă exprimă dorința cea mai fierbinte a sutelor de mii de muncitori și tehnicieni care au primit cu nespusă bucurie Planul de Stat pe anul 1950 și care, în prima dimineață a noului an, au pășit pe poarta fabricilor hotărâți să muncască și să lupte din toate puterile pentru îndeplinirea sarcinilor care le stau în față.

În anul care s-a scurs – și îndeosebi spre sfârșitul anului – întrecerea socialistă a luat un avânt deosebit. Crescuți și educați de Partid în spiritul patriotismului fierbinte și al dragostei nețârmurite față de Uniunea Sovietică și genialul ei conducător, tovarășul Stalin, oamenii muncii din țara noastră au dat un avânt deosebit întrecerii socialiste în cinstea zilei de 7 Noiembrie [zua revoluției bolșevice din 1917] și, mai ales, în cinstea celei de a 70-a aniversări a tovarășului Stalin [n. 21 dec. 1879].”

• Cum Gh. Gheorghiu-Dej fuse-se ceferist, ba încă și lider grevist în →

CONSTANTIN BOSTAN

1. Oare să fi fost astfel re-botezat și pentru consolidarea frăției cu „eliberatorii” din răsărit?
2. Vezi și Ruxandra Cesereanu, *Mașinăria falică. Scînteia, 1944-1950*, în: *Phantasma - Centrul de Cercetare a Imaginarului (on-line)*.

'33, la Atelierele Grivița, firește că întâiul reportaj a rezonat amplu, în numărul de joi, 12 ianuarie: „Muncitorii cefești din Capitală au sărbătorit ieri centenarul nașterii lui Mihail Eminescu”. Să nu credeți cumva c-au fost ceva dificultăți în receptarea operei sale: „în marea mulțime aflată în sala Teatrului Muncitoresc C.F.R.” se aflau „mulți, foarte mulți membri de partid, muncitori care-l simt și-l știu pe Eminescu al lor, pentru că de atâtea ori, în cadrul manifestărilor politice și culturale organizate de Partid, în ilegalitate ca și acum, au ascultat și au recitat poezii ale lui”. Iată și un episod revoluționar, prompt „prelucrat” de reporter:

„În iarna anului 1930, sub pretextul sărbătoririi Anului Nou, U.T.C.-iștii de la Grivița Roșie au organizat într-una din clădirile uzinei un festival. Tovarășul Andrei Ungureanu, acum președinte al Comitetului de fabrică la Atelierele T.C. 11 își aduce aminte bine... Pe atunci era ucenic. A recitat un fragment din *Împărat și proletar*. În pauze, tinerii participanți la serbare își împărțeau în taină manifeste, chemări la luptă împotriva exploataților. Către miezul nopții au năvălit jandarmii, poliția... Toți cei 100 U.T.C.-iști au fost duși la prefectura poliției”... Dar cum, spre dimineață, au fost eliberați, iată că... „în drum spre casă, au întâlnit pe una din străzi o bandă de cheflii îmbrăcați în blănuri scumpe, aruncându-și valuri de serpentine unii altora. Petreceau exploatații, în vreme ce poporul sta sub jug. Ion Ghițulescu [atunci ucenic, iar în '50 – activist P.M.R.] n-a uitat și nu va uita niciodată grupul acela de trântori. Peste hohotele bețivilor, i-au răsunat în minte versurile lui Eminescu, recitate cu câteva ceasuri mai înainte, la dânsii, la Grivița: *Spuneți-mi ce-i dreptatea? Cei tari se îngădăriră / Cu averea și mărirea în cercul lor de legi...*”

• Nu-i de mirare deci că acum „la masa prezidiului, pe scena drapată în roșu și dominată de un mare portret al lui Mihail Eminescu, au luat loc delegațiile scriitorilor sovietici și maghiari, reprezentanții Uniunii Scriitorilor din R.P.R. [președinte – Zaharia Stancu] și muncitori cefești evidențiați în producție. După cuvântul introductiv rostit de tov. Stelian Moraru [președintele Consiliului Central al Sindicatelor], a urmat conferința despre Mihail Eminescu, ținută de tov. Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Conferențiarul a subliniat în introducere că sărbătorirea centenarului nașterii lui Mihail Eminescu, într-o adunare muncitorească, are o semnifi-

cație deosebită, deoarece astăzi clasa muncitoare, în frunte cu Partidul ei, scoate la lumină tot ce a fost bun în trecutul culturii noastre”.

Firește, „tov. Beniuc a arătat mai departe cum regimul burghezo-moșieresc a căutat să falsifice opera lui Eminescu, să înăbușe accentele de revoltă ale poetului împotriva putredei orânduiri sociale din vremea sa”...

În aceste condiții, nu ne rămâne decât să încercăm un sentiment de compasiune pentru Forț Etterle și Clody Bertholda, regretații actori care, „la sfârșit, au recitat poeziile din Eminescu”.

• În ziua următoare, Eminescu a fost sărbătorit la sediul Uniunii Scriitorilor, unde, cum ni se relevă într-o fotografie de pe prima pagină (nr. 1632, vineri, 13 ian.), în primul rând s-au aflat poeții sovietici Stepan P. Scipaciov și Gheorghe N. Leonidze (ambii posesori ai *Premiului Stalin*), M. Sadoveanu, Elisabeta Luca (fostă deținută politică, luptătoare în „Brigăzile Roșii” din Spania și soție a lui Vasile Luca, cel slăvit în celebrul distih: *Ana, Luca și cu Dej/ Au băgat spaima-n burgheji*) și Zaharia Stancu.

Aici a conferențiat romancierul Cezar Petrescu, care a subliniat că „adesea, cuvintele lui Eminescu ardeau ca fierul roșu chiar și pe cei care-l credeau aliatul lor – boierii conservatori – și care încercau pe toate căile să sugrume revolta poetului, s-o îndrume spre deznădejde și pesimism”, iar „poporul muncitor îl sărbătorește pe Eminescu din toată inima, în luptă cu clasele care au înăbușit revolta poetului, care l-au ținut în mizerie și l-au acoperit cu un lințoliu de minciuni și falsificări”, drept care și „Eminescu – prin cele mai bune opere ale sale – este un aliat prețios în lupta poporului muncitor”.

Și – „ca între buni aliați” – a vorbit apoi poetul muncitor Vasile Isif, membru al unui cenaclu bucureștean.

Firește, acesta nu a pierdut prilejul să arate „cât de fericite sunt condițiile în care cresc și se dezvoltă azi tinerele talente – din uzine, din sate, din școli – față de neagra mizerie în care a fost ținut Eminescu de către regimul burghezo-moșieresc, față de modul cum reprezentanții acestui regim au încercat să ucidă în poezia lui Eminescu tot ce era mai valoros”. În consecință, să ne bucurăm că „Partidul conduce poporul în muncă și luptă spre înfăptuiri mărețe, care ar bucura inima marelui poet dacă ar trăi în zilele noastre”!... [N. B. Analizând contextul, nu-i greu de înțeles că, fiind vorba de „un poet mun-

citor”, acesta a fost anume selectat ca „vorbitor”, după cum textul cuvântării în mod sigur i-a fost nu doar sugerat, ci și „oferit”. Despre evoluția ulterioară a lui V.I. (1919-2015), vezi și site-ul Filialei USR – Bacău.]

• În aceeași zi de 12 ianuarie, spiritul solidarității proletare cu marele poet a mai funcționat de minune, între alte locuri, la Uzinele Vulcan și la Filatura Română de Bumbac. La Vulcan, unde „în prezidiul adunării au fost aleși tovarășii Vasile Cant, tâmplar, și Ilie Cinezan, montator, amândoi frunțași în producție”, iar „despre viața și opera lui Mihail Eminescu” a vorbit Aurel Baranga, programul a fost întregit de orchestra Institutului de Folclor și – în pauză – au recitat „tovarăși din echipa artistică a uzinei”, în frunte cu „tovarășul Coman Marin, strungar frunțas și printre cei dintâi în corul uzinei, el însuși scriitor de versuri”.

La Filatură, unde „multe dintre muncitoare au tresărit” ascultând versurile poeziei *Viața* („Colo, lângă lampă, într-un mic iatac, / Vezi o fată care pune ață-n ac...”), versuri „în care Eminescu a zugrăvit chipul muncitorei exploatate din timpul blestematului regim burghezo-moșieresc”, a vorbit Maria Banuș:

„În zilele noastre, oamenii muncii îl sărbătorește cu însuflețire pe Eminescu. Ei desprind din opera lui Eminescu acele creații pe care burghezia le-a ascuns poporului, creații în care este cântată puternica sete de viață, dragostea de Patrie și de popor, ura împotriva asupritorilor poporului. Ei luptă pentru ca soarta lui Eminescu, ținut de exploatați în ghearele mizeriei celei mai crunte, să n-o mai aibă nici un scriitor din țara noastră”.

Cu gândul la Eminescu

Poetul Răzvan Ducan a găsit un mod poetic cu totul aparte spre a-și dovedi iubirea pentru Eminescu nostru național. Și de ce nu? Asemeni făcuse la vremea sa Nichita Stănescu, iar acum vorbele sale ne sunt tot un fel de temelie.

Răzvan Ducan a scris și publicat o carte* în care subiectul este chiar acesta: cum este Eminescu al nostru? Cum îl citim, înțelegem, cum ne apropiem de el și cât de tare e el în fibra alcătuitoare a culturii române?

„Fără Eminescu/ Limba Română ar fi fost și acuma pusă în gips./ Am fi umblat pe stradă/ trăgând anevoie greutăți de cuvinte./ Am fi survolat înțelesuri puține, în spații de-ntors, strâmte./ Roiuri de onomatopee ne-ar fi invadat casa./ Pe verbe am fi avut igrasie./ S-ar fi coclit și adjectivele, / iar cichindeali, mumuleni și prălești/ne-ar fi colmatat timpanul.”

Gestul scriitorului târgmureșean este total, exclusiv și fără pereche. Se vede imediat că nu e ceva ocazional legat de poezia sa populată de umbra lui Eminescu, ci o lecție de viață, de o pasiune, de o asumare.

Am încercat să nu mă las influențată de perspectiva propusă de prefător, care e un „eminescolog”, domnul Valentin Coșoreanu (Căci de aceea este Prefața, ca s-o o citim în loc de Postfață...)

Am luat opțiunea poetului Răzvan Ducan drept o toană poetică, căci prefața însăși este precedată de un răspuns dat prin email, ca să vedem exact cum i-a parvenit autorului acest text de prezentare.

De multă vreme am ajuns la convingerea că toți autorii au propriile lor originalități. Unii inventează cuvinte, de la Coșbuc cu al său „întrupii”, la Șerban Foarță. Alții se joacă uneori cu punctuația. Cu licențele poetice, hai să-i lăsăm să se joace cum vor, e grădina lor.

De când am primit cartea

Poporul de proști versus Eminescu, din chiar mâna scriitorului care mi-a scrijelit o dedicație, în fugă, cu pixul albastru (chiar în ulița satului Hordou, înainte ca mărimile, oficialitățile să se pună-n mișcare pentru **Nunta Zamfirei** (16 septembrie 2016), chiar de atunci, trăgând cu ochiul la copertă, ceva m-a șocat. Culorile mi s-au părut șterse. Titlul mi s-a părut provocator. Provocator tare. De ce-am avea nevoie să ne punem cenușă în cap, când există atâtea care ne diprețuiesc, ne hulesc, ne vor răul și vor să ne destrame?

Trebuie să fie acolo, ceva. Un înțeles tainic, un îndemn subtil.

Apoi mi-am dat seama că poetului îi place să provoace, că se hrănește din asta. Doar că îl doare peste măsură unde am ajuns, unde s-a ajuns și drept urmare își varsă oful „La Eminescu apelează/ Toți cei care vor să-și ridice o casă./ Unii fac din absența lui o prezență/ Folosindu-l la pereții de rezistență // Alții aduc doar prezenței sinelui flori,/ Și-l folosesc la pereții despărțitori./ Cei mai mulți, însă, cu sinceritate vor/ Să-și mobileze cu Eminescu inimile lor./ Când a cincea câmară a inimii va fi el,/ Casa cu pereți va deveni castel” - ceea ce trebuie să recunoașteți, e excepțional.

Într-un cuvânt, avem de a face cu o plachetă de poezie cu totul deosebită, în care crezul poetic e atât de puternic încât pur și simplu

te înecă de puritate, te amețește precum ozonul atunci când ajungi pe vârful de munte.

Versuri, întâmplări de viață, din biografia eminesciană sunt presărate peste tot și totul e ca o rescriere, o re-lucrare a sugestiilor din viața și opera poetului.

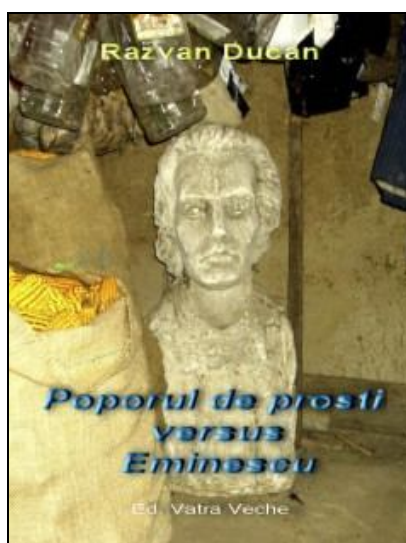
Cu adevărat, Răzvan Ducan locuiește în lumea eminesciană, nu e o vorbă aruncată. Suntem la o azvârlitură de băț de 15 ianuarie care e ziua lui, ziua națională a culturii, ziua neuitării.

Cartea propusă e departe de a inspira un aer festiv. În schimb, are un aer de responsabilitate patriotică adevărată.

De citit această carte deosebită, de reflectat, evident. Căci „A avut de ales între/condamnarea la 39 de ani și ceva/de învățare a muri vreodată, cu suspendare/și condamnarea la 39 de ani și ceva/de neînvățare a muri vreodată, cu executare./ El a ales, dar nu în locul lui, / ci a poporului de proști ce i-a dat voie/ să aleagă în locul lui./ Poporul de proști era prea ocupat în lupta cu sine./ Poporul de proști versus poporul de proști./ Numai așa poate fi înțeles Eminescu”.

CLEOPATRA LORINȚIU

***Răzvan Ducan, Poporul de proști versus Eminescu, Editura Vatra Veche, 2016.**

ÎNCEPUTURILE PUBLICISTICE ȘI LITERARE

Considerat de criticul ieșean G. Ibrăileanu, încă din primul deceniu ale secolului al XX-lea, drept „cel mai mare creator de viață din întreaga noastră literatură”, I. L. Caragiale s-a născut în zorii zilei de 30 ianuarie 1852, în satul Haimanale, care astăzi îi poartă numele, fiind primul copil al lui Luca Caragiale și al Ecaterinei. Tatăl său, frate cu Costache și cu Iorgu Caragiale, s-a născut la Constantinopol, fiind angajat de Ion George Caragea în suita sa pentru talentul arătat în ale bucătăriei. Atras de teatru, Luca se căsătorește în 1839 cu actrița și cântăreața Caloropulos, de care se despărțise, fără a fi divorțat vreodată, pentru a-și întemeia ulterior o familie statornică cu brașoveanca Ecaterina, fiica negustorului grec Luca Chiriac Caraboas.

După absolvirea Gimnaziului „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești, pe care, în *Grand-Hotel* „Victoria Română”, îl numește orașul său natal, adolescentul începe să scrie poezii, timp în care, fascinat de performanțele teatrale ale unchiului său, Iorgu Caragiale, tânărul Iancu obține în 1868 de la tatăl său autorizația de a frecventa Conservatorul de Artă Dramatică din București, pe care, la doar doi ani, la moartea tatălui său, se vede obligat să-l abandoneze.

Este perioada în care îl cunoaște pe Eminescu, sufleur și copist în trupa lui Iorgu. Odată cu numirea sa la Teatrul Național din București, după propunerea lui Mihail Pascaly, Caragiale își începe activitatea literară, publicând în „Ghimpele” primele sale versuri și texte în proză, epigrame, fabule și parodii. Începutul activității jurnalistice a lui Caragiale poate fi datat, cu oarece probabilitate, în luna octombrie 1873, la ziarul „Telegraful”, unde ar fi îngrijit rubrica de anecdote *Curiozități*.

Apropierea tot mai solidă de ziaristică datează din perioada colaborării la „Ghimpele” și „Revista contemporană”, unde, la publicarea poemei *Versuri*, semnează cu numele întreg.

Un moment esențial îl reprezintă colaborarea, între anii 1875-1876, la bisăptămânalul *Alegătorul liber*,

apoi la „foița hazlie și populară” „Claponul” (șase numere), „Națiunea română”, editat timp de șase săptămâni după izbucnirea Războiului de Independență la propunerea publicistului francez Frédéric Damé.

Asimilând o experiență serioasă în gazetărie, în decembrie 1877, Caragiale își începe colaborarea la „România liberă”, publicând foiletoanele teatrale *Cercetare critică asupra teatrului românesc*, la „Timpul”, între anii 1878-1881, alături de Eminescu și de Slavici.

La 1 februarie 1880, revista „Convorbiri literare” publică comedia într-un act *Conu Leonida față cu reacțiunea*.

Își începe, din 1878, lecturile din scrierile sale la sedințele „Junimei”, în 1879 publică în „Convorbiri literare” piesa *O noapte furtunoasă*, ca, după o activitate de revizor școlar prin județele Suceava și Neamț, să-și înceapă din iunie 1885 seria articolelor literare și politice la „Voința națională”, condusă de A. D. Xenopol.

După alte colaborări cu articole politice și literare la ziarul junimist „Constituționalul”, la revista umoristică „Lumea veche”, Caragiale scrie la gazetele „Ziua”, „Epoca literară”, „Convorbiri literare” și în „Timpul”, ca, după apariția revistei „Vatra”, să se alăture lui Slavici și Coșbuc, devenind principalul colaborator al acesteia.

Din 1885 și până în 1899, I. L. Caragiale a susținut o vastă colaborare publicistică la reviste precum „Epoca”, „Drapelul”, „Povestea vorbeii”, „Adevărul”, „Literatură și artă românească”, „Pagini literare”, după 1899 numele său fiind întâlnit cu aceeași consecvență în „Lupta”, „Luceafărul”, „Românul”, „Convorbiri” și, cu deosebire, în „Universul”, cu seria de *Notițe critice*, care va oferi materialul volumului *Momente*.

Spre deosebire de Eminescu, care vedea în gazetărie o misiune civică

directă, I. L. Caragiale și-o asumă indirect, cu o pedagogie implicită a prezentării aspectului social sub forma ironiei pentru îndreptarea tuturor relelor.

În ianuarie 1893, retras din ziaristică, pe la sfârșitul anului 1889, Caragiale înființează revista umoristică „Moftul român”, subintitulată polemic „Revista spiritistă națională, organ biebdomadar pentru răspândirea științelor oculte în Dacia Traiană.” Începând cu numărul 11, revista a devenit ilustrată, publicând caricaturi, iar prin publicarea unora dintre cele mai valoroase schițe caragialiene, „Moftul roman” s-a dovedit și un organ literar. Cu unele întreruperi, revista a apărut până în anul 1902, cu numeroase colaborări (Teleor, Emil Gârleanu, I. Al. Brătescu – Voinești, Al. Cazaban). *Calendarul Moftului român*, pe anul 1908, de I. L. Caragiale, a apărut la București.

Dintre ieșirile publicistice ale lui Caragiale, rămân câteva care se disting cu deosebire prin semnificația ideilor pe care le cuprind.

Elaborat în 1896, studiul *Câteva păreri* reprezintă un adevărat „breviar” al esteticii scriitorului. Socotit de unii comentatori un naturalist, un zolist în nucele sale psihologice, opțiunea estetică a scriitorului este categorică și definitorie pentru idealul de artă ca sinteză a fantaziei: „Noi nu înțelegem o operă de artă din mult, ci din ceva, înțelegem un ce dintr-un cum”. Condiția obligatorie a artei este talentul, puterea de invenție a scriitorului, expresivitatea, și nicio dată considerente de școală, de grup social sau de current literar, saturate de teorii și de erudiție fără sens.

Pe de altă parte, în *Câteva păreri*, este exprimată, printre altele, ideea fundamentală a adecvării formei fără fond, a alegerii registrului lingvistic potrivit conținutului exprimat într-un anumit context.

În alt context, renunțând la tăcerea ce și-o impusese în exilul său voluntar de la Berlin, evenimentele din primăvara lui 1907 l-au determinat pe Caragiale să publice în noiembrie 1907, la București broșura *1907 – din primăvară până’n toamnă*. În subtitlu, intitulat *Câteva note*, dateate: partea întâi -1907, martie, partea a doua – 6 septembrie, și partea a treia - octombrie. Înainte de a-și publica acest pamflet în broșură, →

MARIN IANCU

Caragiale trimisese primul capitol ziarului vienez „Die Zeit”, întâia și cea mai însmnată parte a viitoarei broșurii, publicată la 3 aprilie 1907, cu semnătura: „Un patriot român”, arătând tot ce s-a petrecut înainte și după izbucnirea revoltei.

Tot atunci îi trimite prin Delavrancea o scurtă scrisoare lui Mateiu, din care transcriem: „Împrejurările prin care a trecut și trece țara noastră și care-mi întristează așa de adânc bătrânețele mie, să-ți fie îndemn în dragoste pentru patrie.

Dumnezeu să-ți facă ție parte de vremuri mai bune la bătrânețe! Noi am început cu veselie și sfârșim cu mâhnire. Să vă dea vouă, tinerilor, Domnul să nu mai vedeți niciun rău arătându-se pe biata noastră țară.”

Colaborarea susținută în presă, în publicațiile de prestigiu „Convorbiri literare”, „Convorbiri critice” și „Viața Românească”, „Timpul”, „Constituționalul”, „Epoca”, dar și în publicații mai obscure cărora nu le-a refuzat sprijinul, asemenea „Gazetei sateanului”, unde i-au apărut *Cănuța*, *om sucit* și *La hanul lui Mânjoală*, toate acestea având rolul în a-l determina pe Caragiale să abordeze diverse genuri publicistice, precum reportajul, interviul, articole politice, dar și foiletoane, cu tematică și alură stilistică diferită.

„Începând cu «mofturile» sale de la debut în ziarul «Alegătorul liber» (1875-1876) și până la scrierea *Momentelor* (1899-1901), este de părere Marin Bucur, Caragiale, trecând prin orice rubrici ale ziarelor la care colabora, va compune o operă umoristică fără egal în literatura noastră. (...) Caragiale este singurul adevărat mare comtemporan al lui Eminescu.

Poate că în străfundurile sale și poetul, simțindu-se singur în redacția „Timpului”, se va fi gândit la tovrășia perechii sale de destin!”

Prin modul de a scrie și prin diversitatea preocupărilor, articolele politice ale lui Caragiale devin sinteze satirice concentrate.

O mișcare caracteristică face să alterneze observația de moravuri cu generalizarea și cu construirea ironic de tipuri, astfel încât, din relațiile cu publicațiile anilor 1870-1910, dincolo de constatarea unui interes care s-a prelungit până la capătul existenței sale, Caragiale a înnobilat genul publicistic.

TAINĂ

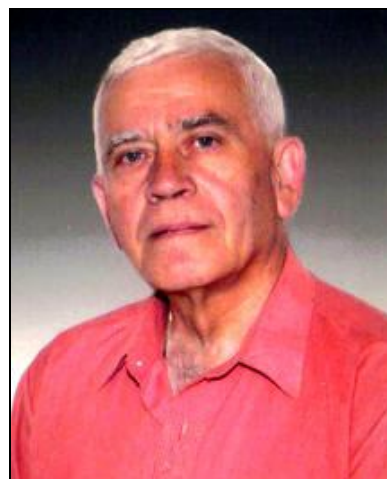
Doamne,
Taina zicerii tale,
Este curată precum întâia zăpadă a Iernii.
Aș vrea să iau în palme acestă zăpadă,
Cum aș lua un fruct al pământului.
Fulgi, mari se așează pe umerii Îngerului
Apropiat de Fericire
Slavă Ție!
Către Cerul deshis,
Prin limpezimea gândului
Și a inimii curate,
Mărirea sufletului peste cărările
Pe care mergem.
În fața Domnului,
Unde putem citi
Fericirea binecuvântată de tine,
Doamne,
Ne aplecăm către Tatăl Ceresc
Și-L Slăvim,
Cu puterea și miracolul rugăciunii.

BUCURIA PE CARE O TRĂIM

Câtă bucurie trăim, pentru Slava lui Dumnezeu,
Privim către Lumina cea adevărată,
Atotputernică
Și ca apa sfințită, pentru Lauda cea Mare,
Să o pot sorbi împreună cu aerul din preajmă
Și să văd lacrimile cum se prelungesc
Pe obrazul femeii, ce poartă rugăciunea de dimineată,
În suflet
Mirul este fagurele de pe buzele mele,
Te laudăm cu toate cuvintele
Pe care le prețuim
Și le căutăm cu lumea de aproape.
Te privesc cu dragoste și te duc mai departe
Pe drumul mereu înverzit,

Atena Elena Simionescu, Cuib solar (gravură color- tehnică mixtă)

Unde Sfinții mirați și frumoși
Cu zâmbetul lor, liniștit, ne privesc,
fericiți
De sub cerul nopții.
Doamne,
Ne rugăm Ție
Și vedem florile pământului,

Cum ne ajută să înțelegem Psalmii
Intrați în ochii curății
Într-o zi de duminică.
Doamne,
Acest poem e binecuvântat cu Lauda
Către Tine
Mărire Ție. Acum și pentru
Totdeauna.

RUGĂCIUNEA E LUMINĂ

Rugăciunea să ne fie liniștea de zi și de noapte,
Râu de iubire ce curge și tot curge,
De a pururea, tot ce se naște și crește,
din șoapte,
Alese dorinți ce dorim ca, spre Tine,
Doamne, vor ajunge.

Rugăciunea să ne fie aer sacru din icoane,
Lumină lină din a Crăciunului colinde,
Numele dragi de Mării și de Ioane,
Creații frumoase, ce sufletul,
mereu, vi-l cuprinde.

Rugăciunea e lumina curată, din floare,
Harul dintre aproape și heruvimii din rază,
Cuvântul mânciat de Mântuitor, în zare,
În care, cântă bucuria și tot ce
Domnul
Binecuvântează.

MIRON ȚIC

GEORGE COȘBUC,

UN POET CE TREBUIE SĂ FIE ÎNCĂ CITIT

Poet foarte popular, mai ales în rândul țărânimii române, și neinfluențat în niciun fel de creația eminesciană, **George Coșbuc** poate fi inclus în același perimetru liric în care se mai situează Ion Pillat, Octavian Goga, Vasile Voiculescu sau Radu Gyr. El nu aparține poeziei moderne nici prin prozodie, care, la Coșbuc are mereu ritm și rimă, și nici prin speciile abordate, cum ar fi idila sau balada, în care poetul refuză subiectivismul. „G. Coșbuc nu se exprimă niciodată pe sine. Idilele lui sunt, s-a spus, mici scenete, reprezentări obiective ale unor persoane și evenimente din satul de altădată”¹ observă Nicolae Manolescu. Totuși, adaugă criticul citat „poetul nășăudean este el însuși mai cu seamă când este un altul”².

Tudor Vianu constată că lui Coșbuc „îi plăcea să pornească de la teme istorice sau legendare, de la situații reale de viață. Chiar expresia sentimentelor individuale se organizează la el prin mijlocirea unui «rol» sau sub o «mască»”³.

George Coșbuc scria o poezie care are în vedere *ocasionalul* și revelează sentimentele unei comunități, neavând pretenția intimității. „Poetul țărânimii” crea versuri care se cereau recitate, pentru că aveau un limpede caracter oral. Dacă lumea în care a trăit Coșbuc recepta cu lejeritate și entuziasm idilele cu flăcăi într-o permanentă tentativă de a obține cât mai multe săruturi de la fetele sfioase, pentru tinerii din satul de azi scenele din poeziile lui Coșbuc nu mai înseamnă aproape nimic.

Poezia extrem de muzicală a acestui versificator genial a făcut din George Coșbuc cel mai popular poet român câtă vreme a trăit. În perioada interbelică și mai apoi, lirica sa a intrat însă într-o relativă uitare. G. Călinescu găsește că această uitare „numaidecât după moarte” este „explicabilă”, dar „injustă”⁴.

Renumitul critic literar consideră că „marea inegalitate a operei”, dar și „triumful anecdoticului”⁵ au contribuit decisiv la căderea din vârful ierarhiei lirice românești a celui care s-a dovedit „nu rareori și un poet mare, profund original”, precum și „un desăvârșit tehnician”⁶.

Opera poetică a lui George Coșbuc *asociază deseori esteticul eticului și etnicului*. Ea are valoare doar câtă vreme caracterul obiectiv, ruralul și satul ardelean cu tipologia sa sunt luate în calcul.

Coșbuc înseamnă o sumă de elemente: sociale, morale, psihologice și anecdotice. Daniel Cristea-Enache consideră că „a-l epura pe Coșbuc” de acestea „ar duce la o depozitare a poetului de el însuși”⁷.

Faptul că a ilustrat cu precădere satul transilvănean nu a diminuat totuși cu nimic doza de receptare a liricii sale în alte regiuni ale țării noastre. Coșbuc a fost prețuit de un întreg popor și pentru faptul că *a evitat să folosească un limbaj regional* în poezia sa. Accesibilitatea vocabularului poetului ardelean a fost unul dintre atuurile popularității sale în Moldova sau în Muntenia.

Faptul că au intrat în memoria publicului cititor atâtea versuri coșbuciene se explică și prin aceea că sunt de-a dreptul *sentențioase*.

Ion Pop observă că poetul s-a orientat „spre tipare și arhetipuri, spre permanențe și eternități, îndreptându-și cugetarea, discursul către formula sentențioasă, gnostică, iar ansamblurile textuale către construcția parabolică, pilduitoare”⁸.

Puțini dintre noi nu cunosc pasaje ori sintagme lirice precum cele pe care le vom cita mai jos: „Din codru rupi o rămurea/ Ce-i pasă codrului de ea./Ce-i pasă unei lumi întregi/ De moartea mea!”; „O luptă-i viața, deci te luptă/ Cu dragoste de ea, cu dor”; „Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul”; „Viața asta-i bun pierdut/ Când n-o trăiești cum ai fi vrut” etc.

Poet solar, asemenea lui Alecsandri, dar total diferit în abordare, George Coșbuc a preferat *idilicul*.

Până și într-o poezie ca „Iarna pe uliță”, poetul ardelean nu este interesat de farmecul anotimpului, ca „bardul de la Mircești”, ci de „spectacolul unde elementele umane ori cele naturale se grupează conflictual”⁹.

Totuși, *George Coșbuc e un orășean, nu un țăran*, cum îl considera Gherea.

Vladimir Streinu, N. Manolescu și Petru Poantă au remarcat acest lucru. Ba, mai mult, el este un poet livresc, un cărturar ale cărui idei poetice pornesc de multe ori din literatură. Poetul „asimilează modul idilic de percepție al orășeanului față de realitățile țărănești”¹⁰, consideră Vladimir Streinu. „Țăranii sunt orășeni costumați; idilismul e rezultatul unei dispoziții artistice”¹¹, remarcă, în acest sens, și N. Manolescu. „G. Coșbuc e un actor, un interpret, intrând în pielea unor personaje, spre a le reproduce comportamentul și vorbirea”¹², mai spune criticul citat. Spectacolul e susținut și de faptul că „idilele coșbuciene au o structură dialogată”¹³, după cum remarcă Petru Poantă.

S-a spus despre George Coșbuc că a intenționat să scrie o epopee a satului transilvănean. Proiectul nu a avut finalitate, poetul reușind totuși să creeze două *capodopere*: *Nunta Zamfirei* și *Moartea lui Fulger*. „Cert e că nu atât epopeea ca gen îl interesa, cât întemeierea unei mitologii poetice românești”¹⁴, consideră Petru Poantă. Ceea ce nu e puțin lucru.

IOAN GHEORGHIȘOR

¹ Nicolae Manolescu, „G. Coșbuc, azi”, *România literară*, nr.41/2016, p. 3.

² Ibidem.

³ Tudor Vianu, *Studii de literatură universală și comparată*, ediția a II-a, București, Editura Academiei RSR, 1963, p. 598.

⁴ Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, p. 586.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, p. 590.

⁷ Daniel Cristea-Enache, „Fără epurări”, *România literară*, nr. 41/2016, p. 10.

⁸ Ion Pop, „Cu gândul la G. Coșbuc”, *România literară*, nr. 41/2016, p. 13.

⁹ Petru Poantă, *G. Coșbuc-poetul*, București, Editura Demiurg, 1994, p. 42.

¹⁰ Vl. Streinu, *Poezie și poeți români*, București, Editura Minerva, 1983, p.165.

¹¹ N. Manolescu, „Poezia lui George Coșbuc”, *Steaua*, nr.1/1978.

¹² Ibidem.

¹³ Petru Poantă, op. cit., p. 35.

¹⁴ Ibidem, pp. 26-27.

IOAN ALEXANDRU

și motivul *Patriei* în volumul
„Imnele Transilvaniei”

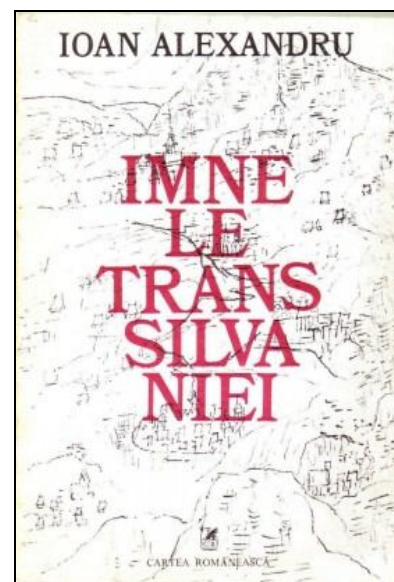
(III)

Patria ca simbol al nemuririi

Patria lui Ioan Alexandru, spunea Aurel Sasu¹⁵, nu are un contur geografic, spiritul ei nu este strâmtorat de impasibilitatea unor granițe terestre, ci ea este un interior al transcendenței, este spațiul curățat de ură și timpul curățat de moarte, datorită Întrupării Logosului și răscumpărării creației. Prin versurile sale: “Buciumele ies în zori de zi / Trase pe umeri albi de mireasă / Și când se varsă jalea lor din Munți / Miroase-a veșnicie-n fiecare casă”¹⁶, (*Imnul Albei-Iulia*), poetul Ioan Alexandru retranspune în versuri învățătura Bisericii primare despre răscumpărarea întregii creații întru Hristos prin Sângele Crucii Sale (*Efesenii* 1, 10; *Colosenii* 1, 20), El fiind simultan cauza și scopul creației, asumând-o întreagă pentru a o reînnoi permanent – veșnicia interferând astfel cu finitul, cu mărginitul¹⁷. Se poate ca și de această dată, viziunea lui N. Crainic despre pământ, să-i fi servit poetului Ioan Alexandru drept inspirație, căci iată ce spunea marele nostru gândirist încercând să pătrundă tainele universului: “Se-nvăluia pământul virgin în sfințitorul / Fluid ceresc din taina eternității Sale / Se răsfrângea în

toate Atoatefăcătorul / Ca nevăzutul soare în zăriști matinală”¹⁸, (*Patriarhală*). Avem toate motivele să credem că Ioan Alexandru se inspiră mult din Nichifor Crainic, mai cu seamă că mișcarea gândiristă a celui din urmă, emana un profund caracter religios, o spiritualitate ortodoxă ce promova credința și neamul în formele unei lirici populare autentice. Fiindcă gândirismul lui Crainic, susține Ion Zamfirescu¹⁹, s-a putut foarte bine realiza în culoare poetică, deoarece ample nevoi de transfigurare și-au găsit făgașul sub auspiciile mitologice ale poeziei. În trecutul românesc, spunea părintele I. V. Felea²⁰, Dumnezeu era Stăpânul Patriei, atunci în aceea oarecare formă de teocrație, exista între fiii neamului deplina frățietate și egalitatea socială: “voievodul lângă boier și boierul lângă țaran”.

Patria ca simbol al nemuririi mai apare în “Imnele Transilvaniei” adânc criptată sub imaginea misterioasă a unui spațiu sacru și etern de dincolo de soare²¹, poetul completând astfel ideea de patrie, considerând-o un tărâm eshatologic: “În Patrie mă simt eu pe pământ / Precum stejarul unui loc anume / Și când e toamnă-n lume îndeajuns / Și-ncepe bocetu-n frunzare / Să-mi strâng coroana tainică de foc / Și să mă mut acolo după soare”²², (*Statornicie*). Tot ca ipoteză, sugerăm identificarea acestui spațiu eshatologic sub imaginea satului românesc, fiindcă dacă îl cităm pe poetul L. Blaga care afirma în poezia “Sufletul Satului” că “veșnicia s-a născut la sat”²³, suntem îndreptățiți să credem că această

teologie a nemuririi propusă de Blaga, stă la baza inspirației poetului Alexandru. Însă rămâne o simplă ipoteză ca toate celelalte de mai sus. Însă dacă ar fi să o cităm pe Zoe Dumitrescu Bușulenga²⁴, cea cu care Ioan Alexandru împărțea aceeași catedră la Universitatea din București, se pare că cele mai adânci rădăcini ale poetului sunt înfipite în spiritul lui Blaga și Goga, el făcând parte din familia tradiționaliștilor transilvăneni. Un alt mare critic literar, și un fel de ucenic al lui Ioan Alexandru, Dan Mihăilescu²⁵, își amintește despre modul cum vitalismul transilvănean al poetului se amesteca cu lirismul mistic-ortodox din suita de poezii religioase ale unor nume mari ca: Simeon Noul Teolog, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, Daniel Turcea etc. Prin urmare, credem că este destul de greu de identificat un nume sonor care să stea la baza inspirației poetului, mai cu seamă dacă luăm în calcul și teza de doctorat asupra lui Pindar și Eminescu, sau traducerea în română a lui Reiner Maria Rilke²⁶. →

Preot CĂTĂLIN VARGA

¹⁵ Aurel Sasu, “Neodihna Focului”, în *Tabor*, nr. 11, februarie 2011, p. 47.

¹⁶ Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, p. 15.

¹⁷ Adrian Lemeni, *Sensul Eshatologic al Creației*, Editura ASAB, București, 2007, p. 144; Pavel Florenski, *Stălpul și Temelia Adevărului*, Editura Polirom, București, 1999, pp. 105-106: „Ceva măreț, de mult dorit și totuși imprevizibil, marea Bucurie Neașteptată se va ivi brusc, va cuprinde întregul cerc al existenței pământești, îl va zgudu, va răsuci cerul așa cum se răsucește un sul de hârtie, va spăla pământul, va da noi forțe, pe toate le va reînnoi, pe toate le va prefăce, lucrurile cele mai simple și de fiecare zi le va arăta într-o strălucire orbitoare de frumusețe cerească. Atunci nu vor exista contradicții, nu va exista nici rațiunea chinată de ele. Iar acum, cu cât mai mult strălucește Adevărul Luminii în Trei Străluciri, arătată de Hristos și oglindită în cei dreپți, Adevărul Luminii în care contradicția veacului acestuia este învinsă prin dragoste și slavă, cu atât mai clar se văd fisurile negre ale lumii”.

¹⁸ Nichifor Crainic, *Țara de peste veac. Poezii antume (1916-1944)*, ediție de Ioana Cracă, Editura Eminescu, București, 1997.

¹⁹ Ion Zamfirescu, *Spiritualități românești*, ediție de Marin Diaconu, Editura Vivaldi, București, 2001, p. 231.

²⁰ Ilarion V. Felea, *Dumnezeu și sufletul în poezia română contemporană*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 44.

²¹ Poate că nu întâmplătoare este aleasă această imagerie a soarelui, bineștiind simbolistica biblică a poetului, putem crede că soarele la care face referire și la spațiul tainic de dincolo de el, înseamnă în primă instanță Hristos (*Maleahi* 4, 2) și Împărăția Cerurilor.

²² Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, p. 152.

²³ Lucian Blaga, *Poezii*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942, p. 162: “Copilo, pune-ți mâinile pe genunchii mei / Eu cred că veșnicia s-a născut la sat / Aici orice gând e mai încet, / și inima-ți zvâcnește mai rar, / ca și cum nu ți-ar bate în piept / ci adânc în pământ undeva”.

²⁴ Bianca Cruciu, “Ioan Alexandru – Landmarks of Religious Poetry”, în vol. *Identities in Metamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, p. 1155.

²⁵ Dan C. Mihăilescu, *Ce-mi puteți face, dacă vă iubesc!? Eseu confesiv despre Ioan Alexandru*, Humanitas, București, 2015, p. 8.

²⁶ Criticul și istoricul literar, Mircea Popa, propune pe lângă sursele de inspirație amintite, o altă teză: fiorul mistic al unei religiozități profunde de genul lui Ioan Alexandru, manifestată atât de deschis, pare să se adape din spiritualitatea lui Dante, Rilke sau Claudel. A se vedea Mircea Popa, “Ioan Alexandru – Poetul nostalgiilor celeste”, p. 57.

Patria ca simbol al euharistiei

Conform afirmațiilor cercetătorului Costion Nicolescu, poetul Ioan Alexandru, adânc pătruns de fiorul mistic ortodox, recunoștea la nivel de prefigurare misterul euharistic la tot pasul. Invitat să participe la expoziția lui Horea Bernea, intitulată sugestiv “Hrana”, îi scrie acestuia, spre stupefacția ucenicilor săi, un text laudativ cu o puternică trimitere euharistică, în opinia unora, deloc potrivită și chiar inacceptabilă²⁷. Însă acela care și-a amestecat sângele său cel păcătos cu Sângele cel sfânt al lui Hristos în taina euharistiei, pentru purificarea lui interioară și pentru deplina lui unire cu Logosul vieții, cu Lumina lină²⁸, acela va observa de fiecare dată cum lacrimi mari de sânge curg încă din ochi la sfântul Răstignit. Mai mult decât atât, însuși pământul Transilvaniei se pare că prefigurează tainic Sfânta Jertfă prin mirosul ei a pâine și a vin împăratec, pesemne datorită destinului ei de-a se sui mereu pe cruci pentru demnitatea și libertatea poporului român: “Pentru că dealul tău miroase / A pâine și a vin împăratec / Și-n casa ta-i o candelă de veghe / Transilvanie sfântă te iubesc²⁹” (*Iubire*). Probabil destinul acesta euharistic al Transilvaniei este sintetizat tot în această poezie, în strofa precedentă care spune: “Pentru că-n holdă când o strângi din câmp / Lași văduvei de-un snop cum se cuvine”, bineștiind că euharistia, dacă ar fi să o numim după categorialul filozofului francez, Jean-Luc Marion, îmbracă o fenomenologie radicală bazată pe donație³⁰. Aceasta înseamnă că prin Taina Sfintei Împărășanii, Mântuitorul Hristos este atât Cel Care oferă (Trupul Său), cât și Cel Care se oferă (întru zdrobirea dinților tuturor păcătoșilor iertați), luând naștere astfel, după filozofia acestui francez, așa-numitul fenomen saturat, adică euharistia este desăvârșită atât din perspectiva calității și a cantității, dar și din perspectivă spațio-temporală. Ceea ce poetul Alexandru surprinde

în aceste versuri, este de fapt nuanțarea acestei viziuni: românul transilvănean care se hrănește dintru Cel Ce este și Hrană și dătător de Hrană în același timp, învață la rândul său să ofere din mâncarea sa și vecinului său mai sărac. Și astfel se realizează acest transfer euharistic între țărani cuminți din Transilvania, transfer al milosteniei necondiționate, în care nu mai știi cine este exact dăruitorul și cine primitorul, cine țărănul și cine Dumnezeu.

Concluzii

Poezia imnografică a lui Ioan Alexandru e o poezie a bucuriei întâlnirii cu Logosul, cu Lumina lină care luminează pe tot omul, întru nădejdea Învierii. La o simplă lectură a imnelor alexandrine, cititorului îi vor rămâne aceste motive în memorie: Lumină; Triadă; Logos; Luceafărul de seară; Avraam; Lot; Saul; Iov; Emaus etc., ca pietre de aducere aminte a unui altar de dincolo de zare. Tot în registrul unei simple lecturi a volumului „Imnele Transilvaniei”, se remarcă cu precădere un alt mare motiv alexandrinian: Patria.

În viziunea poetului, Patria este în primul rând misterul care ține unit acest popor român, crescându-l de la sânul maicii sale cu laptele cel proaspăt și amar al marilor frământări naționale, ce-au trasat pentru totdeauna direcția în care istoria mântuirii neamului nostru va înainta.

Așadar, Patria, este maica cea bună a neamului, care inspiră în toți copiii ei, sentimentul cel nobil al

omeniei.

Patria în acest volum de imne, este nimic altceva decât taina nemurii noastre, este taina care ne apără de vremelnicie și efemeritate, ea este un topos al transcendenței unde barierele sociale și religioase dispar pentru totdeauna, unde ura este înghițită de dragoste, iar moartea de Înviere – de aceea exclama entuziasmat poetul: “miroase-a veșnicie în fiecare casă”. Iar pentru dobândirea Învierii noastre, hrana cea tare, hrana cea veșnică – Trupul și Sângele lui Iisus Hristos, ne este oferit tot de către Patria Mamă, care și-a copt spicul de grâu în lumina Soarelui neprihănit, și boabele de struguri le-a zdrobit sub picioarele rânite de dragoste de țară ale țărânului transilvănean.

Patria este totul pentru Ioan Alexandru, ea însumează râvna desăvârșirii tuturor voievozilor și martirilor și eroilor acestui neam, luminată de Lumina cea lină a Logosului Întrepat.

Patria este pentru poetul nostru, iubirea cea desăvârșită ce poate întoarce și celălalt obraz în fața cruzilor barbari, dar nu a putut, nu poate, și nu va putea niciodată să își părăsească fiii ei născuți din lacrimi și tăceri, pentru un blid de linte vinovat sau pentru un sac cu treizeci de arginți.

De aceea, suntem mai îndatorați acum ca niciodată, după cum ne îndemna poetul Ioan Alexandru, să pregătim pentru Înviere acest pământ sacru al Patriei Române!

Deșteaptă-te Gheorghe, deșteaptă-te Ioane pentru slava țării și a nemuririi noastre!

Atena Elena Simionescu, *Călătoria*
II. Ciclu personaje

²⁷ Costion Nicolescu, “Ioan Alexandru – Vulturul Ioanic al Poeziei Românești”, în *Tabor*, nr. 10, ianuarie 2012, p. 86.

²⁸ Olivier Clément, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. de Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996, p. 34.

²⁹ Ioan Alexandru, *Imnele Transilvaniei*, p. 53.

³⁰ Nicolae Turcan, *Teologie și Filosofie la Jean-Luc Marion*, în *Tabor*, nr. 8, ianuarie 2016, p. 75.

MIHAI SIN

unul dintre marii scriitori
români ai sfârșitului de secol
XX

(III)

Spuneam ceva mai înainte că, despre Mihai Sin, unul dintre marii prozatori ai ultimului sfert de secol XX, se vorbește tot mai puțin sau deloc, deși plecarea sa dintre noi e destul de proaspătă. Sau, poate, de-aceea? Însă este și adevărat că, din mulțimea de iconoclaști-reconsideratori actuali, este foarte probabil ca mulți să nu știe mare lucru despre autorul care, în anii '80, alcătuia un trio de forță în proza românească postbelică împreună cu Marin Preda și Augustin Buzura. Opera sa, publicată între anii 1973-1996, nu doar îi justifică, ci îi și asigură un loc important în literatura română, după cum se poate observa, cu obiectivitate, din simpla enumerare a cărților pe care le-a publicat: *Așteptând în liniște* (povestiri), Editura Dacia, 1973; *Viața la o margine de șosea* (roman), Editura Cartea românească, 1975; *Bate și ți se va deschide* (roman), Editura Cartea românească, 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor, roman reeditat la Editura Dacia XXI, 2010; *Terasa* (povestiri), Editura Eminescu, 1979; *Ierarhii*, Editura Eminescu, 1981; *Cestiuni secundare, chestiuni principale* (publicistică), Editura Eminescu, 1983; *Schimbarea la față* (roman, 1985), roman premiat de Uniunea Scriitorilor, dar, în urma unui articol nesemnat, din ziarul *Scînteia*, extrem de dur apropo de conținutul cărții, premiul nu va fi validat de secția de presă a CC al PCR și de Consiliul Culturii și Educației Socialiste (iată două dovezi

incontestabile ale amestecului cenzurii și propagandei de partid în treburile literaturii!); *Rame și destin* (povestiri și nuvele), Editura Cartea Românească, 1989; *Quo Vadis, Domine?* (roman), Editura Nemira, vol. I, 1993, vol. II, 1996, reeditat: 2007; *Quo Vadis, Domine?*, este unul dintre foarte puținele romane postdecembriste în a cărei construcție se regăsește întreaga scenă politico-economică, administrativă și social-politicianistă a societății românești în toată măreția unei ideologii comuniste din perioada fostul sistem dictatorial-ceaușist.

În acest sens, este de reținut faptul că, în 1993, publicarea primului volum al romanului a declanșat reacții dintre cele mai neașteptate, unele chiar sub atacuri furibunde cărora li s-a ascuns agresivitatea sub simpaticul și inocentul generic *polemici*, în realitate înțelegându-se limpede că era vorba despre reacțiile unor personaje din, sau legate *ombilical* de mentalitatea traversată cu... bine peste Revoluția din 89'. După care: *Reședința*, 1996; *Marea Miză*, teme și obsesii ale romancierului român contemporan, 2003, Editura Nemira, 2008 (reeditare); *Ispita izbăvirii* (roman).

Pentru creația sa literară, Mihai Sin a obținut câteva importante premii literare, astfel: Premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Bate și ți se va deschide* (1978); Premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Schimbarea la față* (1985); Premiul pentru proză al revistei „Flacăra” (1990) ș. a.

Adevărul este că nu dispun de prea multe, nici măcar suficiente, informații despre Mihai Sin, pentru ca ideile acestei micromonografii să aibă detaliile și consistența pe care mi le-am dorit, pe care să le pot transmite, ca mesaj, celor care nu au fost cât de cât familiarizați cu opera și omul Mihai Sin. (...)

Revenind: așadar, în anul de grație 1971, Romulus Guga, Mihai Sin, Atanasie Popa ș.a. au inițiat noua serie a prestigioasei reviste *Vatra* din Tg.-Mureș din redacția căreia Sin a făcut parte până în anul 1990. Între anii 1990-1991, a fost director al Editurii Albatros, iar în perioada aprilie-decembrie 1992 a îndeplinit funcția de atașat cultural la Ambasada României din Israel. Cele de mai înainte reliefează personalitatea omului, a omului de cultură și scriitorului Mihai

Sin, precum și aprecierea și prestigiul de care s-a bucurat...

Însă, cu toate acestea, mă întreb: câți – și din ce motive – își mai amintesc azi de romanul *Schimbarea la față* (Ed. Cartea Rom., 1985), care a făcut vâlvă după ce a fost propus pentru Premiul Uniunii Scriitorilor, premiu cu care secția de propagandă a PCR-ului nu a fost de acord considerând că acesta ar aduce deservicii literaturii române a momentului? Cred că foarte puțini. Cert este că scrierea cam ieșise din *procustienele* canoane impuse de ideologia comunistă, drept care organul partidului, ziarul *Scînteia*, a și sărit repede în ajutorul „secției de propagandă” publicând un fel de cronică literară, știută ca fiind „de serviciu”, evident nesemnată (cum se obișnuia în asemenea cazuri), în care atât autorul cât și romanul erau acuzați de abateri grave de la conceptul de morală comunistă în arta realist-socialistă. M-am referit la romanul *Schimbarea la față*, fiindcă el a fost, cel puțin la momentul respectiv, cartea-apogeu a creației lui Sin, după cum a considerat majoritatea criticilor literari importanți și responsabili de la finele veacului XX, precum un Valeriu Cristea, care afirmă: „*După cel mai iubit dintre pământeni*», romanul din 1985 al lui Mihai Sin (*Schimbarea la față*», n.n.) este poate scrierea cea mai antitotalitară, anticomunistă, anticeaușistă, antisecuristă din câte au apărut până în decembrie 1989.” Aceasta în condițiile în care câțiva critici literari – Eugen Simion, în *România literară* de exemplu – publicaseră deja ici-colo considerații și aprecieri favorabile romanului *Schimbarea la față* urmate imediat de o tăcere totală după refuzarea premiei.

Dintr-odată, după publicarea acuzațiilor din *Scînteia* s-a oprit aproape orice referire la roman, cel puțin în presa literară. În această ordine de idei, este semnificativă soarta unei cronici semnate de Lucian Raicu, scrisă și predată spre publicare *României literare* în anul 1986 și care a fost publicată după decembrie 1989, respectiv, după... Revoluție. Aici este de menționat o explicație scurtă, și interesantă și, mai ales, importantă: *Realismul critic de care propaganda de partid făcea atâta caz*, în romanul *Schimbarea la față* ea cam sărea calul în unele pasaje, fapt care ieșea →

DUMITRU HURUBĂ

binișor din matca ideologiei „la zi” dând apă la moara celor care cam strâmbau din nas la „înțeleapta politică” a partidului comunist.

Așadar, semnalul de alarmă, publicat sub semnătură... anonimă în organul de presă al PCR-ului, avea la bază nerespectarea șablonului privitor la *realismul socialist*. Se pare că acesta a fost primul pas în dizgrațierea lui Mihai Sin – el însuși fiind tot mai convins de acest lucru. În acest context, sublinierea ideii de către regretatul critic literar Valeriu Cristea, este fără dubii, „ajutat” fiind și de criticul Ion Negoitescu care extrapolează: „*Romanele lui Mihai Sin se dovedesc... mult mai critice decât altele, contemporane cu ele (subl. d.h.), căci – spre deosebire de un Marin Preda sau un Augustin Buzura – dânsul nu acordă nicio șansă comunismului, nu-l consideră amendabil o dată cu trecerea vremii prin înlăturarea tarelor lui... (...) «Schimbarea la față», cu sticliile lui de simbol, poate fi considerat drept cheia unei lumi și a literaturii ei.*” Amândouă citatele sunt din preambulul la romanul *Quo vadis, Domine?* în două volume, publicat între anii 1993-1996.

Deci, din motive care-mi sunt neclare, cel puțin în parte, Mihai Sin a devenit romancierul-victimă a unei ignoranțe greu explicabile, deși personal cred că „i se trage” – culmea paradoxului! – și de la *Schimbarea la față* (1985) și... de la *Quo vadis, Domine?* (1993-1996), tocmai fiindcă ambele romane se circumscriu, dintr-un anumit punct de vedere, contextului incomodant pentru personaje care, încă, se mai hrănesc bine cu seva mentalității tributare sistemului totalitar ante-decembrist. Îmi este din ce în ce mai limpede că el plătește pentru că nu s-a pliat la timp și convingător unor politici de clică lingușitoare care a traversat fără probleme de conștiință decembrie '89. Această recalitrantă... continuă, care a dat apă la moara „vizaților” din literatura sa, nu i-a fost iertată de către aceștia, ei acționând cu promptitudine pentru marginalizarea sa și minimalizarea ca prozator; au făcut-o direct sau prin cirații lor, respectiv cei care, în mod deliberat, desigur, și fără a-i cunoaște valoarea operei, îl ignoră sau, unii și mai zeloși, o detractează prin foarte la moda „reconsiderare”; mă refer în special la majoritatea comentatorilor de literatură post-decembriști care,

porniseră, nu cum multă vreme în urmă, un adevărat asediu asupra literaturii din perioada totalitaristă. După ce a avut parte de o seamă de nedreptăți, ar fi impardonabil să fie „reconsiderat” tocmai de unii inși intrați fraudulos în literatura de după '89, destui dintre ei având doar o bună pricepere a denigrării autorului și a operei.

Cred că mai bine le-ar prinde acestora dacă și-ar lega numele de opera lui Sin analizând-o cu obiectivitate, cu responsabilitate și cu bun simț, fiindcă el va rămâne în istoria literaturii române un autor ale cărui scrieri, pentru avizați și specialiști în sensul real și corect al cuvântului, vor constitui puncte de referință atât în teoria, cât și în critica și istoria literară. Încet-încet, starea culturii și literaturii în această perioadă post-decembrișă s-a cam limpezit, astfel că posteritatea nu va mai fi la fel de tolerantă cu gafele.

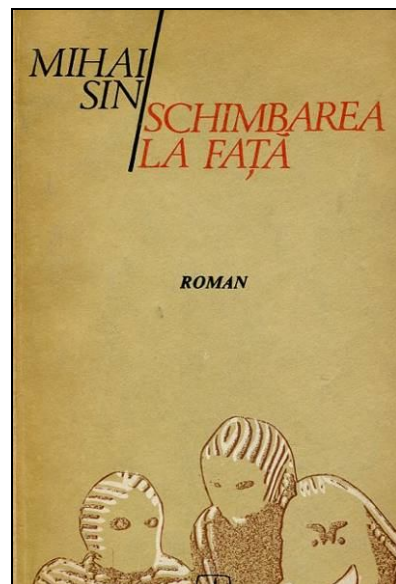
Să sperăm...

Așa spera și Mihai Sin.

În lungile noastre convorbiri telefonice, îl regăseam de fiecare dată pe omul și scriitorul care, după un sfert de secol de nedreptățire pentru domnia sa, tot mai credea că va prinde ziua când... Nu a fost să fie, din nefericire, iar parșivenia unui postdecembrișm, și în cultură și literatură, l-a marcat profund. Și bine ar fi ca, măcar unii dintre cei care i-au provocat atâta suferință, să fie răsplătiți așa cum și merită. S-ar putea ca spusele mele să sune mai mult sau mai puțin patetic, dar îmi permit să afirm că l-am cunoscut destul de bine și pe scriitorul, dar, în egală măsură, sau,

Atena Elena Simionescu, *Ritmuri vegetale I*

mai ales, pe Omul Mihai Sin și știu prin ce a trecut... Să se înțeleagă adevărul că, de la prima noastră întâlnire în redacția revistei *Vatra*, în 1976, în prezența și a regretatului Romulus Guga, au trecut cu ceva peste 40 de ani, timp în care am ținut legătura permanent, pe baza unor sentimente reciproc-prietenești – îmi permit să spun. De altfel, în decembrie, 2009, când l-am vizitat la domiciliul său din zona Livezeni a *Târgu-Mureșului*, am avut parte de-o primire extrem de frumoasă, împreună cu Doamna Anca, menținând o atmosferă absolut cald-familială. Atunci, între altele, mi-a povestit cu dezamăgire și tristețe cum, după ce i se propusese turnarea unui film pe scenariul unuia dintre romanele sale, din motive ciudate, proiectul a fost abandonat pur și simplu de către regizor...

Păcat...

Și trebuie să mai recunosc sincer că, de multe ori, vocea și îndemnul sale, m-au ajutat în clipe dificile, cum, probabil, se întâmplă la des-tui autori.

Inclusiv la el, cum mi-a mărturisit la ultima noastră convorbire telefonică în legătură cu romanul la care lucra: „*Sper să-l pot termina, să termin ultimul capitol care mă chinuie pentru un final potrivit...*” „*Ei, nu cred, i-am zis, asta n-o cred. E un moment, va trece și totul va fi bine...*” „*Sper, dar am opt variante de final la roman...*” „*Până la urmă a reușit, iar cartea se află deja la editură, mi-a mărturisit alt fost coleg de redacție la Vatra, spus Nicolae Băciuț.*”

Doamne-ajută!

AMURGUL IUBIRII

(XXXIX)

La fel, în ceea ce privește sentimentismul și lipsa de forță, slăbiciunea de caracter atribuită femeilor. E adevărat că ea pare să primească o nouă susținere din partea neuroștiințelor, care ne spun că suportul cerebral al emoției la femei e o zonă extinsă în ambele emisfere și, datorită dimensiunilor mai mari ale corpului calos și conexiunilor multiple - cu 30% mai multe decât la bărbați - între cele două emisfere, emoția poate fi simultană cu alte activități. În cazul bărbaților, suportul cerebral al emoției e separat pe una din emisfere și de aceea ei simt nevoia să se concentreze și își trăiesc emoțiile de obicei pe tăcute. Noi credem în general că femeile sunt mai sentimentale, traducând prin această sentimentalitate sau afectivitate caracterul mai lipsit de clivaje al personalității feminine, caracter legat de simetria și armonia care există între emisferele cerebrale. Ar trebui să spunem mai degrabă că femeile sunt mai capabile să privească din perspectiva întregului orice problemă. Pe când performanțele instrumentale ale bărbaților sunt legate de dominarea întregului activității cerebrale de către una din părți. Ei au de aceea personalități clivate în straturi și oricând o instanță a personalității poate prelua puterea asupra întregului, iar dacă se întâmplă ca ea să fie cea a afectivității, bărbații se dovedesc a fi mai sentimentali și "mai slabi" decât femeile.

Chiar dacă mai există diferențe raportabile la corp, adică trimiteri la diferențe de structură ale creierului și relativă localizare cerebrală a centrilor cu funcții specifice, astăzi ele par să aparțină tematizării actuale a comunicării și să țină, cu toată referirea organică, mai degrabă de gen decât de sex². După cum spuneam,

reprezentarea în circulație în clipa de față pe care neuroștiințele ne-o propun este că la bărbați emisfera dreaptă este mai mare, iar corpul calos, legătura dintre cele două emisfere, este mai restrâns, în vreme ce creierul feminin este mai simetric, iar corpul calos mai amplu. Ipoteza lui Richard Lynn este că bărbații sunt mai legați de emisfera dreaptă, cu sarcini spațiale, femeile de cea stângă, cu specializare verbală. Di-simetria se produce pentru că femeile nu au nevoie de o emisferă stângă mai mare, cea dreaptă preluând o parte din sarcinile verbale (femeile recuperează mai ușor afazia după accidente cerebrale datorită acestei posibile preluări; în schimb aptitudinile spațiale dispun de o masă neuronală încă mai redusă de la început). Problema care apare este: cum se face că, în pofida acestor diferențe de volum și greutate cerebrală între femei și bărbați, media IQ dată de testele aplicate la cele două sexe este identică? Ipoteza - neverificată încă - a lui C. Davidson Ankney: cu toată inteligența globală identică, bărbații și femeile se disting prin aptitudini diferite. Primii sunt mai buni la testele spațiale și de aptitudini matematice și muzicale, femeile la testele verbale. Or, ca la calculatoare, unde avem nevoie de un hard cu atât mai puternic cu cât imaginile spațiale sunt mai ample și mai complicate, în timp ce procesoarele de texte pot funcționa cu dimensiuni mici ale hardului: la un IQ identic este nevoie de un creier cu atât mai mare cu cât aptitudinile spațiale sunt mai pronunțate. Diferențele de structură și greutate care există între creierul bărbaților și cel al femeilor nu conferă o identitate organică masculinului și femininului, ci diferențiază doar competențele, menținând scorul general relativ egal. Continuând această linie de cercetare, Sandra Witelson, specialistă în diferențele sexuale la nivel cerebral, constată, neurologic, existența unui al treilea sex: după rezultatele la testele spațiale, homosexuali?³ se situează între grupul bărbaților heterosexuali și cel al femeilor: reușesc mai prost decât bărbații, dar mai bine decât femeile. Invers, la testele de fluiditate verbală, homosexualii se situează după femei, înaintea heterosexualelor.

Prin urmare, noua paradigmă a neuroștiințelor atribuie femeilor calități lingvistic-discursive care le separă de bărbații, înzestrați cu aptitudini

mai degrabă spațiale. Dar ceea ce bărbații numesc cu dispreț vorbărie este de fapt exercițiul unor strategii și tactici discursive. Stăpânind capacități discursive superioare celor ale bărbaților, femeile folosesc discursul ca demers, pentru a modifica anumite aspecte ale situației comunicaționale. E adevărat că aceste discursuri nu sunt discursurile cuiva care deține puterea; de aceea, ele vizează aspecte de detaliu și infinitezimale. Discursul masculin este discursul cuiva care deține puterea, care poate fi scurt - ordinele sunt scurte - și să vizeze întregul aspect luat în considerare dintr-o dată. Comparând cele două tipuri de discurs fără să ținem seama de instanțele de putere care le proferă, discursul feminin poate părea fastidios. Dar dacă ținem seama de diferența de putere dintre cele două tipuri de discursuri, ceea ce poate obține cel feminin este extraordinar. Raportat la puterea care îl susține, discursul feminin se dovedește a fi un demers foarte eficient, oricum, de o eficiență mai mare decât cel masculin. Comparația decisivă în ceea ce privește așa-zisa vorbărie este cea referitoare la secret. Incomparabil mai bine decât bărbații, femeile își pot controla comunicarea. Am putea spune că bărbații sunt mai vorbăreți, de vreme ce nu-și pot controla comunicarea, adică au nevoie mereu de un prieten complice căruia să-i poată spune un secret (cum se întâmplă în glumă cu Ion, care pentru a fi pe deplin fericit trebuie să-i poată spune lui Vasile secretul relației lui cu Claudia Schiffer). Femeile știu însă cu adevărat să țină un secret. Dacă au hotărât să tacă, vor tăcea pentru totdeauna. Sau vor îngropa secretul în terenul cel mai potrivit, al discursului, "mințind" cu subtilitatea cu care regina Isolda o face.

AUREL CODOBAN

1. Sexul descrie omul în sens pur fiziologic. Ceea ce este sexul din punctul de vedere al identității biologice, adică faptul de a fi mascul sau femelă, este genul, adică faptul de a fi bărbat sau femeie, la nivelul cultural. Genul funcționează pentru toate celelalte cazuri în care este descris aspectul cultural sau nonfiziologic. El se referă mai degrabă la oameni în situații sociale particulare.

2. Să notăm în treacăt că Le Vay atribuie comportamentul homosexual expunerii prenatale la un exces de hormoni feminini.

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(IX)

Revenind la tema centrală a dialogului nostru, ajungem astfel la o altă caracteristică a sublimului, respectiv la *forța* de neînfrânt cu care el se impune. Forța aceasta, a insistat Kant, sugerează caracterul *dinamic* al sublimului.

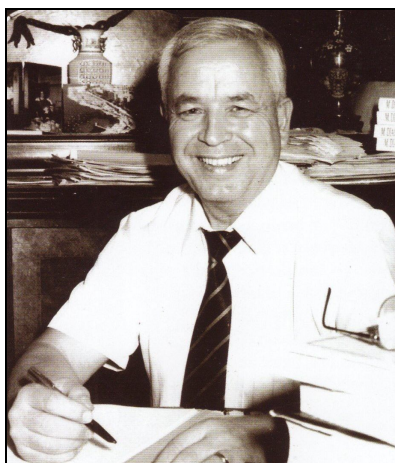
Datorită acestei forțe, sublimul produce în cel care îl conștientizează o binefăcătoare *uimire* (*surpriză*), care îl plasează într-un nou sistem de relații și într-o nouă ordine a existenței. Este o *uimire* (*surpriză*) care îl înălțarește sufletește și îl înalță spiritual. El intră astfel într-o *nouă etapă* pe calea perfecționării sale spirituale.

Este cazul să subliniem aici faptul că teologia dogmatică, antropologia și teologia morală ortodoxă îl prezintă pe om ca pe o ființă aflată mereu *pe cale*, aptă să progreseze spiritual. El este *homo viator*. Colaborarea dintre știință și teologie, promovată consecvent de Ortodoxie, corespunde concepției care prezintă lumea ca pe o realitate spiritualizată progresiv, deschisă spre Absoluta Transcendență divină, respectiv spre Creatorul ei.

Lumea este frumoasă, armonioasă, *perfectibilă*, pentru că Dumnezeu Creatorul și Proniatorul acționează asupra ei. Dumnezeu a creat lumea și *o creează în continuare*. În lume, în istorie și în om, ca persoană care tinde spre perfecțiune, acționează energiile divine necreate. Dumnezeu Proniatorul și Părintele luminilor „*lucrează toate în toți*” (I Corinteni 12, 6; Efeseni 1, 11).

Surpriza copleșitoare și binefăcătoare pe care o trăim în raport cu sublimul *modifică* instantaneu multe dintre raporturile noastre cu lumea în care trăim, cu valorile în care credem și, în special, modul nostru de a ne înțelege pe noi înșine.

Sublimul ne duce la o nouă stare sufletească și rațională. Ne duce la un nou mod de a percepe realul, respectiv lumea în care trăim. În acest mod, muntele cu vârful în nori este sublim, pentru că ne ajută să înțelegem măreția, forța, durata, frumusețea și misterul naturii. Sacrificiul unui martir care

nu L-a trădat pe Hristos ne ajută să înțelegem sublimul credinței creștine. Cerul înstelat într-o noapte senină de vară ne ajută să înțelegem sublimul creației divine. Ne ajută să înțelegem și insistența cu care teologii și filosofi vorbesc despre misterul și sublimul existențial.

Există surprize bune și surprize rele. După momentul inițial al derutei, surpriza provocată în noi de ceea ce este sublim are aproape totdeauna efect binefăcător. E un fel de *katharsis*, respectiv o *purificare* sufletească. Este și o transformare psihică a persoanei care percepe sublimul.

În cazul operelor de artă considerate sublime, surpriza binefăcătoare se asociază cu ineditul viziunii artistice, cu ineditul tematic, cu ineditul compozițional și cu ineditul stilistic. De aceea, unii artiști sunt obsedați, pur și simplu, de ideea de originalitate.

Scrisoarea I și *Rugăciunea unui dac* sunt opere sublime. Și *Psalmii* lui Tudor Arghezi sunt opere profund originale cu caracter sublim.

Împinsă însă până la absurd, ideea de originalitate poate produce mizerii pseudo-intelectuale și pseudo-artistice. Este cazul pseudo-artei numite avangardistă.

Și filosofi sunt obsedați de ideea unei interpretări *originale* a lumii în care trăim, respectiv de aspectele de maximă generalitate ale existenței. De aceea, filosofi seamănă, în multe privințe, cu poeții. Așa se explică faptul că nu există o filosofie generală. Există însă numeroase moduri originale, profund subiective, de a filosofa. Și tot de aceea, până acum au fost scrise numeroase lucrări de istoria filosofiei, în care ceea ce au afirmat marii cugetători ai lumii este ordonat cronologic.

Nu întâmplător, Heidegger a afirmat că, mai mult decât filosofii pe care i-a citit și i-a recitat toată viața, în elaborarea propriilor sale creații, de mai mult folos i-au fost poeții, cu creațiile lor lirice. O dovadă în acest sens sunt lucrările sale *Hölderlin și esența poeziei* (*Hölderlin und das Wesen der Dichtung*, 1936) și *Lămuriri cu privire la poezia lui Hölderlin* (*Erläuterung zur Hölderlins Dichtung*, 1944).

Există filosofi ale căror opere pot fi considerate sublime. Printre ei se numără Platon, Aristotel, Leontius Byzantinus, strămoșul nostru din Școala Literară de la Tomis, Fericitul Augustin, Descartes, Kant, Hegel, Blaga, Crainic, Heidegger, Noica, Dumitru Stăniloae (în ipostaza de filosof al culturii și al specificului național românesc). Când îi citim, sentimentul surprizei, al unei uimiri binefăcătoare, al schimbării modului nostru de a gândi, ne însoțește la tot pasul.

- *Despre acest sentiment al surprizei binefăcătoare vorbesc cei ce v-au citit și comentat romanele, sintezele istorico-literare, tratatele teoretice și exegezele dedicate unor lucrări de artă plastică. Amploarea excepțională a operei lui Mihail Diaconescu este asociată cu acest sentiment reconfortant al surprizei binefăcătoare. Lectorul este surprins să constate că, în romanul **Depărtarea și timpul**, eroul principal este Sfântul Dionysius Exiguus, un savant dacoroman de orizont enciclopedic, fondator al erei creștine și al dreptului canonic, despre care însă marele public nu prea știe. În **Marele cântec**, surpriza este legată de prezentarea lui Ioan Căianu-Valachus, personalitate reprezentativă a barocului muzical românesc din Transilvania secolului al XVII-lea, puțin cunoscut însă în afara cercurilor foarte restrânse ale celor ce s-au specializat în istoria artei sunetelor. Și romanul **Culorile sângelui**, în care este prezentat Pârnu Mutu Zugravu, artist reprezentativ pentru epoca brâncovenească, a constituit o surpriză pentru publicul lector. O mare surpriză a constituit prezentarea principelui Grigore Alexandru Ghica al X-lea, „**augustul principe domnitor al Moldovei**”, în romanul **Speștanța**. Ca și modul cum a fost →*

**Prof. SABIN GEORGE
SÂNDULESCU**

evocată epic Marea Unire a românilor în romanul capodoperă **Sacri-ficiul**. Surprinzătoare au fost și temele abordate în tratatul **Prelegeri de estetica Ortodoxiei** și în trilogia **Teologia ortodoxă și arta cuvântului**. **Introducere în teoria literaturii**. În acest sens, ele sunt o **noutate absolută** în cultura română și europeană. Surprinzător este și modul cum i-ați evocat pe scriitorii noștri de valoare universală în **Istoria literaturii dăcoromane**. O surpriză deosebit de plăcută a fost pentru publicul lector splendidul album de artă **Lai-nici**. **Capodoperă a artei românești și europene**, în care este prezentată creația murală a marelui pictor Grigore Popescu-Muscel.

Cărțile lui Mihail Diaconescu sunt însă nu numai **surprinzătoare**, ci și masive, monumentale, însumând, fiecare în parte, sute de pagini. Personalități de mare prestigiu ale culturii române contemporane au scris despre ele că sunt capodopere literare, teoretice, istoriografice sau exegetice. S-a spus, de asemenea, că sunt creații sublime, apte să-i reprezinte pe români în timp și în lume... De aceea v-am provocat să vorbim despre sublim în acest dialog... Pentru mine este limpede faptul că, deși până acum n-a scris despre sublim în cărțile sale, Mihail Diaconescu are idei limpezi despre această temă, pe care o consideră, iată, mai mult filosofică decât estetică.

Eu aș dori totuși să-l contrazic pe Mihail Diaconescu, aducând discuția noastră tocmai pe terenul teoriilor estetice. Pentru că sublimul este nu numai o realitate caracterizată prin supradimensionare, durată, forță de impunere și surpriză binefăcătoare, ci și o problemă teoretico-estetică. Acest fapt îl știm nu numai de la Etienne Souriau, cu care a început dialogul nostru, ci și de la Shaftesbury, Burke și, mai ales, de la Hegel, pe care în lucrările dumneavoastră îl citați foarte insistent. Vă rog deci să vă raportați la problema sublimului dintr-o perspectivă exclusiv estetică. Mai precis – strict teoretico-estetic.

- Dorința dumneavoastră mă îndeamnă să mă gândesc în primul rând la Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831). El discută despre sublim pornind de la Kant și de la atmosfera instituită în artă de marele curent romantic. Deși admiră arta

clasică și pe cea exotică, Hegel este cel mai important estetician romantic.

Opera lui Hegel ne apare ca o impresionantă unitate în varietate. Lucrări precum *Fenomenologia spiritului* (*Phänomenologie des Geistes*, 1807), *Știința logicii* (*Wissenschaft der Logik*, 1812-1816), *Enciclopedia științelor filosofice* (*Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften im Grundrisse*, 1816), *Prelegeri de filosofie dreptului* (*Philosophie des Rechts*, 1821) și altele afirmă în variate moduri ideea că întreaga evoluție a umanității, instituțiile, artele, creațiile științifice, teoretice și instituționale ilustrează o continuă aspirație spre libertate.

Este o idee fundamentată pe credința creștină și pe respectul profund pentru ceea ce îi apare drept reprezentativ, funcțional și spiritual în diverse culturi, civilizații și etape istorice. Nu trebuie să uităm faptul că Hegel a avut o solidă pregătire teologică. El este deschis spre lumea în care trăiește și pe care o interpretează într-un mod profund original, ținând cont de permanenta ei prefacere, păstrând însă atitudinile unui conservator ferm și consecvent.

Prezentând *Prelegerile de estetică* în fața studenților săi la Universitatea din Berlin, Hegel a realizat un sistem coerent despre problematica teoretică a frumosului, cu o excepțională forță de impact asupra celor din epoca lui și din posteritate.

Atena Elena Simionescu, Mater materia I (amprentare pe pânză)

Pentru el arta este o manifestare (o incorporare) a idealului. Ea *depășește* nu numai natura, ci și logica. Ceea ce este rațional și emoționant în artă exprimă idealul. Aceasta înseamnă că tot ceea ce este natural, respectiv fluent, inform, brutal, accidental în firea înconjurătoare capătă în artă (datorită artistului și artei sale) plasticitatea, expresivitatea și armonia unei manifestări spirituale. În sufletul și judecata artistului se manifestă Spiritul Absolut. Se manifestă ceva din puterea divină. De aceea, artistul trăiește starea de grație numită inspirație.

Frumosul revelat în operele de artă presupune (cere, pretinde) Divinul. Dumnezeu înomenit în istorie și în persoana divino-umană a Mântuitorului nostru Iisus Hristos lucrează prin puterile Sale asupra celor mai importante creații ale artei creștine.

Mai ales arta simbolică, afirmă Hegel, îl apropie pe creatorul ei de Divinitate. Îl apropie de ceea ce este sublim. Mai precis – Dumnezeu singur îi apare lui Hegel ca existență sublimă.

În partea a II-a a celebrelor cursuri universitare intitulate *Prelegeri de estetică* găsim capitolul *Despre sublim*.

Hegel, teologul și filosoful, vorbește aici despre o „*intuire a ființei lui Dumnezeu ca ceea ce este absolut spiritual și fără chip în fața a ceea ce este lumesc (...)*. Dar, în schimb, substanța absolută rămâne **în relație** cu lumea fenomenelor, lume din care ea este reflectată în sine”.

Și mai departe: „*Când arta face din acest raport relație fundamentală a conținutului, precum și a formei ei, avem forma artistică a **sublimului*** (sublinierea lui Hegel) *propriu-zis. Frumusețea idealului și a sublimului trebuie, desigur, distinse*”.

Citatul de mai sus mi se pare deosebit de important. Iată, Hegel asociază ideea de *sublim* cu aceea de *frumusețe*. Este vorba însă de frumusețe ca atribut al lui Dumnezeu, care poate fi evocată de operele de artă.

Aici suntem în plină teologie. Teologia afirmă că frumusețea este unul dintre atributele divine, spre care ne înălțăm, între altele, printr-un anumit mod de viață, prin credință, speranță și dragoste, prin opere de artă susținute de elan spiritual, precum și prin raționamente de tip analogic.

Cronica literară - cartea de poezie

Poezia imperială

Am avut în fața ochilor, la sfârșitul de an 2016, într-un decembrie geros și tulburat ca atâtea dintre lunile acestui mileniu orb, o mare carte de poezie. Antologia lui Titus Vâjeu, *Gândul și șoapta*, apărută la Editura Scriptor din Cluj-Napoca, este un exercițiu exemplar de rigoare artistică. Mărturisesc, atunci când am început s-o citesc, fiind copleșit de frumusețea ei, l-am sunat pe autor, prieten vechi al sufletului meu și l-am felicitat pentru felul în care și-a alcătuit antologia. Fără nicio milă, fără niciun compromis, adunând din multele lui volume numai esențele rare ale unor poeme. Mi-a răspuns cu modestia lui dintotdeauna. Prietene, selecția a făcut-o maestrul Ion Brad, el mi-a citit toate cărțile și mi-a propus să tipăresc o asemenea antologie. L-am învidiat sincer, dar, vorba aceea, materia primă a oferit-o el, Poetul, el, Titus Primus Vâjeus, munteanul subțire, pătimaș al bibliotecii, corupt cu viața, cu iubirea și cu meseria de Sudul lenevos și dăruit cu altfel de miresme pe care le-a înțeles și le-a iubit deopotrivă.

Am botezat însemnările mele *Poezia imperială*, pentru că așa e cartea despre care vă spun. Ca un măr cu mere de aur din basmul Poeziei eterne. Versurile frumoase ies din fiecare pagină, aproape te sufocă de frumusețe, îți vine să țipi, chiar să înjur uneori neaoș, olteneste, să zici „Frate, Tituse, mai scrie, bre, și lucruri urâte, colțuroase, mai supărăte și tu pe lume și pe cărți!”.

Dar el nu și nu. I-auzi vorbe:

*Cu limbi subțiri au descântat
gutuiul/ l-au lins prelung și
presimțind o armă/ vulpoi și vulpe-și
spintecară puiul/ vulpoiul domn apoi
și vulpea doamnă/ strâns gheară-n
gheară s-au luptat săltat/ și când s-a
stins lumina-n cerul mat/ vulpoi
morți s-au preschimbat în toamnă.*

Asta numesc eu o **poezie imperială**, un soi de *ars poetica* în care se amestecă regnurile, filosofia și metafora, iese o băutură a îngerilor care te duce dincolo de lume.

Titus Vâjeu nu face parte nici-cum din categoria scriitorilor autodidacți, a celor pe care i-au construit talentul și întâmplarea culturală.

El a intrat de tânăr în bibliotecă,

acolo și-a găsit, vorba zeului Borges, raiul și mântuirea, el și-a făcut din cultura clasică, din filtrul poeziei franceze, acela aspirat din aroma absintului, din Baudelaire, din Verlaine, din Rimbaud, din vagantul Villon, un scut de apărare în fața realului uneori prea prozaic și prea constrângător.

Spunea devreme plecatul Laurențiu Ulici că Vâjeu *nu e atât un poet livresc, cât un poet al livrescului, cu o bună intuiție a similitudinilor vieții cu Biblioteca*.

Aferim, coane Laurențiu, ai citit exact acest destin de scriitor!

Pentru că, Titus recunoaște cu eleganța unui conte transilvan, călătorit în lumea francă: *Aici, noi doi zidit-am un castel/ cum n-a avut nici contele Cavour/ și este-atâta liniște în el/ poate s-a sinucis Charles Aznavour, / poate nici nu te cheamă Isabelle*.

Vâjeu, redactorul de vocație de la Radiodifuziunea Română, cel care ne dăruia seri de vis și de cultură adevărată, îi știe pe latini, pe greci, pe grecii de demult, dar și pe grecii contemporani, nebuni de literatură și bolnavi de libertate, pe marii ruși ai stepei, pe Esenin Serioaga, pe Vâsoțki cel trist și ciudat.

Titus Vâjeu este un spirit care călătorește. Dar care nu rămâne niciodată în altă lume, pentru că are o **acasă** a lui, un colț de pământ, o zare de spirit de care nu-i e rușine, oricâte teorii „moderne” ar blama-o. El spune despre Alba Iulia: *acesta mi-e Leagănul/ aici șezum și nu plânsem/ căci vorbele iarba fiarei avură/ și munții ni-i deschiseră*. El are o Patrie, el are o identitate, el are unde să se întoarcă mereu. Știe, simte, doare atunci când *Casa părinților crește pe deal/ sub clipocitul lunii magnetic ecou*.

E tandru și îndrăgostit când lumea

Atena Elena Simionescu, Aparențe - Ciclul personaje (gravură color-tehnică mixtă)

lui se înclină spre dragoste: *Peste fragi și iepuri de pădure/ peste păstrăvi și printre ferigi/ trece Cora femeia-stilet/ trup verde al mării de început*.

Încheie poemul așa: *Cora, fecioara cu cincisprezece iubiți, / - anii noștri de-atunci - / Cora, cea mai frumoasă copilă*.

De fapt, de drept, toate poemele lui Titus Vâjeu se întorc în copilăria lui, în **acasa** lui: *Să mori copil, să-nvii adolescent/ să-nvingi desculț zăpada de acasă/ restituind al ploilor accent/ căzând enorme, vara, peste casă*.

Ca să ajungi la limanul iubirii: *Să te întorci acasă într-o zi/ precum ai coborî de pe un munte/ iar sângele-n zăpadă va rodi/ și va întinde spre iubire punte*.

Eu nu fac niciun fel de clasament al poezilor. Eu nu sunt critic literar cu patalama de la Comitetul galactic al criticilor literari care, după moartea lui Călinescu și Vianu, au crezut că terenul de joacă este al lor, al urmașilor lor, al discipolilor lor docili și al filosofilor năimiți de oameni politici precari și vremelnici.

Eu sunt doar o voce de iubitor până la lacrimi al poeziei românești adevărate. În numele acestei voci, eu cred că Titus Vâjeu, autorul antologiei fericite *Gândul și șoapta*, este un mare poet.

Vă rog să mă iertați, dar nici nu mă interesează dacă sunteți de acord ori ba, dacă mă aprobați ori mă înjurați. Citiți, atât vă rog, cartea și, după acest gest elementar, vom putea să stăm de vorbă.

Despre un poet care scrie **Limba română, arma secretă a poporului meu**.

Punctum.

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Geometrie și armonie

Sonetele lui Mihai Merticaru din *Flacăra din piatră*, al șaisprezecelea volum de versuri al său, apărut la Editura *Inspirescu*, 2015, Satu Mare, reprezintă o continuare a temelor și motivelor poetice din celelalte volume, o deschidere spre cosmic, natură, vital și elementar.

Propensiunea spre arta sonetului derivă și din mărturisirea sinceră a autorului, care se *consideră un romantic autentic, ce se simte confortabil numai în apele dulcelui stil clasic*. În prefața celui de-al cincilea volum de sonete, Mihai Merticaru face și o altă mărturisire eclatantă: „Cine năzuiește să escaladeze picul înalt al sonetului trebuie neapărat să treacă prin niște furci caudine aidoma alpinistului care nu ocolește, ci înfruntă pieptiș peretele vertical al muntelui.” În subsidiar el mai afirmă că esențializarea actului poetic și îndeosebi a sonetului cere har, concentrare, meșteșug, dăruire, disciplină, rigoare și putere de sacrificiu, virtuți și obstacole pe care le posedă și le depășește cu aplomb și eleganță.

Din punct de vedere compozițional volumul cuprinde două secvențe poetice: *Flacăra din piatră* și *Univers multicolor*.

Sonetul sonetului este poezia cu care se deschide volumul, un elogiu adus acestui rege al poeziei care este sonetul, de origine și inspirație divină, *imn de slavă, metaforă scumpă blagoslovită*: „Un imn de slavă e fiecă sonet/ Pentru clipa ce trece grăbită./ Pentru Sfântul Duh și pentru iubită./ Invitație la un zeiesc banchet./ Metaforă scumpă, blagoslovită./ Declarație și legământ secret./ Flacăra sublimă a unui libret/ Care se-mbăiază-n apă sfințită./ Vocală într-un alfabet dispărut./ Strună vrăjită din lira lui Orfeu./ Culoare ce lipsește din curcubeu./ Minunile lumii topite-n sărut./ Prin galaxiile poemului meu/ Se plimbă nestingherit doar Dumnezeu.”

Femeia din sonetele lui Mihai Merticaru este o comoară, văzută ca o *cerească minune într-o pioasă și sfântă rugăciune*, încât poate da naștere la *O nouă galaxie* care posedă *trup de fum și ochi de vijelie*,

metafore care pot declanșa furtunile din raportul efemer și etern al ființei umane, *veritabilă mitologie*, continuă poetul în sonetul *Ea e aceea*, scânteia, capabilă să aprindă trolitul ce va declanșa explozia de iubire.

Iubirea care mișcă sori și stele, în accepțiunea lui Dante Alighieri, se înalță până la ceruri, dar în poezia lui Mihai Merticaru, aceasta reprezintă și o taină pe care o știau, la fel de bine ca noi, anticii: „Taina aceasta o știau și aheii./ Grecii care au uimit omenirea/ Și ne-au lăsat din Troia amintirea/ Când cu celebra răpire-a femeii...” (*Sclav supus*).

Suferința, pierderea iubirii poate arunca o punte de suspine, dar are și rolul de a transforma *clipa în eternitate*, aducătoare de o nouă frumusețe: „Eu ți-oi face clipa eternitate/ Și-ți voi croi o frumusețe nouă./ Vino să ne închinăm credinței sfinte./ Să împlinim a Parcelor menire./ Să ne legăm prin sacre jurăminte./ Cu voia Înaltcerescului Părinte!/ Jură-mi solemn că mă accepți de mire/ Și-ți voi dăru un colț de nemurire!” (*Logodnă*)

Eternului feminin, transpus de Mihai Eminescu prin sintagmele *nu știu ce* și *un nu știu cum*, poetul Mihai Merticaru îi conferă un surplus de frumusețe și de gingășie, încorporat în adevărate imnuri apoteotice conștient că dragostea este singura modalitate de a accede la absolut. Un alt sonet are un titlu extrem de sugestiv: *IN HOC SIGNO VINCES - Sub acest semn vei învinge*. Este însemnul scris în cer, pe o cruce și văzut de către Constantin cel Mare pornit din Bizanț să lupte împotriva Romei decăzute, devenit un simbol al biruinței iubirii în lume, fiind cel mai de preț dar cersesc oferit de Creator oamenilor.

Atena, Diana sau Afrodita reprezintă *femeia care-i duhul operei*

de artă, iubita fiind privită ca împlinire absolută, ca mijloc de a ajunge la esența cunoașterii, ca un remediu de a ține moartea la distanță: „Să-mi luminezi calea cum o făclie/Să intrăm împreună în veșnicie” (Femeie). Este omniprezent mitul androgenului, un arhetip al ființei conceput ca o sferă din care s-au desprins cele două jumătăți-masculinul și femininul—predestinate să se caute mereu, pentru a reface unitatea primordială. Dragostea absolută este, așa cum spunea Mircea Eliade în *Mitul reîntregirii*, o „nostalgie a androgenismului.”

O melodie lină ar dori să-i fie poetului marea plecare în *Rugăciunea* către Dumnezeu: „...Alungă-mi înserarea de sub sprâncene./ Cu dragoste zidește-mă-n lumină./ Speranță de viață pompează-mi în vene./ Năpasta rămână fără antene./ Să-mi fie clipa plină și senină./ Iar marea plecare, melodie lină!” (*Rugăciune*)

Patrie română și Mândrie sunt două poezii ce vorbesc de dragostea de țară a poetului și nu numai a lui, anticipată cu un motto sugestiv prin semnificație, dar și prin timp: („Virtutea-i grija țării s-o aibi în locuință./ Gândind mai rar la tine și-adesea la ai tăi...” C. Lucilius, sec II î.e.n.): „Patimă ardentă, dragostea de țară./ Pământ a pâine caldă amirosind/ Și-a suavă melodie de colind./ Comoară înăuntru și în afară./ Ale cărei flăcări inimi ne aprind./ Le transformă-n ferecată vioară/ Cântând vremuri faste de-odinioară/ Când aură legendară toate prind./ Suntem bogați, c-avem un steag și-o stemă./ Cer de azur cu patru puncte cardinale/ Și fapte glorioase în anale./ Un șir de munți, frumusețe supremă./ O patrie scumpă tale quale/ Și soluție la orice dilemă.”

Poezia *Bade Ioane* amintește de o poezie a lui Tudor Arghezi cu același titlu. Dacă Arghezi proslăvea țaranul român, truditul ogoarelor de veacuri, Mihai Merticaru face referire la genialul povestitor de la Humulești Neamțului, Ion Creangă, afirmând: *Și-ai făcut, din România, un mare HUMULEȘTI*.

Un elogiu aduce poetul flăcării din piatră de unde și titlul *bachelardian* al volumului de versuri în discuție. Focul, cel de-al patrulea element al cosmogoniei →

CONSTANTIN MĂNUȚĂ

tradiționale, este prezent cu toate valențele lui purificatoare, mistuitoare și izbăvitoare, reprezentând starea sufletească a eului, pasiunea arzătoare a trăirii, centrul vieții spirituale.

Univers multicolor este cea de-a doua secvență lirică cu un motto incitant și interesant, poate chiar și descurajator din sintagma „Să scrii vers liber este ca și cum ai juca tenis cu plasa lăsată.” (Robert Frost).

În poezia *Blasfemie* se reia sintagma de patrie română, un avertisment dur adresat tuturor celor care-și bat joc de patrie: „Patrie română, mamă iubitoare,/ Unii fii te hulesc și te blestemă,/ Ți-au întinat însemnele din stemă!/ De ce nu te plângi, au nu te doare?// Ești un pandemoniu fără noemă,/ Noaptea și ziua în amiaza mare,/ Te-au lăsat fără pantofi în picioare,/ Geamurile ți le-au mântit cu cremă// Sunt dezgustați c-ai îndrăznit a-i naște,/ Sunt îngreșoși de normele din sistem,/ Nimic din ce-i bun nu pot recunoaște// Dar pot scuipa și pe sfintele moaște./ Nici de tine, nici de Dumnezeu nu se tem,/ De ce nu-i anatemizezi c-un blestem?” (*Blasfemie*)

Țara noastră-i inundată de blesteme, iar Pământul românesc îmbibat cu sânge, scrie poetul cu sufletul îndurerat de toate grozăviile și minunățiile care au căzut peste biata noastră Românie și umilitul ei popor, mai ales în epoca actuală.

Sonetul din finalul volumului *Unde-s pădurile de altădată?* amintește de versul *Où sont les neiges d'antan?* – *Unde sunt zăpezile de altădată?*, vers vestit al lui François Villon din *Balada doamelor de altădată*, dar la poetul Mihai Mercicaru se transformă într-o interogație retorică adresată bandiților și ciocoilor care au tăiat pădurile patriei.: „Unde-s pădurile de altădată?/ Unde-i umbra duosului izvor?/ Templul unic și sacru al tuturor?”

Reamintindu-ne că, în vremuri imemorabile, poezia și muzica erau inseparabile, Mihai Mercicaru, poet riguros și sugestiv, apolonic și dionisiac, enigmatic și colocvial, ne-a oferit volumul maturității creatoare depline, o învolburată revărsare de lirism pendulând între real și ideal, între sacru și profan, între eros și thanatos.

O ipostază parametamorfică

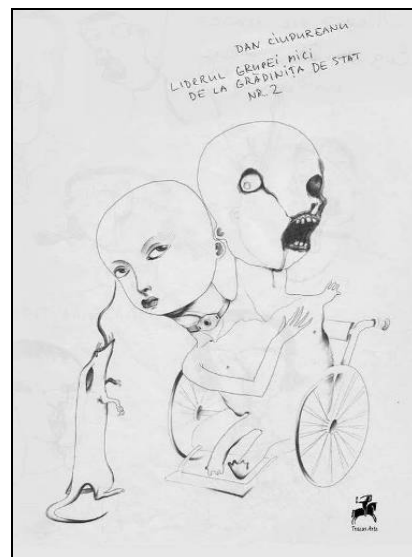
Curajos voit magnetismul ca temeinică irascibilitate a materiei, dublat fiind de coloristica divers trecută peste timp a însăși viețuirii în spații deopotrivă largi și restrânse dar nicio-dată potrivnice firii obișnuite cu zbulciumul lucrurilor și aceluia al lucrărilor câteodată venite de la sine alteori însă forțate de negândite împrejurări, întotdeauna empatizând uman.

Nu e deloc puțin lucru să îți asumi declarativ și să îți mai și susții claritatea ideatică: „Liderul grupei mici de la grădinița de stat nr. 2”, aceea postură de la palpabil la hipnotic, cu îndrăzneala caracteristică neîmprejmuită de (pre)concepțe care se vede cu ochiul liber la Dan Ciupureanu.

Pe generoasa pajiște poetică se pot afla de toate felurile, într-o corecție adusă realului prin ghionturi ghintuite până în prăsele cu (auto)ironie de invidiat împărțită pretutindeni chiar însuși și chiar Creatorului... „pe șantierul unde lucrez nu fac nimic/ o șopărlă merge pe mână/ uite cum te escaladez numai în trei picioare/ în week-end am fost și o maimuță/ freacă-te pe burtă în timp ce te bați în cap/ colegii tăi vor dansa mambo cu sculele în brațe (Tatăl nostru carele ești în Ceruri, cară-mi și mie plasele)” (*am fost o maimuță*).

Întrepătrunderea imagistică poate merge până în straturi extrem de profunde, acelea de care dacă te apropii riști să rămâi o vreme mental întemnițat într-o organică formă de pseudo-real cinism autoprovocat și proiectat, poate fi el și inerent firii poetului, astfel se ajunge la o categorică puternică transfigurare... „iulia este îngrijorată pentru apa-i din corp/ când era fetiță a asistat la zeci de înecuri/ avea o coală de hârtie pe care desena expresiile decedaților/ organele din corpul ei nu au expresie/ fapt pentru care bea câte două picături de apă pe zi/ apoi iulia scoate o hârtie și desenează (Când eram mică, am căzut de pe bara de bătut covoare și/ mi-am rupt mâna. Când m-am uitat în sus, cerul era același).” (*iulia desenează*).

Acesta nu este deloc un exercițiu, mare atenție! De-a dreptul flagrant poetic așa putea spune și de ce nu hai s-o zic... „într-o noapte roxana visa că părinții ei sunt părinții ei/ că locuiesc departe într-o casuță suspendată

într-un copac/ printre frunze roșii roxana s-a trezit speriată/ și a fugit orbește în camera părinților/ erau foarte înalți și nu mai semănau cu ea/ roxana s-a întristat și a deschis geamul să se uite la stele/ apoi i-a acoperit cu părul ei șaten (Într-o galaxie, merii înfloriseră. Un vierme escalada un zid de ceară portocaliu)” (*visul roxanei*).

Tabloul se țese de la sine în poveste sau povestea respiră din tablou... Parada tonurilor impecabil alese pentru a se lega între ele nelăsând nicigând lăuntricul la întâmplare, asta ar fi îndeobște de înțeles. Iar mai departe, îndreptățite valențe vin să completeze jocul inițiat al minții cu forme și conținut fără tăgadă și neîntârziat...

Era ceva vorbire despre (auto)ironie; păi iat-o într-o exemplificare fecundă: „foarte tânăr locuiam în românia/ lucram în craiova la fabrica de mobilă/ băieții din cartier erau mult mai săraci/ cu banii câștigați după o lună de muncă/ mă duceam cu taxiul la serviciu (Cel mai mult îmi plăcea când se împingea cu toată greutatea în/ mine, intra ca un tanc într-o mlaștină aproape uscată.). (*locuiam*). Cine, atunci, de ce..., contează doar cum.

E o destul de dificilă deși pare mai bunăoară transparentă, împletire între trăitul, programaticul și evident imaginativul. Astfel, poezia lui Dan Ciupureanu are tendința de a trezi nervul ceea ce în termeni absolut firești înseamnă benefică excitare nervoasă; un fel de provocare căreia instinctiv nu îi faci față decât acceptând-o spre parcurgere și meditație.

MARIAN DANIEL

Pauză romantică într-un veac precipitat

Născut în 1970, în localitatea Bălăcița, județul Dolj, Dan Ionescu, profesor de limba și literatura română la Colegiul Național „Nicolae Titulescu” din Craiova, poet, prozator și nu în ultimul rând critic și istoric literar, vine cu al șaselea volum de versuri, *Pauză romantică într-un veac precipitat* (Editura Sitech, Craiova, 2016), continuând linia lirică trasată în cărțile: *Biblioteca într-o alocuțiune*, (Ed. Avrămeasa, Craiova, 1995), *Alicea de cunoscut* (Ed. Aius, Craiova, 1998), *Depart de ocean* (Ed. Cartea Românească, 2000), *Fugă în scris* (Ed. Cartea românească, 2001), *Vis visus sau Forța visului* (Ed. Scrisul românesc, Craiova, 2008).

Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Craiova, secția română-latină, cu masteratul în specialitatea Limba română contemporană (1996), Dan Ionescu este preocupat de soarta scrisului ca destin al celor chemați întru această îndeletnicire, într-un veac al superficialității și al risipirii fără noimă a valorilor umane. Născut într-un sat al statorniciei și al profunzimii faptelor, la adăpostul naturii mirifice și al tradițiilor milenare, poetul se simte dator să le reînvie la nivelul trăirii sale ca poet și îndrumător al generațiilor tinere. Și o face cu încredere și acribie, convins fiind că tot ceea ce vine din profunzimile istoriei și ale vieții active, cinstite și morale va salva omenirea de ceea ce este rău, înstrăinător și nemăsurat. Iar Cleanovul, spațiul copilăriei sale, este un astfel de exemplu. Asta, pentru că, acolo oamenii continuă din totdeauna încununarea vieții lor cu tainele pământului, prin mijlocirea semințelor cufundate în brazdele reavene, a iubirii lor pentru femeile trudnice și apărarea și creșterea fiilor întru aceleași îndeletniciri. La adăpostul moral al acelor ființe, chipul poetului capătă consistență, destinul lui se apropie de cel al anticului Vergiliu, care a ales din multitudinea de posibilități pe care i-o conferea acea civilizație a măririi și a gândirii, calea de mijloc, cea a retragerii în mijlocul naturii și a desăvârșirii versurilor nemuritoare. În mijlocul acestui spațiu, afirmă poetul, „Erai ca Vergiliu,/

bucurându-te în fiecare zi/ de săritul caprelor/ sau de meticulozitatea în păscut/ a măgarului alb.”

Iată cum în Cleanov, spațiul mirific al copilăriei, destinul lui se întâlnește cu cel al latinului nemuritor.

Desigur, în spațiul naturii, dar și al cuvintelor. Pentru că și cuvintele românești sunt tot cele latine, dar guvernate de alte legi ale istoriei și ale timpului. Și au tot aceeași consistență a veșniciei, ca și natura care le-a inspirat.

Iar de bogăția și generozitatea naturii din Cleanov s-au bucurat generații. Unele, înflorind-o în trudă și statornicie, altele alerându-i frumusețea cu cruzimi neimaginabile și cu vărsări de sânge nevinovat, în tășul sabiei și în goana cailor de stepă. Se întreabă poetul acum: „Cum și-au stăpânit strămoșii mei teama, văzând tătarii năvălind?/ atunci umiliința ulterioară atacului străin,/ cum au dat-o la fund, a doua zi, la plug/ și din ce motive de-a mai trăi și-au luat avântul?”

Desigur că dragostea de viață, nevoia de a crea binele și frumusețea sunt cele ce le-au dat „avântul” continuității. Iar poetul se simte îndreptățit să le consimneze. Pentru că acesta este destinul lui. Urmărind truda celor din jur, acum, când țărani sunt tot mai puțini, dar tot cu aceeași dragoste de glie, afirmă el în poemul *S-a întâmplat odată*: „Ca un tăcănit de mașină de scris/ se auzea foarfeca în vie.” Oricât de puțini au rămas ei, țărani, în această epocă a delirului tehnic și al pauperizării celor înfrățiți

**Atena Elena Simionescu, Călătoria
III.Ciclul personaje (gravură color-
tehnică mixtă)**

cu natura, oricât de puțini au rămas cei ce consimnează aceasta, pentru fiecare rămâne aceeași misiune: de a continua, de a nu se lăsa învinși de inerția epocii de azi, atât de dăunătoare.

Asta pentru că natura însăși își continuă metamorfozele ei, etern dăătoare de frumuseți. Aduagă poetul: „O, văpaia cum se aude urcând!/ La o aruncătură de bătaie,/ a stat o iarnă întreagă sub pământ” (*În februarie*). Se referă, desigur, la clocotul de seve ale materiei ce va să izbândească în frunze, iarbă și flori în primăvara care se apropie. Iar acesta e un motiv din totdeauna de a scrie, de a consimna pentru cei ce vor veni despre generozitatea pământului veșnic amenințat de o civilizație a înstrăinării și trufiei forțelor nedomesticite.

În paralel, în același spațiu mirific poetul observă cum „Țăranii mergeau în ritm interior / peste coline./ În urma lor, / pomii se înzestrau cu floare.”

Prin urmare, volumul *Pauză romantică într-un veac precipitat* face un tur de forță lirică spre ceea ce este peren în valorile omenescului, ceea ce este la adăpost de mode și înseilări literare. Dacă poezia contemporană își face un titlu de glorie în abandonarea valențelor morale ale creației, devenind astfel tot mai seacă și mai șubredă, întoarcerea poeziei la esențele liricii se dovedește în continuare rodnică în conținut și întineritoare în expresie. Iată cum exemplul versurilor lui Dan Ionescu, din volumul amintit, îl confirmă cu brio.

GEO CONSTANTINESCU

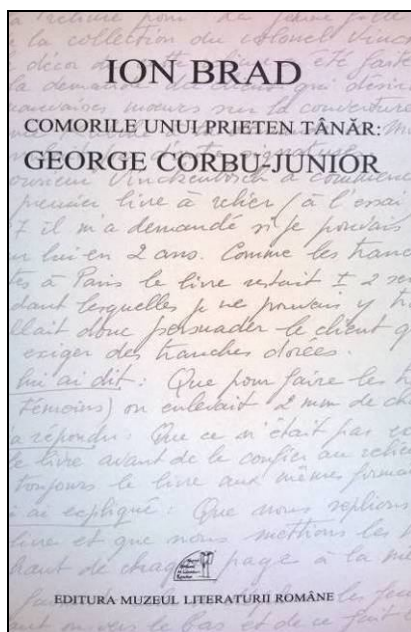
O CARTE CÂT O MIE

Ideea de a relua, cu o nouă încărcătură emoțională, motivul scutului primit de Ahil Peleianul de la zeul Hefaistos, și de a descifra simbolurile încrustate pe suprafața lui, cu siguranță, n-ar contrazice tenta postmodernă a structurii, compoziției și noii perspective a cărții lui Ion Brad, **Comorile unui prieten tânăr: George Corbu-Junior**, apărută la editura Muzeul Literaturii române, în 2016, cu atât mai mult, cu cât dedicațiile de pe "cărțile-comori" din biblioteca lui George Corbu-Junior, ar reprezenta tot atâtea motive de "scufundare" a Maestrului, fost ambasador în Grecia, în "grotă" acelei "memoria rerum gestarum" a propriului suflet, pentru a recupera lumi pe cât de apuse, pe atât de vii.

Dedicațiile de pe "giuvaerurile" colecționarului de cărți par să reînvie "cercurile de aur", "cureaua de argint", "pavăza" și mulțime de podoabe din argint și din aur: pământul, cerul, oceanul, stelele, discul lunii și cele două cetăți, fiecare cu măreția ei – toate simboluri care, gata deciptate, dezvelesc o lume nemaipomenită în care domnesc virtuțile omului dintotdeauna: demnitatea, loialitatea, măreția, capacitatea de sacrificiu, cinstea, vitejia, curajul, patriotismul etc. Pe drept cuvânt, dedicațiile de pe "cărțile-scut" din biblioteca "peleianului" George Corbu-Junior, reprezintă, pentru autorul **Romanului de familie**, tot atâtea pretexte de revigorare a unor lumi necunoscute unora dintre cititori (cu modestie spus), în care aceleași comori spirituale, proprii lumii homerice, reprezintă, nu întâmplător, moștenirea de bază și a lumii celei de-a doua jumătăți a veacului al XX-lea.

Prin urmare, cititorul, chiar și cel experimentat, e izbit, încă de la primele pagini, mai ales la cea de-a doua lectură, *nabokoveană*, de ineditul cărții care, dacă ar fi fost un simplu volum de memorii sau un simplu jurnal, poate că n-ar fi cucerit în așa măsură, nu succulenta-i încărcătură emoțională sau poate că ar fi fost un bun prilej de plictiseală.

Inedită în felul ei, cartea aceasta de zile mari, cât o mie, izbește (hai s-o spunem pe cea dreaptă) în primul rând prin tehnica postmodernă a inserției, fostul director al Teatrului Nottara pornind fie de la o "simplă" dedicație – text scurt, de multe ori lapidar, pe prima pagină a unei cărți, dar având și puternică încărcătură sentimentală – spre culegerea aducerilor-amine, fie că par-

curge drumul invers, de la aducerile-amine, la rândurile unei dedicații, înseamnă texte critice, scrisori care mai păstrează izul și culoarea locală a epocii, poezii întregi, cugetări magistrale – toate de o deosebită însemnătate în vederea creionării și individualizării portretelor unor mari scriitori români.

Cea dintâi capodoperă cu care cititorul ar fi tentat să compare această nouă "ambarcațiune literară", cum îi place domnului academician Eugen Simion să numească această carte, în prefață (p. 6), ar fi monumentală **Istorie a literaturii române de la origini și până în prezent** (1941), a lui G. Călinescu, în care, tot așa, scriitorii prezenți, devin încet-încet, adevărate personaje. Ei bine, după aproximativ trei sferturi de veac, neobositul și eruditul autor al **Fotografiilor de familie**, Ion Brad, în ciuda venerabilei vârste de 87 de ani, nu se vrea depășit nici în ruptul capului, de tehnicile și mijloacele proprii începutului de secol, cartea pe care ne-o propune acum, spre lectură, unică în felul ei, impresionând și prin arta narativă și prin modalitatea prin care immortalizează "oameni cari au fost", fapte, scene memorabile și deschizând, orice am spune, o nouă cale de acces în lumea prozei memorialistice românești. Aparent un monolit greu de secționat, lipsită chiar și de un anume cuprins, "comoara" lui Ion Brad poate fi împărțită pe capitole distincte – fiecare fiind dedicat, în mare, unei personalități a literaturii române din cea de-a doua jumătate a secolului trecut: Geo Dumitrescu, Marin Preda, Lucian Blaga, Eugen Ionescu, Marin Sorescu, Emil Cioran, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Adrian Păunescu etc., între ele fiind inserată și o *Scurtă istorie a bibliotecilor*.

Puterea de individualizare a personajului, prin schițarea și mai apoi, adâncirea trăsăturilor esențiale ale acestuia par o prelungire a artei portretului, propriu lumii mirifice a Zăpădiei: "Erau taciturni amândoi (Ion Agârbiceanu și Lucian Blaga), aveau o severitate montană, necomunicativă, dar mai mult aparentă pentru cine ajungea să-i cunoască bine" (p. 251). Portretul "olimpianului scriitor" din Lancrăm, care "mergea cu pasul rar, cumpănit, ca un om de munte, pornit departe. Fruntea lui, boltită larg, ținea mai mult de stele decât de pământ" (249), se înfiripă în jurul unui amănunt pe cât de nesemnificativ, pe atât de important, o învățătură memorabilă pe care marele poet și filozof i-o spune tânărului Brad, privindu-l "cu ochii aceia mari, iscoditori, pe sub sprâncenele păduratice", pe un ton prietenesc: "Orice gânduri și necazuri ai avea, trebuie să stai întins, cu ochii închiși și să încerci să nu te gândești la nimic, ca și când n-ai exista. E o odihnă extraordinară, atât de necesară atât de necesară sistemului nostru nervos" (p. 253). La autorul **Tineretii lui Don Quijote**, un tânăr "cu mustață, dar fără barbișon, subțire, dar scund, nu deșirat ca bravul cavalier de la Mancha" (p. 327), Marin Sorescu, Ion Brad prețuiește "spiritul ludic", "ironia persiflantă, parodică", "lirismul existențial" (p. 319) și mai ales sinceritatea intuită din dedicații cum ar fi aceasta: "Poetului de profundă sensibilitate și vocație, cu dragostea și admirația dintotdeauna, Marin Sorescu, ianuarie 1969 (p. 327)" care, implicit, definesc aici și peste tot în această carte, felul de a fi, caracterul și al aceluia căruia îi e dedicată cartea. Din nesecata prețuire pentru autorul **Ionei**, consăteanul marelui Timotei Cipariu așază printre comori, și un crâmpie din versurile traduse în greacă de eminentul poet și prozator Menelaos Ludemis – trimțere nicidecum întâmplătoare, la scutul lui Ahile: "Grecia, / Își pune trecutul în față / Ca pe-un scut / Frumos împodobit. // În spatele scutului e / Viitorul. / Dar scutul strălucește mai tare/ Decât soarele.// Statuile stau în pământ / Ca guliile, ca țelina și ca ridichile. // Arheologii se cocoșează peste câmpuri / Ca țărani toamna, / trăgând de foi o mitologie / Ce se dovedește an de an mai fertilă".

În capitolul *Întoarcere la oglindă* în care autorul reproduce din sumarul cenzurat al *Proiectului caietului colectiv de versuri Sîrma ghimpată*, poezia tânărului pe atunci, Marin Preda, *Întoarcerea fiului rătăcit*, (care parcă prefigurează universul de mai târziu al →

NICOLAE SUCIU

Moromeților), cititorul aflând nu numai că *"Preda a suferit de foame"*, că a *"încercat de 7 ori să forțeze intrarea în literatură - și mai mult, refuzat de Nichifor Crainic"* (p. 81), dar și că Geo Dumitrescu, un suflet nobil, *"l-a înzestrat cu niște pantofi"* (ib.). De mare valoare literară este dedicația lui Marin Preda pe prima filă a romanului *Delirul*: *"Doamnei și lui Ion Brad, în amintirea tinereții noastre literare comune, cu multă prietenie și afecțiune, Marin Preda. Atena, mai 1976"*, dar și adnotarea mai apoi a posesorului acesteia: *"Un moment istoric în relațiile mele îndelungate cu acest mare și sucit scriitor. 2009"*. Un loc aparte îi acordă în capitolul *Marin Preda, nume pentru eternitate*, autorului *Risipitorilor*, ca editor *"calculat și realist"* (110) care, scriind o *"literatură a potențializării cerebrale"* (ib.) și dând narațiunii *"un sistem nervos în continuă alertă, introducând o trusă de acute în epica obișnuită"* (p. 121), e un *"magistral sculptor și rapsod"* (p. 121), *"moromețianismul devenind în acea vreme, un simbol al opoziției la realismul socialist, la îndrumarea sterilă, la sufocarea libertății de creație"* (p. 103).

O simplă dedicație pe exemplarul dăruit subsemnatului: *"Colegului și prietenului, NICOLAE SUCIU, această carte mai puțin obișnuită, cu prețuirea de totdeauna pentru talentul său și dragostea prietenească a lui Ion Brad. Oct. 2016"* pare a completa dedicația așternută de același Ion Brad, pe o carte dăruită înrăitului bibliofil, Corbu-senior – punctul de intersectare a tuturor *"tendoanelor"* care formează *"plasa de păianjen-arcatură"* a volumului și un incitant pretext pentru scriitorul gata oricând să valorifice zeci de dedicații-simbol.

Adresându-se, cum arată emeritul critic, Eugen Simion, *"atât istoricului literar (...) cât și cititorului obișnuit de literatură"* (p. 8), Maestrul pare a scoate, în această carte, parcă la infinit, ca un faimos prestidigitator, din mâneca-i de mare artist, zecile de hulubi.

Domnul Ion Brad rămâne în literatura noastră și prin această carte cât o mie, *"un memorialist blajin, cum e de părere același critic, în finalul prefeței, tolerant"*. Domnia sa rămâne o personalitate literară care *"alege partea frumoasă a lucrurilor și trece cu ușurință peste asperități și, ca și înaintașul său din Pânadele de pe culmile însozite ale Blajului, Timotei Cipariu, crede că literatura are încă un rol misionar în lumea ce se globalizează și că scriitorul trebuie să rămână un profet al neamului"* (p. 8).

O PROZĂ NEO-NEOREALISTĂ

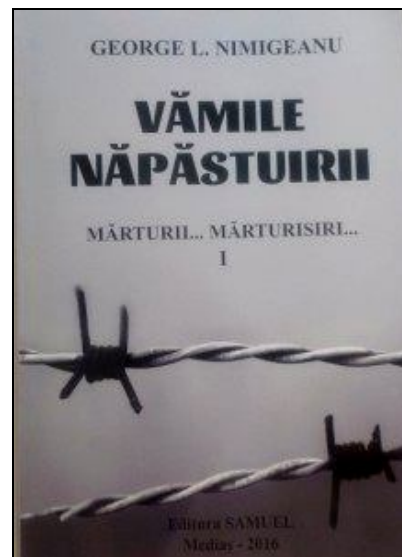
După al Doilea Război Mondial, în vremea comunismului de import, la noi nu s-a dezvoltat, ca în Apus, un neorealism. Abia după „marele frământ” din 1989, prin apariția a numeroase cărți (dar nu numai cărți) despre țara transformată într-o închisoare, putem vorbi de un neo-neorealism românesc. Cea mai recentă carte apărută în această „bibliotecă” este *Vămile năpăstuirii – Mărturii... Mărturisiri...*, Ed. Samuel, Mediaș, 2016, semnată de George L. Nimigeanu.

Lăsând la o parte orice fel de rețineri, mărturisesc: cu toate că am fost implicat în startul redactării cărții (v. „Predoslovie”) și în citirea ei pe măsură ce paginile ei vedeau lumina tiparului în revista „Discobolul” de la Alba Iulia, am recitat cu aceeași plăcere și cu același interes „mărturiile și mărturisirile poetului medieșean, sub formă de carte.

În ciuda subtitlului, *Vămile năpăstuirii* nu e o simplă carte de memorialistică. În acest prim volum, relatarea biografică *Vămile năpăstuirii* este o autobiografie literară, care cuprinde cronologic două etape de viață: **refugiul** (din calea „eliberatorilor” sovietici și **deportarea (DO) în Bărăgan**; temporal este vorba de perioada dintre 1940... fuga din Bucovina ocupată de sovietici, când Georgică avea trei ani, și 1961, când soldatul Georgică este lăsat la vatră.

Drumul refugiului, pe care se însiruie ca borne o serie de întâmplări, unele în vecinătatea morții, datorită întâlnirii cu cete de ruși „eliberatori”, e pavat cu bolovani scoși din infern. După șase ani de pribegie, cu căruța, din nordul țării până la București și de aici cu trenul, drumul duce familia Nimigeanu (și altele) în comuna bănățeană Grabați, unde familiile de refugiați basarabeni și bucovineni au fost împroprietărite prin reforma agrară, evident, în scop politic și economic și li s-au repartizat locuințe casele șvabilor fugiți cu nemții în retragere, dar cei mai mulți deportați în Siberia.

Oamenii au trăit scurtă vreme cu iluzia că viața intră pe făgașul normalității. Curând însă, au apărut semne de rău augur: oameni „noi” în comună, activități suspecte, cică pentru sistematizarea localității, primele acțiuni de propagandă pentru colectivizare, până într-o zi când, sub amenințarea armelor, zeci de familii (de bucovineni, basarabeni, sârbi, macedoneni, etc.) au avut la

dispoziție o zi și o noapte pentru „pregătirea” de plecare... „în necunoscut”. Au fost îmbarcați într-un tren de bou-vagoane. Drumul până la destinație, în inima Bărăganului, unde pe fiecare familie o aștepta un țărșuș numerotat (țărșușul Nimigeanu avea numărul 368 – 5, numărul membrilor familiei) care indica petecul de pământ pe care urma să locuiască; a fost un infern fizic (trecurile bruște de la căldură la frig, ploi interminabile, foame, sete) și psihic (înjurături și adresări violente cu apelativul: trădători, titoiști etc., din partea celor cu arme care-i păzeau... din partea ofițerilor și gradaților și mai de loc din partea soldaților).

În vremuri mai vechi, cei duși în lumea nouă erau însemnați cu fierul roșu; cei deportați în Bărăgan aveau pe buletin stigmatul DO (Domiciliu Obligatoriu).

Încet-încet, cu chinuri, răbdare, speranță, într-ajutorare și credință, țărșușii au devenit satul Salcâmi.

Din nou, oamenii au sperat că viața lor intră în normalitate, Oamenii (părinți și copii) munceau din greu, mai pe nimic, la GAS-ul și SMT-ul (ferme agricole de stat) din împrejurimi. Noul paradis la care visau oamenii nu s-a finalizat!

Au apărut „pârâcioșii” și „observatorii”, câte un locuitor dispărea... era ridicat, rar câte unul reușea să evadeze, iar condițiile inumane de trai au făcut ca decesele să fie tot mai dese, tot mai multe.

După aventura dureroasă a anilor de liceu, Georgică va preda ca suplinitor la școala din Vlădeni și, apoi, la cea din Salcâmi.

În decembrie 1958 este încorporat la marină. La lăsarea la vatră (care vatră?) în 1961, Georgică se îndreaptă →

IONEL POPA

spre localitatea... Siret. Între timp familia, eliberată de DO și neavând unde merge, a revenit aici, tocmai pe granița impusă de sovieticii „eliberatori”.

Prima și principală calitate a relatării este, în terminologia lui Camil Petrescu, autenticitatea sau gradul zero în terminologia naratologică modernă.

Mărturisirile se deapănă lent, într-un ton calm, fără patimă, în 21 de capitole cu titluri care marchează popasuri și momente din biografia lui Georgică și a celorlalți pribegi și deportați. Tensiunea povestirii e dată de adevărurile dureroase pe care le spune. Și, totuși, realitatea infernală nu-l oprește pe mărturisitor să-și aducă aminte de câteva chipuri luminoase de „oameni cu suflet din acele vremuri”.

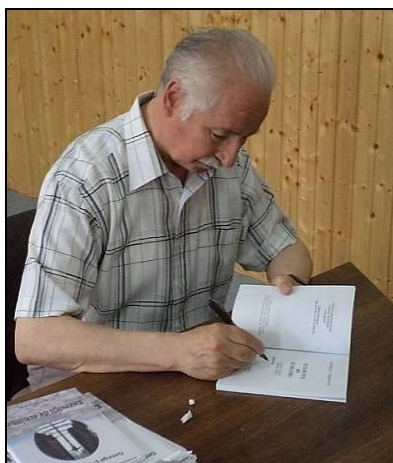
Povestirea se derulează în trei registre stilistice: cel al evocării poetice a satului natal, Tereblecea, și a oamenilor săi; cel descriptiv, e drept cu o treaptă mai jos, a locurilor (gospodăriei și case) pe unde a poposit pe drumul pribegiei și cel narativ, al vieții de zi cu zi din Grabați și Salcâmi și din timpul stagiului militar. În registrul narativ, are loc un joc al planurilor, o întrepătrundere a lor: cel al comunității, cel al familiei și cel al copilului și adolescentului Georgică.

Cu cât înaintează în mărturisiri pe firul timpului, atenția autorului se focalizează pe destinul lui Georgică, trecând prin vârstele biologico-psihologice, sufletească, intelectuală și de conștiință.

De reținut strădania autorului, care e poet, de a povesti bine și frumos, parcă pentru a contracara mulțimea și exactitatea amănuntelor. De aici ritmul domol.

Mărturisirile sunt pline de fel și fel de oameni, celor mai mulți, autorul, în câteva cuvinte, le schițează profilul. Din rândul personajelor se detașează chipurile părinților mărturisitorului, al tatălui, Leon, și al mamei, Domnica. Leon Nimigeanu e un om harnic, priceput și îndemânat în tot felul de activități, bun la suflet și cu simțul dreptății, cu omenie și corect în relațiile cu cei cu care intră în relații, cu o iubire totală pentru familie... Domnica e un exemplu suprem de mamă și de soție devotată, femeie harnică și gospodină vestită și apreciată. Părinții au fost model pentru copii, cărora le-au dat o educație exemplară. Leon și Domnica erau iubiți de toată lumea. O astfel de familie este coborâtore din Cartea Sfântă. Nu întâmplător fac această analogie, deoarece în paginile cărții adie permanent credința în „Bunul Dumnezeu”.

Din dimensiunea narativă, printre altele, sunt de reținut paginile care po-

vestesc despre nașterea satului Salcâmi, pagini care ne întorc în epoca primitivă. Dar în respectivele pagini nu e vorba de Geneză, ci de o acuzare a dictaturii roșii care a distrus umanul. În același timp, sunt pagini de elogiul adus omului care se luptă pentru supraviețuire, de salvare a umanului. Prietenia, solidaritatea, omenia, hărnicia și credința au dat acestor oameni speranță și putere de a rezista dușmanului. Satul Salcâmi din inima Bărăganului, satul celor cu DO este o sinecdocă a țării transformată în gulag sub stăpânirea dracilor aflați în slujba Împăratului Roșu.

Poveste vieții lui Georgică al lui Leon și Domnica Nimigeanu e plină de nuclee epice numai bune de dezvoltat de un prozator cu imaginație epică, într-un ciclu de nuvele sau chiar într-un roman. Unele situații și întâmplări primesc înțelesul unor mici parabole sau sunt înzestrate cu putere de premoniție. Pentru primul caz, amintesc doar secvența care relatează săparea fântânii de către tatăl lui Georgică. Pentru al doilea caz, amintesc accidente de muncă ale copilului Georgică și de concursurile sportive la care, câștigător fiind, este descalificat pe motive inventate de arbitri.

În **Vămile năpăstuirii**, sunt întâmplări cu tâlc. Una este cea despre Balcic, când RM-101 (Remorcher de mare) cu întregul echipaj face o vizită la prietenii bulgari: „Ziua în care noi am poposit la Balcic era o duminică și mulți dintre localnici stăteau pe la porți, povestind cu vecinii. Apariția noastră pe străduțele acelea abrupte i-a surprins de-a binelea pe băștinași. La un moment dat, auzind că vorbim românește, au început să ne facă semne să intrăm în case, să stăm de vorbă.

Ne făceau semne cu mâna, dar vorbeau bulgărește (care semăna cu limba rusă pe care o buchisiseam la școală, așa că înțelegeam ce anume doreau ei: erau români-români, prinși

de mutarea graniței în teritoriul dăruit de ruși Bulgariei (...) românii de acolo neavând voie să vorbească românește cu străinii (...).

Însă, între pereții caselor lor, curate și primitoare, ne-au ospătat și ne-au cinstit și la propriu și la figurat, cu tot ce aveau mai bun (...). Și se uitau la noi și le curgeau lacrimile pe obraji (...).” O pagină tot cu adresă este și aceea care evocă momentul când soldatul Gergică și ceilalți matrozi de pe RM-101 zăresc cu „ochiul liber” din „gura Chiliei... Insula Șerpilor – pământul acela românesc (...) pe care îl stăpânesc ucrainenii, pradă luată după al Doilea Război Mondial”.

Am menționat de câteva ori că autorul cărții este poet, fapt care obținează, fără să fie vinovat, dimensiunea epică a textului.

O pagină de poezie tragică este aceea în care îl evocă pe Nicu Iancu, colegul de școală și camarad. La a doua căutare în București nu-l mai găsește. „Când toate s-au mai liniștit (...) după „Marele Frământ” din 1989, autorul a aflat că strada pe care locuise prietenul se numește „Erou Niculae Iancu”. „Cândva, am trecut pe „bulevard”, i-am vizitat blocul și m-am oprit la ușa lui. Dar pe ușa lui nu mai scria „Nicu Iancu”. Domnea o liniște grea pe coridorul acela... și, nedorind s-o tulbur, am coborât scările, am ieșit în stradă și de atunci n-am mai trecut pe acolo niciodată.

Dar... de câte ori m-am gândit la el... și... i-am pomenit numele !”

Autorul **Vămile năpăstuirii** are deasupra paginii duhul inspirator și ocrotitor al Marelui Humuleștean. Povestitorul din Humulești evocă Raiul copilăriei, povestitorul din **Vămile năpăstuirii** evocă copilăria fără copilărie din vremea comunismului. Cele câteva momente de copilărie sunt clipe efemere, repede târate în neant de către slujitorii Împăratului Roșu. În acest volum autorul este un Creangă sobru și dramatic, uneori până la tragic.

Vămile năpăstuirii este o carte despre **evadarea** spirituală și morală din gulag. Trei ar fi căile (toate trei fac una): educarea puterii, a voinței de a rezista condițiilor inumane de trai din gulag; hotărârea-încăpățănarea de a învâta carte pentru călirea și îmbogățirea minții și a sufletului; solidaritatea, fraternitatea și credința în lupta de împotrivire față de răpitorii libertății. Această **evadare** este o **datorie**.

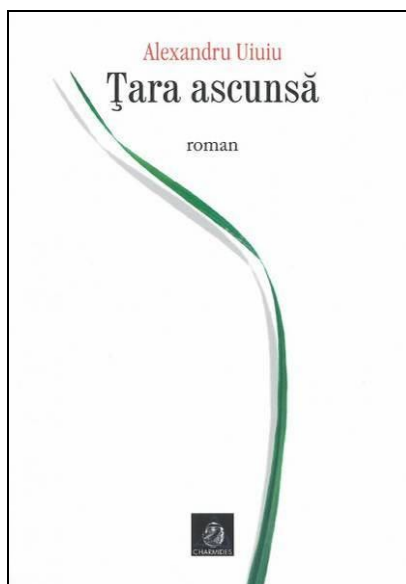
Aceasta este, în esență, lecția **mărturiilor și mărturisirilor** autorului cărții, pe care, cu căldură, o recomand spre lectură.

Țara ascunsă

Romanul lui Alexandru Uiuiu **Țara ascunsă** e una dintre scrierile cele mai reușite ale perioadei postdecembriste despre viața satului nostru contemporan. Cronicile literare care i s-au dedicat până acum scot în evidență disponibilitățile artistice ale acestui scriitor de mare valoare, ce îmbrățișează cu dezinvoltură toate cele trei genuri literare: epic, dramatic și liric. Pe lângă acuratețea și concizia exprimării, compoziția romanului, tehnicile narative folosite, aș adăuga cu prisosință autenticitatea acestei scrieri. Ca unul trăitor pe meleagurile descrise de autor, am recunoscut multe personaje, după nume și porecle, după locurile în care se desfășoară acțiunea și, nu în ultimul rând, după limbajul specific năsăudean pe care îl valorifică chiar și sub aspect fonetic.

Prin stil și compoziție, romanul lui Alexandru Uiuiu poate fi o replică la proza marelui Rebreanu și Marin Preda, care au tratat lumea țărănească în operele lor. În romanul **Ion**, țăranul sărută pământul”, iar în **Țara ascunsă** el îl miroase, îl simte „îi soarbe îndelung miresmele”. Poiana lui Iocan din Moromeții este înlocuită aici cu „Crâșma lui Ghiță”, „făgădăul” de altădată, ori mai nou „Barul de zi”. Replica lui Moromete „pe ce te bazezi?” are altă formulă: „interesant”, folosită în mod obsesiv de Grigore Guțan, ca o expresie a mirării și a neputinței de a înțelege anumite lucruri.

Țara ascunsă este ținutul de pe Someș pe care scriitorul ni-l prezintă cu toate realitățile sale, cu oamenii și obiceiurile lor, cu bucuriile și tristețile lor. De fapt, satul Limpeziș, nume simbolic, unde se desfășoară în general acțiunea, nu există în geografia acestei zone, este o ficțiune, dar prin descrierea lui foarte amănunțită se poate identifica cu localitatea Feldru, locul copilăriei autorului. Detaliile le aflăm din conținutul romanului, unde toponimele sunt atât de familiare: Valea Secerului, Valea Cailor, Prihodiște, Dealul Popii, Valea Strâmbii, Podiree etc. Sunt ușor de recunoscut numele de familie specifice comunei Feldru: Hărăguș, Scridon, Ileni, Ștehuță, Bărdan, Nechiti, Palagi, Burduhos ș.a. Tot atât de cunoscute sunt și porecele sătenilor prin care pot fi identificate personajele acestei cărți:

a Țapului, a Harampăului, a Zdrângălăului, a lui Cipăruș, a lui Plăcintă, a lui Potcoavă, Boactăru, Bufta etc.

Alegerea denumirii de Limpeziș are drept suport încercarea comunității de a se încadra în ritmul prefacerilor care au loc după decembrie 1989 în viața satului. Este, de fapt, o limpezire a modului de gândire al oamenilor, de acomodare cu schimbările venite pe neașteptate.

Romanul are trei părți distincte, alcătuite din „fărâme”, cum spune autorul: „Potopul verde”, în care este prezentat un tânăr regizor, Andrei Guțan, stabilit la București în căutarea unui rost. Cea de-a doua parte se numește „Cimitirul de stele”, și descrie câteva momente din viața lui Grigore Guțan, tatăl regizorului, țăran din Limpeziș, iar partea a treia o intitulează „Pomul vieții”, ce cuprinde o listă întreagă de personaje care vin și pleacă în străinătate cu tot felul de influențe și idei năstrușnice. Semnificativă este aventura tânărului Vasile Giboacă, care pleacă în Franța și, după un timp, luat de mirajul acestei lumi îi scrie tatălui său să vândă tot, să vândă pământul și să meargă la el, acolo în localitatea pe care nici el n-o cunoștea după nume.

Plină de umor este și secvența în care este prezentată sosirea la făgădăul lui Ghiță a unui japonez dornic să descopere tradițiile din zonă. Nu lipsesc nici scenele de amor asemănătoare cu cele din opera lui Liviu Rebreanu.

Dincolo de problemele cotidiene, aici se petrec și drame mai puțin obișnuite. Grigore Guțan, personajul principal al romanului suferă o

moarte aparentă și este declarat dispărut, iar fiul său, Andrei Guțan simulează un accident, dând foc propriei sale mașini și pleacă fără să dea de știre nimănui pentru a se dedica profesiunii sale de regizor de film. Grigore își recapătă memoria și se întoarce în sat, spre surprinderea familiei sale și a celor din jur, care îi făcuseră înmormântarea în lipsă. Andrei câștigă Marele Premiu de la Festivalul de film de la Cannes și trăiește bucuria acestui succes, dar și a reîntâlnirii cu tatăl său.

Legat sufletește de lumea satului, autorul creează cea mai frumoasă scenă a relației dintre generații. Ionuț, nepotul lui Grigore Guțan, nu vrea să se despartă de această lume pe care dacă trebuie s-o părăsească, preferă să o ia cu el: „Ionuț și-a scos capul pe geamul mașinii și și-a încleștat trainic mâinile de gard și, când au pornit, au pornit cu gard cu tot. S-a smuls gardul leasă după leasă în plânsetele și urletele copilului, s-a smuls cu poarta de la drum și poarta de la vale și s-a urnit și nukul odată cu el și casa și a plecat Ionuț trăgând după el talpa casei și acoperișul surii, o parte din grădină și stâncile prinse printre rădăcinile groase ale sălciilor de lângă apă, cumpăna fântânii și câțiva pari din grădină”.

Scriitorul Alexandru Uiuiu ui-mește prin puterea de a prezenta viața în complexitatea ei socială și psihologică.

Reușește să realizeze portrete umane, bine individualizate, care impresionează prin naturalețe și umor, prin filozofia și felul lor de a fi.

Personajele sale știu să găsească soluții împotriva răului ca binele să iasă mereu învingător.

El nu copiază realitatea, nici n-o inventează, ci o trăiește artistic, îndreptându-se spre un realism al esențelor.

Alexandru Uiuiu este și un mare pictor al peisajelor naturale din acest colț de țară, care sensibilizează prin cromatica sa. Descrierea furtunii din secvența „Țăranii în baloane” nu este cu nimic mai prejos decât cea a lui Calistrat Hogaș. Are o frază bine structurată cu o largă respirație interioară în care verbul curge domol ca apele limpezi ale Someșului Mare. În curând, autorul va scoate în lumina tiparului volumul II al acestei minunate cărți.

MIRCEA DAROȘI

Cretă color

Înainte de a fi autor de proză scurtă, Mihai Petre e filolog și rafinat stilist, format ca profesor și doctor în toponimia urbană de către eminenta școală universitară clujeană. Așa se face că lecturarea cărții, unică și atipică prin problematică, oferă plăcerea contactului cu lucrului bine și frumos făcut.

Cochetând ocazional cu beletristica, Mihai Petre debutează târziu cu acest volum de schițe, anecdote și povestiri, strânse sub titlul metaforic *Cretă color*.

Volumul se deschide cu schița *A scrie, scriere...*, un fel de prefațare conotativă, în care se simte omul de catedră, exigent cu exprimarea, captat de jocul cuvintelor, într-o lume și într-un timp al semidoctilor.

Schița care dă tonul și măsura talentului este brodată pe un subiect fad: ocuparea timpului liber de către o categorie de intelectuali, profesori condamnați la plictis într-un oraș industrial, de la capăt de linie ferată. În intriga destul de firavă se regăsește și autorul, personaj supus de bunăvoie unui ritual al botezului necesar și obligatoriu pentru a deveni membru al unui pseudoclub, alcătuit în de-a treacă vremea de profesori de sport, desen și muzică. El este un bildinguin personaj, deștept și vizionar, descinzând dintr-o lume aparte într-una a tipicurilor, conformismului și platinitudinii.

Dialogurile sprintare dau farmec prozelor cu tentă de reportaje despre realități și întâmplări mărunte, însă de pomină. Lumea evocată și minuțios clicată este aceea a cancelariilor care găzduiesc o lume părelnic cunoscută, oarecum eseniană. Aceasta interferează cu cea din afară prin inspectorii și activiștii ale căror situații și deprinderi îi sunt foarte cunoscute autorului. Majoritatea prozelor se situează la nivelul de sus al realizării artistice, de reținut fiind *Muma-Pădurii*, *Păsărica*, *Paganel* și *Inspector la minorități*. Câteva, dar puține, nu-și găsesc locul, fiind simple reportaje, adnotații, procese-verbale, precum *O audiență*, *Ancheta* și *Lecții de... engleză*.

Schița *Botezul profesional* cultivă ambiguitatea. Eroii sunt simulacre de personaje tipice, ușor caricaturizate, prefigurând Irinele și Magdalenele care se înmulțesc pe DN7. Spre regretul cititorului, inițierea nu este dusă până la capăt, autorul preferând pudismul și viziunea ușor sacrală asupra femeii dotate care eșuează social și familial. Din strălucită

studentă în București, ajunge chelneriță de salon frecventat de boși, cu prozelite ca Magdalena și Carmelita. Cadarca de Miniș vizază clubul de la Rusca sau pe cel de la Groapă într-un fel de prea lumească Cină de Taină. Membrii clubului au nume diminutive, așa cum e și viața personajelor care le poartă: Biță, Culiță și Nelu, bine conturați ca personaje. Toți îți creează impresia că i-ai cunoscut și că ți-au fost ortaci de agape. Viața lor e una liniară, specifică omului de cancelarie și insului – intelectual – pierdut într-un orașel industrial aflat la capăt de lume.

Schița *Clasicii marxism-leninismului* debutează simplu, asemenea unei compuneri școlare sau unui reportaj jurnalistic. Vizita tov.-ului de la CC, un soi de Leu-Paraleu tulbură organele orașului. Inspecțiile lui sunt așteptate cu groază. Noroc cu școlile bune, care au biblioteci pe rafturile cărora cărțile ascund sticle cu țiucă brendată, de prune albe de Fintoag, sau de cireșe amare. Din satrap, tov.-ul devine om, căci țiuca face minuni. *Clasicii marxism-leninismului* este caricatura hiperbolizată a taifunului care, din când în când, se abate asupra cancelariilor școlare, provocând șirul de dezastre pe care le-a suportat și le mai suportă, fie și mascat, învățământul românesc după 1989.

Olimpiadă la Botoșani e o povestire bine construită, numai că nu prea are nerv, părând a fi un proces-verbal al sentimentelor mimate de un fante de Galați. Proza e salvată însă de secvența dialogată în grai oltenesc și bihorean, dar și de schița de portret al Diane, eroina de cretă albă a olimpiadei.

În atmosfera specifică sălii profesionale se încadrează și proza *O pălărie... făcătoare de minuni*, ușor de

încadrat, ca specie literară, în familia reportajului. Lipsa intrigii e salvată de acuratețea exprimării și, la acest capitol, autorul realizează adevărate recorduri.

În *Paganel* frazează pe o idee în trei-patru pagini, cu treceri de la introspecție la inversiuni sintactice, cu alternanțe ale modurilor și timpurilor verbale, ori cu treceri de la persoana I, persoana sincerității, la persoana a II-a sau a III-a, amintind de performanțe moromețiene. O adevărată performanță stilistică se reține la capitolul semnelor de punctuație, semnalând modul în care sunt folosite punctele de suspensie.

Cancelaria și inspectoratul, ca instituții școlare, formează și impun un personaj-arhetipal: dascălul vânător de funcții, sumum al tuturor metehnelor și răul tuturor relelor, pupincurist și oportunist și, fără coloană vertebrală, predispus la compromisuri!

Nu doar pe alocuri vocea auctorială a unui profesor-model devine acid-rechizitorie și salvează lipsa intrigii prin atmosfera surprinsă și redată cu talent.

Schița *Muma-Pădurii* se citește cu o reală plăcere și folos, mai cu seamă de cei ce alcătuiesc breasla. Autorul acestei cronici, fiind vreme de 55 de ani dascăl pe toate treptele și la toate nivelele, semnată a peste 40 de cărți, inclusiv didactice, afirmă că *Muma-Pădurii* este una din cele mai reușite proze ce alcătuiesc volumul.

Ca și *Inspector la minorități*, *Păsărica* și *Paganel*, are intrigă și poartă din categoria anecdotelor.

În *Urmările unei greve*, umorul e șarjat până la granița cu idiotenia care provoacă mila, vizavi de sindicat, o instituție hilară și tot atât de necesară ca un apendice. O scurtă ședință de sindicat, ținută în pauza mare, evidențiază cu mijloace caragialiene, relele ce cancerează învățământul românesc de 26 de ani. Umorului de situație i se adaugă cel de limbaj și de nume, componente ale celui de moravuri, detectabil la al doilea nivel de lectură. Întâmplările vesele și pline de umor ascund dimensiunea tragică a unei lumi care se vrea superioară...

Cartea este una atipică în peisajul prozei scurte românești de astăzi. Ea zugrăvește o lume puțin sau deloc – după știința noastră – cercetată și sondată cu spirit critic. Caracterul conotativ al exprimării îi sporește farmecul. Și din perspectivă stilistică, volumul este o reușită, amintindu-ne de prozatori precum Paul Georgescu, Gabriel Gafița, Eugen Uricariu, Mircea Nedelciu ș.a.

GLIGOR HAȘA

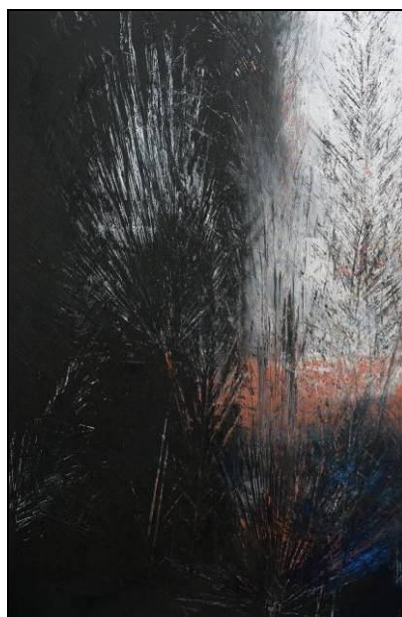
Nu mă tem

În 2014 brașoveanul Silviu Urdea ne-a demonstrat că e un Strong-Man performant nu doar în competițiile de profil ci și în spațiul imaginației, un Strong-Man care își poate încorda la fel de bine mușchii mentali pentru a oferi o poveste polițistă cu accente horror. Suflul pierdut, romanul de debut al lui Silviu Urdea a fost publicat la Editura Karth (imprint al Editurii Herg Benet) și a anunțat un scriitor promițător, capabil să creeze atmosferă, să îndeplinească puzzleuri narative și să mențină suspansul la cote înalte, animând personaje tragice marcate de obsesii, estompând granița dintre bine și rău. În 2016, Silviu Urdea revine în atenția publicului și propune romanul **Nu mă tem** (Editura Libris Editorial), o nouă experiență de lectură greu de uitat, prin care Silviu Urdea reușește cu succes să te scoată din zona de confort și să ducă la bun sfârșit un joc bine regizat cu imaginația și mintea cititorului.

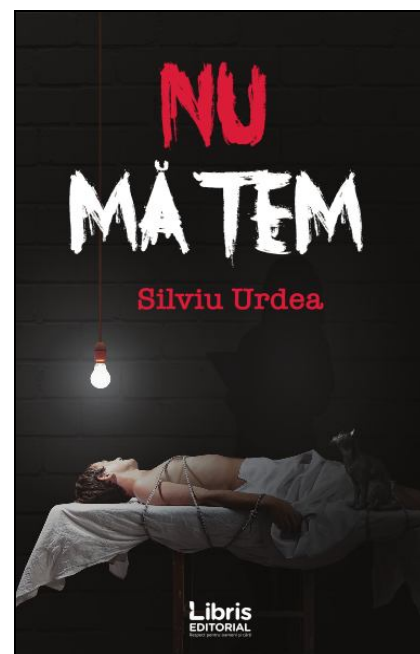
Protagonistul romanului, Filip, e un personaj amnezic, care se trezește captiv într-o casă izolată, legat de un pat și pus la dispoziția unei femei cu intenții sinistre. Ihrin, femeia care îl supraveghează pe Filip, pare a evoca portretul unei psihopate înfricoșătoare: un medic psihiatru fără limite profesionale și etice, cunosător al fizicului și psihicului uman, care și-a trăit viața în preajma psihoticilor, pentru care izolarea reprezintă expresia supremă a dezvoltării personale, imună la empatie dar cu rafinate cunoștințe pentru îndeplinirea celor mai elaborate torturi. Ihrin îl vizitează periodic pe Filip și îl supune unui regim de înfometare și suferință fizică care include șocuri electrice și imobilizare pe termen lung, ca parte din ceea ce ea susține a fi o terapie importantă și de neînțeles pentru protagonist. Pe măsură ce orele și zilele trec, Filip coboară pe spirala treptelor neputinței: chinuit de surprizele teroriste ale lui Ihrin, cu fața ștearsă, maleabil, manipulabil și speriat, Filip își caută singurele resurse salvatoare, singurele zone de refugiu în propria sa minte epuizată, sub forma unor voci care îi încurajează rezistența și îi motivează planurile de evadare. În tot acest timp, cititorii vor descoperi că Ihrin este o fină specialistă în

gastronomie, obsedată de bunele maniere și de propriul ei motan, Tăciune, singura ființă pe care pare să o prețuiască. Mai mult decât atât, raportul agresat-agresor se complică în momentul în care ambele personaje își dezvăluie vulnerabilitățile în cadrul legăturii create între Filip și Ihrin. Marcată de relațiile nereușite cu bărbatul din trecut, Ihrin pare să dezvolte o atracție erotică față de pacientul ei, în vreme ce masculinitatea lui Filip, chiar și supusă torturilor, nu rămâne complet indiferentă la inițiativele punctuale de seducție din partea tortionarului. Câteva intervenții în așa zisul plan de tratament pervers derulat de Ihrin îi vor pregăti premisele de evadare lui Filip. Cum va reacționa protagonistul față de cea care l-a torturat cu aparente bune intenții, cine este de fapt Filip și ce deznodământ va avea această intrigă apăsătoare vă rămâne să descoperiți.

În acest al doilea roman al său, Silviu Urdea reușește o performanță notabilă: cu mult mai puține resurse de decor și de intrigă, într-un cadru minimalist, autorul reușește să ofere o poveste cu un impact psihologic și emoțional la fel de puternic, în care se simte ecoul unor lucrări semnate de Stephen King precum *Misery* sau *Jocul lui Gerald*. Reușita formulei propuse de Urdea se leagă de esențialul autocontrol narativ, decisiv pentru un thriller reușit, de aceea capacitate de a aduce în scenă într-un ritm echilibrat și potrivit elementele care să dezvăluie pe de o parte ceva

Atena Elena Simionescu, **Mater materia II (amprentare pe pânză)**

nou despre personaje dar care să potențeze în același timp misterul și să ramifice posibilitățile narative. Personajele lui Silviu Urdea sunt genul de personaje în care nu poți avea încredere, dar care îți mențin curiozitatea și ambivalența emoțională: ești, succesiv, gata să le compătimești și gata să le detești, fără să deții, până la final cheia care să dezlege misterul comportamentelor lor.

Nu mă tem este, așadar, o poveste care dinamitează aparențele imprevizibil, reușind să întrețină doza potrivită de suspans. E o poveste care explorează pornirile adânci, tenebroase ale psihicului uman, o poveste care surprinde nuanțele multiple și complexe ale motivațiilor, o poveste în care adaptabilitatea și fragilitatea umană își dezvăluie potențialul paradoxal. Dincolo de efectul emoțional derivat din construcția reușită de Silviu Urdea, **Nu mă tem** este un roman al cărui impact e amorsat și de întrebările cu greutate pe care le lansează în ceea ce privește relația tortionar-victimă (poate chiar Sindromul Stockholm) dar și în ceea ce privește dimensiunea etică a terapiilor experimentale, a așa zisei suferințe benefice și mai ales a caracterului ambivalent al fricii în situații limită (atât funcția ei salvatoare, cât și funcția paralizantă care te proiectează la granița cu nebunia).

Nu vă temeți să citiți cartea lui Silviu Urdea, un volum pe care niciun fan Stephen King nu trebuie să îl rateze!

SEVER GULEA

Cronica literară – critică

Poezia, suprema aventură existențială

„Experiența poetică este călătoria la capătul posibilului pentru om, [...] cea mai înaltă evaziune spre propriul adevăr, spre propria-i autenticitate. În adevăr, ce evaziune pur rațională, pur silogistică se ridică până la culminația spirituală unde are loc - prin viziune și impuls transcedental - zborul lui Hyperion spre Absolut sau *Deschisul* hölderlinian?”

Sunt câteva dintre cuvintele șlefuite care strălucesc diamantin în paginile unei cărți de excepție - *Ars Poetica*, semnată de George Popa - și reprezintă *credo*-ul de o viață al autorului, poet și filosof ieșean, neobosit căutător de sensuri și semnificații și ales oaspete al luminii.

Poezia, ca a treia stare, în care actul poetic depășește sincopa ontică inițială producând un „fin dezastru”, este pentru autor starea culminativă spirituală ce deschide calea intuiției poetice și a beatitudinii, a eului eliberat de orice servitute. Preocupat de imperceptibilul proces al creației, poetul G. Popa descrie (în capitolul *Fenomenologia creației poetice*) mecanismul *dicteului* pe care-l consideră „epifania unei voci, a unei însufălări”, o anticipare a altei lumi. Mărturiile în favoarea dicteului se constituie într-o atentă analiză ce parcurge epocile, începând cu presocraticii, cu iluminarea Maestrului Interior al lui Augustin, cu *furor*-ul ciceronian, cu mâna nevăzută a lui Rumi și ajungând până la misteriosul fulger al inspirației descris de Nietzsche sau la *daimonul* rilkelian.

Natura transmندانă a poetului este, apoi, tâlmăcită prin prisma *ochiului transcedental*, indispensabil trecerii spre *dincolo*. Autorul ne introduce cu dezinvoltură în marea creație universală în încercarea de a desprinde esența sublimului devoalat prin intuiție. Creația eminesciană (constant domeniu de studiu al autorului) este relevantă aici prin tema *arheilor* ca matrici ale identității spirituale și ai creativității românești.

Un important spațiu este dedicat fenomenologiei receptării poeziei. Cititorul este avertizat asupra celor două apriorisme prin intermediul cărora intuiția metafizică receptează poezia: apriorismul înăscut (care

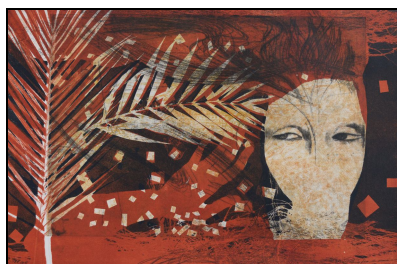
ține de nevoia de armonie a ființei și, totodată, de nevoia de eliberare de limite) și apriorismul secundar (ca matrice dobândită prin „amprenta ancestrală a unei specificități etnice”, dublată de experiențele existențiale și culturale).

Fiecare dintre aceste coordonate conduce spre rafinate nuanțe filosofice și surprinzătoare concluzii. Așa cum era de așteptat, nemuritoarea creație eminesciană, al cărui inegalabil hermeneut este autorul, oferă cele mai elocvente exemple, în special pentru a demonstra „eliberarea în spațiile abisale ale interiorității noastre aflată ea însăși, prin esență, în pururea mișcare”.

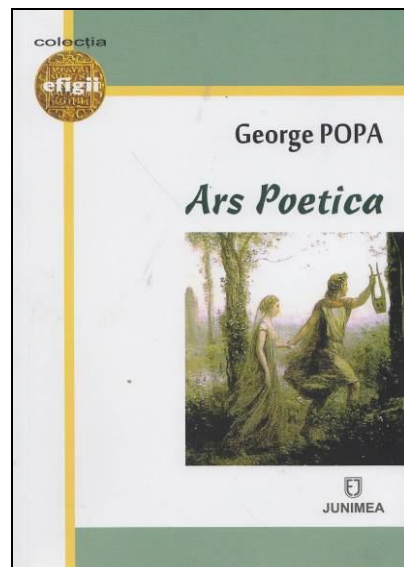
Zborul hyperionice de la „teluric la astral, de la creat la increat, de la posibilul uman la transposibilul metafizic” este, pentru cititor, zborul eliberator care explică cel mai clar extraordinara receptivitate a poemului.

Odată descris mecanismul creației, autorul ne propune abordări dintre cele mai inedite: bucuria poeziei, poezie și absolut, poezie și hazard, poezie și ambiguitate, poezie și absurd, neliniște și catharsis. Bucuria vieții ca șansă existențială și cea a creșterii ca renaștere, realizarea unui model absolut pe plan cosmic, prin imaginație și perfecțiune spirituală sunt profunde teme de meditație pentru omul modern, rătăcit în păienjenisul informațional și tot mai înstrăinat de sine. Poate, prin cultivarea ambiguității, poetul deschide înțelesuri coexistene care transformă timpul poeziei într-un prezent etern. Poezia gânditoare, străbătută de fiorul filosofic, este, în opinia lui George Popa, demiurgică, „întemeietoare de suflete și de lumi noi pentru cei cu vocația zborului”.

Condiția pare însă a fi „stihia” neliniștii (existențială - cauzată de moarte și metafizică - dată de drama

Atena Elena Simionescu, Cântecul toamnei. Ciclu personaje (gravură color- tehnică mixtă)

cunoașterii), ilustrată prin revizitarea filosofiei lui Heidegger, a legendelor și basmelor lumii, a poemelor lui Omar Khayyam și Hafiz, a liricii lui Leopardi, a operei shakesperiene dar și a muzicii lui Mozart, Franz Schubert și Beethoven și găsirea antidotului în creație.

Nu în ultimul rând, autorul analizează conceptul de suferință, ca stare filosofică și precondiție a creației.

În acest sens, se oprește la trei creații majore ale liricii românești: *Miorița*, *Meșterul Manole* și *Luceafărul*, meditănd la o ființare superioară prin arta ce transcede, cum spune Oscar Wilde „anotimpul durerii”.

Preocupat de nietzscheniana „justiție poetică” care înalță „omul spre inefabil, neantul spre existență, existența spre eternul reînceput” autorul crede în autenticitatea poeziei ca normă de viațuire ideală și ca normă de înfăptuire. Poetul, ca „justițiar axiologic al Ființei”, are nu numai datoria de a celebra existența, ci și aceea de a o transforma în mod vizionar.

Ars Poetica, excelentă pledoarie a lui George Popa pentru creație și pentru poezie ca „cel mai înalt posibil” al omului, este, mai presus de toate, o carte de înțelepciune, plină de sensuri și deschizătoare de tulburătoare orizonturi.

O carte care nu se poate „tâlmăci” pentru a nu-i atinge filigranul cuvintelor și absoluta armonie, ci trebuie citită și recită pentru a percepe, *ex propriis sensibus*, forța sensibilității poetice.

AURORA CIUCĂ

CU PUȘCA DE SOC LA BALUL „BIZONILOR”

Ultima carte de eseuri a Feliciei Popa (**Trăim fără noi**, Brașov, Editura Libris Editorial, 2016), se detașează printr-o fervoare zbuciumată. Melanj fericit, neduplicitar, între vizionarismul romantic și babilonia prezentă, între setea de iubire și șacalitatea lumii contemporane, volumul este, în același timp, excelentă pagină literară despre disperarea furioasă a omului de azi, care mai păstrează încă ceva omenesc în el: conștiința.

Eseurile cuprinse între copertele cărții se înscriu, încă, în categoria, tot mai firavă acum, a scrierilor de o calitate certă, ca și în rândul paginilor de înaltă ținută pamfletară. Scriitorul și omul de presă (scrisă, audio, video) se întâlnesc la modul osmotic și fericit în paginile acestui volum.

Un volum care este în primul rând de o actualitate acută, dureroasă – o radiografie *sui generis* a lumii prin care trecem. Titlul cărții propune încă, la modul metaforic, un fals elogiu adus absenței controlate sau „moartea în registru real”, pentru că, afirmă autorul, „am certitudinea că dincolo de demnitate, de bunătate, verbul «a fi» își încetează conjugarea și-atunci trăim fără noi.”

„Exercită-ți libertatea de a fi tu însuți”, textul-pilot al volumului Feliciei Popa, exprimă, interrogativ și hortativ, ideea-fanion a eseurilor, și anume **necesitatea unei depline libertăți a conștiinței**, racordarea conștiinței individuale nu numai la cea socială, ci în primul rând la ea însăși, la libertatea ei: „De ce nu-ți exerciți libertatea de a plânge când te doare și pe aceea de a râde atunci când te scalzi, vremelnice, în apele bucuriei? Pentru ce ai aderat, de bunăvoie, la sclavia modernă?”

În numele acestui postulat autorul își expune și exercită, cu o forță de convingere plină de dramatism, propriul crez, ce se concretizează într-un autentic **tipar de idealitate**: „Exercită-ți libertatea de a fi tu însuți. Asumă-ți curajul de a trăi.”

La o privire mai atentă, volumul de eseuri, ce pulsează neconținut sub candoarea pătimășă a autorului, se dovedește a fi o structură elaborată, organizată lucid. Ea ar cuprinde trei segmente, firesc legate între ele, insinuând un drum dureros și amar de la

un ideal prefigurat, de tip vizionar, la **realitatea** crudă a zilei de azi. Este o structură cu finalitate deschisă. Ca în orice (reusită) creație literară modernă, spiritul cleat se dizolvă într-un heraclitism ce presupune/impune o doză necesară de opțiune individuală.

Așadar, o primă secțiune, s-o numim astfel, din cele trei, virtualmente intuite, ale volumului, configurează o „patrie” ideală, interioară și exterioară, după care tânjește autorul și e cerută de amintita „libertate de a fi tu însuți”. O „patrie” implicit virtuală, pornind de la eul individual către realitatea socială, căci parcurgem „o perioadă în care presiunea socială este devastatoare.” „Patria” eseistului se fundamentează pe **prietenie și dragoste de aproapele tău**. Textele, quasi-axiomatice, realizate mai ales sub formă dialogată și vag epică, sunt susținute de personaje-actanți ce sunt în fond niște alter-ego-uri ale autorului.

Personajele, viețuind doar în litera tipărită, rămân deci ipostaze ale eului lăuntric, dureroase voci interioare ce configurează întregul. Prietenii, aproapele, încep mai totdeauna cu un **sine** căruia i se confesează: un **sine** iradiant, devenind apoi, multiplicat în mii de oglinzi și de ipostaze, *imago mundi*. Ultima oglindă e lacrima, oglinda universală. Dialogul, care dă vivacitate și vigoare paginii, este, la eseist, o modalitate de a pune sub semnul și pavăza dialecticii o anumită problemă, o idee, pe care apoi o rezolvă în final prin aducerea la un numitor comun: părerea, viziunea autorului asupra problemei în discuție.

Prietenia și iubirea, subliniază eul auctorial, se dăruiesc și se împart cu toți opresații lumii acesteia. Căci autorul suferă de o boală incurabilă: dragostea pentru semenii săi. Care poate fi considerată, în contextul social actual, o atitudine de secol 19. Sau și mai dinainte, de la utopicul Thomas Morus sau de la Erasmus din Rotterdam.

Scriitorul se dovedește a fi un romantic rătăcit printre tarabele sociale, printre noi cei de rând, și cu deosebire, prin recul, printre cei care pun la cale jefuirea temeinică a țării, ca apoi, eventual, să „creeze” febril și academic prin bibliotecile pușcărilor. „Bizonii” Feliciei Popa...

În „Estetica iubirii” autorul afirmă: „Iubirea nu are unitate de măsură, este o formă de exorcizare care ne ajută să ne depășim condiția, să ne purificăm. Iubirea este desaga pentru cursă lungă, cu ea traversăm viața, cu speranță.”. Însă eseistul romantic e în același timp un modern și un introspectiv.

„Cea mai nesuferită persoană pe care o cunosc, mărturisesc, sunt chiar eu. Asta nu înseamnă că m-am plictisit de mine. Nici vorbă. Dimpotrivă, chiar îmi fac plăcere rarele întâlniri cu mine însămi. De ce? Pentru că ador să mă privesc și apoi să mă cert cu asprime și cu obiectivitate, mai ales”, se confesează el.

Rezumând, autorul ne propune, la modul romantic, o utopie, conștient fiind că realitatea este alta, e crudă, că trăim într-o lume distopică.

Apoi, Felicia Popa e un autor eminent liric. Emoționat și emoționant.

Scrișul eseistului are o forță metaforică superioară, cu o artă aparte a oximoronului. Cultivarea alegoriei și a simbolului (bocancii, piața, pianul, dublul) face din multe texte, mai ales dintre cele din prima parte a volumului, adevărate proze poetice, de tip simfonic.

Afabulația trece în plan secund sau ultim, importante fiind semnificațiile, parabola: „Noaptea fantomelor cumsecade”, „Trăim fără noi”, „Răstigniri asumate” etc.

Societatea de mâine, râvnită, utopică în condițiile și parametrii oferiți și impuși de actualitatea imediată, este gândită de eseist prin prisma conștiinței estetice. Individual și/ sau colectiv. „Esteticile”, cum le intitulează autorul, încearcă să stabilească, și ne propun ca atare, niște jaloane ale acestei „societăți” ideale. Felicia Popa creionează/propune un cod de conduită moral-civică, iar titlurile eseurilor, prin →

FLORIN ȘINDRILARU

cumulare, devin o imagine atotcuprinzătoare a acestei lumi ideale: „Estetica ultimului zbor”, „Estetica normalității”, „Estetica omului...”, „Estetica sufletului”, „Estetica singurătății”, „Estetica amintirilor”, „Estetica prostiei” (*„În zilele noastre, estetica prostiei este calea succesului.”*)...

Firesh, foarte multe din texte au caracter sapiențial, sunt sau devin maxime, cugetări, vorbe de duh.

Eseurile te pun mereu în alertă, întru descifrarea simbolurilor și a semnificațiilor, iar cuvintele preiau valoarea lor ectosemantică. Dovadă, și cele câteva citate puse la sfârșitul volumului.

„Estetica ultimului zbor” propune două lumi care suferă de imposibilitatea unificării, iar evadarea din realitate în vis e singura pseudo-soluție. Dar „ultimului zbor” i se pot acorda multiple semnificații.

În „Estetica omului...” eseistul afirmă fără putință de tăgadă: „*Oricât ni s-ar părea de ciudat, nu ne aparținem, decât în măsura în care ne dăruim necondiționat.*”. Iubirea prietenilor este cea mai de preț: „*Alături de prietenii care te poartă în suflet cu aleasă prețuire ești invincibil iar estetica iubirii devine model*” („Estetica iubirii”).

„Estetica sufletului” îmbracă un ton quasi-apodictic, iar „Estetica amintirilor” – un ton aforistic: „*Amintirile nu au vârstă, nu se măsoară în ani. Au însă două unități de măsură – zâmbetul și lacrima.*”

Autorul ne propune în consecință, asupra umanului și socialului, a existenței în general, o anumită viziune, la care te racordezi sau nu. El supune societatea unei grile dictate de viziunea și conștiința sa înalte: acel **tipar de idealitate** care a guvernat și guvernează, din umbră și dintotdeauna, scrisul și tagma scriitorilor/ gânditorilor.

O lume ideală în care nici autorul nu mai crede. „*Trăim fără noi*”.

Cel mai valoros eseu, cred, succedând „Esteticilor”, deschizând deci partea a treia a volumului, consacrată pamfletelor, e „Suflete încercănate”.

Incipitul textului exprimă în sub-sidiar o dorință și o propunere de trecere într-o altă vârstă și epocă: „*Refugiați într-o realitate secundă baladei de început, facem ca dimensiunea logică a existenței să se focalizeze pe contrarii ireductibile, care potențază valențele consumatorilor de iluzii cosmetizate. Barbarisme, instabilitate, extinderea războiului civilizațiilor, minciuni, șmecherii ieftine, carnagiu în Europa, false familiarități, suspiciuni,*

obscurantism, o ignoranță dezolantă. Umanitate ratată...”.

Eseul devine apoi o radiografie-sinteză a epocii pe care o străbatem și pe care „vocea” auctorială o refuză: „*E atâta frumusețe, încât și la muncă și la shopping ori pe stradă, ai impresia că se desfășoară castinguri pentru industria de fashion pentru sinistrați, ori că se toarnă filme horror pe arterele principale ale orașelor europene. Planeta fierbe. Europa este ocupată de inamici invizibili, iar România... România a rămas cu pușca goală. (...) Recunosc, sunt frustrat, am simțul estetic alterat... Fluxul trăirilor este copleșitor! Pe de o parte, m-am săturat de specia de bipezi agresivi, justițieri fără discernământ, egoiști, ostentativi, văduviți de simțul măsurii, indiscreți, revanșarzi, pizmuitori. Mi s-a acrit sufletul de prezența politicienilor deliranți, cretinoizi, semidocți aroganți, lacomi, hipoacuzici, agramati, decuplați de la realitate... Pe de altă parte, mi-e dor de oameni inteligenți, onești, civilizați, agreabili, înțelepți, de tipi blânzi, spirituali, generoși, manierați, sinceri, amuzanți, dezinvolti, buni, cu dragostea la purtător...*”.

Vituperant și magnific se dovedește autorul în această a treia parte a volumului, în care este radiografiată realitatea zilelor noastre.

Replica eseistului devine dură, pe măsura infernului social care ni s-a „servit” (și în continuare) cu nonșalanță de către potențatii zilei. Accentele dramatice, de diatribă, pulsează încă din eseul „Epistolă către Dumnezeu”: „*Liderii ne sunt dați cu voia Ta? Dacă este așa, de ce îngădui să ne conducă numai rebuturile creației tale? Pentru ce îi lași stăpâni pe viețile și pe morțile noastre? De ce îngădui ca să fim tratați ca materie primă pentru malaxorul bezmeticilor văduviți de o minimă igienă morală?*”.

„Scrisoare deschisă adresată demnitarilor români” dezvăluie o altă ipostază a autorului.

Felicia Popa focalizează o imagine lucidă, penetrantă, dramatică, acuzatoare mai ales, a lumii de azi, când „**bizonii**” își continuă manevrele distrugătoare, manipulând fără urmă de conștiință civică lumea în folosul lor, ignorând drama palmașilor sociali. Manipulare și distrugere fără urmă de regret. Căci mai degrabă vezi o piatră plângând decât un șacal neșăcăluind. Vinovați „*de distrugerea, fără precedent, a României, a unui popor*”, „**bizonii**” sunt „*dominați de instincte primitive*”, „*histrionici, cu o ereditate fisurată, defectuoasă*”, care „*sub pre-*

Lansarea cărții, la Bookfest, Brașov, decembrie 2016, cu Doru Munteanu

textul libertății de exprimare” au mutilat adevărul: „*ne-ați mințit, ne-ați furat, ne-ați devastat țara, ați creat condiții optime reducerii populației «pe căi naturale»*”, „*ați pritocit legi cu dedicație pentru grupuri de interese, legi care nu au nicio legătură cu poporul român, cu interesele țării*”.

Cu o gamă foarte variată de expresie, de la invectivă și imprecăție la diapazon liric, chiar deprecăție sau ton serafic, unele texte sunt de-a dreptul delirante.

Cu deosebire partea ultimă a cărții este stăpânită de diatribă și pamflet.

„Nu mor caii când vor maidanezii”, „Maimuțe înfometate, venite la ospățul canibal”, „Îmi crapă nădejdea-n jugulară” – titlurile pamfletelor sunt grăitoare.

Și, subliniază tranșant autorul: „*Să fie limpede, îmi plac bărbații, nu târfele cu mustăți defrișate de hachițele andropauzei timpurii. Îmi plac oamenii, chiar dacă oleacă țicniți, dar nu mai suport depravate proaste, nevertebrate, scârboase, băloase care-și pun fustele-n cap la fiecare intersecție de mandate, când se schimbă garda la palate.*”.

Lucrând în pastă groasă, dură, eseistul „zugrăvește” o lume orwelliană.

Dacă în prima și a doua parte a volumului de eseuri, autorul, acest „copil al secolului”, ne propune patria morală a lui Jean-Jacques Rousseau sau Alfred de Musset, în partea a treia a eseurilor, la balul „**bizonilor**”, nu suntem nicidecum departe de lumea din „Ferma animalelor” sau „O mie nouă sute optzeci și patru” ale lui George Orwell.

Felicia Popa, ne dovedește încă o dată, e înzestrată *ab initio* cu har oratoric și declamație patetică, ușor transferabile în **literă scrisă și rămasă**. Extrem de actuală în privința conținutului, remarcabilă în privința scriiturii, dezvăluind un autor plener, cu o gamă completă a discursului deopotrivă liric, epic, dramatic sau eseistic, cartea este menită să dăinuie. Este oglinda necosmetizată a timpului bezmetic pe care-l străbatem.

Strigăt, civic și justiciar, disperat

La Editura **Omega** (Buzău, 2016), Paul Negoită (n. 1975, în comuna Vintilă Vodă) adună într-o plachetă intitulată **Marchitanii Roșii** o serie, mai exact 24, de „expuneri despre fenomenul politic din România ultimilor ani”. Întocmirea aceasta editorială a primit Premiul Național, Secțiunea publicistică, la concursul V.Voiculescu, 2016, organizat sub auspiciile Uniunii Scriitorilor din România, 2016. Piese componente au fost inițial editoriale politice apărute în publicațiile buzoiene și ele, după spusele autorului, au incitat spiritele vremii, primite fiind cu entuziasm de unii, cu reticență, ca să nu spunem cu adversitate, de alții, așa cum se întâmplă în lumea politică postdecembristă românească. Vizați sunt în aceste tablete cu vizibil nerv pamphletar politicienii călăuziți de gândul îmbogățirii rapide pe toate căile posibile, cât și jurnaliștii care fac jocul nerușinat al celor dintâi și speră că, mai devreme sau mai târziu, se vor bucura de protecția celor pe care i-au sprijinit să acceadă la puterea cea aducătoare de nesperate avantaje materiale și de prestigiu social și politic ilimitat.

Textele sunt bine scrise. Se vede de la distanță că autorul e un om școlit, cu pregătire temeinică în arta oratorică de amvon cât și, ca forță persuasivă și logică argumentativă, în cea a discursului avocătesc dintr-o sală de tribunal. Vrând să demonstreze că fiecare îi judecă pe ceilalți preponderent după chipul și structura sa (i)morală, scriitorul își imaginează o poveste pilduitoare cu un necunoscut care așteaptă la marginea unei păduri și e socotit, rând pe rând, hoț, desfrânat, lacom, mincinos etc. spre a generaliza astfel: „Din păcate, aceasta e o realitate a societății românești - o măcinare continuă, un mod mizer de a gândi și de a rosti știute și neștiute pentru a-ți hrăni propria perversitate sau a-ți justifica propriile vicii. Atitudinea are forme agravante atunci când te simți și un pic de *lider de opinie* sau mult mai grav când ai un interes pecuniar direct. Îți colcăie veninul și simți nevoia să-l înfunzi în pielea cuiva, ceea ce nu mai rezo-nează cu statutul de om” (**Captivii lui Ibsen?**).

Editorialistul demontează și spul-

beră poncifurile răsuflăte ale politicienilor români care-și îmbată cu apă fetidă conaționalii că țara lor ar conta în competițiile economice internaționale, când, săraca țară bogată bate pasul pe loc și nu se mai ostenește nici măcar să simuleze, ca într-un orgasm social, gâfăitul sau scoaterea limbii de atâta tras la jug. Datorită acestor fantasmagorii politice s-a ajuns, observă autorul, la un fel de basm politic „cu mesaj la fel de real precum cel din cărțile lui Petre Ispirescu”, totul fiind posibil datorită „poftelor de iluzorii” al unor pături și categorii sociale din ce în ce mai credule, mai nostalgice și mai ușor de dus cu zăhărelul electoral. E vremea ca românii să se trezească și să nu se mai lase manipulați de demagogii care se înmulțesc și ei precum ciupercile după ploaie, mediul lor propice fiind mass media și în primul rând televiziunile pe care lătrăii neamului le au la îndemână 24 de ore din 24 (**De la basm la realitate**). Vinovați de această jalnică stare de lucruri nu-s doar politicienii, ci toți românii care suferă de amnezie, continuând să creadă cu naivitate proverbială că un Messia, salvator al neamului românesc, va veni prin și de pe ecranul televizorului la care ne holbăm mai ceva ca la niște moaște făcătoare de minuni (**După 20 de ani...**). Vinovați de decăderea economiei sunt nu numai aleșii înscăunați fraudulos și care conduc dictatorial și clientelar, ci și cei care-i votează mandate în șir, pe deplin conștienți că acești mitomani n-au făcut și nu vor face nimic pentru alegătorii lor, exceptând rudele și lipitorii zeloși de afișe electorale. Autorului îi repugnă corupției indiferent de partidul căruia îi aparțin, dar adevăratul său război e

dus împotriva pesediștilor care, ca descendenți direcți ai partidului comunist, sunt mari amatori de fast și de imagine care să dea bine în ochii invitaților, de aceeași teapă ideologică, din Occident. Paradoxal, în chiar ziua declarată de ONU drept ziua sărăciei, socialiștii noștri aroganți și grobieni până-n măduva oaselor lor invită la București nici mai mulți nici mai puțini decât 70 000 de oameni la un miting de aderare la politica falimentară de două decenii încoace (**„Eclatanții”**). Paul Negoită e și un bun portretist, păstrând însă un ton civilitar chiar și atunci când ține un fel de necrolog la moartea politică a unui fost adversar, primarul matusalemic al urbei buzoiene: „A jucat timp de 20 de ani roluri specializate de băiat bun, seducător fără pereche, hoț, șiret care nu a bravat niciodată cu cinstea. A fost de fapt un asistat social de lux, care a promovat veselie administrativă, ironia comportamentă și desființarea criteriilor valorice. Sub mantia sa au dobândit prestigiu tipologii precum canalii și nerușinatul, guralivul și prostănacul, leneșul și limitatul” (**Și totuși a fost un clown trist**). Alteori portretul e colectiv, cu bătaie națională: „Imaginea clasei politice nu este bună niciunde, însă, în România zilelor noastre, politicianul și impostorul încep să se apropie ca imagine. Personaje faraonice, avari „obscuri”, mincinoși notorii și narcisiști obsedați, populează, în haite, un spațiu public, clădindu-și „cariera” pe nefericirea cetățeanului de rând” (**„Idiosincrazii... la prezent”**). Dorința foștilor sau emanațiilor din eșalonul al doilea al partidului unic este aceea de a fi mai mult decât au fost odată, și chiar, de s-ar putea, și ceva pe deasupra. Nu admit niciun fel de opoziție și nici să părăsească scaunele puterii de care țin cu dinții cariați sau cu protezele dentare din dotare. Politicienii tineri sunt admiși în tagma roșie doar dacă îndeplinesc condiția de a le fi urmași biologici, fii și nepoți, ori, cel mult, amante de vreme rea. De alți tineri, oricât de merituosi ar fi ei, nici vorbă. Or, tocmai prin ceilalți tineri întrezărește publicistul însănătoșirea politicii românești și ruperea de metehnele și inerțiile trecutului și ale prezentului nu mai puțin viciat: „Credința, cinstea, educația, munca, viziunea, loialitatea, inteligența emoțională,

ION ROȘIORU

umanitatea caldă, retorica rafinată, integritatea, respectul, competența și simțul practic sunt soluțiile reale și pentru această țară.

Altfel, vom fi martorii șmecheriei ieftine, spectacolului naufragiului și încăierărilor care au transformat viața publică românească într-un spațiu barbar, fetid, toxic pentru români și România” (*idem*, pp.53-54). O spune unul care, în ciuda celor 17 404 de voturi cu care a fost ales pe lista de Consilieri Locali ai Primăriei Buzău, abia la a doua rundă de voturi a fi desemnat să facă parte din comisia de învățământ, cultură și culte a respectivului Consiliu Municipal.

Consilierii pesediști primiseră *indicția prețioasă* de la mai marii lor să nu-l voteze, fiindcă așa voiau mușchii lor, pe preotul, profesorul, inspectorul, publicistul și scriitorul Paul Negoită. La ce bun, în optica lor deșcheată, un om potrivit la un loc potrivit? Vocea în Agora a lui Paul Negoită este una constructivă, fie că se pronunță despre slaba, mai bine spus inexistentă organizare a turismului în municipiul și-n județul Buzău, fie despre seceta din agricultură, secetă care nu e doar una cauzată din lipsa ploii, ci și de una „organizatorică și de mentalitate” (p.66).

Așteptarea unor soluții de la centru pentru salvarea agriculturii s-a dovedit zadarnică, deci inutilă. Nici dezvoltarea piețelor de desfacere a mărfurilor agricole, a infrastructurii ori amenajarea spațiilor de depozitare a acestor produse de strictă necesitate nu se află într-o situație mai roză, prioritățile edililor fiind, după cum se știe, cu totul altele.

Autorul deplânge, în aceeași ordine de idei, dispariția a două valori din viața publică: onoarea și pudoarea. Micile ecrane gem de manifestări lipsite de cavalierism ale celor ce au pierdut o bătălie politică, ca să nu mai vorbim de mizerabilismul verbal și gestual al invitaților la dezbateri în cadrul campaniilor care numai electorale nu se cheamă că sunt. Lipsa de pudoare a vedetelor de carton a atins orice culme a indecenței.

Orice cod al bunelor maniere e călcat parcă intenționat în picioare de tot felul de pițipoance sclifosite, lascive și libidinoase, care cred că devin mai interesante și poate chiar sunt pentru un public manelizat și păscut de alfabetizare funcțională galopantă.

Politicienii nemuritori ai interminabilei și convenabilei tranziții au tot interesul să facă jocul unui astfel de electorat ușor de manevrat și de cumpărat c-o găleată de plastic, cu doi mici făcuți din zgârciuri gelatinoase intrate în putrefacție ori c-o sticlă de ulei rănced de când lumea.

Adevărul acesta trebuie spus răspicat spre a se ști precis de unde să se înceapă „igienizarea și readucerea în plan comportamental a decenței și onoarei” (p.70).

Autorului nu-i place deloc orașul în care locuiește, oraș încremenit parcă în „întunecatul Ev Mediu”, dacă e să-l judeci după piața sa centrală care aduce a bazar oriental sau a caphe-rnaum african. Nu-i deloc exclus ca acest spațiu fetid și pestilențial să fie într-o bună zi înghițit de marile marketuri în care comercializarea produselor agro-alimentare să se facă într-un mod mai civilizat.

Cei care din varii motive părăsesc orașul Buzău care n-a excelat niciodată prin absorbirea de fonduri europene nu simt deloc nevoia să mai revină în localitatea natală unde promisiunile candidaților la jilțuri de conducere nu-s nicidecum și nicidecum onorate. Societatea românească s-a polarizat îngrijorător, iar semnele oricât de anemice ale unei redresări naționale nu se văd de niciunde: „Parlamentarii, în lăcomia lor irațională, și-au mărit pensiile, fără să crească alocațiile copiilor și să încurajeze

Atena Elena Simionescu, Metaforă I (gravură color- tehnică mixtă)

natalitatea. Dacă erau lucizi, ar fi fost animați de speranța că ar fi avut peste ani contribuabili care să le susțină pofta de a sta, fără să merite, între pensionarii de lux. În lipsa acestor politici vizionare numărul tinerilor care se irosc, al familiilor care nu se descurcă suficient de bine pentru a avea copii, al părinților îngrijorați de dificultățile copiilor crește. Și dacă un sistem politic nu poate ameliora fenomenele amintite, iar tinerii rămân doar prada spălării creierilor societății de consum, la ce bun un asemenea stat?! Pentru ce plătim așa conducători?!” (*Cadouri otrăvite*).

Sau: „E clar că politica de partid din România este catastrofală. S-au strâns ca într-un sac de aspirator toate mizeriile sociale în ea. Particule de factură asemănătoare au fost aspirate în ghemul infamiei și hoției. Existența unui partid nu mai este de multă vreme o chestiune de doctrină, de idealuri sau măcar de idei. Partidul este doar o strânsură de indivizi rapace, dornici să-și tragă pe turta lor cât se poate de mult din resursa celei mai bogate și prăduite instituții - statul” (*Tehnocrație originală*). Cititorul nedumerit sau doar cărcotaș din fire se poate întreba la ce partid se referă comentatorul din care am extras citatele de mai sus. La toate, desigur, căci principiul fundamental al politicii ultimilor ani și, totodată, crez al tuturor traseiștilor cameleonici și căpătuielnici de la noi și de aiurea, este următorul: *nu este bine să schimbi partidul, e bine să fii cu cel de la putere* (*idem*, p.107).

Cartea **Marchitanii Roșii** a lui Paul Negoită e atât o radiografie sumbră a societății românești postdecembriste cât și un strigăt de trezire a conaționalilor săi ce se îmbată cu apă de ploaie poluată din patru în patru, sau din cinci în cinci, ani electorali. Totul este ca acest strigăt, civic și justițiar, disperat să nu fie unul în pustie.

Atena Elena Simionescu, Mater materia III (este un triptic 120/150cm x 3, amprentare pe pânză)

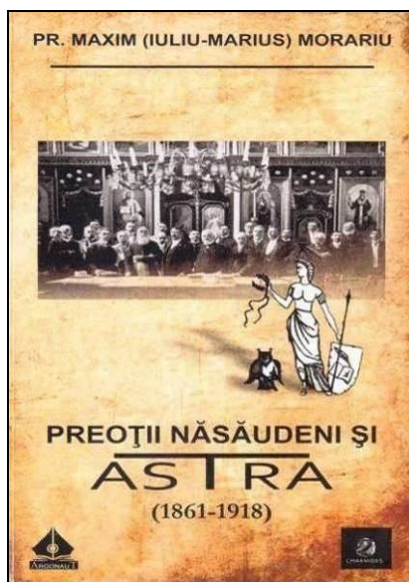
Preoții năsăudeni și ASTRA

Preotul Maxim Morariu cunoscut din scrierile anterioare sub numele de Iuliu-Marius Morariu este „un foarte profund și serios cercetător al istoriei și al spiritualității bisericești.”³¹ Licențiat al *Facultății de Teologie Ortodoxă* și al *Facultății de Istorie și Filosofie* ale *Universității „Babeș-Bolyai”* și absolvent al masteratelor din cadrul celor două facultăți, preotul Maxim Morariu a semnat deja câteva volume și a publicat peste 200 de studii și articole de teologie și de istorie în reviste de prestigiu din țară și din străinătate.

În continuare, ne vom referi la recentul său volum *Preoții năsăudeni și ASTRA (1861-1918)*, apărut cu binecuvântarea Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, prefață de conf. univ. dr. Ana Victoria Sima, Cluj-Napoca, Editurile Charmides și Argonaut, 2016. Cartea a apărut cu sprijinul *Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud* – o mențiune necesară ce onorează pe cei care cred în exemplul trecutului românesc cultural și ecleziastic.

ASTRA – Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român a avut ca scop, prevăzut inițial în *Statute*, „înaintarea literaturii române și a culturii poporului român în deosebite ramuri prin studiu, elaborarea și editarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferite specialități de științe și arte și alte asemenea.”³² În perioada premergătoare înființării ASTREI, există ecouri ale dorinței românilor ardeleni de a se uni în asociații care, „folosind arma culturii, să-i îndrepte pe români spre calea progresului și propășirii”, cum citim în apelul lui Ion cavaler de Pușcariu, din articolul „*Din Țara Oltului*”, publicat în *Telegraful Român*, nr. 12, din 24 martie 1860.³³

Preotul Maxim (Iuliu-Marius) Morariu e cunoscut de noi ca un vrednic astrist, membru al Despărțământului ASTRA Năsăud, al Cercului ASTRA Salva și al Despărțământului ASTRA din Sebeș, calitate în care a participat la multe evenimente astriste, simpozioane și sesiuni de comunicări. În recentul său

volum, preotul Maxim Morariu are o abordare corectă a temei, efectuată științific, cu interes și profesionalism. În același timp, cartea este un rezultat al respectului autorului pentru meșteșugurile natale, acoperind goluri în cercetarea istoriografică privind relația Astei cu biserica, referirea specială fiind la meșteșugurile năsăudene. Este o contribuție ce generează interes din partea cititorilor dornici de a cunoaște trecutul, pentru luminarea prezentului.

Cuprinsul volumului oferă un vast tablou dintr-o perioadă de aproape șapte decenii, de la întemeierea Astei, 1861, până la Marea Unire, evidențiind contribuțiile celor două mari instituții bisericești istorice ardeleni, ortodoxe și greco-catolice, la dezvoltarea românismului din zona Năsăudului. Titlurile capitolelor sunt sistematizate având în vedere perioada istorică astristă: *Preoții năsăudeni și relațiile lor cu „ASTRA” de la înființare și până în 1870; Preoții năsăudeni și relațiile lor cu „Astra” între anii 1871-1893; Relațiile preoților năsăudeni cu „Astra” între anii 1894-1918; Preoții aștrști năsăudeni și Marea Unire*.

În localitățile din zona Năsăudului „slujitorii altarelor lui Hristos se îngrijeau și de altarul culturii române” (p. 36). Preoțimea năsăudeană a înțeles importanța Astei și a purces cu entuziasm la realizarea scopurilor ei. Din cercetarea preotului Maxim, observăm că între preoții din ținutul Năsăudului și Astra a existat, atât la nivel instituțional, cât și la nivel sufleteș, o puternică legătură. Biserica și slujitorii ei au avut un rol semnificativ în procesul de constituire a *Despărțământului Astra Năsăud*, în 1881. Mai mult, preoții au reușit să fie întotdeauna la înălțimea vremurilor de restriște în care au trăit,

„luminând comunitățile păstorite și pregătind Unirea” (p. 86). Cunoaștem că Astra „și-a luat de problemă chiar cultura poporului, ca să vină pre toate căile și cu toate mijloacele posibile întru ajutor creșterii naționale” (p.107). Conducătorii spirituali ai satelor, preoții, au înțeles menirea Astei în satele transilvănene, îmbrățișând cu dragoste și cu devotament obiectivele ei. Rolul clerului în cadrul Astei a fost covârșitor. Explicația constă în aceea că cele două biserici, ortodoxă și greco-catolică, erau singurele instituții românești cu structuri stabile de pe întreg teritoriul al Transilvaniei.³⁴

Autorul volumului *Preoții năsăudeni și ASTRA (1861-1918)* a folosit în, desigur, îndelunga sa cercetare, numeroase materiale editate și inedite, din biblioteci și arhive. Volumul are trimiteri bibliografice, note de subsol ce produc o puternică impresie, prin bogăția și corectitudinea redării, prin numărul impresionant – 304 note (numerotate în continuarea capitolelor) în totalul celor 130 de pagini. Astfel, doar notele de subsol, singure, ar putea să alcătuiască un volum documentar. Adăugăm existența în carte a unui număr important de pagini consacrate anexelor, rezumatului în engleză, bibliografiei și, menționăm în mod special, *Indice de nume* și *Indice de locuri*, foarte utile cercetătorilor, în general, cititorilor. Toate demonstrează profesionalismul și volumul extraordinar de muncă al cercetătorului Maxim Morariu, preotul lucrător întru aspirațiile Astei, ce trăiește deplin bucuria cercetării.

Cartea preotului Maxim ne determină să gândim că s-ar impune o cercetare tematică asemănătoare și în cuprinsul altor zone românești în care ASTRA și slujitorii altarelor au avut un rol determinant în progresul culturii naționale. Unele contribuții în această privință încep să apară, chiar dacă într-un context mai larg³⁵, iar altele își găsesc locul în volume de sinteză asupra activității unor despărțăminte, precum cel din Năsăud³⁶ ori din Abruș.³⁷

LUMINIȚA CORNEA

³¹ Î.P.S. Andrei, *Prefață* la vol. Iuliu-Marius Morariu, *Restituție Grigore Pletosu*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014.

³² Cf. Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și Academia Română*, Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2013, p. 25

³³ Cf. Dumitru Acu, *Asociațiunea ASTRA – 150 de ani. repere cronologice, 1861-2011*, Editura Asociațiunii ASTRA, Sibiu, 2011, p. 18

³⁴ Valer Moga, „ASTRA” și societatea 1918-1930, cu o prefață de Marcel Știrban, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, p. 71

³⁵ Referire la vol. Ion Onuc Nemeș, „ASTRA în satul meu. De la Comuna Viitorul la Satul-model. Sâncraiu Almașului, județul Sălaj”, Sibiu, Editura ASTRA Museum, 2015, 533 p.

³⁶ ASTRA – Despărțământul Năsăud, *Asociațiunea ASTRA REDIVIVA*, coordonator prof. Ioan Seni, Editura Asociațiunii Astra, Sibiu, 2012, 648 p.

³⁷ Prof. Chira Viorel, *Activitatea ASTREI în zona Munților Apuseni, Despărțământul Abruș*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2015, 483 p.

Satul dimineților liniștite

„Gânduri, sentimente la împlinirea a 750 de ani de la atestarea documentară a satului Ilia” (cum spunea autorul) încorporează acest volum incitant, apărut la Editura Călăuza v.b. din Deva, în 2016.

Deși sunt immortalizate cele mai importante evenimente și personalități, cartea dezvăluie cu sensibilitate „confruntarea” spirituală a autorului cu acestea, mustind de lirism.

Nici titlul capitolelor nu dezmente sentimentul dominant al autorului, pentru că multe au titluri metaforice: **Lumina care alungă întunericul, Călătorie prin noapte..., Rugăciunea pământului, Un medicament de suflet, Regina nopții, Vinovat de a privi o floare de crin.**

Preambulul, **La o aniversare**, consideră „Ilia” ca fiind „satul dimineților liniștite”, „o așezare milenară”, transmițând „mesajul permanenței și continuității poporului român pe aceste meleaguri”.

Sunt invocate legende etiologice privind numele satului, ocupațiile străvechi ale locuitorilor (construirea de „lunții, corăbii și poduri plutitoare”), credința acestora, castelele, „construcții militare” menite să apere „Valea Mureșului de invazia turcească”.

Narațiunea începe cu o „poveste”, „una nu prea liniștită...”, autorul adresându-se direct cititorului și prevenindu-l că povestea conține nu numai evenimente dramatice, dar și „gânduri îndurerate, trecute prin furcile caudine ale vremii”, gânduri despre înfruntarea cu stoicism a vicisitudinilor naturii (inundații, incendii, cutremure) și ale istoriei (năvălirea turcilor în 1700, a tătarilor lui Akon-Han – învinși eroic, dar cu multe sacrificii).

„Cutremurat de un mare dar”, autorul – trăitor pe aceste meleaguri – investighează „legende, povești, comori arheologice [...], vechile tradiții dacice”, dezlegând simbolurile ascunse de stejar, mestecăn, alun, brad – simbolul sănătății, energiei și vigoriei.

Investigând „documentele medievale”, autorul află că Ilia este atestată din anul 1266 cu denumirea „Vela Helia”, iar întemeietor macedoneanul **Ilea**, din Legiunea a V-a, Macedonica, având sediul principal la Potaissa (Turda). Sunt enumerate castele apărute în timp (cel construit în 1582 de

Ștefan Bathori, donat lui Farcaș Bethlen – om de arme și istoric), castelul Bastionului Roșu sau Casa Memorială a Principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen, protejat de UNESCO, precum și castelul Rapaport sau „Conacul dimineților liniștite”, construit în 1878 de către o familie de evrei, biserica ortodoxă construită cu ajutorul baronului Iosef Bornemisa, un cazinou, trei terenuri de tenis. Mai târziu, s-a construit și Monumentul Eroilor din cele două războaie mondiale.

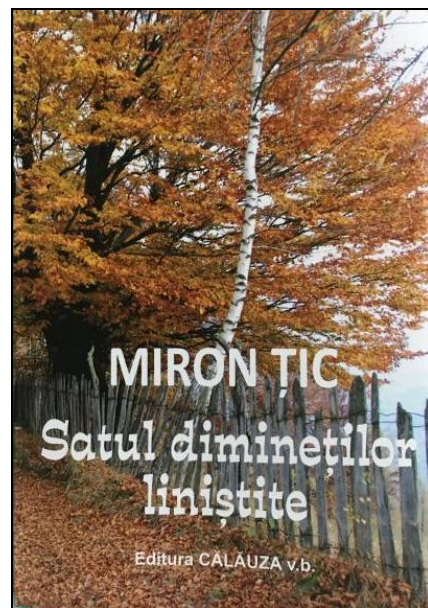
Călătoria „prin noapte către familie” prilejuiește autorului „destăinuirii descriptive”: „mici petice de lumină se pierdeau sub greutatea întunericului”, „umbre și făpturi nedefinite”, „ochi care încearcă să rupă întunericul...” blând evocă anii copilăriei, autorul se trezește „vorbind cu Eminescu de pe câpițele de fân”, într-o noapte cu „cerul împânzit de stele”; câpițele erau „adevărate leagăne”, emanând „un miros rupt din rai”, de acolo vorbea „cu împăratul poeziei noastre”.

Cu sufletul plin de emoție, înaltă „rugăciunea pământului” „la ceas de seară”, cu „ecouri din timpuri trecute”, „o invitație sinceră” pentru „ajutor și sprijin”. Prozatorul este mândru că Alexandru Ioan Cuza, „în februarie 1866, în drumul său spre apusul Europei”, și Eminescu, „în drumul spre Lugoj”, cu trupa lui Pascaly au poposit în Ilia.

Inundațiile din 1970 au fost lovituri grele date de Mureș: „Grozăvia dezastrului” nu poate fi descrisă, dar i-a determinat pe locuitori să construiască atât de necesarul „dig de apărare”... „Invasia lăcustelor” s-a abătut în august 1780 și pe la Ilia, „devorând semănături și [...] verdeață”, generând „o mare foamete”.

O familie faimoasă a fost familia Orbonaș, dăinuind din 1451 până în 1919, reprezentanții acesteia fiind: „conte suprem de Timiș”, „jurat opidum în Caransebeș, protopop în Ilia, inginer-director la „Uzinele Malaxa” din București; proprietar de terenuri agricole și păduri. Învățător în Ilia, Ionel Orbonaș a fost deportat, în 1947, cu familia la Orăștie, revenind abia în 1968. Familia Orbonaș este posesoarea Blazonului familial cu numele Orbonaș.

O ală familie numeroasă și longevivă este familia Ratz Simion, datând din 1847, o familie de preoți,

iar alta Iacob Romolus – preot, din 1905, care 1967 lasă o amintire de la întâlnirea de 40 de ani a promoției Institutului Teologic Universitar din Sibiu – 1927 –, când s-au întâlnit **9 absolvenți**.

Răscolind prin amintiri, prozatorul evocă „ultima scriere” a persoanei dragi, care l-a sensibilizat, storcându-i nostalgia de toamnă: „Nicio frunză nu plânge. Nicio frunză nu moare pe nicio cărare. Au fost împușcate cu gloanțe de brumă [...]. Acest timp poate fi numit focul ce arde în inima cuvintelor”. Este, oare, toamna vieții?

Vorbind despre iubire, autorul evocă „protocolul Bunei Învoiri”, datând din 1858, cu prilejul logodirii viitorului preot Ioan Papiu cu Rozalia Georgescu. Acesta a devenit protopop la Deva, apoi consilier asesor la Sibiu.

După evidențierea primarului de succes al Iliei, autorul se oprește – cu sensibilitate și gingașie – asupra unui „medicament de suflet” – **iubirea** despre care i s-a confesat o „tânără domnișoară”.

Biserica de lemn dăinuie din 1869 și a păstrat **puterea magică a rugăciunii spuse în biserică**, o magie pe care rugăciunea spusă acasă nu o încorporează.

Tot credință și magie este și arta lutului care prinde formă în mâinile care îi scriu poemul, precum face artista Nora Hruban (Ioviță): **Mireasa din Oaș, Fetele de la Căpâlna, Joc pe Valea Mureșului** și multe alte reușite lucrări.

Autorul evocă și „vremea →

MARIA TOMA-DAMȘA

C.A.P.-ului”, firmele și întreprinderile din județ unde o parte din locuitorii Iliei erau sau sunt angajați, muncind serios și asigurând un trai decent familiilor.

Nostalgia iernilor bogate în zăpadă alimetează imaginația scriitorului care are întâlnire cu prozatoarea Maria Bogdan-Tripa. „Zilele lungi de vară” îi aduc în contemporaneitate drama tinerei „cu trup de felină” care „a intrat într-un vârtej” al Mureșului, „din care n-a mai apucat să dea înapoi”, la 21 de ani! „Regina nopții” este floarea pe care autorul o iubește cel mai mult, „cu parfumul ei deosebit”, cu „petale” care „zâmbesc”, floarea care-i amintește de trecerea ireversibilă a timpului, dar îl și optimizează: „să zâmbim, să fim fericiți...”, fără a se considera „vinovat de a privi o floare de crin” cu „parfum de nedescris”, generând o lumină [...] ca o tulburătoare fulgure”, care amintește că „vârstele timpului se pierd între petalele” ei, dar mândru că „și-a depus jurământul de dragoste față de Ilia”, mândru că a scris mai multe cărți despre „Bătrâna Doamnă, Ilia”.

Capitolul **Gutuile din fereastră** încheie – la fel de poetic – volumul: „fereastră aceea decupată pe cortina zăpezii seamănă cu toate celelalte”. Oare? „Ceva o deosebește totuși [...] exact acolo spre linia de culoare aurie. Sunt **gutuile** [...], un șir de **flăcări** nemișcate, **globulețe** de lumină, mari **lacrimi** strălucitoare, palpitând [...], par niște **aștri** fixați acolo ca să dea frumusețe și blândețe iernii de afară [...], diafane ca niște **sfele de ceară** care emană căldură și melancolie, lumină și armonie. Pure și fermecătoare, gutuile din fereastră ne ating visul și ne poartă înapoi, în copilărie...”.

„Cu sufletul ars de dor”, autorul este mândru că „Aici, la Ilia” îi este casa, că „lumina divină se revarsă asupra locului prin harul preotului Silviu Bota, că și-l amintește pe Partenie, „suștăru” prizonier în Siberia și că reușește să enumere pe mulți dintre locuitorii așezării care „poate fi considerată a opta minune a lumii”.

Scrișă cu har, această carte evocatoare dă măsura talentului, dar și a patriotismului lui Miron Țic, scriitorul care a dedicat Iliei încă patru cărți, interviuri și numeroase reportaje, contribuind la „urcarea în timp a acestei localități”.

Cronica literară – antologii

Filigrane caroline, 10 ani de literatură

Un eveniment de suflet pentru scriitorii din județele Alba și Hunedoara a fost apariția cărții *Filigrane caroline – Antologie aniversară – Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România - 10 ani*³⁸. Cartea a fost prezentată la adunarea generală a filialei în data de 17 decembrie 2016 și a stârnit interesul scriitorilor prezenți.

Autoarele Monica Grosu și Maria-Daniela Pănăzan au adunat textele dedicate colegilor³⁹ în această falie de timp. Căldura, prietenia, bucuria întâlnirii cu operele originale ale scriitorilor răzbat din paginile antologiei. Timpurile nu au afectat prospețimea textelor. Din contră, cititorul poate să redescopere universuri interesante, să descopere mesaje profunde, galaxii lirice, poeme rupte din continentele de metafore. Sunt atinse neliniștile creatoare, valorile literaturii în general și valorile specifice poeziei creștine, antologii dinamice, călătorii spirituale pe drumuri complexe, iubirea etc. Autoarele au privit atent și au subliniat martori

speciali, gustul libertății, incursiunile în spațiile românești, poezia ca joc și poezia ca revelație. Notele literare, cronicile și semnele lăsate de scriitori formează un tot unitar, literatura este bogată, scriitorii pasionați. Sub semnele nopților de argint, la Masa Cuvintelor, în plin anotimp literar, cu presiunea paradoxului, cărțile au punctat identitatea românilor, foamea lor după frumos. Sunt analizate romane cu mesaj puternic, piese de teatru, cărți de poezie care au intrat în istoria literaturii, sunt creionate portrete de scriitori, cuvintele lor despre viață, literatură, răni și lacrimi. Cititorul va înțelege misterul provinciei, poezia pendulând între logos și imago, lentila timpului care ne pune sub ochi drame și destine.

Poetul Aurel Pantea, președintele filialei și apropiat al scriitorilor, începe povestea cărților prezentate cu un elegant cuvânt înainte. Domnia sa subliniază devoțiunea celor două autoare, exigența și judecățile de valoare, spiritul critic autentic de care au dat dovadă. Reținem și următorul mesaj lansat de Aurel Pantea: „Sunt de admirat solidaritatea, eleganța critică, potențialul exegetic și nu în ultimă instanță, duhul amical ce se străvede în paginile acestei cărți” (p.6).

Monica Grosu notează despre poezia lui Nicolae Crepcia: „În acest sens se compun poemele (fără titlu), ca niște cetăți textuale asaltate de amenințarea singurătății și gânduri încovoiate în semne de întrebare.

Ruptura de lume, distanțarea de propriul sine creează neliniști și accentuează precaritatea ființei” (*Poezia lui Nicolae Crepcia. Câteva considerații*, p.39).

Tot Monica Grosu reține, analizând romanul *Ritualul bestiei*, autor Cornel Nistea: „De la simple însemnări despre existența cotidiană se ajunge la fine incursiuni meditative pe tema morții sau ample reflecții despre război, tortură fizică și morală, frică, lașitate, mai precis o analiză adâncă având ca nucleu tematic omul, privit în visceralitatea sa biologică și spirituală” (*Cornel Nistea: Lumea sub asaltul bestiei*, p. 119).

Cele două autoare se concentrează și pe fenomene mai largi care au marcat viața scriitorilor analizați din filială, am remarca *Sacrul în poezia românească. Studii și articole* (coordonator Aurel Pantea), semnat de Maria-Daniela Pănăzan (p. 126). Ea notează: „Invit cititorii să lectureze studiul despre poezia sacră a lui Lucian Blaga, studiu semnat de binecunoscutul Profesor →

CONSTANTIN STANCU

³⁸ Monica Grosu / Maria-Daniela Pănăzan; pref.: Aurel Pantea, *Filigrane caroline. Antologie aniversară – Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România – 10 ani* -, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016

³⁹ Scriitori prezenți în antologie: Lucian Bâgiu, Ion Brad, Ion Buzași, Nicolae Crepcia, Gheorghe Dăncilă, Ștefan Dinică, Sonia Elvireanu, Daniela Ghigeanu, Monica Grosu, Gheorghe Jurcă, Radu Igna, Gligor Hașa, Ion Mărgineanu, Ironim Muntean, Cornel Nistea, Aurel Pantea, Mihai Pascaru, Maria-Daniela Pănăzan, Ioan Popa, Constantin Stancu, Mircea Stâncel, Virgil Todeasă, Igor Ursenco, Ovidiu Vasilescu...

Ispita smereniei

E firesc să te întrebi ce încape sub mantia smereniei? De unde vine... ispita smereniei? Dar, înainte de toate, ce e smerenia? Nu mergem doar la definiția de dicționar, ci la înțelesurile ei, în orizonturi teologice – „Smerenia, spune părintele Arsenie Papacioc, este arta care te trimite la tine, să stai cu tine, smerit în tine”.

Definiția de dicționar (SMERÉNIE s. f. Atitudine umilă, supusă, respectuoasă; comportare modestă, plină de bună-cuviință. ♦ (Bis.) Evlavie, cucernicie, pioșenie) nu cuprinde însă multitudinea de sensuri care se circumscriu conceptului.

Sfântul Ioan Gura de Aur crede că smerenia e temelia pe care "se poate înălța fără nicio primejdie orice altceva". Ea e așadar izvor din care se adapă toată setea noastră de a ne rostui nu doar viața, ci și viața de după viață.

Smerenia poate că e cea mai importantă școală a vieții. Prin ea omul are și prezent și capătă și durată în timp și dincolo de timp.

Smerenia nu induce însă abandon, renunțare, resemnare, lipsă de acțiune, ci dimpotrivă, potențează

sensurilor existențiale cu virtuți prin care privirea se înalță spre cer și, deopotrivă, se coboară în sinele profund.

Cum dobândim însă smerenia? Vine ea, pur și simplu, dinlăuntrul nostru, ori trebuie căutată, descoperită, asumată, fără însă a fi doar de uz personal, ci fiind, în viziunea părintelui Arsenie Papacioc, „singura forță care poate elibera orice suflet și orice popor”.

„Sub mantia smereniei” însă nu e greu să se insinueze și falsa smerenie, mai gravă decât mândria, prin ce are ea atins de fariseism, ipocrizie.

Apoi, spre deosebire de opusul ei, mândria, smerenia are încărcătură înălțătoare, e scară spre Rai.

Părintele Gheorghe Nicolae Șincan, în căutările lui pentru a fi de folos celui care are credință ori și-a lăsat-o în voia sorții, s-a oprit în această carte (Editura Vatra veche 2017, nr. 43 în Colecția 100 de cărți pentru Marea Unire 1918-2018) și asupra smereniei, căreia și-a propus să-i deslușească sensuri care să ajungă mai ușor la cei care au nevoie de ea, ca să pună temelia vieții ori ca să-i înțeleagă mai bine sensurile.

Formula la care recurge părintele Gheorghe Nicolae Șincan e una care l-a consacrat: povestea. Prin poveste,

picătură cu picătură, sunt făcute mai ușor accesibile învățăturile din care se extrage esența smereniei.

Și până la urmă, ce e această carte ca și multe anterioare alea și care-l au ca autor pe părintele Gheorghe Nicolae Șincan, dacă nu o poziționare smerită în fața semenilor săi, una din care emană modestie, bună-cuviință... evlavie, cucernicie, pioșenie, fără o delimitare strictă a sacralului de profan, pentru că, din orice unghi ar fi privit, termenul are conotații pozitive.

Smerenia te înalță, nu te coboară.

NICOLAE BĂCIUȚ

FILIGRANE CAROLINE..

→clujean Ion Pop. E foarte interesant să descoperi că „tristețea metafizică” blagiană are în ea nuanțe creștine și că interiorizarea meditativ-elegiacă ascunde, de fapt, conștientizarea sacralizării întregului cosmos...” (p. 126-127).

Sunt evocate momentele **Discobolul**, revistă solidă și serioasă de literatură și cultură. Tot Maria-Daniela Pănzan remarcă numerele 166-167-168, oct.-nov.-dec. 2011 când a fost sărbătorit criticul Alexandru Cistelean.

Monica Grosu analizează cartea lui Ieronim Muntean, *Romanul feminin românesc*, scriind: „Comentariile critice ale lui Ieronim Muntean se caracterizează prin amplitudine, reliefând numeroase aspecte ce țin de laboratorul creației, de structura compozițională a romanelor discutate, fără a neglija nici manifestările epicului analitic sau diversitatea caracterologică a personajelor” (p.105). Un întreg fenomen literar este astfel oglindit în această cronică, teme

și personaje, sufletul feminin în acțiune, umbrind timpul crud și narațiunea care brodează epoci, evenimente, stări.

La finalul cărții aniversare, *Filigrane caroline*, avem datele necesare despre Monica Grosu și Maria-Daniela Pănzan, două scriitoare cu personalitate, dedicate vieții literare din Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România.

Nu scapă atenției autoarelor momentele importante din viața unui scriitor. E analizată opera lui Aurel Pantea, poet premiat la nivel național de USR, poet care a lăsat semne puternice despre epoca literară actuală cu volumele *Nimicitorul* sau *Negru pe negru*.

De remarcat în antologia aniversară selecția versetelor aparținând scriitorilor analizați, textele citate, trimiterile făcute. Cele două autoare au o sensibilitate aparte, rețin versete sau texte profunde, cu semnificații și viziune.

Mircea Stâncel: „este ultima moarte în odăile proprietarilor interbelici/ și

nimeni nu se întristează,/ dar tu începi să te schimbi la față;/ el a închis secolul XX și a luat cheia;/ probabil cerul este în sfârșit atent/ și i-a făcut patul...” (un trup îngropat care vorbește, p. 188, citat de Monica Grosu).

Virgil Todeasă: „în liniștea satului/ se aude cum târaie moartea,/ nebuna vine călare pe bicicleta făcută/ din spinii uscați de seceta verii” (*Imagine, vara*, p. 198, citat de Monica Grosu).

Atente și prietenoase, ele au dat cititorului un fragment de istorie literară, plus bucuria lecturii, atât de rară în aceste vremuri complexe și tumultuoase. Maria-Daniela Pănzan reținând câteva note despre revista „Discobolul”, citează din poetul Pablo Neruda câteva versuri, ele sunt simbolice, transmit esența relației dintre oameni: „Și gândește-te, dragostea mea,/ că eu te aștept/ și că împreună suntem/ cea mai mare bogăție/ strânsă vreodată pe fața pământului” (*Discobolul* -20, p. 223).

„Urmându-le Lor...”

Prin volumul de eseuri „Urmându-le Lor...”, apărut la Editura „Cezara Codruța Marica” din Tg. Mureș, Valentin Marica aduce în actualitate - într-o lumină nouă - șapte *Părinți*, ce iradiază sfințenie și cultură: **Antim Ivireanul, Petru Maior, Elie Miron Cristea, Andrei Șaguna, Nicolae Ivan, Nicolae Colan și Nicolae Steinhardt.**

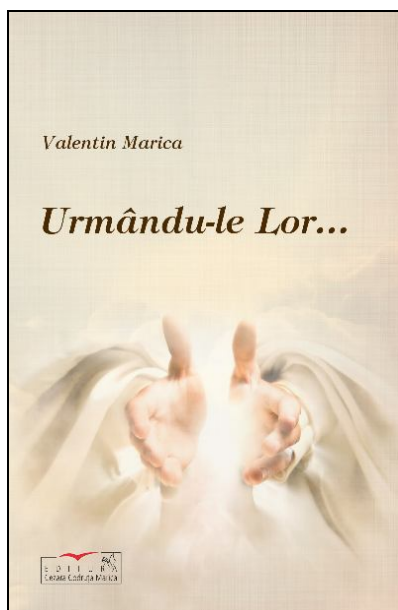
Necesitatea apariției acestei lucrări o înțelegem chiar din „Cuvântul înainte” al autorului, din care cităm: „Cuprindem în exercițiul lecturii, așadar *urmându-le Lor*, opere ce prezintă viața creștină ca pe un urcuș spre desăvârșire, după cuvântul *Lui: Fiți dar voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârșit este.*”

Având chipul Mântuitorului în freamătul ființei lor, Sfinții Părinți pe care îi chemăm în paginile acestei cărți ca la o cină eternă sunt *mai-marii noștri*, spunându-ne cum *omul se face Om* și ce binefacere poartă omul care știe că mântuirea sa nu trebuie amân timer pentru ziua de mâine. Nu trebuie amân timer nici aducerile-aminte pe care le invocă Sfântul Apostol Pavel: *Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri care v-au grăit vouă cuvintele lui Dumnezeu, priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința!*⁴⁰

Noutatea demersului înfăptuit de Valentin Marica se află și în faptul că această lucrare nu vine din spațiul teologic, ci vine din perspectiva omului de cultură călăuzit de valorile creștine, a filologului mișcat de Cuvântul Evangheliei, a poetului pătruns de fiorul Duhului, dar și a omului, a creștinului preocupat de trăirea Evangheliei, conștient că trăiește în mediul iubirii lui Dumnezeu: „*Sub văzul Tău, văd iarba și polenul aerului.../ Îmi intră cerul în oase sub văzul Tău.../Acum știu unde e fructul oprit/și unde/ se încarcă aripa cu catapeteasma surâsului/ și unde/ degetele se alungesc să atingă miezul Golgotei.*”⁴¹

⁴⁰ Valentin Marica, *Urmându-le Lor...*, Editura „Cezara Codruța Marica”, Tg. Mureș, 2016, pp.9-10;

⁴¹ *Idem*, poemul *Sub văzul Tău...*, în vol. *La fântâna îngerilor*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 50;

Titlul cărții este o sinteză și o concluzie concisă: având asemenea mărturii, nu îți rămâne decât să-i urmezi... „*Înger strigă peste lume/ Crește iarba din genune/ Când în muc de lumân timer/ Cuvântul e drob de sare/ Piatră doborâtă-n zi/ Cine o va auzi?/ Lemn tăiat în miez de noapte/ Cine gândul i-l socoate?*”⁴²

Pe de altă parte, înțelegem că nu este vorba despre o admirație distantă și trecătoare a unor personalități și opere, deoarece, valorificând în titlul lucrării virtuțile poetice ale gerundziului, Valentin Marica ne cheamă la implicarea concretă, dinamică și perseverentă într-un urcuș continuu în Lumina lui Hristos, ilustrată, de altfel, și pe prima copertă a cărții: „*Eu sunt Lumina lumii, cel ce îmi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*” (Ioan 8, 12).

Această angajare nu este una haotică, ci una precisă, urmându-I lui Hristos, pe urmele celor care i-au urmat Lui, direcția clară fiind redată, în acest caz, de forma accentuată a pronumelui personal din dativ, „Lor...”, scris cu majusculă, exprimând totodată și evlavia, prețuirea autorului pentru acești Părinți.

Ideea de a urma lui Hristos pe urmele celor care i-au urmat Lui ne amintește de cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „*Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos*” (I Corinteni 11, 1). De fapt, a urma unui sfânt înseamnă a-L urma pe Hristos: „*Viețile Sfinților nu sunt nimic*

⁴² *Idem*, poemul *Schit (II)*, în vol. *Metanii*, Editura „Cezara Codruța Marica”, Tg. Mureș, 1997;

*altceva, decât viața Mântuitorului repetată mai mult sau mai puțin, în cutare sau cutare mod, în fiecare sfânt. Sau, mai exact, este viața lui Hristos prelungită în sfinți... „căci Cel ce sfințește și cei ce se sfințesc dintr-Unul sunt toți” (Evrei 2,11) ”*⁴³.

Același gerundziu din titlu ne pune într-o relație de dragoste cu modelele propuse, dar și de smerenie sau *lepădare de sine*, fără de care ucenicia autentică nu poate fi posibilă. De asemenea, tot în titlu, evidențiem și relația afectivă ce se stabilește între autor și modelele propuse, dar și între autor și cititor, prin faptul că autorul nu este poruncitor (nu spune „Urmați-le Lor”), ci el însuși implicat în acest proces, ne invită, ne cheamă și pe noi.

Prezentând dimensiuni literare în *Didahiile* lui **Antim Ivireanul**, Valentin Marica evidențiază faptul că subiectele *Didahiilor* instituie un cod al „înțeleptirii”, al împreunării cu „preacuratele taini ale Mântuitorului”, al îmbogățirii cu darul cel dumnezeiesc, prin primirea „noianului milostivirii” ca acoperământ, învingând păcatul și vrăjmășia lumii.⁴⁴

Toate acestea, pentru că „edificiul ideatic și efectiv al *Didahiilor*, cu remarcabila-i substanță stilistică, se întemeiază pe *aceleași cuvinte cerești*, izbăvitoare, care să atenueze rana otrăvită a lumii”⁴⁵.

Deschiderea lucrării cu Antim Ivireanul intră în consonanță și cu declararea anului 2016, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca *Anul omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox și Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, la 300 de ani de la moartea sa martirică (1716-2016)*.

Valentin Marica face o „*pledoarie pentru noua lectură a operei lui Petru Maior*”, cel numit de Nicolae Iorga, „logicianul generației sale, sortit de pronia cerească spre scoaterea nației din cumplitul intonec”⁴⁶. *Noua lectură* va trebui să fie o exegeză a operei lui Petru Maior care presupune „interpretarea și din alte unghiuri a textului propriu-zis, a →

Preot prof. DANIEL CAMARĂ

⁴³ Arhimandritul Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeu-Om*, Editura Deisis, Sibiu, 1997, pp.98-99;

⁴⁴ Valentin Marica, *Urmându-le Lor...*, p.15;

⁴⁵ *Ibidem*, p. 20;

⁴⁶ *Ibidem*, p.26;

învelișurilor sale⁴⁷..., „întreținând un continuu al nuanțelor”⁴⁸.

Prezentându-l pe **Elie Miron Cristea**, Valentin Marica evidențiază crezul arhierului, convins că „puterea cea nouă în „răspândirea luminei” vine din coexistența religiosului și a naționalului”, credința și neamul fiind unite în concepția populară în „legea românească”.⁴⁹ Acest crez luminează toată activitatea ierarhului, care fiind ales episcop afirma: „Făgăduiesc însă că, precum pân acum, așa și de aci înainte, credința și legea strămoșească, limba și cultura românească, dragostea și înaintarea patriei străbune, vor fi stelele conducătoare ale activității mele”⁵⁰.

În „considerații privind dificultățile exegezei operei Mitropolitului **Andrei Saguna**”, Valentin Marica îl citează pe înaltul Antonie Plămădeală, care afirma că „activitatea lui Șaguna e una de temelie. Pe o astfel de temelie se pot reface ziduri, se pot rectori instituții, în pas cu vremea și cu cerințele ei”⁵¹. De aceea, autorul propune o „înnoire exegetică prin conspectul de lectură intensivă, privind integralitatea operei. Noua lectură, *reflexivă și critică*, va dezvălui și alte *fațete*, mai puțin cunoscute, până acum, ale operei, mai ales în legătură cu predicile, scrisorile pastorale și memoriile Mitropolitului”⁵².

„Rugăciunea ctitoriilor” este întruchipată în personalitatea episcopului **Nicolae Ivan**, cel care „avea vocația zidirilor, a zidirilor în țaria pietrei și țaria sufletului”, așa cum afirma la sfințirea catedralei Ortodoxe din Cluj Napoca, din 5 noiembrie 1933: „Sub bolta acestei sfinte catedrale ortodoxe, urmașii din veac în veac, în deplină dragoste frățească și unire sufletească, să-și înalțe gândul neprihănit spre rugăciune continuă”⁵³. Între altele, Valentin Marica subliniază și că, „alături de Biserică, în concepția ierarhului, Școala era un așezământ sacru, făcându-l pe om să-și priceapă mai bine chemarea pe pământ, salvându-l din boala sufletului și din

„boala poporului”. Nu doar când e asuprit poporul e și bolnav, ci și atunci când nu prețuiește Școala și Biserica, trăind în indolență și neștiință”⁵⁴.

Din viața și opera Arhiepiscopului și Mitropolitului **Nicolae Colan**, Valentin Marica ne oferă „dominante stilistice în pastoralele de Crăciun”, dar și puterea mărturisirii izvorâtă din credința ierarhului în marea taină a creștinătății.⁵⁵ Astfel, „privite din unghiul receptivității, *Pastoralele* se constituie în îndreptare de viață creștină, arhierul fiind preocupat de felul în care destinatarul (*fiii sufletești*) va asimila discursul în trăirea zilnică”⁵⁶. De asemenea, este remarcabilă și dragostea față de limba română a acestui ierarh care își intitula discursul de recepție la Academia Română, din 28 mai 1945, „Biserica neamului și unitatea limbii românești”⁵⁷.

Scrierile lui **Nicolae Steinhardt**, afirmă Valentin Marica, sunt împotriva *uscăciunii inimii* și întru înțelegerea adecvată a *crezului ortodox*. „Cartea steinhardtiană de învățătură se naște pe temeinicii ale vieții și ale culturii, pe alese profesii de credință, apărute de vârste, conștiințe și timpuri.”⁵⁸ N. Steinhardt răspândește lumina, pentru că omul este de multe ori orbit să nu discearnă esențialul: „Oamenii răi, tiranii, propaganda ideilor rele caută să încurce lucrurile, să le ieie așa încât secundarul și principalul să se amestece și ochiul omului să nu mai poată desprinde limpede ceea ce este esențial”⁵⁹... Spiritele mari nu pot fi duse cu vorba, cu *regia*, știind să distingă esența...⁶⁰

Atena Elena Simionescu, Metamorfoze I

Atena Elena Simionescu, Metamorfoze II

Aducând în actualitate personalități și opere din trecut, considerăm că Valentin Marica vine în întâmpinarea a „trei uriași puternici și tari”, semnați de Sfântul Marcu Ascetul prin secolul al V-lea, dar care fac ravagii și în zilele noastre: *neștiința, uitarea și nepăsarea trândavă*. Astfel, ne spune Sfântul Marcu, *neștiința* se vindecă prin cunoștința luminată, prin care sufletul, priveghind, alungă de la sine întunericul, *uitarea* se vindecă prin amintirea cea bună, care e pricina tuturor bunătăților, iar *nepăsarea trândavă* se vindecă prin râvna cea bună⁶¹. În acest sens, lucrarea „*Urmându-le Lor...*” este luminătoare, dar și mobilizatoare.

Așadar, Valentin Marica ne-a făcut contemporani cu acești „*ucenici ai Domnului și învățători ai lumii*”⁶², amintindu-ne de un cuvânt din „*Pateric*”: „Ziceau despre Avva Isaac că, aproape fiind de el sfârșitul, au venit la el părinții si i-au zis: Ce vom face după ce pleci, părinte? Iar el a zis: Vedeți cum am mers eu în fața voastră! Dacă voiți și voi să mă urmați și să păziți poruncile lui Dumnezeu, va trimite harul Lui și va păzi locul acesta. Iar de nu le veți pazi, nu veți mai rămâne în locul acesta. Căci și noi, când urma să moară părinții noștri, ne întristam, dar ținând poruncile Domnului și sfaturile lor, rămâneam ca și când aceia erau cu noi. Așa să faceți și voi și vă veți mântui”⁶³.

Aducem mulțumire și prețuire autorului și dorim să ne mai ofere astfel de „*metanii*” și „*vecernii*”, chemându-ne mereu „în *Apa Duhului*”.

⁴⁷ *Ibidem*, p.27;

⁴⁸ *Ibidem*, p. 31;

⁴⁹ *Ibidem*, pp.39-40;

⁵⁰ *Ibidem*, p.62;

⁵¹ *Ibidem*, p. 78;

⁵² *Ibidem*, p.81;

⁵³ *Ibidem*, p. 89;

⁵⁴ *Ibidem*, p. 92;

⁵⁵ *Ibidem*, p. 100;

⁵⁶ *Ibidem*, p. 108;

⁵⁷ *Ibidem*, p. 107;

⁵⁸ *Ibidem*, p. 124;

⁵⁹ *Ibidem*, p. 129;

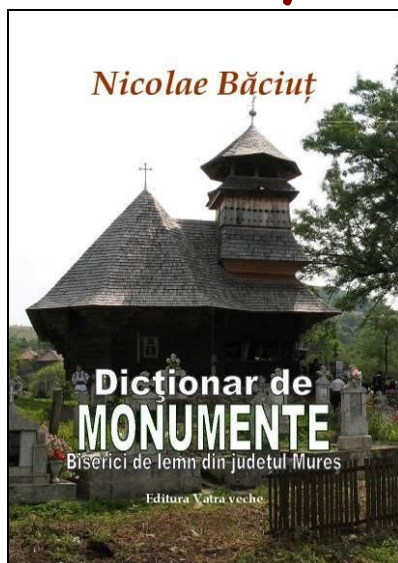
⁶⁰ *Ibidem*, p.129

⁶¹ Sfântul Marcu Ascetul, *Epistola către Nicolae Monahul*, în *Filocalia*, vol. I, cap. 12-13;

⁶² *Ibidem*, p. 9

⁶³ *Patericul Mare*, Apoftegmele Părinților pustiei, Trad. Pr. Prof. Constantin ComanEditura Bizantină, 2015, p.140

Precum arborii nădăjduirilor

Prin *Dicționar de monumente. Biserici de lemn din județul Mureș*, volum apărut la Editura Vatra veche în seria 100 de cărți pentru Marea Unire – 1918-2018, Nicolae Băciut reia subiectul gingașelor construcții, cărora le suntem datori nu doar afectiv, ci mai ales prin faptă culturală. Inventarierea lor e obligatorie, după cum și transmiterea cât mai multor informații din sublima și dureroasa lor biografie. Nicolae Iorga numea bisericile de lemn ale Transilvaniei întemeieri de spiritualitate care ard ori se dărâmă. *Dicționarul* lui Nicolae Băciut nu ocolește o asemenea sugestivă apreciere, căci bisericile de lemn ard și se dărâmă în continuare. La fel, autorul nu se îndepărtează (dimpotrivă!) de bibliografia bisericilor de lemn din Transilvania pe care o încorporează cu tact în *Dicționar*, făcându-l nu doar operă de popularizare. *Dicționarul* lui Nicolae Băciut e imagine de ansamblu, album, dar și eseu despre bisericile de lemn ca arbori transilvăni ai nădăjduirilor.

Un inventar patrimonial de amploare al bisericilor de lemn l-a alcătuit arhitectul Ioan Eugen Man în monografia *Biserici de lemn din județul Mureș*, apreciată de Nicolae Băciut ca fiind o cercetare singulară, de mare rigoare în cunoașterea „istoriei credinței și evoluția mentalităților în arhitectura populară în spațiul religios mureșean”. Imaginea bisericilor de lemn din spațiul de viață și cel cultural mureșean apare și într-un alt inventar, al afectivității, prin 60 de pân-

ze ale artistului dr. Liviu Ștef, un adevărat muzeu al *cerului de sub cer*. Ne întâlnim cu amvonuri de lumină în care artistul așează semnele cerești ale bisericilor de lemn, casele Domnului și casele omului, cu prispe, ușciori, tălpi, cheoturi, pridvoare cununi de acoperișuri, îndemnându-ne ca, prin ele, *toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm*. Același îndemn apare în demersul lui Nicolae Băciut, actualizând, credem, și întreprinderea arhitectului Ioan Eugen Man și metafora plastică a pictorului dr. Liviu Ștef „pentru a veni în spijinul celor care vor să ia un prim contact cu acest domeniu, pentru cei preocupați să contribuie la salvarea, la punerea în valoare a acestui patrimoniu inestimabil, în condițiile în care biserici noi, de zid, iau locul bisericilor vechi de lemn”.

Dicționarul propus de Nicolae Băciut, “lista” bisericilor de lemn din județul Mureș – *monumente istorice*, nu se oprește la textul arid al inventarului, al enumerării, al clasificării tipologice sau al descrierilor strict tehnice. Fiecare filă de dicționar e mărturie de credință, artă și civilizație, căreia autorul îi deschide dreptul la cuvânt. Bisericile par personaje ce se confesează, după ce ne fac reverențe prin sugestive imagini fotografice. *Biserica de lemn din Sânmărghita* bunăoară, datând din secolul al XVIII-lea, după ce și-a purtat preaplinul de evlavie și frumusețe mai bine de trei secole, într-o clipă s-a transformat în scrum din cauza „inconștienței unui localnic”. Sau, *Biserica din Sânișor*, de la 1838, a trăit durerea mutării din locul-rădăcină pe un alt amplasament, din cauza alunecărilor de teren, pierzând din originalitatea formei inițiale. Altor biserici, dușmănoasa Lege Apony le-a închis școlile confesionale pe care le adăposteau. Așadar, Nicolae Băciut prezintă anii în care au fost ridicate bisericile de lemn mureșene, planurile în formă de corabie sau dreptunghiulare, cu abside nedecroșate, decroșate sau cu abside pătrate, compartimentarea interioară, pictura, materialele de construcție, clopotnițele, dar și *poveștile* pe care bisericile le poartă, pătimirile lor, de fapt destinul lor. Bisericile de lemn din județul Mureș, așa cum ne sunt prezentate de Nicolae Băciut, cu ingenioasele împletiri ale lemnului exterior și cu ocrotitoarele imagini ale interioarelor sunt *voci* ale Transilvaniei în numele

AMÂNDOI, ÎN ABURUL PÂINII

Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, Editura „Cezara” și Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” din Târgu-Mureș, în parteneriat cu revista „Vatra veche”, organizează a XIII-a ediție a Concursului Național de Creație Artistică *AMÂNDOI, ÎN ABURUL PÂINII*, dedicat zilelor de 1 și 8 Martie.

Concursul are trei secțiuni:

Creația artistică a elevilor din ciclul *primar*, din ciclul *gimnazial*, din ciclul *liceal*.

Concurenții vor trimite pe adresa Fundației Culturale „Cezara Codruța Marica”, B-dul Cetății nr.13, 540089 Târgu-Mureș, sau pe adresa de e-mail valentin_marica@yahoo.it, până la data de 20 februarie 2017, creații originale, versuri, pagini de proză literară sau desene care exprimă frumusețea, sinceritatea, bucuria, speranța ce luminează la vârsta copilăriei sau a adolescenței, relațiile de viață, în special cele educative, dintre copil sau adolescent și mamă.

Textele sau desenele vor fi însoțite de o fișă cu datele personale ale concurentului, menționând numele și prenumele, clasa, școala la care învață, domiciliul, numărul de telefon sau adresa de e-mail, profesorul îndrumător. Rezultatele concursului vor fi anunțate în ziua de 1 Martie 2017.

Informații suplimentare la telefon 0744 70 55 27.

aceluiuși Dumnezeu al răbdării, înțelepciunii și dragostei. Cum nu ne putem zădărnici propria ființă, cum încercăm să-i dăm acesteia nădăjduire, așa nu vom zădărnici aceste înălțimi de spiritualitate, chiar și deschizându-le ușile mai rar.

Nicolae Băciut le reamintește numele și rostul, spre neuitare: *Abuș, Băița, Culpiu, Moiša, Nadășa, Oroiu, Petea, Porumbeni, Săcalu de Pădure, Sârmașu, Urisiu de Jos, Văleni* și încă alte patruzeci de biserici de lemn din județul Mureș, ce ne adună laolaltă, cum *părinții-din-părinți* se adunau seara în jurul lămpii, mângâindu-și, tainic, *lacrima fără vină*.

VALENTIN MARICA

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

22. Expresiile perenității etno-spirituale a națiunilor

(I)

În cuprinsul romanului *Sacrificiul*, sunt puse în prim-plan personaje pe care Mihail Diaconescu le-a înfățișat în acțiune, animate de profunde convingeri naționaliste și anti-imperialiste. Aceste personaje aparțin unor cercuri politice ale românilor, cehilor, polonezilor, bosniacilor, croaților, slovenilor, sârbilor, muntenegrenilor. Convingerile naționaliste ale popoarelor oprite zdrobesc din interior Imperiul Austro-ungar.

Variatele expresii ale etno-spiritualității care caracterizează națiunile oprite în Imperiul bicefal sunt o preocupare profundă, neabătută, pentru aceste personaje simbol.

Prezentate în acțiune, animate de înalte țeluri civice și morale, personajele asupra cărora Mihail Diaconescu insistă pot fi înțelese mai bine tocmai prin raportare la variatele expresii ale perenității etno-spirituale a națiunilor înglobate în Imperiu.

Pentru aceste personaje, Imperiul Austro-ungar este o „închisoare a popoarelor”, ca și Imperiul țarist sau ca alte imperii multinaționale, clădite pe minciuni, teroare și jaf economic.

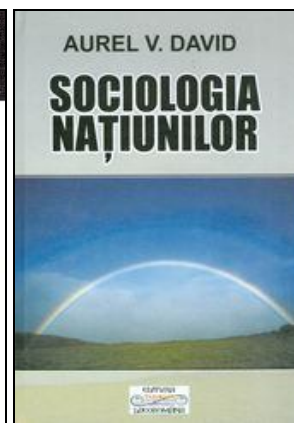
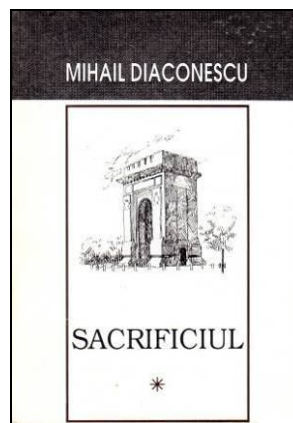
Ideologii de la Viena și Budapesta admit, încurajează și justifică, în variate moduri, naționalismul austriac și maghiar, dar reprimă cu gloanțe ucigașe, ca în răscoala țărănească de la Aleșd, cu teminte, cu provocări de tot felul și cu o propagandă mincinoasă activă idealurile de libertate și dreptate socială ale națiunilor oprite. Acest conflict de imense proporții, admirabil evocat artistic în perspectivă istorică, socială, politică și morală de Mihail Diaconescu a dus, în cele din urmă, la zdrobirea din interior și la eliminarea din istorie a Imperiului Austro-ungar.

Nostalgiiile, strigătele, vaietele lugubre și minciunile propagandistice ale celor care au pierdut puterea la Viena și Budapesta se mai aud însă și azi și devin uneori active și violente. În zilele noastre, prințul Otto von Habsburg încerca să ne spună cât de mult îi iubește el pe locuitorii din Ardeal. Ca să vezi!

Pornind de la această evoluție istorică și de la modul cum ea este evocată în romanul capodoperă *Sacrificiul*, este necesar să spunem câteva cuvinte despre expresiile perenității etno-spiritualității naționale, respectiv despre naționalism.

Cazuistica istorică confirmă faptul că sub permanenta și stringenta presiune a construcțiilor socio-politice mecanice - feudele și imperiile - conduse de „state majore” impregnate de ideologii, cărturarii națiunilor amenințate și oprite (elitele sociale) au avut datorită morală și au lucrat să reconstituie *istoria scrisă a națiunilor*, trecută sub tăcere de „cronicarii de curte”.

Acești cronicarii de curte imperială au preamărit capetele încoronate și construcțiile mecanice generate de acțiunile socio-politice violente. Reconstruirea „socialului” în funcție de necesități, pentru proiectarea viitorului

omenirii impune cunoașterea expresiilor perenității etno-spiritualității națiunilor – *naționalismul* și *specificul național*, ca procese sociale care coboară în „ *timp istoric*”, până la „*geneză*”.

*

„*Naționalismul*” s-a născut odată cu națiunile, adică în timpuri imemorabile, ca expresie a „*conștiinței de sine*”, a modalităților de exteriorizare a sentimentului identității proprii și de conștientizare și afirmare a valorilor, intereselor și nevoilor sociale ale fiecărei națiuni.

De la naștere, „*naționalismul*” a exprimat *atașamentul* și *solidaritatea* între oamenii care s-au raportat la aceeași „*geneză*” și la aceeași „*patrie*”, precum și *disponibilitatea* lor de a apăra națiunea în fața agresiunilor și pericolelor de orice natură.

Deci, „*naționalismul*” este, prin *geneză* și rațiune, un *proces social* și nu un principiu politic și nu dezvoltă o „*virulență criminală*”, așa cum afirmă ideologii puterilor și cercurilor imperiale de ieri sau de azi. Naționalismul face parte din instinctele sociale, „*de nație*” - cum le numea Nicolae C. Paulescu.

De la geneza națiunilor, „*naționalismul*” a semnat *iubirea omului, ca ființă socială, față de națiunea la care se raportează și care-i asigură satisfacerea necesităților sociale*.

Pentru națiunile nevoite să se lupte cu imperiile din nevoia recunoașterii dreptului la viață, „*naționalismul*” a generat energiile care au declanșat revoluțiile și războaiele de eliberare. „*Naționalismul*” s-a afirmat cu intensitate îndeosebi la națiunile din răsăritul Europei, supuse multe secole în cadrul unor construcții mecanice de tip imperial, precum Imperiile Rus, Otoman și Habsburgic. În acest areal „*naționalismul*” s-a dezvoltat din nevoia redescoperirii evenimentelor ontologice ascunse sau rămase în stare latentă din timpuri ancestrale. De aici a decurs importanța acordată legitimării prin istorie a proiectului renașterii, pe suportul etnicului fondator, a „*comunităților naționale*” și regenerării acestora prin popoare, cu scopul de a scăpa de povara dominației imperiilor.

Există un naționalism nefast al puterilor imperialiste, expansioniste și anexioniste.

Așa cum există un naționalism eliberator, profund moral, al popoarelor invadate și exploatate în beneficiul clicilor de paraziți sociali care conduc statele cu pretenții imperialiste, expansioniste, anexioniste și universaliste. →

AUREL V. DAVID

Naționalismul românilor, cehilor, polonezilor, slovacilor, croaților, bosniacilor și sârbilor care doreau să iasă de sub jugul imperial austro-ungar are o componentă morală firească. Această componentă morală și eliberatoare este înțeleasă, în mod profund și admirabil prezentată epic în romanul *Sacrificiul*.

În contexte geopolitice frământate, naționalismul puterilor expansioniste și anexioniste a fost impus și legitimat de către ideologi prin apelul la mitologia istoriei sau la vremurile de „mărire” ale unor capete încoronate care au construit imperii. Acest tip de „naționalism” a generat violența construcțiilor socio-politice mecanice - feudele și imperiile -, care l-au acaparat sub motivul diferențierii națiunilor, din interesul controlului și dominării de „spații vitale” și al construirii de raporturi de putere pentru a impune „ordinea socială”.

Istoria scrisă a omenirii a demonstrat, însă, că exaltarea oricărei „comunități naționale” îi aduce pe promotorii așa-zisului „naționalism” imperialist în raporturi de forță față „ceilalți”, prin impunerea sintagmei „cu noi” sau „împotriva noastră”.

A acțiunile socio-politice care au ca scop ocult sau declarat doar „înfrumusețarea” trecutului, folosirea imaginii de „putere” în raporturile cu alte organizări similare sau față de oamenii care se raportează la o națiune, alterează sensul așa-numitului „naționalism”.

Așa-numitul „naționalism ideologic”, impus de ideologi este respins de popoare, întrucât este un simplu slogan generat de către elitele politice violente.

„Internaționaliștii” îl caracterizează ca „stare de boală a socialului”, iar oamenii și organizațiile care se sprijină pe puterea energiei sale pentru a afirma identitatea și etno-spiritualitatea națiunilor, sunt numiți de ei *conservatori și anti-revoluționari*.

Ieri, ca și azi, sub pretextul „agresivității naționalismului”, statele naționale au devenit ținta declarată a agresiunilor imperialiste, în forme clasice sau subtile, care au vizat, în fapt, slăbirea posibilităților de rezistență a națiunilor și distrugerea acestora.

Permanentă luptă de ariergardă a națiunilor cu imperiile permite identificarea diferențelor între „naționalism” - ca proces social care întreține atitudinea morală și sentimentul de adeziune firească la o națiune - și așa-numitul „naționalism” impus de ideologi și folosit pentru a exacerba importanța unei națiuni în defavoarea altei națiuni.

Numai ideologii sau mercenarii aflați în slujba „statelor majore” ale construcțiilor mecanice mai afirmă și astăzi că „naționalismul rămâne o sursă de conflicte de ne bănuț”.

Fiind un proces social, numai națiunile au capacitatea de a-l menține în „stare naturală”, adică „în bună cuviință”. Filosoful **Petre Țuțea** afirma, în acest sens, că „naționalismul poate fi practicat și cuviincios... Nimeni nu poate interzice unui popor să-și trăiască tradiția și istoria cu gloriile și înfrângerile sale... Eu, ca naționalist, am gândit multă vreme că națiunea e punctul terminus al evoluției universale. Când dispar popoarele, intrăm în Turnul Babilonului”.

„Naționalismul” popoarelor amenințate și subjgate constituie o componentă a ordinii naturale și universale a omenirii și o consecință a capacității oamenilor de a se

Atena Elena Simionescu, Noapte de vară. Ciclul personaj (gravură color- tehnică mixtă)

organiza și funcționa în raport de nevoi fundamentate pe culturi adânc înrădăcinate și interiorizate. Fiecare cultură construiește din fiecare națiune un unicat și-i creează sentimentul de a fi „ea însăși”. Astăzi, la fel ca în epoca modernă, „naționalismul” devine manifest îndeosebi în situația în care națiunile sunt agresate sau când este penetrat de către ideologiile violente.

Agresarea națiunilor sub pretextul ascuns al distrugerii „naționalismului” este opera ideologilor (auto-intitulați „analști politici”), care susțin în mod mincinos că „naționalismul” și „ideea națională” sunt principala sursă de tensiune și conflict. Acești ideologi acționează „la comandă” pentru a șterge din memoria socială noțiunile „națiune” și „naționalism”.

Unul dintre aceștia, E. J. Hobsbawm, afirmă, cu vădită bucurie, că e un „semn bun” faptul că „bufnița Minervei” (cea care aduce înțelepciunea, după cum a afirmat Hegel), „zboară pe inserat” și „se învârtă acum în jurul națiunii și a «naționalismului»”.

La fel de impregnate de ideologii antinaționale sunt și afirmațiile adepților unui anumit gen de „integrare” care să cuprindă, sub o comandă unică, spații geografice cu diverse culturi și civilizații diferite, prin fărâmițarea etno-spiritualității națiunilor și integrarea lor forțată în construcții mecanice, cu suport ideologic și menținute prin forța militară sub motivația apărării „valorilor comune”.

Pentru aceștia, „naționalismul” reprezintă ultimul stadiu al comunismului, afirmând ironic și mincinos că este specific numai unor anumite zone ale Europei de Est, care se desparte de secolul XX pentru a păși în secolul al XIX-lea”, în timp ce Europa de vest se desparte de secolul XX pentru a păși în secolul XXI”. Ideologii nărași în rele nu pot sau nu vor să priceapă că prin „naționalism”, națiunile, creatoarele culturii și civilizației universale, își exprimă unicitatea și își apără suveranitatea în raport cu „centrelor de putere”.

„Naționalismul”, ca proces social, este astăzi, ceea ce a fost de la geneza sa: un complex de idei și sentimente orientate spre afirmarea „de sine” a unei națiuni. În acest sens, Mircea Eliade era conștient că „nu-ți poți discuta destinul biologic; poți cel mult să emigrezi și să te sinucizi. Suntem români prin simplul fapt că suntem vii”.

Transilvania, starea noastră de veghe

(VI)

Ce este Transilvania

Principatul autonom al
Transilvaniei (1541- 1688)

Un moment special a fost domnia lui Mihai Viteazul, principele care, pentru o clipă (1599 - 1601), a reușit să aducă sub sceptrul său, în numele împăratului habsburg, Țara Românească, Transilvania și Moldova, devenind ceea ce unii au numit în epocă *restitutor Daciae* (cel care a refăcut Dacia) și fiind apoi transformat în erou național, prevestitor al României moderne. După 1601, Transilvania a revenit la statutul său de principat autonom sub suzeranitate otomană, fiind condusă timp de aproape un secol de principii maghiari calvini.

Noul regim habsburgic și lupta de emancipare națională în secolul al XVIII-lea

Paradoxal, noul asalt al turcilor spre centrul Europei – ne referim la asediul Vienei din 1683 – conduce la emanciparea Transilvaniei de sub suzeranitatea imperiului sultanilor.

Armatele austriece, ajutate inițial de trupele regelui polon Jan Sobieski, încep urmărirea asediatorilor și-i alungă pe turci dintr-o serie de teritorii creștine, între care Ungaria și Transilvania.

La 1688, Transilvania intra practic sub stăpânirea Imperiului Habsburgic, iar la 1699, prin pacea de la Karlowitz, această situație era consfințită pe plan internațional.

În secolul al XVIII-lea, autoritățile imperiale au introdus și rânduieli noi, moderne în Transilvania, după tipicul despotismului luminat, sub împărăția Maria Terezia (1740 - 1780) și Iosif al II-lea (1780 - 1790).

De la 1700 încoace, tabloul confesional al Transilvaniei se modifică din nou, prin trecerea unei mari părți a românilor la unirea cu biserica Romei.

Se formează astfel biserica greco-catolică, bizantină prin rit, sârbători, tradiții sau calendar, dar apropiată de catolicism prin recu-

noașterea autorității papei.

Era timpul afirmării națiunilor moderne în zona central și sud-est europeană. Românii, ca și maghiarii, germanii, secuii sau sârbii, își precizează ideologia națională și programele de urmat, își constituie instituții adecvate și trec la acțiuni concrete în vederea emancipării națiunii, a unității sale politice, a formării statelor naționale independente.

Maghiarii urmăresc eliberarea de sub dominația austriacă și refacerea „Ungariei Mari” sau „istorice”, așa cum fusese ea înainte de 1541.

Sașii, situați departe de masa poporului lor, din care se desprinseseră cu sute de ani în urmă, nu vizau decât păstrarea identității lor, a organizării tradiționale, a autonomiilor lor și chiar a vechilor privilegii.

Secuii devin tot mai apropiați de masa națiunii moderne maghiare, în care se contopesc în mare măsură, datorită identității de limbă și altor elemente comune.

Românii, încurajați de noua politică imperială și dezamăgiți în același timp de rezultatele ei, de opoziția nobilimii, trec la organizarea luptei lor în plan politic (mișcarea petiționară a episcopului unit Inocențiu (Inochentie) Micu - Klein la 1732 și continuată prin marea petiție din 1791), social (Răscoala lui Horea din 1784), cultural (mișcarea iluministă a Școlii Ardelene), confesional etc.

Conducătorii românilor (Petru Maior, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Ignatie Darabant, Ioan Piurariu Molnar și alții) au militat pentru recunoașterea oficială a națiunii române, pentru egalitatea în drepturi a membrilor națiunii române – preoți, nobili, țărani, orașeni – cu grupurile similare din rândul celorlalte națiuni, pentru reprezentarea româ-

nilor în Dietă, administrație și alte instituții, în proporție cu numărul lor (de circa 2/3 din toată populația țării), pentru folosirea limbii române etc.

Mari intelectuali, mai ales greco-catolici, după studii strălucite la Viena sau Roma, au revenit în țară și au elaborat cărți fundamentale de istorie, filologie, drept, știință, teologie, în vederea ridicării culturale a românilor și a argumentării drepturilor politice ale națiunii române în patria sa.

Veacul naționalităților – al XIX-lea – a găsit majoritatea popoarelor și grupurilor etnice din centrul și sud-estul Europei fără state naționale sau fără state naționale unitare.

Din secolul al XVI-lea, imperiile otoman și habsburgic, cărora li s-a adăugat ulterior și Rusia, și-au împărțit între ele această parte a Europei, rămasă la periferia dezvoltării și a civilizației de model occidental.

De pe la 1500 - 1600, popoarele sau națiunile medievale din zonă au evoluat spre solidaritățile moderne, în care unitatea de limbă, origine, credință, mentalitatea comună etc. serveau dobândirii drepturilor politice naționale și făuririi cadrului firesc de dezvoltare a națiunii.

Momentul decisiv a venit după 1800, prin pătrunderea ideilor democratice ale Revoluției Franceze și a spiritului național german, teoretizat de Herder.

Astfel, libertatea a devenit aici prioritar nu individuală, ci națională, iar națiunile s-au afirmat nu după granițele politice în care erau cuprinse artificial, ci după componentele etnico-lingvistice și confesionale pe care le dobândiseră organic, printr-o evoluție de secole.

Astfel, în Austria trăiau națiuni ca austriecei, cehii, ungurii, slovacii, românii, croații, ucrainenii, sașii, secuii etc.

Unele erau doar mărunte grupuri etnice, declarate națiuni politice în Evul Mediu, dar se pretindeau națiuni moderne în rând cu celelalte. Națiunea unică a Imperiului Austriac nu exista decât în scriptele vieneze.

Acad. IOAN AUREL POP

Ioan al Banatului

„Timpul este corabia cu care noi călătorim spre veșnicie.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să discutăm despre ce înseamnă pentru creștini intrarea într-un nou an calendaristic, despre timp. V-am ascultat cuvântul de învățătură rostit în catedrala din Timișoara, în primele ore ale anului 2017.

Î.P.S. Ioan: Încă din străvechea antichitate, oamenii au simțit că, la un moment dat, în curgerea timpului, să se oprească în loc și să privească înapoi și-apoi numai înainte. Este un simț pe care l-a dat Dumnezeu omului. Că așa cum percepem lumina zilei, întunericul, cum percepem temperatura de afară și alte simțuri pe care le-a dat Dumnezeu, tot așa, omului i-a fost dat să perceapă curgerea timpului.

Avem mărturii de mai bine de șase mii de ani, când, culturile și civilizațiile, cel puțin, asupra cărora m-am oprit eu cu studiul, o vreme, în viața mea, ale Orientului Mijlociu, nu se opreau, ci cântăreau cele ce au făcut și ce au de făcut mai înainte. Prin urmare, timpul îl simțim. Am început să-l punem sub un teasc, apoi ni l-am agățat de mână. A încercat omul să-i dea tot felul de interpretări, apoi fizicienii și cu astronomii l-au născut în secunde, ore, zile, luni și așa mai departe.

L.C.: Să revenim, Înaltpreasfințite Părinte, la ce înseamnă timpul pentru creștini.

Î.P.S. Ioan: Pentru noi, cei ce credem în Dumnezeu, ce este timpul? **Timpul este corabia cu care noi călătorim spre veșnicie.** Cei ce ați găsit de bine ca la cumpăna dintre ani să fiți în sfânta biserică, prin această prezență mărturisiiți că doriți să călătoriți în această corabie care se numește timp și care nu ne duce

nicăieri, ci ne duce în veșnicie. Iată în concepția creștină, după Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, unde călătorim noi acum? În această corabie al cărei drapel alb flutură de câteva clipe, de 2017 ani, de la nașterea lui Hristos. Până la Învierea lui Iisus, corabia aceasta a timpului l-a dus pe om la moarte, într-o înfundătură a istoriei. **De la Hristos încôace, timpul nu ne mai duce la moarte, ci ne duce în veșnicie.** Binecuvântați să fie călătorii spre veșnicie! Să nu vă opriți! Să nu vă mai întoarceți înapoi! Călătoriți cu drapelul de aur al biruinței morții lui Hristos spre veșnicie!

Oriunde, a căutat timpul să rătăcească în istorie. Deși timpul curge din veșnicie și nu curge în jos, el nu se supune legilor fizicii și gravitației, pe care o avem noi pe planetă. Timpul curge în Sus, curge spre veșnicie.

A fost o vreme însă când timpul a rătăcit în istorie. Și-a venit Hristos și a poruncit timpului și l-a resfințit și i-a spus: nu-i mai duce pe oameni în negura istoriei, ci du-i spre patria luminii, în veșnicie, acolo unde omul nu mai are umbră! Acolo, deja, timpul de acum ascultă de Hristos. Și fericiți sunt aceia care se urcă în corabia timpului cel sfințit și binecuvântat de Hristos și se îndreaptă spre lumina veșniciei. Unde sunt brațele de iubire? Cum își umpleau, odinioară, părinții noștri brațele cu spice de grâu, așa v-aș îndeamna să vă umpleți brațele de iubire față de cei dragi, față de prieteni, față de vecini, față de cunoștințe. Umpleți-vă brațele de

iubirea cu care să-i purtați și pe ei în corabia acestui timp care ne duce în patria luminii unde omul umbră nu mai are. Dacă până mai ieri omul se sprijinea de umbră, de acum noi ne sprijinim de adevăr, de Hristos.

Binecuvântat să fie Dumnezeu că s-au aflat mulți în catedrala din Timișoara, la cumpăna de an, la dangat de clopot, când îngerii lui Dumnezeu au spus: urcați! clopotele acestei catedrale, în noaptea de trecere dintre ani, n-au fost trase de mână de om, ci au fost trase de îngeri, ca să le audă cei ce au urechi de auzit. Și au spus îngerii: urcați, imbarcați-vă în corabia care pornește iarăși din acest port care se numește catedrala din Timișoara. Urcați-vă, lăsați totul, urcați-vă în corabie, că pleacă. A plecat. Să vă binecuvânteze Dumnezeu călătoria și să nu vă mai opriți! Să nu vă mai întoarceți înapoi să mai luați nimic! Să nu mai luăm nimic din ce am lăsat, din ce a fost păcat anul care a trecut. Să nu mai călcăm cu păcate grele în această corabie, ca să nu se scufunde pe valurile acestei mări ale vieții atât de tulbure!

L.C.: Foarte interesantă e această asemănare a timpului cu o corabie. Dar foarte interesante legăturile pe care le faceți cu o corabie reală.

Î.P.S. Ioan: Cei ce au citit din literatura celor ce navighau în antichitate, pe Mediterana sau în Golful Persic sau în alte părți ale lumii, își aduc aminte că atunci când venea furtuna pe mare, căpitanul navei spunea: aruncați totul! Aruncăm totul, ca să salvăm corabia. Dumnezeu să ne ajute în aceste clipe să aruncăm tot ce este păcat și să nu mai urcăm în această corabie cu greutatea păcatelor noastre. Să nu punem corabia în pericolul furtunilor care se vor isca pe valurile acestei vieți. Veniți! Veniți cu inimile! Doar cu inimile se urcă în această corabie, că restul nu ne trebuie nimic. Hristos ne va da tot ce ne este de folos în călătoria spre patria de Sus.

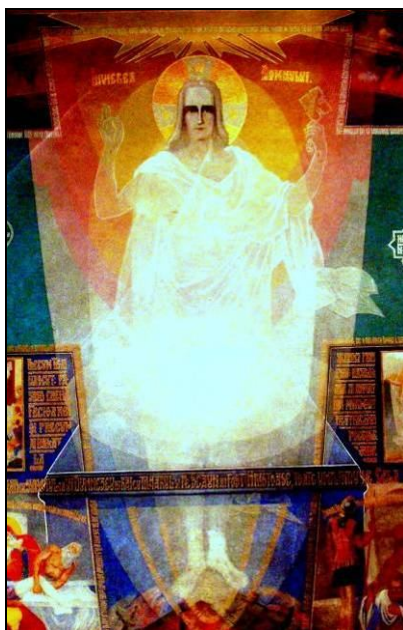
L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog o binecuvântare la început de an.

Î.P.S. Ioan: Dumnezeu să binecuvinteze țara noastră, cetățile noastre și să rostim cu toții un *Tatăl nostru*, pentru țara și pentru neamul nostru, ca Dumnezeu să ne păzească și în anul care a început.

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Pictura Părintelui Arsenie Boca

În chip firesc, reținerile de a discuta despre pictura bisericească trimit nedisimulat la lipsa de inițiere, dar și la o implicită teamă de impietate. Iată de ce mulți cronicari de artă plastică ocolesc astfel de subiecte, iar când o fac, fie că alunecă pe latura strict plastică și scapă fondul sacru al mesajului, fie că se cantonează în acesta în detrimentul mijloacelor de valorizare artistică. O prevedere în plus se adaugă cu atât mai mult dacă e vorba despre pictura Părintelui Arsenie Boca a cărei inventariere se pare că e încă incompletă, dacă avem în vedere începuturile sale artistice care fac trimiteri spre „o biserică din Bixadul Oltului, județul Ciuc, zugrăvită în frescă împreună cu profesorul Costin Petrescu”, după absolvirea în 1938⁶⁴ a Institutului de Arte Frumoase, cum însuși Părintele reținea într-o autobiografie, dar și lucrările de la atelierele Patriarhiei, cât va fi lucrat acolo; motive obiective care amână un posibil și necesar album al operei sale plastice. În lipsa unor astfel de certitudini, cele mai multe referințe converg, însă, către opera de maturitate artistică a Părintelui, cea de la Biserica *Sf. Nicolae* din Drăgănescu. Văzându-i picturile, nu mai rămâne nicio îndoială că Părintele va fi avut o cultură solidă în ce privește istoria artelor plastice, dublată de harul său duhovnicesc cu care a exprimat mesaje sacre de o profunzime despre care niciodată nu se va vorbi suficient. Se discută despre pictura murală neopatristică a Părintelui, despre „coloritul straniu al pereților”, culori stinse care au în ele „un fel de sfârșeală timpurie, ca o primă dragoste de taină” și se reține cu o undă de mister de ce Părintele va fi ales să picteze în tempera, nu în ulei, întrebări care își găsesc răspunsul nu numai în forța de relevare a mesajului. Se știe nu de acum că tempera, mai ales cea pe bază de ou, este o tehnică fiabilă, care dă rezistență la umiditate și la variațiile de temperatură, culorile se conservă mai bine și, în plus, se statornicesc mult mai repede, datorită capacității lor de uscare mult mai rapidă decât a celor în ulei. Apoi, mișcarea muralistă a secolului al XX-lea, promovată de Diego Rivera, José Orozco și David Siqueiros, renaște fresca, mai ales în condițiile unor pigmenți hidrosolubili mai reușiți, cu un indice sporit de uscare prin evaporare și a unei

stabilități de lungă durată. Or lucrurile acestea au stat la temelia opțiunilor unor muraliști celebri, precum Peter Max, Raphael, Titian, Michaelangelo, Richard Haas și alții. Cât despre neocanonismul picturii Părintelui Arsenie Boca, lucrurile sunt destul de limpezi, mai ales în condițiile artei bizantine al cărei conservatorism e recunoscut; ispită realismului, de influență occidentală, laicizează pictura, ca în experiența lui Simion Usakov – în cadrul Școlii de la Moscova –, după ce aceasta excelase în sec. al XV-lea cu Andrei Rubliov. Arta bizantină, din statul creștin ce a urmat Romei, aduce prin frescă mai întâi imaginea lui Christos și a Fecioarei în biserică, după victoria asupra iconoclasmului, când, pentru început, mozaicurile acoperă pereții bisericilor într-o manieră care canonizează ordinea prin normative și mai apoi prin manuale, cum ar fi de pildă cel al lui Dionisie din Furna, întocmit imediat după 1700, tradus și la noi de Macarie și editat într-o limbă actualizată de C. Săndulescu-Verna (Ed. Sophia, 2000). Arta zugravilor români a fost însă condusă prin norme și în literatura de specialitate au apărut numeroase studii chiar pe timpul când Părintele Arsenie Boca își încheia studiile la Academia de Belle-Arte⁶⁵, dar și după aceea⁶⁶ și nu este exclus ca Părintele să fi cunoscut *Tratatul de pictură* al lui Cennino Cennini, de la

1400, în traducerea lui Dimitrie Belisare, din 1936. Arta iconarilor noștri urmează întocmai canoanele fie și în picturile bisericilor maramureșene, executate preponderent de artiști țărani, și în ctitoriile voievodale bucovinene, în cele din Muntenia și din Dobrogea, dar și în cele din Ardeal cu tradiție în icoanele pe lemn și în cele pe sticlă, cu toate deosebirile manifestate în stil. După Sinodul al optulea (880), cultul icoanelor (mai întâi pe suport de lemn) se răspândește dinspre Grecia spre Serbia, Bulgaria și spre Țările Române aducând cu ele auriul Școlii lui Guido da Siena (*Bunavestire, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul* – 1270-1280), după care, un secol mai târziu, Giotto di Bondone dilua auriul sculptor și impunea tonurile de albastru (*Jeluirea lui Crisos, Fuga în Egipt* – ambele la Padova). La începutul sec. al XIV-lea, albastrul devine strălucitor la Duccio di Buoninsegna (*Închinarea Magilor* – Muzeul Catedralei din Siena) în defavoarea tonurilor lui închise (*Schimbarrea la față* – National Gallery din Londra). Alții, precum Simone Martini (*Muzicanții* – de la Bazilica San Francesco), ori Pietro Lorenzetti (*Răstignirea* – de la aceeași bazilică) aduc tonuri calde de albastru, așa cum vedem la Voroneț și în alte biserici bucovinene. Pictura Părintelui Arsenie Boca aducea, discret, în Biserica *Sf. Nicolae* de la Drăgănescu un aer transilvan, ceva mai luminos, cum s-a remarcat, fără să se abată de la canoanele acestui gen de pictură, așa cum sunt ele cunoscute și orânduite de *Erminia picturii bizantine*⁶⁷. Pictura Părintelui de la Drăgănescu urmează și ea rigorilor impuse de erminii, începând de la cupolă, partea cea mai apropiată de cer a bisericii. Aici este înfățișat întemeietorul ei, Hrtistos-Dumnezeu, alături de care sunt pictați profeți, apostoli, evangheliști – cei care L-au văzut și I-au slujit. Urmează altarul – încăperea cea mai sfântă și tainică a bisericii, unde sunt reprezentate →

IULIAN CHIVU

⁶⁷ *Erminia picturii bizantine*, semnată de Dionisie din Furna la începutul sec. al XVIII-lea, este și astăzi, prin ediția lui C. Săndulescu-Verna *abc-ul* ucenicilor și zugravilor de biserici și aduce detalii tehnice utile: *proplasma lui Panselin, desenarea feței peste proplasmă, cum se face carnația după Panselin, cum se lucrează pe sidef, cum se lucrează cu ou pe pânză, cum se lucrează cu ou peste aur, verniul de ulei, verniul turcesc, verniul de India, cum se face vopsea de aur. Sau cum se zugrăvesc bisericile cu surle, biserica cu bolți în chipul crucii, biserica fără turle, baptisteriul, trapezii. Și, nu în ultimul rând, se fac schițe detaliate ale bisericii, se dă ordinea așezării picturilor pe pereți, a icoanelor pe tâmplă etc.*

⁶⁴ În zonă, la Chichiș, s-ar mai afla o icoană a *Maicii Domnului cu Pruncul*, atribuită părintelui Arsenie Boca.

⁶⁵ Prof. dr. Vasile Grecu; *Erminii de pictură bizantină*, în rev. *Candela*, an. I, nr.1-2/1939-1941

⁶⁶ vezi Viorel Tigu (*Considerații asupra respectării tradiției în arta bisericească*, în rev. „Mitropolia Banatului”, an XXIII, nr.10-12/1940); A.G. Verona (*Pictura*, Mn. Neamț, 1943); I.D. Ștefănescu (*Pictura religioasă*, în „Glasul Bisericii”, an XIX, nr.1-2/1960)

chipurile eclesiastice triumfătoare, cu rol de seamă în cultul creștin, în instituirea și săvârșirea Sfintei Liturghii, ierarhi din *Vechiul Testament* care au propovăduit jertfa liturgică. În naos, sunt scene cunoscute din viața pământească a Mântuitorului. În pronaos, se înfățișează chipuri ale celor care se ostensc întru Mântuire; ctitori, arhieriei etc., în scene care au rolul de a iniția creștinul în raportul lui cu Biserica, cu spațiul liturgic, dar și în raport cu păstrarea poruncilor din *Decalog*, a celor nouă porunci bisericești, a celor nouă fericiri, a celor șapte taine, cu trimiteri la viața morală spre prevenirea păcatelor; ordinea aceasta se întemeiază pe rațiunea lepădării de păcate, la intrare, și atingerea desăvârșirii, la altar. Între aceste spații, tâmpla, cu sensul ei liturgic, începe, de sus, cu Maica Domnului și se închide, jos, în dreapta naosului, cu icoana de hram numărând, în bisericile mari, 53 de icoane. Într-o altă ordine de idei, în pictură, după o clasificare globală a chipurilor, acestea sunt sau pitorești sau expresive sau chipuri impersonale; figurile sfinților sunt asimilate celor expresiv-simbolice. Cu o astfel de încărcătură investește și tânărul preot Alexandru Valentin Crăciun icoana Sf. Parascheva, atribuită Părintelui, aflată mai întâi într-o carte, mai apoi la Biserica Sf. Anton de lângă Curtea Veche din București, ca mai apoi, la Biserica Sf. Elefterie, tot din București, în icoana Maicii Domnului, să descopere imaginea Pruncului „în zeghe”, pe care cu siguranță Părintele Arsenie Boca o va fi pictat, după punerea lui în libertate în 1959, în vremea când a lucrat acolo ca pictor secund al lui Vasile Rudeanu; o situație similară cu cea de la Bixadul Covasnei unde, cu siguranță, Părintele Arsenie își va fi lăsat amprenta personalității sale. Văzând picturile de la Drăgănescu, se observă o legătură subtilă, în egală măsură de stil și de mesaj, între icoana de la Sf. Elefterie și lumina sacră din icoanele de aici, o tehnică bine stăpânită a mișcării punctului în linii și a liniilor în suprafețe; în icoana *Schimbării la față* această lumină fasciculară vine dinspre Mântuitorul spre cei din preajmă, energie sacră, expiatoare, pe care o mai vedem și în alte icoane. Dacă lumina sacră, purificatoare, se concentrează de regulă în aură (ființa energetică, în religiile orientale), iar în scenele laice se disipează în lumină de fond, teluric-diurnă, cu totul altfel stau lucrurile⁶⁸ în

scena *Învierii Domnului* și în icoana *Maicii Sale* zugrăvită pe cupola absidei. Icoana *Învierii*, ca de altfel și cea a *Înălțării la ceruri* evidențiază natura divină a Mântuitorului, cea care transcende trupului, soluțiile picturale, singurele de altfel, fiind cea a luminii (inclusiv cu efecte în proporții și volume) și cea a reprezentării grafice; trupul, cât să-și sugereze materialitatea, este mai mult contur învăluit într-o lumină orbitoare (reîntrupare din lumină, *lumină din lumină*), despre care se vorbea și în scrierile *Vechiului Testament*, când Dumnezeu-Tatăl se arată într-o astfel de lumină mai întâi lui Moise. Ieșirea din mormânt este văzută de Părintele Arsenie Boca întocmai ca în hristologia Sf. Grigorie; dualitate ipostatică *Logos/Anthropos*. *Învierea Domnului* semnifică ideea „Iisus Christos – Om adevărat și Dumnezeu adevărat”, cu o natură dublă deci, așa cum și numele Lui o arată: Iisus – natura umană a ființei Sale; Christos – natura divină a acesteia. Tot așa se explică și sintagma Iisus Pantocrator (*Pantocrator* – cel ce susține totul). Cealaltă icoană a Părintelui Arsenie Boca, *Maica Domnului cu Pruncul*, din altarul de la Drăgănescu, ar fi o simplă formalizare cu erminile bizantine, lumina divină fiind comună cu a celorlalți sfinți; Maica Domnului, prin legătura ei firească și suprafirească cu Fiul își va rezuma mai apoi unanismul teocentric la funcția ei *solitoare*, începând de la nunta din Cana Galileii (*Faceți ceea ce vă va spune!*), de când Iisus își va începe șirul minunilor printre oameni. Această icoană, în viziunea erminiilor, face trecerea dintre lumea pământească, nedesăvârșită, și cea cerească, sacră, tocmai deasupra altarului – loc sacru (*Sfânta Sfințelor*, la vechii iudei) unde se săvârșeste cea mai importantă parte a Sf. Liturghii. Desigur, Părintele Arsenie Boca, din această perspectivă (*Iisus – Pruncul*), la Sf. Elefterie poate să sugereze „zeghea” ca implicită, din alternanța lumină/umbră. În scena *Învierii Domnului* sau în cea a *Înălțării*, lumina este manifestare a firii divine (la *Pogorârea Sf. Duh*, lumina este, explicit, o revărsare a harului, aidoma luminii reiterate din ritualul pascal). Astfel modelată, ea deschide cu accente bine controlate mesaje de ordin superior și de aceea picturile Părintelui Arsenie Boca sunt revendicate operei de artă ca *valorilor terțiare* (din *Trilogia* lui Blaga⁶⁹), dacă avem în vedere și aspecte

privind proporția, armoniile, expresivitatea plastică și metaforică (relevante omului religios, capabil de complexe întropatice).

De aceea s-a remarcat cu ușurință și fără tăgadă în Pictura Părintelui Arsenie Boca din Biserica Sf. Nicolae de la Drăgănescu tocmai coloritului în tente vii, optimiste, asemenea majorității picturilor din sudul Transilvaniei – o stilistică nouă, care împospătează discret tradițiile picturale din Muntenia, fără să vină în contrast cu ele.

Se știe însă că astfel de împrumuturi stilistice au avut loc mai vizibil între pictura bisericească de la sud de Carpați și cea din Transilvania odată cu pictura postbizantină athonită, după sec. al XVII-lea, adusă de grecul Constantin, în Țara Românească din vremea lui Constantin Cantacuzino și a lui Constantin Brâncoveanu, unde se remarcasă până atunci pictorul Pârvu Mutu.

Pictura athonită impune școala lui Constantin al Hurezi, ai cărei pictori vor zugrăvi și biserici din Transilvania (Biserica Sf. Nicolae din Făgăraș, pictată de frații Preda și Teodosie din Câmpulung), sau lucrările lor vor servi ca model pictorial de acolo (Biserica *Sântămăria* din Orlea – Hațeg).

Acolo, încă din sec. al XV-lea, se manifestă școala picturală transilvăneană opunându-se spiritului calvin care nu recunoștea cultul icoanelor.

Din sec. al XVIII-lea, se cunosc nume de pictori bisericești transilvăneni, mai ales din zona Sibiului (preotul Ivan, zugravii Iacob și Stan), care pictau biserici în Muntenia și Oltenia.

Peste timp, iată, stilul pictural al Părintelui Arsenie Boca, familiar făgărășenilor, de la Sâmbăta de Sus, și apoi tuturor ardelenilor, de la Prislop, se exprimă și dincoace de Carpați, la București și la Drăgănescu, în chip discret, cu accente înnoite în proporții și luminozitate, ca mai apoi să se prelungească, laolaltă cu mai vechile distincții ale stilului transilvan, în lucrările contemporanului Virgil Pavel și ale soției sale, Livia, în Țara Făgărașului, în Alba, în zona Brașovului, a Sibiului și a Hunedoarei (edificatoare este pictura Bisericii Sf. Petru și Pavel din Șoimuș).

Astfel, prin aleasa lucrare a harului său artistic adăugată dumnezeiescului său har duhovnicesc, Părintele Arsenie Boca si-a așezat definitiv icoana pe altarul conștiinței neamului într-o neuitare, cu mult înainte ca Biserica să-l canonizeze printre sfinții săi.

⁶⁸ vezi și Isabela Vasiliu-Scraba; *Ceva despre mistica luminii în pictura Părintelui Arsenie Boca*, în rev. „Armonii culturale”, Adjud, 28 febr. 2016

⁶⁹ vezi *Trilogia valorilor*, Ed. Humanitas, Buc., 2014

Asterisc

Să ne comportăm precum Ion Săracul din poveste

Fiecare creștin știe care sunt cuvintele de aur ale Sfântului Ioan Gură de Aur și care cuprind cele trei virtuți teologale: credința, nădejdea, iubirea. Și mai știe, de asemenea, că dacă vom respecta acest trigon duhovnicesc, vom avea o mică șansă, precum scrie Alexandru Lascarov-Moldovanu, de a pătrunde pe ușa cea strâmtă într-un binecuvântare cerească. Dar pentru a ușura înțelegerea, deloc simplă a acestei triade, de un real ajutor fi-va parabola biblică, sau și mai simplu, transpunerea ei în poveste.

Așa se proceda în străvechime. Se tălmăceau parabolele, ceva-cumva, mai pe înțelesul celor mulți. Și nu numai pentru școlări. De un real folos, într-un dezlegare a tainelor încifrate din Sfânta Carte, se cereau plămădite în veșmânt de poveste, chiar și pentru maturi.

Așadar, povestea își are miezul ei de înțelepciune, un stilat parfum, care miruiește și sfințește totodată. Și nu e rău a reține că basmul, povestea, snoava, proverbul își au soriginea în Cartea Sfântă.

La început anonime, apoi semate de câte vreun culegător, aceste creații populare vor fi tipărite într-o formă cizelată, plăcută și ordonate pe genuri și specii literare. În timp, pe scheletul cunoscut vor fi plăsmuite alte zeci și sute de compoziții, adevărate bijuterii literare.

În ceea ce privește zestrea bunului creștin, docil, optimist, iubitor de muncă și de semenii, vibrantă temă literară, mulți scriitori și-au încercat condeiul, fermecând prin inventivitate și dorința de a oferi exemple demne de urmat cititorilor săi. Și-un exemplu palpabil, ni-l oferă Petre Dulfu, în povestea: *Ion Săracul*.

El se încadrează printre puținii scriitori, autor de povești cu tematică euharistică, care ne sunt prezentate în veșmânt lirico-dramatic, care ar putea fi reprezentate pe scenă. Incipitul este explicit, direct și cu o arcuire ascendentă, care dăruiește compoziției tensiune emoțională: „Mai de mult... când încă Sfântul / Cerceta adesea pământul... / Fost-a undeva pe lume / Un băiat... Ion anume”. Rămas orfan, bietul de el, fu nevoit să plece-n satul vecin, „ca să intre la stăpân”.

Angajându-l pentru un an, „bogătanul” îi oferă copilandrului „măncare, schimburi, haine de purtat”, ba și o „vițică”. Munci cu sârg băiatul, se dovedi milostiv cu semenii, dar când să sfârșească anul, îi muri și vițica. Mare durere și-ntristare pentru bietul băiat, care vroia să revină-n satul la casa părintească, pentru a se gospodări singur. Dar nu-și pierdu nădejdea și se angajă și pentru anul următor, la un alt stăpân, dar la fine de an, același ghinion. Își va pierde vițelușa primită-n dar, deși la un moment dat se arăta frumoasă și sănătoasă. Convins că norocul îl ocolește, în anul următor, întrebând fiind ce plată să-i ofere noul stăpân, băiatul spune, fără să clipească: „Plată?... niciun ban nu vreau! / Numai... stânca să mi-o dai, / Ce-n livadă sus o ai”, încredințat că pentru o „stâncă stearpă”, nimeni nu-l va pizmui, cumva. Dar, ghinion: când să se împlinescă „anul”, „se uită spre livadă, / Acolo sus, la stânca lui: / Ce să vadă?... Stânca... nu-i!”

Și-ntristat, nevoie-mare, „înspre munți porni grăbit”, convins că nu-i rămâne decât pribegia. Se întâlnește cu un grup de rău-făcători, pe care refuză să-i însoțească. Era el sărac, dar inima sa era prea generoasă pentru a tâlhări pe cineva. „Întristat”, „pe gânduri dus”, poposi într-un desigur, adormi, dar avu un vis frumos – ca de poveste. Un vis care, ca în orice poveste se va și îndeplini. Printre flori, zări o mreană, tocmai bună a o mânca. Dar aceasta ceru să-i cruce viața. Băiatul o aruncă în „răușorul spumos” de unde răsări, ca din senin,

o zână. Aceasta-l încurajă să revină în satul natal, la casa părintească. Uimirea sa nu are limite: „Bucură-te, dragul meu... / Iacă!... sunt norocul tău!... / Cel de sus îmi porunci / Să-ți răsar în cale-aci”. În sat, totul ca în basmele cu feți-frumoși. Dar boierul, vecinul său, întăritat de un pui de lele, un „cioroi”, îl tot necăjea pe bietul Ion, supunându-l mai multor probe, în speranța că va pierde și o va câștiga pe frumoasa lui nevastă. Dar frumoasa Ana îl ajută, dar până în momentul în care, ticălosul său vecin îl amenință: „Dacă nu-mi aduci în casă, / Măine, musafir la masă, / De amiazi pe Dumnezeu: / Jos cădea-va capul tău!”

Soția-i va mărturisi lui Ion că asemenea faptă nu-i stă în putință. Așa că lui Ion nu-i rămâne decât să plece-n lume, în speranța că-l va găsi pe Dumnezeu. Și i se va arăta, și îl va ajuta.

Pe drept cuvânt, Ion s-a dovedit un om cinstit, sânguincios, devotat și credincios – la fiecare din stăpânii pe la care a slujit.

Pentru fiecare dezamăgire, nu și-a pierdut nădejdea. Mai mult, a dăruit mereu iubire în juru-i, ajutându-și semenii și sfătuindu-i numai de bine.

Atunci cum să nu i se înfățișeze dinainte Bunul Dumnezeu? Și cum să nu-l ajute?

Și nu doar atât: Dumnezeu va pedepsi nechibzuința vecinului său cel lacom?!

Aceasta este lecția poveștii *Ion Săracul*.

Ca un Petru, Apostolul, scriitorul Petre Dulfu deznoadă, cătinel-cătinel, cu ajutorul unui Ion „săracul” – cel parcă desprind din cele nouă „fericiri evanghelice”, – și a unei preafrumoase zâne, Ana, cu însușirile de Maică Precurată, firul întortocheat al Sfintei Evanghelii se dezleagă pe înțelesul tuturor cititorilor și ascultătorilor.

Povestea lui Petre Dulfu așază față-n față doi fii ai Domnului și doi „progonitori”, pentru a înțelege care cărare se cuvine să alegem în viață. Și dacă vom îmbrățișa credința, nădejdea și iubirea, PreaBunul Dumnezeu ne va salva din multele ispite care se întretes la tot pasul – în juru-ne!

Merită să ne însușim lecția de viață a pedagogului Petre Dulfu, îmbrățișându-i, prin lectură, amintirea, la 160 de ani de la nașterea sa.

LIVIA CIUPERCĂ

Amvon.

De la tăcerile lui Dumnezeu la pălăvrageala umană

(fragment dintr-o carte în curs de apariție)

Motto : „Tăcerea e a doua parte a vorbirii“ (N.Iorga)

Poate cel mai dificil cuvânt, de acceptat și de înțeles este tăcerea.

Iar dacă e vorba despre tăcerea lui Dumnezeu, lucrurile devin și mai complexe.

O carte care tratează aceasta dilema a tăcerii lui Dumnezeu este romanul *Tăcere* (1966) de Shusaku Endo, roman premiat cu premiul Tanizaki și care va fi ecranizat, în regia lui Martin Scorsese, s-a bucurat de un succes răsunător și de aprecierile elogioase ale criticii.

O carte despre credință și îndoială, *Tăcere* descrie persecuțiile la care erau supuși creștinii în Japonia secolului al XVII-lea, în timpul shogunatului Tokugawa. Trimis să verifice zvonurile despre apostazia mentorului sau, Cristovao Ferreira, unul dintre cei mai de seamă membri ai misiunii iezuite din Japonia, preotul Sebastiao Rodrigues descoperă în această țară mai multe comunități clandestine de creștini. Asistând neputincios la martiriul acestora, Rodrigues își vede propria credință pusă la încercare și începe să se îndoiască de un Dumnezeu care răspunde la suferințele credincioșilor săi doar printr-o tăcere indiferentă. Vândut la rândul lui autorităților, supus la torturi cumplite și silit să se dezică de credința sa, Rodrigues are conștiința dureroasă a eșecului, dar și revelația faptului că Dumnezeu este prezent întotdeauna, chiar și în tăcere.

În Vechiul Testament se face referire la tăcere de circa 57 de ori, în vreme ce în Noul Testament de numai 38 de ori.

De la tăcere ca și instrument educațional și până la formula „fără drept de replică”, tăcerea se relevă ca un mecanism de stabilire a raportului lui Dumnezeu cu lumea înconjurătoare.

Pare ciudat că tocmai Creatorul, la a cărui cuvânt s-a făcut totul din nimic, să pună problema tăcerii ca un argument al vorbirii subînțelese.

Dar, de fapt, ce e tăcerea?

Tăcerea e uneori sanctuarul prudenței.

Dacă nu ai argumente suficiente sau nu ești sigur că poți exprima ceea ce este de spus, de afirmat, atunci mai bine taci. Este ceea ce poporul a afirmat prin: „Dacă tăceai, filozof rămâneai”

Ardelenii, această populație care inspiră respect, uneori o face prin modul prin care cei din această zonă știu să se abțină de la comentarii. Se creează un fel de imaginativ al bagajului de cunoștințe prezumtive, care ar fi posibil să existe în această zonă, prin afișarea tăcerii „pline de subînțeles”. Adică „eu știu multe, posed răspunsuri la toate întrebările voastre dar, din bun simț, nu doresc să vă contrazic”. Mai bine tac. Arăt prin asta că vă respect, deși am multe de spus. Evident, acest discurs subînțeles, dar neexprimat, are nevoie de recuzita corespunzătoare, cum ar fi: zâmbetul complice, aprobare tacită, mai ales în cazul unor exprimări complexe, făcute de interlocutori. Este tăcerea manipuloare, care asigură simpatie, prin ea însăși. Fără a avea nevoie de dovezi.

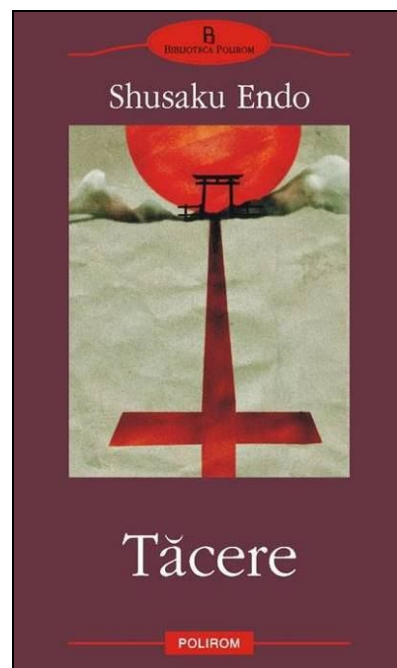
La marginea ambiguității, totul pare plin de substanță, de rațiune încă neexprimată. Este ceea ce, conform gândirii populare înseamnă *A tăcea ca porcul în păpușoi* (sau în *cucuruz*) = a tăcea spre a nu se da de gol. Acesta este marele fâș cu eticheta TĂCERE. În Evanghelia după Marcu 3,4) Isus întreabă auditoriul: Este îngăduit în Ziua Sabatului să faci bine sau să faci rău? Să scapi viața cuiva sau s-o pierzi? Dar ei tăceau...

Este ofensiva tacită a dogmelor împotriva rațiunii. Gândirea închistată că ziua de odihnă poate fi ridicată deasupra rațiunii, cu orice preț, chiar cu riscul de a nu face binele semenilor, numai pentru că lenevia fizică e scopul și nu doar necesitatea. Lenevia fizică e deasupra valorii spirituale și chiar în conflict cu făcerea de bine.

Dar este și o modalitate de conviețuire pașnică, o soluție în situații conflictuale. Înseamna discreție.

Există în diverse locuri din Biblie acest fel de tăcere.

Este tăcerea lui Dumnezeu, care știe că omul este vulnerabil, este doar o trestie cugetătoare (Pascal) și atunci îl protejează prin tăcerea Lui. Dumnezeu știe că tăcerea poate dura.

— Tăcerea complice sau reducerea la tăcere. Regimurile totalitare cunoșteau și imprimau consecvent tehnicile tăcerii. Toți mergeau pe ascuns la biserică, se uitau pe ascuns la posturile de televiziune străine, dar practicau tăcerea în relațiile sociale. Poți să crezi în Dumnezeu pe ascuns, de ce trebuie să se știe asta? În Luca 19,39-40 se spune:

„Unii farisei, din norod, au zis lui Isus: Învățătorule, ceartă-ți ucenicii! Și El a răspuns: Vă spun că dacă ei vor tăcea, pietrele vor striga!”

Tăcerea poate fi fatală omului în situațiile în care spiritul lui cere vorbire.

Ps. 32.3: Câte vreme am tăcut, mi se topeau oasele de gemetele mele necurmate.

În închisorile comuniste, tăcerea era una dintre cele mai groaznice metode de tortură.

Era oferta tăcerii împotriva spiritului liber. Oamenii care au fost încarcerați în aceste închisori erau oameni care puteau oferi altora bogațiile spirituale ale națiunii române.

Cei mai de seamă gânditori și cele mai alese exemple de conduită umană au fost reduse la tăcere.

Era suprema pedeapsă. A tăcea, în acest caz, este moartea spiritului încetul cu încetul. Și totuși, în asemenea locuri s-a născut *Jurnalul fericirii*. Al lui Nicolae Steinhardt. În închisori au apărut capodopere ca *Don Quijote*, de Cervantes sau *Idiotul* de Dostoievski. →

GEORGE TERZIU

O clepsidră preafrumoasă

Sfetnicii, cu manuscrise,
Luminate cărți de vise,
Intră-n Țara Românească
Și-n Cazania cerească

Să ne facă drepte stihuri,
Catehisme, Octoihuri,
Să mai odihnim din oase
Sub Ceaslovul ce rămase...

Cu Bucoavne din Psaltire

Să te miri, să se mai mire
Și irozii și rapsozii,
Ochii minților din plozii

Care adăstau odată
Lângă barba cea brumată,
Ei având, în Lexicoane,
Lemn de nuc pictat: Icoane.

Cârmuirea? Din Psaltire,
La Vlădică și la Mire!
Fiindcă ei horeau odată
Peste talpa Țării toată...

Peste dealuri trece slova
Până dincolo-n Moldova –
Tipărită-n foi de nuc
Și pe aripă de cuc,

Biblie în Biblioteci
Rămânând, să poți să treci,
Ca pe-o punte, peste ape,
Din chilie să se-adape.

De din lacrimi de Părinți,
Din Priceasne pentru Sfinți
S-a înfăptuit o casă,
O Clepsidră preafrumoasă,

Temelie nepereche –
Cu Zapis, Cerneală veche...
Curcubeul către Cer
E Cupola, în Ether...

Treceai prin Curțile Domnești

Treceai prin Curțile
Domnești,
Aveai caftan, ilic, eșarfă,
Nu trebuia să le plătești –
Cântai, melodios, din
harpă...

E harfa inimii – îmi spun –

Cu ea-ți aduci, în toamnă,
zestrea
Și toți acei ce te-ncunun
Îți știu, cam pe de rost,
povestea

Cu care ai venit, în timp,
Urcând, plâpând, din vreme-
n vreme.
Aș da un secol pe-un răstimp
Care ar vrea să te mai
cheme...

Azi dau un secol pe un fir
De roz, de mov, de floare-
albastră,
Numai să am un trandafir
Din viața ta – la mine-n
glastră.

FELIX SIMA

RUGĂCIUNE PENTRU DORINȚE ȘI CHIBZUINȚE

Știi cumva cum a sufletului micimi
pot fi despăgubite
de înălțimi, volume, căile bătătorite,
daniile din biserici ce-și sărbătoresc
numele,
cărțile furate, furișatele școli grăbit
terminate?
Părerile-s diferite: sunt și nu sunt
dezvăunate.
Ține Doamne parte la ce nu ne ține
nimeni;
iubirile să nu fie uitate, le-am primit,
nu pot fi potolite,
vai cum să fie nedorite, chibzuite,
rămân viețile amăgite!
Sosește și azi pe un dinte din ce
năzuim,
departe de ce dorim,
E drept că în ținuturile pământenilor
se fac case mai mari decât trebuința
și din dragoste pentru nevolnici,
haine prea largi ori prea strâmte –

iar când mărimile-s după omeneasca
ținută,
pantalonii lasă senzații ciudate
de materiale deșirate.
ideea veni, să fie privită prin rupturi
pielea bronzată, catifelată.
Vin vulcani și cutremure-n case,
Pământul se împrăștie ca la începuturi,
moartea surprinde chibzuința pierdută-n
urmă.
Micește-ne Doamne sfășietoarele pofte,
Pune-ne în suflete și minte celeste
chibzuințe

SAVANȚII ȘI ORATORII

Părerile despre lumea toată,
ca răsplată ni le oferim, nu oricum,
rezemați de tobele ce bat.
Și-au anunțat prezența savanții,
o parte susțin că se arată ce ne-am
oferit în gând,
firicele de viață și muguri și spuse,
și isprăvi, dar și experiența lumii
bolnave,
toate atât de ciudat, toate vor rămâne
încrustate.

Tot devreme auzim, că multe cuvinte
nu sunt loiale deplinului,
îndepărtate prezentului dintotdeauna –
nedesluite dintre gânduri, dar de
dorim ne ajută savanții și oratorii,
știința lor e văzută în cele stocate,
să nu ne facem singuri de ocară...
Rigoarea găsită între grai și fapte
e marea podoabă,
stârnește speranțe, emulații între școli,
profesioniști, noutăți,
oricât de mică ne-ar fi partea-n fericire,
sunt firicele de viață, muguri, isprăvi,
ce mai înclină experiența lumii bolnave.
„Actori” cu mâinile întinse,
un alt neam de pământeni
pun preț pe dezlănare,
ne învață că-i rușine
să povestească gura cu pretenție
exactă...
Zvâcnesc rotocoale de legăminte,
ca ochii, cuvintele, mâinile să fie toate
într-un balans, să se nască închipuiri,
bine puse-n canoanele și ornamentele
sofisticii sfinte.

DANIEL MUREȘAN

—→E aidoma ierbii care
străpunge betonul și iese la lumină.

Prin urmare, uneori, în situații
esențiale tăcerea e metoda ideală de a
fi complice cu minciuna, prefăcătorie,
perfidia. A tăcea = a te autoacuză.

Oare tăcând, veți face voi
dreptate? (Ps 58,1) Una din cele mai
complexe definiții ale tăcerii și care
e prezentată drept trofeu al
modului convingător de exprimare e tăcerea,
ca rezultat al puterii argumentului.
Isus a fost interviewat în toate felurile,

dar exista un pasaj care reflecta ceea
ce am afirmat mai sus, Luca 20,26 :
*Nu l-au putut prinde cu vorba
înaintea norodului: ci mirați de
răspunsul Lui, au tăcut.*

E tulburătoare aceasta realitate,
acest moment fericit al triumfului
adevărului asupra minciunii și
curățeniei spirituale asupra mizeriei
umane. Tăcerea, ca și succes al reali-
tății morale. Să ne amintim momen-
tul când oamenii au adus la Isus fe-
meia prinsă în curvie. El a lăsat capul

în jos, ca și o înțelegere a naturii u-
mane, cu dorința nu de a acuza, ci de
a pune lucrurile la punct. Femeile
prinse în curvie trebuiau atunci ucise
cu pietre. Și Isus a spus, parcă cople-
șit de realitatea nevazută în fața reali-
tății văzute: *Cine e nevinovat să a-
runce cu piatra.* Și când a ridicat
ochii, toți cei ce acuzau dispăruseră.
Iată, tăcerea ca un trofeu al realității.
Iată, tăcerea care exprimă și este
rezultatul dialogului interior.

Un document inedit - Jean Bart în arhivele mureșene

1. Aspecte privind diplomația românească în Balcani, la începutul secolului XX

Pe data de 9 mai 1905, o iradea - *act emis de sultanul Abdul Hamid al II-lea*⁷⁰ în favoarea aromânilor din Grecia - a provocat un grav conflict diplomatic între statul român și statul elen, urmare fiind ruperea relațiilor diplomatice dintre cele două state pe o durată de șase ani, aceste relații fiind reluate abia în 1911. Actul amintit anterior, cel ce a provocat ruperea relațiilor diplomatice, îi recunoștea pe aromânii din Peninsula Balcanică, ca millet, adică ca pe o entitate etnică de sine stătătoare⁷¹. Trebuie subliniat faptul că grecii, așa cum arată de altfel și istoricul Richard Clogg⁷², chiar și după obținerea independenței și recunoașterea Greciei în 1833, ca stat, continuau să dețină poziții importante la curtea sultanului otoman⁷³.

Din aceste poziții influente pe care le dețineau atunci, grecii s-au opus în mod constant - *cum o fac de altfel și azi* - recunoașterii aromânilor ca entitate etnică. Potrivit istoricului Gh. Carageani⁷⁴, care consacră un amplu studiu problemei aromânilor, la începutul sec. XX numărul acestora în Peninsula Balcanică, era de circa 400.000, din care cei mai mulți - *peste 200.000* - trăiau în Grecia. Iradeaua a fost emisă de sultan în urma a numeroase demersuri făcute de autoritățile române pe lângă înalții oficiali turci, dar mai ales, ca urmare a influențelor exercitate pe lângă sultan, de ambasadorul german Marschall și de guvernul italian, care acționaseră în acest sens de conivență cu autoritățile române. Se mai cuvine menționat

și faptul că anterior anului 1905, guvernul român a acționat în mod constant pentru recunoașterea aromânilor ca entitate de sine stătătoare, atât pe lângă autoritățile statului elen, cât și pe lângă cele de la Constantinopol. Pentru a câștiga bunăvoința Greciei, România încheiase cu acest stat în anul 1900, o convenție comercială și mai mult decât atât, România a recunoscut Biserica greacă de la noi din țară ca persoană juridică. Prin protocolul anexat la respectiva convenție, statul român mai făcea și alte concesii Greciei, recunoscând ca persoane juridice comunitățile grecești de la Brăila, Galați, Calafat, Mangalia, Constanța, Tulcea, Sulina și Giurgiu. România spera astfel, ca pe cale de consecință, să determine o atitudine mai binevoitoare a Greciei față de aromâni, fapt care însă nu s-a întâmplat. Deși au existat și alte momente tensionate în relațiile româno-elene, precum cel reprezentat de cazul Zappa⁷⁵, care a dus în 1892, pentru scurt timp, la ruperea relațiilor diplomatice dintre cele două state, criza din 1905 era cu mult mai gravă, ea venind după o serie de abuzuri, ce au culminat cu grave atrocități comise împotriva aromânilor din Grecia, dar și din teritoriile ce încă nu aparțineau atunci Greciei. În numele proiectului utopic al „Marii Idei”⁷⁶, la sfârșitul sec. al XIX-lea -

Regele George al II-lea al Greciei

începutul sec. al XX-lea, bande înarmate de greci au ucis sute de aromâni care revendicau drepturi culturale⁷⁷.

Consulii români de la Ianina, Monastir și Salonic raportaseră abuzurile și teroarea la care erau supuși aromânii de către greci, aceștia din urmă având uneori chiar concursul tacit al autorităților turcești⁷⁸. Aceiași consuli raportaseră și abuzurile la care erau supuși macedonenii și albanezii de rit ortodox, pe care, la fel ca pe aromâni, grecii urmăreau să-i descurajeze în lupta lor pentru păstrarea identității naționale și, ulterior, să-i asimileze.

În aceste merituorii, dar complicate jocuri diplomatice⁷⁹ pe care le făceau românii la Constantinopol, dar și pe lângă autoritățile grecești, a intervenit și Austro-Ungaria care, având propriile sale interese în zona balcanică, a inițiat o întrevvedere între regele Carol I al României și regele George al Greciei (1863 – 1913)⁸⁰. În cadrul celor 5 zile de întrevedere, deși nu s-a semnat niciun act oficial, au fost abordate și probleme referitoare la situația aromânilor din Grecia și a abuzurilor la care aceștia erau supuși. Întreruperea relațiilor diplomatice în 1905, între România și Grecia, s-a soldat și cu denunțarea convenției comerciale de către România. →

NICOLAE BALINT

Familie de aromâni din Grecia

⁷⁰ A domnit în perioada 1876-1908, fiind înălțurat de la putere de revoluția „junilor turci”; A căutat să contracareze influența grecească în puținele provincii din sud-estul Europei, pe care, la începutul secolului al XX-lea, Imperiul Otoman le mai controla încă.

⁷¹ Carageani, Gh., *Studii aromâne*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999, p. 37.

⁷² Clogg, R., *„Scurtă istorie a Greciei”*, Editura Polirom, București, 2006, p. 96.

⁷³ Ilustrativ în acest sens, este faptul că bancherii personali ai sultanului erau doi greci, Ghiorgios Zarifis și Hristaki Efendi Zografos, oameni cu mare influență pe lângă sultan, fapt care însă nu-i împiedica să fie și foarte buni greci, susținând financiar diverse opere de cultură pentru conaționali lor.

⁷⁴ Carageani, Gh., *op. cit.*, p.38.

⁷⁵ Ciachir, N., *„Marile Puteri și România, 1856-1947”*, Editura Albatros, București, 1996, pp. 136 – 137.

⁷⁶ Proiectul „Marii Idei” viza reunirea tuturor grecilor într-o singură patrie, iar susținătorul ei cel mai înfocat, a fost Venizelos Eleutherios (1864 - 1936), cunoscut om politic grec, de două ori prim-ministru; A se vedea în acest sens, Drago, M., și Boroli, A., *„Enciclopedia de istorie universală”*, Editura All Educational, București, 2003, p. 1268.

⁷⁷ Carageani, Gh., *op. cit.*, p. 37..

⁷⁸ *Ibidem*, pp. 139 - 254.

⁷⁹ Despre demersurile diplomatice ale României în perioada 1900 - 1914, a se vedea Pascu, V., *„Istoria modernă a românilor (1821 - 1918)”*, Editura Clio Nova, București, 1999, pp. 191 - 195.

⁸⁰ Ciachir, N., *op. cit.*, pp.141-142.

În același timp, în țară, ca o consecință a atitudinii autorităților elene față de aromâni, s-a declanșat un val de antipatie față de locuitorii grecii de la noi, antipatie care însă, din fericire, n-a depășit niciodată stadiul unor incendiarie articole de presă și fulminante discursuri în Parlamentul țării. A existat însă riscul real, ca urmare a valului de naționalism care a cuprins o bună parte din populația românească, ca autoritățile române - *pentru a le da satisfacție* - să procedeze la măsuri de retorsiune împotriva comunităților grecești din porturile de la Dunăre și de la Marea Neagră, comunități grecești care se bucurau de o serie întreagă de facilități recunoscute prin lege. Trebuie accentuat faptul că ruperea relațiilor diplomatice cu Grecia - *relații ce vor fi reluate în 1911* - a survenit într-un context european complicat de jocurile de culise făcute în spațiul balcanic, de către Austro-Ungaria, Rusia, Anglia, Germania și chiar de Italia, care aveau și urmăreau materializarea propriilor lor interese.

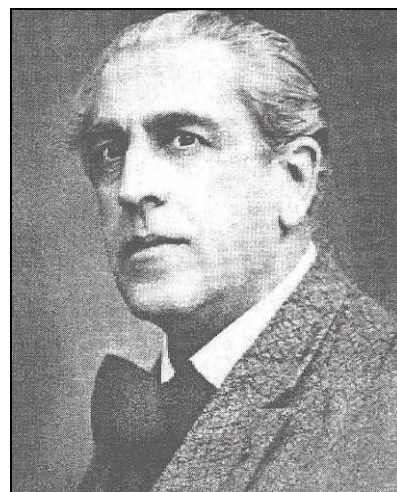
Grecia a perseverat în această blamabilă atitudine față de aromâni și pe parcursul anilor următori. Spre exemplu, în 1910, Patriarhia de la Constantinopol, dominată atunci, la fel ca și azi, de greci, a refuzat cererea făcută de sultan în favoarea aromânilor, ca aceștia să-și poată oficia slujbele în limba română și cu preoți români⁸¹. Chiar și după încheierea Tratatului de pace de la București, din 1913, ce pune capăt războaielor balcanice⁸² și în cuprinsul căruia, printre altele, se prevedeau și obligațiile Greciei, Bulgariei și Serbiei de a acorda autonomie școlilor și bisericilor aromâne, Grecia nu a respectat angajamentul asumat.

Însă cea mai dură lovitură au primit-o aromânii la sfârșitul Primului Război Mondial. Aromânii, care până atunci mai speraseră în realizarea unor minime doleanțe, s-au văzut împărțiți între patru state distincte: Bulgaria, Iugoslavia, Albania și Grecia. Din păcate, după 1930, autoritățile din România nu vor mai manifesta același interes pentru problemele aromânilor din spațiul balcanic, iar astăzi, mai mult ca oricând, ei trăiesc acut sentimentul că au fost abandonați definitiv.

2. „Oameni cu două patrii. Din una se hrănesc și pe alta o servesc...”

O atitudine foarte critică față de grecii din România - *știut fiind faptul că în țara noastră, la începutul sec. XX, erau în număr foarte mare, ei bucurându-se de toate drepturile asigurate de Constituția din 1866* - a fost cea a scriitorului Eugeniu Botez (1874-1933), mult mai cunoscut sub pseudonimul literar de Jean Bart⁸³. Considerațiile sale vis-à-vis de momentul ruperii relațiilor diplomatice româno-elene din 1905, scrise *manu propria* pe 12 pagini de caiet, se află la Direcția Județeană Mureș a Arhivelor Naționale⁸⁴. Deși nu există o dată specificată pe acest document olograf ce aparține cunoscutului scriitor, din conținutul acestuia am putut însă deduce că a fost scris la puțin timp după momentul la care m-am referit la pct. 1 al prezentei comunicări.

Nu am putut afla în ce condiții a ajuns acest document în arhivele mureșene, deși pe plicul în care se află cele 12 pagini am găsit ștampila unui anticariat, fără a fi specificat însă și orașul. Jean Bart, scriitorul despre care criticul literar George Ivașcu, spunea, citez „...e un Odobescu al apelor”⁸⁵, a fost un autor de excepție - *romanul Europolis fiind o ilustrare în acest sens* - înzestrat cu un spirit fin, realist, dar și un om de atitudine, cu harul unui verb mușcător și cinic. „*Neputând trăi numai din literatură - îi mărturisea Bart lui I. Cremer, cel ce-i semna prefața unei cărți - nu m-am devotat cum ar fi trebuit, trup și suflet, scrisului; cea mai mare parte din munca ce am depus-o în viață a fost pentru alte ocupații*”⁸⁶. De altfel, Mircea Braga, în acest sens, spunea, citez, „... pentru el (Jean Bart - n.m.) scrisul este o ocupație a timpului liber.”⁸⁷ Într-un alt context, același Mircea Braga, surprindea sintetic și riguros viața lui Bart care s-a împărțit permanent între profesia de ofițer de marină și pasiunea pentru scris.

Scriitorul Eugeniu P. Botez (1877-1933)

„*Autorul nostru (Jean Bart - n.m.), scria Braga, este unul din acele rare cazuri în care, cu adevărat viața și literatură sunt - sau măcar par - una...*”⁸⁸

Jean Bart trăise printre greci, le-gase prietenii cu aceștia, comandase echipaje din care făceau parte și greci. Pe mare, dar mai ales în lumea porturilor, avusese ocazia să-i cunoască foarte bine și nu e de mirare că, în multe dintre scrierile sale, grecii întruchiează unele dintre personajele sale. În atmosfera creată de tensiunile din 1905 dintre Grecia și România, și aprecierile scriitorului față de greci au devenit foarte critice. „*Viața porturilor și întregul comerț* - scria acesta în documentul aflat la ANDJM - *era în mâinile grecilor. Așa se explică averile mari făcute de greci în România și exodul care n-a încetat încă pe Dunăre...* Mai în toate porturile mari din lume se găsesc capitaliști greci, dar relativ puțini, pe când în România, Egipt și SUA, ceea ce frapază este marele număr de emigranți greci... Sunt unii născuți și crescuți aici, muncesc, câștigă, se îmbogățesc în România, dar fac armata și varsă averea în Grecia. Dunărea a fost California pentru greci...”⁸⁹ Foarte realist și critic a surprins Bart, în documentul aflat la arhivele mureșene, modul cum se valorificau grânele românești. „...boierul moldo-vlah - nota Bart - *arenda moșia unui grec...între țaranul de la Dunăre, producător, și consumatorul din țările străine, se interpuneau o armată de intermediari care speculau pâinea scoasă cu* →

⁸¹ Carageani, Gh., *op. cit.*, p. 172.

⁸² A se vedea în acest sens Pascu, V., *op. cit.*, pp. 193 - 194.

⁸³ Momentele cele mai importante privind formarea, evoluția, viața și opera acestuia sunt cuprinse în volumul lui Predescu, L., „*Enciclopedia României - Cugetarea*”, Editura Saeculum I.O., București, 1999, p. 85.

⁸⁴ DJMAN, Fond Manuscrise, dosar 186.

⁸⁵ Bart, J., „*Europolis*”, E.S.P.L.A., București, 1956, p. 9.

⁸⁶ Bart, J., „*Datorii uitate*”, E.S.P.L.A., București, 1953, p. 8.

⁸⁷ Bart, J., „*Jurnal de bord*”, Editura Minerva, București, 1981, p. 270.

⁸⁸ Bart, J., „*Europolis și trei nuvele*”, Editura Militară, București, 1985, p. 6.

⁸⁹ DJMAN, Fond citat, dosar 186, p. 6.

trudă din ogorul românesc...misiții, încărcătorii erau greci...armatorii de vapoare, remeorchere, șlepuri, elevatoare erau greci. Cerealiștii, care fără să se miște din cafeneaua-busă câștigau într-o zi cât câștigau profesorii sau magistrații într-un an, erau greci..."⁹⁰

Într-un alt paragraf din același document, Jean Bart își continuă aprecierile în aceeași notă critică. „...am cunoscut greci - scria Bart într-un alt context care mi s-a părut deosebit de sugestiv - care în curs de 15 ani, din băieți de birou, barcații, furnizori de alimente la vagoane, au ajuns multimilionari. Au plecat în Grecia, au făcut școli și biserici acolo, și azi sunt deputați și oameni politici ai Republicii Elene... Oameni cu două patrii. Din una se hrănesc și pe alta o servesc...” În concluzie, personal consider că acest document din arhivele mureșene este important, nu numai din punct de vedere al modului original în care Bart face analiza unor stări de fapt, vis-à-vis de comunitatea greacă din România începutului de secol XX - chiar dacă într-o notă personală, nu lipsită de subiectivism - ci mai ales pentru faptul că autorul se face exponentul unei stări de spirit, al unei reacții care se înscrie în trendul dominant al acelui moment istoric, punând astfel în valoare o anumită atitudine generată de un fapt de politică externă.

*

Eugeniu P. Botez (mai cunoscut sub pseudonimul literar de Jean Bart) s-a născut în 1874, la Burdujeni, în județul Suceava, ca fiu al generalului din arma grănicerilor, Panait Botez. Eugeniu Botez, care la un moment dat l-a avut învățător pe Ion Creangă, și al cărui chip și voce blândă le evocă la un moment dat, a urmat două clase gimnaziale la Iași, iar apoi Școala Fiilor de Militari (1890-1894), Școala de ofițeri din București (1894 - 1896) și în final Școala de aplicație a Marinei de la Galați, pe care a absolvit-o în 1896. A fost locotenent la Divizia de Mare timp de aproape doi ani (1902-1903), apoi căpitan la Divizia de Dunăre (1907-1908), iar din 1910 a fost căpitan de marină la Sulina, port în care, pe data de 14 aprilie 1911, a fost numit comisar maritim. În această calitate, a

colaborat și cu serviciile secrete românești⁹¹. A fost membru fondator al Revistei Maritime (1900), iar din 1922, membru corespondent al Academiei Române. A debutat în publicistică cu articolul „D. Vlahuță să ne dumerească”, iar ca prozator cu povestirea „Japa Căpitanului” (*Lumea nouă literară și științifică*, 1896, semnată cu pseudonimul Troțuș). A colaborat la *Viața Românească*, *Orizontul maritim*, *Dimineața*, *Adevărul literar*, *Pagini literare*, *Marea Neagră*, ș.a. Eugeniu Botez a fost cel care a înființat Salonul literar de la Galați, în anul 1907. A fost distins cu mai multe premii, dintre care cel mai important a fost Premiul Național pentru Literatură. A scris foarte multe nuvele, schițe și povestiri, având predilecție pentru lumea porturilor și problemele acestora. Romanul *Europolis - cea mai apreciată dintre scrierile sale* - a cunoscut mai multe ediții și traduceri în limbi străine.

BIBLIOGRAFIE

- Bart, J., „Europolis”, E.S.P.L.A., București, 1956;
- Bart, J., „Datorii uitate”, E.S.P.L.A., București, 1953;
- Bart, J., „Jurnal de bord”, Editura Minerva, București, 1981;
- Bart, J., „Europolis și trei nuvele”, Editura Militară, București, 1985;
- Carageani, Gh., „Studii aromâne”, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999;
- Ciachir, N., „Marile Puteri și România, 1856-1947”, Editura Albatros, București, 1996;
- Clogg, R., „Scurtă istorie a Greciei”, Editura Polirom, București, 2006;
- Drago, M., și Boroli, A., „Enciclopedia de istorie universală”, Editura All Educational, București, 2003;
- Maierian, V., „Incredibila existență a lui Ilie Cătărău - Catidi”, în revista „Vitalii - Lumini și umbre. Revista Veteranilor din Serviciile de Informații Românești”, an VII, nr. 27/2016, pp. 30-31.
- Pascu, V., „Istoria modernă a românilor (1821 - 1918)”, Editura Clio Nova, București, 1999;
- Predescu, L., „Enciclopedia României - Cugetarea”, Editura Saeculum I.O., București, 1999;
- DJMAN, Fond Manuscrise, dosar 186;

⁹¹ Maierian, V., „Incredibila existență a lui Ilie Cătărău - Catidi”, în revista „Vitalii - Lumini și umbre. Revista Veteranilor din Serviciile de Informații Românești”, an VII, nr. 27/2016, pp. 30-31.

HAIKU

Marina CUȘA este membră a *Societății de Haiku* din Constanța, având publicate haikuuri și tanka în mai multe numere ale revistei *Albatros*, editată de gruparea literară amintită. A înscris în bibliografia personală, pe lângă cartea „Grădina japoneză” (în curs de apariție), volumul „Poemele mature” (2009), romanul „Întâlnire virtuală” (2012) și culegerea de eseuri critice „Orizontul cărților” (2016).

IULIAN DĂMĂCUȘ

Citadine

Venind spre casă
aud sfada ciorilor -
ora-i aceeași
*
Firme luminoase
pe fațada blocului -
porumbei ascunși
*
Miroso de iarnă -
un câine se-ncovrigă pe
capacul canalizării
*
Pe buza falezei,
farul genovez - acum,
alți migranți
*
Zi de noiembrie -
niciun pensionar
pe banca din parc
*
Casă în paragină -
singurele ornamente,
câțiva guguștiuci
*
Semaforul clipește -
oameni și câini
așteaptă verdele
*
Vânt nebun -
zgomotul panoului publicitar
tot crește
*
Sub stratul de nori
griul furnalelor dezafectate -
ev postindustrial
*
Pași obosiți -
prin vacarm ghicesc
plânsetul pisiciei
*
Soare cu dinți -
letargici, câinii se-adună
lângă zidul cald

MARINA CUȘA

(din vol. în curs de apariție)

⁹⁰ Ibidem, pp. 4-5.

Februarie 2016

Prima noapte dormită aici e stranie. Simt că nu aparțin, că mă aflu într-un spațiu în care nu-mi pot găsi locul. Era de așteptat. Atunci când îmi voi pune gândurile în ordine, voi putea denumi intervalul acesta drept perioada mea de acomodare. Scriind despre asta, în mod enervant intervalul va părea aproape poetic, echivalentul unei aventuri. În realitate, e de o banalitate dureroasă și insuportabilă. Ar fi interesant ca cineva, într-o zi, să studieze mecanismul prin care literatura, în orice formă s-ar manifesta ea, reușește să transforme banalul și suferința în palpitant și exotic.

Îi cunosc pe câțiva dintre cei cărora le voi preda limba română. Urmează un test pentru împărțirea lor în grupe, în funcție de nivelul de cunoaștere a limbii române. Apoi, o întâlnire organizatorică. Le transmit regulile, îi las să întrebe, încerc să le răspund la întrebări. Unii sunt preocupați de politică. Mă întreabă dacă vom discuta despre politică. După câte se pare, cu cât o societate e mai săracă, mai apăsătoare de griji materiale, cu atât manifestă o mai mare apetență pentru subiectul acesta. O posibilă explicație ar putea fi că oamenii speră ca politicienii să le rezolve problemele. Habar nu au că ei sunt la fel lipsiți de putere reală ca fiecare dintre cetățenii asupra cărora guvernează. Cine e măcinat de grija zilei de mâine, privește către politicieni cu un soi de atitudine reverențioasă, sfioasă, ca și cum ar fi vorba de o castă de magicieni. Nu-și imaginează că în stomacul administrativ al acestei balene uriașe numită „lume politică” se află același haos și aceleași confuzii care guvernează viața societății. E acolo doar ceva mai mult confort personal. În rest, nicio diferență esențială.

Le spun că nu vom discuta despre

politică. Rolul meu este să-i învăț limba română. Ei o pot folosi, mai apoi, așa cum doresc. Speranța mea e, însă, alta. Nu mă pot vindeca de naivitatea de a crede că a cunoaște o limbă înseamnă a avea acces, într-o cât de mică măsură, la modul în care gândesc „ceilalți”. Intrând în odaia intimă a celuilalt, începând să-i vorbești limba, poate vei ajunge să înțelegi că nu e diferit față de tine, că ceea ce ne face, îndeobște, diferiți, e doar contextul și sistemul birocratic sau politic care este exercitat asupra noastră. Cum era, poate, de așteptat, nimeni nu e interesat de ceea ce ține de cultură și idei. Vor să învețe limba și atât. De parcă asta ar fi posibil...

Ceea ce constat, de la bun început, e o anume lacună în ceea ce privește cultura generală.

Cursanții mei, chiar și cei mai inteligenți dintre ei, nu par a fi interesați de istorie, cinematografie, literatură. În Comrat nu există un cinematograful. Pare că orașul e preocupat de lucruri pragmatice. Activitățile culturale lipsesc cu desăvârșire. Există mitinguri. Organizațiile după model sovietic. Oamenii sunt adunați în stradă, li se oferă baloane și steaguri, după care, în prezența presei locale sau centrale, mărșăluiesc prin centrul orașului.

Dacă am învățat ceva până acum e că orice comunitate, și mai ales cele mici, are un cod cultural care trebuie observat de la distanță și învățat. În lipsa acestui cod cultural, interacțiunea reală e fie imposibilă, fie superficială. Îmi petrec zilele în modul cel mai anost cu putință. După ore, mă retrag în camera mea, citesc sau scriu. Singurele ieșiri sunt până la supermarketurile din centrul orașului (Linella sau Fourchette). Mă cunosc suficient de bine pentru a-mi explica această atitudine. Cred că, de fapt, nu sunt construit să călătoresc. Mi-ar fi fost, poate, mai la îndemână să observ lumea, instalat într-un colț al ei. Cine începe să călătorească, însă, nu mai poate sta nemișcat într-un singur colț. Se duce, deci, lupta între nevoia de stabilitate, confort, așezare și substanța,

Atena Elena Simionescu, Nereida
II.Ciclul personaje (gravură color-
tehnică mixtă)

care începe să-ți circule prin sânge odată ce călătorești. E o dependență și o luptă, în același timp.

Sala în care predau este extrem de bine dotată. Tablă interactivă, internet, scaune comode, laptop, calculatoare. Aproape că îmi doresc să petrec aici cât mai mult timp cu putință. La catedră, atmosfera e degajată. Totuși, e acolo un tip de formalism academic ridicol. Toată lumea bârfește pe toată lumea. Ceea ce mi se pare interesant e că, după o vreme, o fac în prezența mea. Probabil că, fiind taciturn, așa cum sunt de fiecare dată când ajung într-un loc nou, dau senzația unui individ neinteresat de micile povești care se rostesc în preajma mea. În realitate, nu e deloc așa. Le ascult cu aviditate, numai că rareori particip la ele.

Există orgolii de tot felul. Mai presus de ele, însă, se află un materialism atroc. Nici nu e de mirare, într-o țară în care a câștiga 200 de euro se numește a avea un salariu decent. Îmi e foarte greu să organizez și alte activități în afara celor care țin de predarea cursurilor mele. Pare că nimeni nu e interesat. Poate fi asta doar o senzație subiectivă care vine din faptul că abia am ajuns aici, că nu știu cu exactitate cum funcționează lumea aceasta și ce anume o animă.

Difficultățile lingvistice, deși există, sunt cu mult mai ușor de depășit decât mi-aș fi imaginat. Deși se vorbește rusă, am senzația că oamenii înțeleg limba română. Mă descurc relativ bine. Cu 3 lei pot lua un microbuz („rutieră”, în limbajul local) din centru și până la cămin. Atâta doar că, pe la 5-6 după amiază, microbuzul e întotdeauna arhiplin. Sosește, pasagerii urcă, șoferul coboară, fumează o țigară și apoi plecăm. Uneori, așteptăm câte 20-25 de minute înăuntru. Oamenii sunt politicoși, oferă locurile lor femeilor, bătrânilor și copiilor. Cu toate astea, nu se vorbește mult, nu se râde, nu se zâmbește. E o constatare pe care o fac și în drumul meu către Chișinău, cu un alt microbuz, de la autogara centrală din Comrat. E greu să vezi figuri destinate și relaxate, așa cum putusem constata în mijloacele de transport în comun din Europa, în special cea occidentală. Nici nu e de mirare. Probabil că apasă aici, asupra oamenilor, griji care, în altă parte, au fost deja depășite.

Orașul, asupra cărora plutesc zilele acestea nori gri și negri de ploaie, e destul de tern, monoton, bacovian. Cu toate acestea, îmi pot lesne imagina că, vara, are farmecul lui aparte. Va trebui doar să aștept o vreme mai bună.

OVIDIU IVANCU

Cartea care ne unește

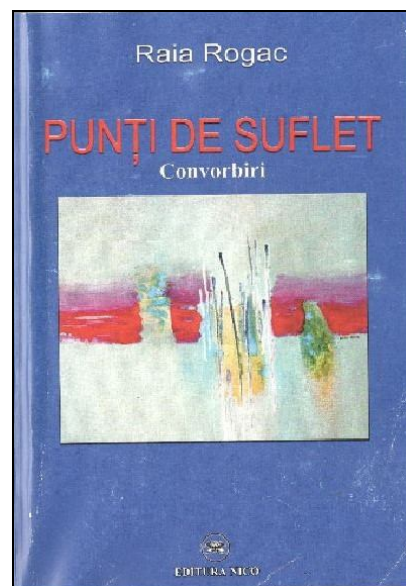
Când Basarabia ne (mai) întinde o mână

Paradoxal, judecând după trecutul istoric comun, dar și după gena preponderent etnică, relațiile culturale și, implicit, literare ale RSS Moldovenească entitate creată ad-hoc de ruși la 2 august 1940, cu România, au înghetăt cvasi-definitiv, în special după data de 10 februarie 1947, când a fost semnat Tratatul de Pace de la Paris, prin care învingătorul sovietic a stabilit, încă o dată, granița cu România. Prețul acestei tăceri, intrată inclusiv în folclor prin formula: „Singura țară străină (s.n.) cu care RSS Moldovenească se învecinează este România”, a fost abandonarea celor 11.000 de familii de țărani basarabeni (cam un sfert din populația rurală a țării – n.a.), strămutați „definitiv” de Stalin în Siberia, la fel ca și foametea, sărăcia forțată și deznaționalizarea ce au făcut, pe alocuri, ca elementul etnic românesc să devină minoritar (în special în zonele industrializate, din păcate, din start, falimentare economic). Practic, printr-o politică naționalistă agresivă și unilaterală, conservată și perpetuată ca element de stat până la sfârșitul anilor '80, orice referire la tradițiile culturale comune românești era percepută în Basarabia ca un act de trădare. Documente istorice relevante indică faptul că, după 1944, în Moldova sovietică au fost închise peste 1.000 de biserici, iar până și celebrii „codri ai Orheiului”, evocați în scrierile cronicarilor, au fost tăiați și arși, doar pentru a se mai distruge un mit al Moldovei istorice. În aceste condiții, nu e de mirare că s-au găsit, inclusiv în rândul „intelighenției” cu origini românești, apostoli ai panslavismului care au promovat intens „limba și cultura moldovenească”, negând cu tărie românitatea, ca element etnic local.

Aceste bariere ideologice, însoțite și de drastice măsuri polițienești, ce au sugrumat până și relațiile inter-familiale firești, au făcut ca legăturile dintre cele două țări să înceteze *de facto*, și să ia naștere, peste Prut, o literatură basarabească, ca parte a unei literaturi pan-moldovenești, având ca suport exclusiv limba și cultura locală, pe motiv că „din pricina stăpânirii burghezo-moșierești, azi nu mai putem să folosim literatura artistică a României pentru a îmbogăți limba

moldovenească” (*Culegere de articole*, Moscova, 1953). În acest cadru organizatoric, dominant pro-sovietic, în condițiile selectării și promovării scriitorilor doar pe considerente etno-politice, au proliferat, la Chișinău, adevărate *falsuri* culturale, pornindu-se de la teza că „în zorii literaturii” a existat o literatură moldovenească „progresistă”, care a fost „deprăvătă” de anexarea românească și salvată, *in extremis*, de *șuvoiul slav*. Pentru a susține această teză păguboasă, a autarhiei literaturii moldovenești, s-a recurs inclusiv la *expurgări*, de la care nu au fost scutiți nici clasicii, precum Mihai Eminescu, prezent într-o culegere din 1954 cu o singură poezie, *Epigonii*, ce începea însă de la strofa a doua pentru a se evita, probabil, sintagma: „Când privesc zilele de-aur a scripturilor române”.

Asta nu a împiedicat ca, nici după două decenii, același Eminescu să fie catalogat drept „culmea poeziei moldovenești și românești” (*Enciclopedia sovietică moldovenească*, II, p. 458), iar versurile sale „bunuri comune” ale celor două Moldove, în vreme ce restul scriitorilor moldoveni din partea românească, necontaminați de idealurile politice și culturale panslave, erau considerați „irecuperabili”. Această politică forțată, susținută de autoritățile celor două state, s-a menținut și la București, unde s-a încercat ștergerea oricăror urme vizibile ale istoriei comune româno-basarabene, mergându-se până la acoperirea cu pământ a Monumentului *Roza Vânturilor*, din Piața Sfântul Gheorghe, „kilometrul 0 al Capitalei”, doar pentru a nu mai fi văzute cifrele cu distanțele până în fostele capitale de județe ale României Mari. În același timp, scriitori basarabeni rămași în țară, scăpați întâmplător de repatrierea forțată ce a survenit după Armistițiul din 12 septembrie 1944, când Moscova și-a revendicat cei „50.000 de cetățeni sovietici” refugiați, au fost fie marginalizați, cei mai mulți închiși, iar cei mai norocoși obligați să trăiască din traduceri ori să scrie literatură pentru copii. S-a ajuns chiar, susține Marian Popa în *Dicționarul literaturii române contemporane* ca indicațiile privind numele localităților natale ale unor scriitori născuți în . . . URSS, să fie omise (*Istoria literaturii române de azi pe mâine*, II, p. 1170). Un exemplu poate fi chiar cazul maestrului Adrian Păunescu care mărtu-

risește: „Eu nu eram născut în *Copăcenii* - URSS, pentru că URSS nu venise în Bălți când m-am născut eu. S-a găsit o formulă, la fel de nefericită, *Copăcenii* - azi URSS. Eu am făcut din nou scandal, am spus: nici un azi, căci eu nu sunt născut ca să fiu trecut în acte – de azi încolo. Acum, tot o formulă de compromis este – *Copăcenii, Republica Moldova*. Și le-am spus din nou: „Domnilor, nici acest lucru nu-i adevărat. Eu m-am născut în Copăcenii, județul Bălți, România și atât! Nici în URSS, nici azi în URSS, nici *Copăcenii*, nici *Republica Moldova*”. Încă n-am terminat bătaia” (Raia Rogac *Punți de suflet*, Editura Biblioteca Bucureștilor, p.221-222).

În aceste condiții, nu e de mirare că, deși e vorba de două literaturi surori, în țară se știe foarte puțin despre literatura basarabească, inclusiv în mediile culturale și literare, asta deși avem la dispoziție cartea lui Mihai Cimpoi *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (ed. a II-a, 1997), lucrare încadrată cu indulgență de N. Manolescu la categoria *Istorie. Panorame. Dicționare. Enciclopedii*, din *O istorie critică... 5 secole de literatură* (Pitești, Paralela 45, 2002, p. 145a), în vreme ce, dintre scriitori, singurul basarabean, semnalat eliptic la capitolul *Scriitori de dicționar* (op.cit., p. 1396), este Grigore Vieru, despre care aflăm importanta știre că e născut în 1935, fără a se indica, evident, localitatea și țara de naștere.

Să ne întrebăm, în aceste condiții, de ce, din marile biblioteci din →

MARIAN NENCESCU

țară, lipsesc cărțile cele mai importante ale literaturii de peste Prut, de ce niciun autor basarabean nu figurează în vreunul din zecile de manuale „alternative”, ori de ce scriitorii basarabeni sunt priviți cu atâta reticență de criticii „academizați” de la noi? Răspunsul îl găsim tot în caracterul *etnicist* al literaturii moldovenești, incapabilă să aleagă o cauză românească unitară și afirmarea unor idealuri locale, alimentate de recăștigarea propriei identități.

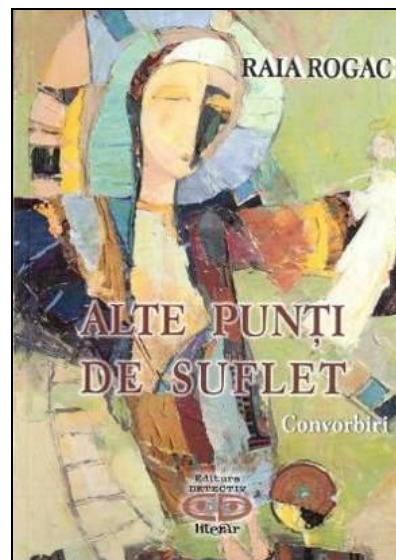
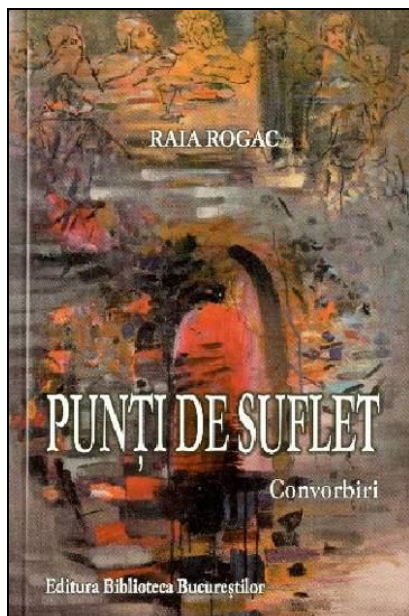
Această atitudine ambiguă, spori-tă de un interes profund *moldovenesc* de a promova propria dezvoltare economică, de a identifica o posibilă evoluție, pe viitor, a țării, a făcut ca, în rândul multor intelectuali de la Chișinău, să crească, oarecum disproporționat, un soi de *aroganță locală*, alimentată și de unele cicatrici nevindecate, moștenire a despotismului imperial. Moldovenii, scriitori sau nu, vor să se știe că au o cultură proprie și că nu toate gesturile lor sunt făcute în numele românismului. Pentru aceasta, subliniază același Marian Popa, Grigore Vieru și-a intitulat poemul *eponim Limba noastră*, iar nu *Limba română*, subliniind astfel caracterul, în primul rând latin, iar nu pur și simplu românesc al limbii (*op. cit.*, p. 1199). Practic, într-o zonă greu de descris a culturii noastre, distinctă de patria culturală adevărată, s-a instituit o cultură cu alte reguli și cu alte priorități: ”Tema *rădăcinilor*, dar și cea contrastivă a *dezrădăcinării*, sunt temele literare fundamentale, la care se adaugă topoi-ii izomorfi – izvorul, casa, drumul, codrul”, susține Mihai Cimpoi, rezultatul fiind „un rapsod modelat de mentalitatea folclorică” în care *mioritismul* se confundă, fără nicio iotă de îndoială, cu *moldovenismul* (*O istorie deschisă...*, p. 10).

Așadar, într-un spațiu etnic cu rădăcini traco-etnice, delimitat de *limesul* roman și de Valul lui Traian, s-a dezvoltat o literatură *moldovenească* aflată azi în fața unei mari decizii: fie merge pe calea *automizării*, fie pe cea a reintegrării, a vărsării în marea cultură românească, cu toate consecințele previzibile, în special pentru tagma scriitorilor. Despre aceste aspecte, dar și despre altele, *particulare*, ale legăturilor culturale ale Basarabiei cu România, aflăm mai multe amănunte din trilogia Raiei Rogac (n. Pelinia, R. Moldova), reunită în ciclul *Punți de suflet*, apărută, succesiv,

între 2010 – 2015, la București și Târgu-Mureș, în colecțiile editurilor Biblioteca Bucureștilor, Detectiv Literar și NICO.

Deși, editorial, sunt patru cărți cu titlu distinct, *Punți de suflet* (două ediții: editura NICO și Biblioteca Bucureștilor), *Alte punți de suflet* și *Taina mărturisirilor*, practic avem de-a face cu o singură lucrare, cu subiect unic, o panoramă a preocupărilor, literare și politice ale unui important segment al intelectualității basarabene de azi, și, în paralel, gândurile unor cărturari din țară, favorabili, în principiu, ideii de unitate culturală. Cu totul, lucrarea cuprinde peste 82 de interviuri, culese și selectate de Raia Rogac în peste două decenii de activitate publicistică. Prezentă periodic în România, la intervale greu de anticipat, singură sau însoțită de confrăți cu multiple preocupări artistice – scriitori, actori, pictori ori muzicieni – Raia Rogac își riscă timpul și energia pentru a comunica românilor un mesaj optimist, debordant și tonic. Veritabil purtător de cuvânt al basarabenilor, autoarea ne comunică, prin cărțile sale, o mărturie asupra unei experiențe istorice irepetabile.

Fie că se adresează unor conaționali mai puțin cunoscuți în țară, fie unor personalități, de la (selectiv) Nicolae Dabija, Ion Anton, Ion Daghi, Petru Soltan, ori Eugen Doga, Raia Rogac smulge de fiecare dată mărturii sincere, calde, despre un trecut apropiat, neperversit ideologic, interlocutorii săi fiind cu toții cuprinși, fără

fără excepție, de un fior patriotic autentic pan-românesc. La rândul lor, intelectualii din țară cu care a stat de vorbă Raia Rogac, de la Ioan Alexandru, la Solomon Marcus, Mihail Diaconescu, Teodor Codreanu, ori Gheorghe Păun, spre a-i numi doar pe câțiva, sunt cu toții convinși, asemenea academicianului, director de revistă culturală *Curtea de la Argeș*, anume că: „Basarabia nu este altceva decât un ținut de limba română, un ținut cu români, dornic de a sta în legătură cu țara, așa cum Țara este (ar trebui să fie) dornică de a sta în legătură cu orice sat de români, de oriunde din lume” (*Alte punți de suflet*, Ed. Detectiv Literar, 2014, p. 223).

Citind cu atenție mărturiile fraților moldoveni, ne cuprinde adânc fiorul suferinței unei generații sacrificate: ”Mi-am petrecut copilăria la Cahul, pe malul Prutului, își amintește pictorița basarabeană Ecaterina Ajder (n. 1961). Cartierul Lipoveanca din Cahul era foarte frumos. Acolo trăiau, pe o stradă, moldovenii, pe alta veneticii lipoveni. Aici erau cândva două biserici. Pe cea creștină, Sfântul Dumitru, au demolat-o definitiv în 1963, alta au transformat-o în depozit de cărbuni. Pe timpuri, ateștii locali se lăudau cu marea lor „faptă”. A fost o injurie, iar lumea era nevoită să se ducă la Bolgrad să se cunune, ori să se boteze...” (*op.cit.*, p. 27). Tot din această categorie fac parte și mărturiile cunoscutului actor al Teatrului „Luceafărul”, din Chișinău, Andrei Soțchi (n. la 13 decembrie 1946, în localitatea Pohoarne), în prezent stabilit la București: ”Mă întorc acasă și taică-meu, mă întreabă – *Ce-ai făcut, mă. Unde ai intrat?* Atunci nu →

Din cartea cerului

Tu privești oceanul nemărginit
Împrumutându-și albastrul
Din cartea cerului
Noi doi și povestea apelor,
Eu privesc valuri de frunze
Răscolite de amintiri
Sufletele noastre dansează
În sărbătoarea anotimpurilor,
Se aprind torțe pe dealuri
Noi doi și culorile toamnei...

Clipa promisă

Ce frumos vine toamna
În cuvinte și în copaci,
Se îndrăgostește cerul
De culorile calde,
Și păduri încercate de frig,
Se înfășoară în vise albastre
De frică să nu le uite iubirea.

Ce frumos vine toamna
În sufletul frunzei,
Care mai crede în clipa promisă
Și în așteptarea dintre două plecări,
Ce frumos vine toamna
De parcă nu ar mai pleca
Decât odată cu înghețul cuvintelor.

Oceane de cuvinte

Oceane de cuvinte între noi,
I-am spus timpului
să mă transforme în val,
În valul de la țărnul inimii tale,
Să îți ating ușor fruntea
încununată de stele,
I-am spus nopții
sa mă transforme în vis,
Sa ațipesc cu aripi ușoare
pe genele tale,
I-am spus ploii
să mă transforme în nori albi,
Niciodată lacrima,
întotdeauna surâs
În colțul buzelor tale.

Regăsire

Am nevoie de o zi
În care să visez despre noi,
Despre noi doi,
Soare și luna,
Luminând același continent
la ore diferite,
Regăsiți într-o zare de dor.

De câte ori ni se face seară în suflet,
Ne întoarcem la primul sărut,
Încercând să înțelegem
De ce ni s-a dat
doar acest anotimp
Din calendarul vieții.

Am nevoie de o noapte
în care să plâng,
Inevitabila despărțire a zorilor de zi
De vraja stelelor,
Am să te port cu mine peste timp,
Învăluiri în albastrul din noi,
Am să te încălzesc
În palmele viselor noastre,
Rămâi cu mine îți șopteam
Până la regăsire...

LIGIA ANA GRINDEANU

Chicago, 2016

CÂND BASARABIA...

→umblau părinții după copii, la admitere. Le dădeau 10 ruble și du-te în lume (*op.cit.*, p. 275). Surprinsă de gest, este însă și autoarea interviului, care adaugă: "Extraordinar! Aceeași sumă mi s-a dat și mie când am dat admiterea la Universitatea de Stat din Moldova. Doar că eu veneam la Chișinău din Pelinia". În continuare, Andrei Soțchi, adaugă: Și mă întreabă tata: – Unde ai intrat, mă ? – La Școala Teatrală, - i-am răspuns. De unde să știe sărmanul ce mai e și asta ... (*ibidem*, p. 275).

Mai apropiate de zilele noastre sunt mărturiile despre *Agora* cetățenească, organizată în Piața Marii Adunări Naționale, de parcă ar fi fost un răspuns anticipat la frauduloasa afacere de un miliard de euro, pusă la cale, poate chiar de *agrarieni*, cum își amintește scriitoarea Eugenia Bulat (n. 1956, Sadova, jud. Călărași): "Atacul delapidator s-a efectuat masiv și prin Codul Funciar, adoptat de către primul Parlament, printr-o luptă crâncenă cu forțele care s-au

identificat apoi ca *agrarieni* (aceiași comuniști). Acesta conține, după mine, fisuri grave, care au permis *agrarienilor* să nedreptățească anume pe reprezentanții progresiști ai societății (*Taina mărturisirilor*, Ed. Detectiv Literar, 2015, p. 41). Am mers cu mulți unioniști manifestând pentru susținerea revendicărilor noastre (*ibidem*, p.42)".

Replica, din țară, față de literatură vine, firesc, din partea unui mare intelectual unionist, Teodor Codreanu (n. 1 aprilie 1945, com. Sârbi, jud. Vaslui), care observă: „Noi nu am considerat niciodată că literatura basarabeană este altceva decât cea română. O fac, din păcate critici și istorici literari de mărimea și prestigiul unui Nicolae Manolescu, care, cunoscând foarte vag ceea ce se petrece, consideră că între Prut și Nistru nu există literatură, ci doar câteva nume, care s-au "sincronizat" cu moda literară din Țară. Ceilalți ar fi "depășiți", "tradiționaliști" etc. Pe de altă parte, nu încapă îndoială că există un specific basarabean și în literatură, semn al varietății în unitate.

Și acest specific trebuie semnalat și valorificat.

Principala maladie a criticii noastre literare este că judecă lucrurile într-un referențial unilateral, la nivelul "complexelor de cultură", ignorând "complexele de profunzime", singurele care dau adevărat dimensiunea consistenței canonice într-o cultură (*ibidem*, p. 91)".

Pentru a înțelege, așadar, situația acestui segment de românism, care este Basarabia, Cartea/ciclul Raiei Rogac este un veritabil ghid spiritual. Scrisă cu modestie și onestitate, ea este ca o Cetate cu turn. Cu regretul că, între atâtea sute de pagini, autoarea n-a găsit de cuviință să adauge și un auto-interviu, cu totul necesar pentru istoria literară, nu-mi rămâne decât să citez cuvintele sale: „Eu spun că la fel de bine e și când poți ajuta, și când ești ajutată. Sau, cum ar spune un înțelept: un minut de succes poate șterge ani de nereușite". Din acest punct de vedere, inegalabila Raia Rogac, ghidul nostru din vremuri bune de la Chișinău, are, nu minutul, ci viața ei de succes.

Picături de Vatră Veche (16) MANUALUL OMULUI

DIN PARNAS ÎN AGORA ȘI ÎNAPOI

Iată traseul unei *profesiuni de creație* pe care mă bucur să o dăruiesc acum – prin picături de filosofie – tuturor semenilor. Și, mai ales, acelor fericiți "săraci-cu-duhul", a căror inimă-minte – neperversită de dogma niciunei cunoașteri excesive – poate să primească cu seninătate imperativele noului, ale schimbării, fără să își tulbure deloc echilibrul de ființare. Spre deosebire de dogmaticii "închi-zători de poartă" – încărcăți de taburi dobândite de colo și de dincolo – cărora orice modificare de viziune poate să le tulbure din rădăcină conștiința de a fi. "*De ce să schimbăm dacă se poate și așa!*", par a invoca acești confrăți, pentru ca – privind cu uimire gâtul excesiv de lung al unei girafe – să își scuipe în sân spunând: "*Așa ceva nu există...*".

Sau, într-o ipostază real-paradoxală... ÎMPREUNĂ, la *Salonul Internațional de Inventică Iași 2010* – Aritia D. Poenaru, Constantin T. Bur-suc, Traian D. Stănciulescu – bucu-rându-ne copilărește de o invenție cu totul aparte: piramida generatoare de curent electric din câmpul electro-magnetic. "*Luminează... Funcționează, vedeți? Se aprinde...*" – ne entuziasmam noi. "*Da, văd, dar nu se poate aprinde...*", conchide specialistul de la OSIM, privind gânditor prototipul și trecând mai departe: "*Nu respectă ecuațiile lui Maxwell*".

La toate acestea mă gândeam cu o vreme în urmă, în contextul unui dialog al filosofilor întâlniți să dezbătă în *symposium* – a câta oară? – viziunea omului asupra lumii și vieții. Îmi spuneam acolo, ascultându-i, că pentru noi – învățătorii educați în spiri-tul *kalokagathiei*, adică al frum-sului, binelui și adevărului – a sosit poate timpul unui altfel de aristote-lism, timpul de învățare a unei "(me-

ta)fizici" capabilă să împlinească me-nirea însăși a filosofiei: aceea de a transforma "iubirea de înțelepciune" în "înțelepciune iubitoare". Neîndo-ielnic că (re)nașterea unei atare în-toarceri de sens – SOPHOFILIA (toc-mai am inventat un termen!) – i-ar îngădui filosofului să își plimbe din nou pașii în AGORA – după mai mult de două milenii, peripatetic și itine-rant – într-o îmbogățită cunoaștere: *pentru oameni și împreună cu ei*. Spre a împărtăși semenilor înțelege-rea unui altfel de *Weltanschauung*, o perspectivă unificatoare asupra exis-tenței: intuitiv-filosofică și rațional-științifică deopotrivă.

Am mărturisit acest gând – acolo, sub simbolul-flamură al Primei Facul-tăți de Filosofie a Țării, țesută la 5 octombrie 1853 în Iași – prevalându-mă de termenii explicativi ai BIO-FOTONICII: știința "laserilor biolo-gi" și ai interacțiunii (umane) prin câmpul "luminii vii", o știință deja promovată în lume și prin semnătura românescului, a noastră adică. Am configurat astfel – prin prezentarea PROIECTULUI "ARITHEA" – cele opt tipuri "stelare" de optimizare a stării de omenesc *wellbeing*. Un "bi-ne" bio-psiho-logic și social cuprins într-un proces integrator capabil să recunoască un fenomen neconven-țional (cum ar fi, bunăoară, "vindeca-rea sufletului pentru vindecarea trupului") și să îl clarifice științific (biofotonic), să îl reitereze prin invenții emergente, să îl măsoare

cu aparatură adecvată de biorezonanță și să îl valideze ca fiind cu adevărat funcțional. Un circuit complex – din care specialiștii asumă de obicei doar una sau alta dintre secvențe – pe care noi l-am construit treptat, în echipă armonică, pe parcursul a peste două decenii de aprofundată cercetare teoretică și de practică științifică.

Atare preocupări păreau a veni – acolo și atunci – dinafara filosofiei, născând o anume neliniște euristică: despre ce vorbește acesta, ce "*ultra-weak bioluminescence*" încearcă să (re)aprindă sub ochii noștri, ce "aură spirituală"?

Pentru ca apoi, pas cu pas – ca într-un alt "mit al peșterii" lui Platon – mai bine-văzătorii din "primele rânduri" să înțeleagă că toate acestea se subordonează în fapt unei esențiale nevoi umane: *vindecarea de necu-noaștere și de netrăire* (iată un in-citant titlu de curs!), în măsură să răspundă întrebărilor cardinale: cine suntem, de unde venim, încotro?

A fost o înțelegere care, o dată mai mult, mi-a susținut hotărârea de a dăru mai departe – studenților, cole-gilor, tuturor semenilor – NOIMA IEȘIRII DIN SEPARARE.

Căci, adevărata criză a timpului nostru este CRIZA DE NEÎM-PREUNĂ & NEÎMPĂRTĂȘIRE, având în subsidiar instaurarea "Limbajului Babel", a necomunicării și necomuniunii umane.

O criză care l-a făcut pe om să uite cândva că doar acolo unde sunt doi "în Numele Lui", Dumnezeu însuși va fi de față.

O atare "criză de cădere" din Limbajul Creatorului poate conduce repede însă la destrămarea sistemului uman de autosusținere (*autopoiesis*), stimulat fiind de interese care mani-pulează acceptarea acestei situații ca fiind implacabilă.

Ceea ce în realitate este cu totul fals, pentru că – în momentul "căderii în frecvență", în "haina de piele" a pământului – omului nu i-a fost inoculat un fatal program de autodistru-gere, ci unul de supraviețuire și reînălțare, printr-o legică creștere în frecvență, printr-o firească redescoperire a "Frecvenței Geniu" (John Falone) în măsură să apropie ne-conflictual religia, filosofia, știința. Amintindu-ne, parcă în termenii lui Malraux: VOM FI ÎMPREUNĂ →

**TRAIAN-DINOREL D.
STĂNCIULESCU**

POEME ÎNTR-UN VERS (POEME DE BUZUNAR)

Generații

O fetiță bălaie numără inele pe
cioata stejarului bunicului.

Resemnare

Depart, o femeie bătrână își poartă
singurătatea ca pe o cruce.

Rătăcitorul

Pe uliți prăfuite schiopătând,
veteranul poartă ranița cu
amintiri.

Autumnală

Toamna toarce caiere de ceață
printre meri.

Reverie

În lumina crepusculară, o fată
călare pe un cal alb te poartă în
alt veac.

Timp

Între ieri și azi, pânza
păianjenului este hotar.

Vară indiană

Septembrie aprinde torțe din
arțari în toate pădurile Canadei.

Păcăleală

În jocul de-a șoarecele și pisica,
singur cazi în capcana pe care o
pregătești.

Echilibru efemer

Echinocliul ține în cumpănă doar o
frântură de secundă două talere.

Solară

În boabe de chihlimbar, soarele
dospește vinul.

Autoportret

Sunt lacrima pătrunsă de
neputința de a fi plânsă.

Matinală

Pe asfaltul insensibil, doar pașii
tăi trezesc unde sonore.

Hibernală

Cu un zăbranic cenușiu,
ninsoarea înfășoară orașul.

Peisaj

În galeria iernii- superba
nuditate a mestecănului de la
fereastră.

În zori

Sub vâl de ceață alburie, soarele
își face drum spre înalturi,
rostogolindu-se.

Imensitate albă

Pășești pe zăpada neatinsă, ca o
regină într-o împărăție
imaculată.

Susur

Pârâiașul clipocește povestea
ninsorilor de-argint într-o limbă
neștiută.

Energie

Cu tâmpla pe trunchiul
mestecănului, simt seva dospind.

Pe munte

Cu o mână nevăzută, vântul
culege negura, limpezind
siluetele brazilor.

Atena Elena Simionescu,
Armonii vegetale (gravură color-
tehnică mixtă)

Dorință

Cu ceașca de cafea golită, aștepti
zațul să țeasă drumurile dorite.

Sub nori

Dintr-un caier nevăzut, ploaia
țese perdele.

Singurătate

Numai pentru tine, șoaptele ploii
deapănă povești.

Introvertire

Pe câmpiile din sufletul tău, azi
cântă ciocârlile.

Speranță

Numai tu te așezi sub arcada
curcubeului, așteptând o
promisiune de pace.

Așteptare

Ca un căpitan ieșit la pensie,
aștepti la țărm corăbii care nu
mai vin.

Autoapărare

Inventezi marea, ca să oprești
șacalii.

ANICA FACINA

PICĂTURI...

→Din PARNAS (simpozionul: *Memorie Axiologică și Weltanschauung*) înapoi în AGORA (*Școala de Creație "ARITHEA" Săcărâmb 2016*), spre a depăși prin POEZIE DE DAR (Shanti Nilaya) un dual tabu: "Numai cel ce nu poate fi poet rămâne filosof..." (Tudor Vianu) și "Eu nu-mi am inima

în cap, nici creieri n-am în inimă..." (Lucian Blaga). Astfel, prin înțelegerea cu mintea și dăruirea cu inima, înțelepți și iubitori împlinim – cum ar trebui să o numim în termenii inițiatei noastre DOAMNE Ana Pricop – o unică și adevărată ÎMPREUNĂ LUCRARE.

În consonanță, adică, CERUL ȘI PĂMÂNTUL...

Elena Marqués

Elena Marqués (Sevilla, 1968) poetă și prozatoare.

Este câștigătoarea a numeroase premii literare, dintre care amintim: "Paso del Estrecho", Ediția a V-a Concursului de Proză Scurtă a orașului Huesca, Ediția a IV-a a Concursului Internațional "Concha de Luz", Premiul pentru poezie Álvaro de Tarfe etc.

Cărți publicate: *Ultimul discurs al generalului Santibáñez*, *Versuri perverse pe puntea albastră a lui Mato Grosso*, *Lungul drum al picioarelor tale*, *Corabia nebunilor* (Premiul Vivendia-Villier pentru narațiune), *Sublimul și frigul* (Premiul pentru poezie).

Autoportret

Aș dori să mă prezint.
Eu sunt slăbită
poetă a vânturilor,
cea care ascultă pulsul libelulelor
și secundează orbita
astrului la apus.
Mă bucur să mă trezesc
în mijlocul lumii,
în zile de cules și de maci,
de minune a pâinilor,
de împărțire a peștilor,
de dumnezei generoși
și pântece roditoare.
Mă culc între staul și parfum,
și refuz refugiul promis de oameni:
gurile acestea dăunătoare ca purecii
ce tulbură rațiunea și saliva,
ce varsă de pe buze
cuvinte fără cadență,

fără vocale, fără rost,
fără substanță și fără accent;
vocabule atât de goale
ca fundul unui pahar.

Totuși, astăzi, am
mâini argentinieni;
de spumă, de adevăr;
de inimă, de ochi;
de măr, viitorul.
Și totul doarme în mine.
Ca valurile.

În căutarea grației

Aș putea să încep cu începutul
să mărturisesc găurile mâinii,
să enumăr atâtea greșeli ce nu încap
într-o carte ca acestea unde versurile
tind spre obscur
sau să le transform gărgărițele în
aripi.

Aș putea să rescriu ceea ce a fost în
copilărie,
să vorbesc despre străzi, râuri, fuste
scurte,
coifuri de hârtie, notițe de la școală.
Să mă prefac că au fost vise frumoase
acolo unde au fost
nopti feroce de insomnie după
geamuri sparte.

Aș putea să înșir la grămadă
a) băieții pe care i-am iubit;
b) untul tare pus pe pâine;
c) albastrul nedefinit al ciorapilor;
d) panglici vechi ce niciodată n-au
legat nimic.

Sau aș putea aștepta să facă ordine
în treburile lumii.

Dor de ploaie

Să tulburi straturile de flori
cu coji putrede
de înșelare și de pace,
cu saliva veche a ceea ce a fos spus
printre bulevarde și dărâmături.

Să umbli prin cocioabe
căutând inocența spermei,
binevoitorul sărut al alcoolului,
grația obscurului,
tragica virtute a genelor
ocolind noaptea.

Aștept doar ploaia.

Fiițele Lesbiei

Se dezmoște ziua
peste eterna suprafață a pământului

cu vâlul său de mușchi și de semințe.
Amantele își întind mâinile
spre tainicul cot întredeschis al pielii.
Trupurile precum râuri revărsate,
îneacă a coapselor bravură.

Vulcanul vibrează lava ca o buză
grăbită să aline limbile aprinse.
Niciun milion de libelule nu-i vor
face pofta,
vor stinge flacăra ce tremură-n
plăcere.

Coline precum mierea, sâni de agavă,
coaste domolite revendicând maci,
grădini ținute într-o rouă stearpă.

Ținuturi mitice de foc peste marea
încinsă,
tovarășa Lesbiei își bate joc
de culmea amorului,
zeița Gee a în zenitul său sub cel mai
nubil cer:
ce va fi de fragila ființă
ce ne-a dus orbește spre ademenirea
focului
în căutarea originii
sferice a lumii...

Un susur de valuri și de păsărele
se desfată în strălucirea orgasmelor.

Casa care eu am fost

O muchie pe seară.
Vestibulul.
Scara,
un cimitir curat salvând abandonarea.
Taciturnul bronz.
Alinând lungul și întunecatul iz al
coridorului
ochiul oglinzii dublând
cereștile gânguriri.

În camera deschisă,
vestigiile spumei.

În fund, perdeaua,
ca un fluture.
Neliniștea pleoapei
topește griul ingrat al amintirii.

Două palide susurări
îmbrățișează resturile cafelei.

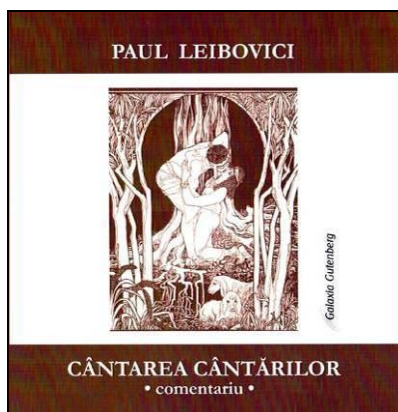
Ce îți va înfiora pielea de var și de
faianță
când ziua va încărungi...

Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN

Prezentul și nestematele trecutului

Istoria poporului evreu își dezvăluie începuturile cu milenii în urmă, datorită urmelor evidente găsite pe actualul spațiu geografic al Statului Israel. Mă refer la evidentele mărturii arheologice care certifică cu precizie existența evreiască pe acest teritoriu. Dar nu numai atât. Păstrarea în istoria literaturii universale a unui capitol special dedicat literaturii antice scrisă în limbile aramaică și ebraică, constituie încă o dată dovada nu numai a trecerii evreilor pe aceste meleaguri, ci existența unei vieți organizate, civilizate și spirituale. Mă bazez pe multe lucrări semnate de către oameni de cultură din timpuri diferite, care scot la lumină minunatele poeme ebraice, datând din timpuri îndepărtate, cu aproximație de 2500 de ani.

Problema literaturii antice evreiești a fost tratată recent într-o carte valoroasă, cu atât mai mult că este scrisă în limba română, la îndemâna aceluia care se mai delectează cu o lectură interesantă în această limbă. Mă refer, desigur, la un comentariu bine documentat al poemului „Cântarea Cântărilor”, semnat de către domnul Paul Leibovici. Autorul a depus o intensă muncă de documentare timp de 15 ani, pentru a realiza acest volum prețios închinat celui mai frumos poem de dragoste din literatura antică evreiască, cel mai autentic și mai perfect realizat din punct de vedere literar, raportat la timpurile respective. Autorul subliniază că datorită vremurilor îndelungate care au trecut de la momentul creației și până în prezent, vom găsi și nenumărate traduceri, cu unele adausuri sau pierderi din valoarea originalului. Și, totuși, „Cântarea Cântărilor” se mai consideră până azi a fi poemul cel mai reușit și mai frumos din literatura antică evreiască. Autorul comentariului, dl. Paul Leibovici, insistă asupra atribuirii paternității acestui poem Regelui Solomon, regele păcii, sub domnia căruia țara evreilor a cunoscut o perioadă înfloritoare și pașnică. Deși în miile de ani au existat și alte păreri și comentarii, totuși, faptul cel mai verosimil al creării poemului „Șir Hașirim” de către Solomon, fiul regelui David (Autorul „Psalmilor”) este cel mai des acceptat de către experții în studiul literaturii. De aceea și domnul Paul Leibovici a acceptat această variantă. Din comentariu, reiese, prin urmare, că avem de-a face

cu un poem de dragoste scris după toate regulile artei poetice: este romantic, totodată și sensual, chiar erotic. Toate împreună adunate într-o perfectă armonie artistică. Încerc să extrag câteva versuri spre exemplificare :

„Cât de frumoase sunt picioarele tale în sandale/ Tu fii nobile/ Unduirile șoldurilor tale precum odoarele/ Fapta mâinilor unui lucrător/ Buricul tău cupă rotundă.../ Sâni tăi amândoi precum doi iezi/ Gemenii unei gazele/ Trupul tău un stog de grâu/ Înconjurat de crini.../ Întoarce-te, întoarce-te Sulamita/ Întoarce-te, întoarce-te să te privesc”.

Precum reiese și din comentariul domnului Leibovici, găsim în acest poem „Șir Hașirim” o minunată poveste de dragoste între regele Solomon și Frumoasa Sulamita. Dar în continuare, comentatorul scoate în evidență diferitele păreri care au oscilat în timp despre natura și scopul poemului. Unii, printre care și Rabi Akiva, au susținut că poemul este o alegorie, că a fost scris pentru a sublinia legătură reciprocă între Divinitate și Poporul Ales. Datorită acestei păreri susținută ulterior și de alții, „Cântarea Cântărilor” a fost inclusă în Cartea Sfântă. Au fost și alte păreri, ca de pildă că poemul ar fi o culegere de cântece nuptiale sau că este un poem de dragoste. Autorul -comentatorul cărții de față, domnul Paul Leibovici, se menține pe o poziție neutră. Ne redă constatările sale după citirea a sute de pagini de material documentar, fără a se pronunța asupra unei păreri anume. Dar după citirea poemului în întregime, apărut într-o traducere reușită din limba ebraică în limba română de către Ioan Alexandru, îmi permit să-mi exprim părerea proprie, că avem de-a face cu o minunată operă literară antică, un superb poem de dragoste. Volumul cuprinzând această traducere (Au existat desigur și multe altele) apărut la București în anul 1977 - Editura Științifică și Enciclopedică -, a fost prefăcut de către Doamna Zoe

Dumitrescu Bușulenga. Îmi permit să extrag un singur citat din această excepțională prefăcut :

„Grațioasă poveste de iubire dintre regele Solomon și Sulamita, oacheșă păstorită, e una din cele mai vechi pastorale din istoria literaturii universale, păstrând în străvechea ei structură toată prospețimea și spontaneitatea mișcării unor suflete care se cheamă, se găsesc, se pierd și se regăsesc, după înaltele legi nescrise ale dragostei”.

Desigur, autorul comentariilor, dl. Paul Leibovici, a analizat și alte aspecte interesante legate de realizarea poemului discutat, de exemplu, s-a oprit asupra influențelor din partea literaturii antice și preantice egiptene și siriene asupra celei ebraice. Tot atât de interesant este și studiul comparat dintre „Cântarea Cântărilor” cu alte poezii sau povestiri create în vechime, unele de asemenea cuprinse în Scrierile Sfinte, precum *Cartea lui Ruth*, *Cartea lui Iov*, *Legenda Estherei* sau *Ika* - o culegere de poezii antice de doliu legate de distrugerea primului Templu. Totodată, dragostea evreului din toate timpurile față de frumusețile naturii țării sale sau referirea repetată la unele localități antice, ca Ierusalimul sau Ein Ghedi, care există și astăzi la fel de înfloritoare ca și atunci, cu 2500 de ani în urmă, este de o importanță deosebită. Cu atât mai mult, cu cât în prezent unele foruri mondiale „importante” încearcă să șteargă drepturile milenare ale poporului evreu asupra Pământului său, o carte cu dovezi despre rădăcinile noastre pe aceste meleaguri, ca și prezența noastră fizică și spirituală aici de milenii, este deosebit de valoroasă. Dacă personalitățile de la U.N.E.S.C.O., din motive politice și financiare, au căpătat o amnezie totală în ceea ce privește Istoria universală, uitând cui aparține Orașul lui David, Zidul Plângerii, orașul Ierusalim, atunci noi trebuie să le aducem aminte, să-i trezim la realitate. Și pentru asta, o carte ca cea a „Comentariilor” domnului Paul Leibovici are o deosebit de mare valoare din punct de vedere literar-științific, dar totodată și pentru înțelegerea corectă a istoriei prezente, a conjuncturii actuale în care se zbate țara noastră în lupta diplomatică vizavi cu lumea rău intenționată.

Această carte de comentarii este o lucrare unică în contextul scrierilor în limba română din Israel, și putem fi recunoscători autorului ei, dl. Paul Leibovici, pentru munca sa depusă cu răbdare, pasiune și dragoste față de istoria poporului său.

HEDI S. SIMON

Starea prozei **TRIPTIC STUDENȚESC**

3) Necunoscuta

Te întâlnești cu o veche cunoștință, mergi cu ea la un local, comanzi o sticlă de vin și-ți depeni amintirile, cu gândul că vei petrece o seară liniștită, că o să-ți încarci bateriile după un examen dificil și a doua zi vei continua să înveți pentru sesiune. Nu iese întotdeauna așa.

M-am întâlnit pe stradă cu Dragoș Mercore, coleg de institut. Își continuă și el matematicile la universitate. Un tânăr frumos, brunet, înalt și amabil, unul dintre acei studenți care trec neobservați tocmai fiindcă sunt plini de bun simț și nu sar în față, nu latră ca potaile găunoase în goana lor după funcții și ranguri.

Am intrat la restaurantul „Unirea” din centrul Iașilor și ne-am așezat la o masă. În acest timp, s-au ocupat toate celelalte mese libere. Orchestra cânta fără încetare. În vacarmul specific marilor localuri, s-a apropiat de noi o pereche cel puțin bizară: un bătrân plin de riduri, cu părul alb, și o tânără abia trecută, se părea, de vârsta majoratului, plină de nerv și euforică.

Bătrânul și-a cerut permisiunea să ia loc cu fata la masa noastră.

Între timp, ea chiar se așezase pe unul dintre cele două scaune libere și a intrat în vorbă cu Dragoș, care era poziționat lângă ea. La un moment, dat fata îl întrerupse pe Dragoș:

- Dansezi?

Amândoi ne-am uitat întrebători la bătrânul ei însoțitor.

- Dansați, copii. Distrăți-vă!

Apoi a chemat chelnerul și a comandat două sticle de vin, grasă de Cotnari.

Dragoș s-a ridicat de la masă și a intrat pe ringul de dans. Fata și-a încrucișat mâinile pe după gâtul studentului, s-a lipit de el și dansa ca și cum ar fi fost vechi cunoștințe. Mai mult, ca și cum ar fi fost îndrăgostiți. Necunoscuta avea o fustă scurtă de tot și, lipindu-se de înaltul Mercore, bucătica de stofă se înălța și ea, lăsând să se vadă ciorapii sclipitori și chiloțelul negru, dedesubt.

L-am privit din nou întrebător pe bătrân. Acesta răsă cu mult calm și îmi dădu câteva explicații.

- Sunt într-o delegație, în interes de serviciu. Am agățat-o pe gagică și am dus-o la cameră. I-am confiscat blana, e acolo în cameră, ca să nu

dispară în nopte cu vreunul tinerel și am coborât să ne distrăm. Facem un pact de colaborare mutuală și ajutor reciproc: eu dau de băut și voi îmi obosești fata. Văd că sunteți băieți cumsecade. Am încredere în voi. Dansați-o cât vreți, distrați-vă. Pe urmă mă voi retrage cu ea la cameră și experiența mea își va spune cuvântul...

Nu mi-a rămas decât să admir inteligența și spiritul practic al bătrânului. Dragoș Mercore s-a întors la masă cu fata. Am servit câte un pahar și a venit rândul meu să dansez cu tânăra de ocazie. Necunoscuta s-a încolăcit de îndată pe după gâtul meu și s-a lipit ca o ventuză. Era ușoară ca un fulg și vibra ca o vioară de Cremona; tânără, elegantă și puțin cam dusă, sau puțintel beată, nu-mi dădeam prea bine seama.

- Ești studentă? am întrebat-o.

-Nu! Sunt solistă de muzică populară la „Doina Moldovei”.

- Pari cunoscută în local.

- Vin des pe aici.

- Eu sunt student la fără-frecvență. De fapt, sunt profesor. Spune-mi, am putea să ne vedem mâine, numai noi doi?

- Sigur că da!

- La ora paisprezece, aici, în fața localului, lângă statuie. E bine?

- De acord.

Ne-am întors la locurile noastre, am băut, am conversat și iarăși am dansat cu neobosita Necunoscută. Trecuse de miezul nopții când bătrânul se ridică de la masă. Ascultătoare, fata se ridică și ea. Cel dintâi ne rugă să-i însoțim până la lift. Nedumerirea noastră nu dură mult. Un tânăr din mulțime veni la masa noastră și se adresă fetei:

- Mergi cu mine!

Fata îl repezi pe țângău și plecarăm spre lift. Slăbănogul parlamentă și cu bătrânul. Acesta pândi momentul când se deschise liftul și o împinse cu rapiditate înăuntru pe fată. Totul se derula cu mare repeziciune, ca și cum ar fi fost niște cadre de film. Rămas pe dinafară, deznădăjduit, însă perseverent, bătrânul se repezi pe scări în sus. Noi plecarăm în mare grabă, considerând că ne-am îndeplinit obligațiile de onoare. Cavalerismul din noi dădea semne evidente de oboseală. Ne-am îndreptat pe jos spre căminele complexului „Pușkin”, unde eram cazați.

Am dormit până târziu. Când ne-am trezit, mi-am adus aminte de

întâmplarea cu fata.

„- La orele paisprezece, va să zică... Nu cred că vine. Hai, totuși, să mă duc la întâlnire...”

Am ajuns la statuia din Piața Unirii cu câteva minute înainte de ora fixată. Eram degajat și numai cât nu fluieram a pagubă, uitându-mă în stânga și în dreapta. Minutele treceau repede. Eram gata să renunț și să mă întorc la cămin când, deodată, apărui dinspre strada Lăpușeanu. Era veselă, vioaie, ca și cum n-ar fi pierdut noaptea atât de folositor, îmbrăcată cu blană, frumoasă și elegantă.

Mă îmbrățișă degajată, ca o veche cunoștință. Merserăm din nou în local, unde luarăm masa.

- Mă duc să închiriez o cameră...

- Avem numai una, cu șase paturi, zise plictisit recepționarul.

- O iau toată! răspunsei precipitat.

-Dați-mi șase buletine de identitate!

Uitasem că trăiam în comunism, unde toate evidențele erau extrem de stricte. Partidul și Securitatea țineau problemele în mână. Niciun moment, nici când te aflai la closet, nu aveai voie să uiți acest lucru.

- Unde aş putea găsi o cameră?

- La Bucium se găsesc mai ușor...

M-am întors la masă și am luat-o pe fată.

- Mergem la Bucium.

Necunoscuta nu zise nimic și mă urmă. Luarăm tramvaiul, traversarăm orașul apoi lunga cale a Socolei. La Bucium, tocmai sosise un grup de excursioniști francezi. Două autocare. Tinerele recepționere, cu mutre de curviștine, nici nu ne luară în seamă. Motelul era full de străini. Ne priviră ca pe două insecte neînsemnate.

Făcurăm cale întoarsă și nu ne oprirăm până în vârful Copoului. Aș fi dus-o în cămin, însă cerberul →

GHEORGHE C. PATZA

Bat cuie

Bat cuie cât pe muchii, cât pe lângă,
am unghii violet și răni pe mâini
și uneori mă doare partea stângă
cu drept asupra bieteii mele pâini,

bat cuie ruginite-n gardul putred
al unui timp trecut dar ne-ncheiat,
bat cuie în prezentul tot mai șubred,
cu mersu-mpleticit și-ncovoiat,

bat cuie-n toate până la scânteie
și-ndur scrâșnind acutele dureri,
oricum am cam uitat să fiu femeie,
trudind peste puținele-mi puteri,

bat cuie dar cu gândul sunt departe,
trăind povești din timpuri de demult,
și mă ascund în filele de carte,
de după ele sufletu-mi ascult,

bat cuie-n basme, le agăț în grindă
și cad, mă scurg de vlagă în pământ,
boabe fierbinți încep să se desprindă
și-mi curg peste genunchii tremurând,

bat cuie-n cer să leg de veșnicie
tărâmul nesfârșitei suferinți,
bat cuie în tăceri și-n nebulie
și-i răstignesc în versul meu pe sfinți.

Car pământ

Car pământ cu roaba condamnării
într-o lume devalorizată,
mi s-a-ncovoiat șira spinării

și sudoare-mi curge pe lopată,

car pământ prin gropile uitate,
undeva mă-nțeapă o-nțebare,
poate le voi umple azi pe toate
și-o să-mi fac deasupra o cărare,

ca să-mi trec șenilele prin ele,
pun departe pasul silniciei,
din secunde ostenite, grele,
îl arunc în poala bucuriei

și cum car pământ, scârțâie roaba,
pietrele scrâșnesc, nedumerite,
căci din zori tot înconjur cocioaba
visurilor mele ruginite,

car pământ de parcă-aș face-un munte
mai înalt, cu peșteri fără nume,
lacrimile toate le-aș ascunde
între cărți cu poezii postume,

mă apasă- ca de plumb- pământul
cu supine-adânci merg mai departe
tot rugând pe Dumnezeu Preasfântul
să mă scrie în a vieții carte

Betoane

Aud și-n somn betoanele scrâșnind,
Privesc cu jale mâinile-mi zdrobite,
Pământul sub cazmale tremurând,
Prin gropi adânci sau șanțuri
nesfârșite.

Mi-i praful prin toți porii năvălit,
Și greutatea pietrelor m-apasă,
Mă-nțeapă fier-betonul la privit
Și-mi bombăne baroasele prin casă.

Mi s-a umplut grădina de scaieți
De holbură, de spini și pălămidă,
Mă sperie aceste dimineți
Și viața cu iluzia-i perfidă,

Din care se aude iar și iar,
Înind o betonieră ruginită
Și roaba ce se umple cu mortar.
Iar mintea-mi este tot mai obosită

De răcnetul tractoarelor din jur,
Al drujbelor ce fără noimă taie,
Avem numai betoane împrejur
Și-în loc de pace multă hărmălaie...

EMILIA AMARIEI

Asterisc

Incursiunea

Am început „aventura” pe câmpul slovelor mele tipărite sădind un zâmbet inocent. Apoi, pașii mi s-au întors spre ținutul meu drag, unde fiind spre sfârșit de vară urcând muntele prieten Rosohata, am mai aflat fragii târzii cărora le-am păstrat frăgezimea gustului.

Am purces și în cele meleaguri străine din depărtări. Acolo am poposit sorbind apa sfântă din Lourdes, unde a avut apariții Maica Domnului. Reîntors pe meleagul de habitat, am trăit clipe de nostalgie, aflând muntele vecin în beznă. Însă a sosit și timpul să-i zic Vasilei Iliuc (de câțiva ani chemată la Domnul) „Bună dimineața viață!” pentru a mă prăbuși din nou în brațele nostalgiei cu germenii ei adânci în suflet prin pierderea din: „Ploile de flori”, aducerea aminte fiindu-mi însă oarecum compensată de bucuria unei primăveri în care pe al nost’ plai mioritic, din punctul nordic extremis al

țării, să se întoarcă berzele, eu rătăcind și printre oglinzile soarelui.

Au fost pe parcursul incursiunii în lumea slovelor mele ajunuri de Crăciun cu brăduțul din cer, dar și ierni ascultându-le muzica prin clinchetul de clopoței al cailor huțuli. Ah, de ce oare a trebuit să-mi reînvie în memorie copilul de 5 anișori cu vârsta-i fragedă (care eram eu) în pusta guvernată cu ciulinii!? A urmat, o călătorie cu deznădământ tragic pentru personajul Robu.

În cele din urmă, mi-am făcut momente de răgaz, odihnindu-mi condeii prin participarea la slujba de sfințire a apei Sucevel, cu trecere prin lunca proprietate, unde părintele nostru paroh Valentin Ardelean, cu mulțimea de enoriași, au sărbătorit Botezul Domnului - pe stil vechi și, în momentul sfințirii apei, observând o fereastră de cer senin, printre nori, soarele ivit pe neașteptate „deschizând Porțile cerului”. Și iată că, stăpânit prin harul din naștere, încerc să mi-l continui printr-o nouă carte.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

TRIPTIC STUDENȚESC

→de paznic nu îngăduia nicio abatere de la regulament. Se apropia de pensie și nu voia să riște...

Intrarăm în grădina Copoului. Aproape instinctual ne apropiarăm și apoi ne pierdurăm printre arbuștii zonei alpine. Eram flămând de dragoste. Fata reacționa ca un automat. Se lăsa pipăită, răspundea la săruturi și, în cele din urmă...

- Draga mea, te rog să mă scuzi. Tu meriți mult mai mult decât acest cadru natural... Te rog să mă scuzi...

- Nu-i nimic! zise ea. Nu-i nimic! E bine așa rău cum este...

Am ieșit din grădină și am condus-o la tramvai. Mi-a făcut semn cu mâna.

- La revedere, Shakespeare! Ne mai vedem!...

N-am mai revăzut-o niciodată pe frumoasa Necunoscută. Nici nu mai știu dacă a existat cu adevărat sau e numai o închipuire de a mea, o plăsmuire a minții mele de student...

SERBĂRI ȘCOLARE COMUNISTE

La deschiderea serbărilor școlare, discursul politic, fără de care nu se putea închipui nicio activitate colectivă, fie de muncă, fie de petrecere, era ținut de către tovarășul învățător Acurcăneșei, stalinist încrâncenat, adus, nu refugiat, din Basarabia aflată din nou sub ruși, „*Stalin și poporul rus / libertate ne-au adus!*”.

Acurcăneșei era un fel de Păsări-Lăți-Lungilă, prăjină de om, numai oasele învelite în piele, mâinile disproporționate față de trup erau atât de prelungite de parcă ajungea cu palmele să-și cuprindă genunchii, pe cap avea o claie de păr spălăcit, învâlburat, cum zicea Bebe Babanu: „*răvășit de la viforita revoluționară pe care a luat-o în piept, în Octombrie Roșu*”, cu privirea afundată în cratele oculare, sub fruntea nefiresc bombată, cu arcade zvârlite în sus, pe care se sprijineau două sprâncene groase, împreunate, cu umerii obrajilor inegali, stângul spart parcă de o bubuială grozavă, cu buze subțiri, înșângerate, decojite pe alocuri, ca ale tantei Frosa, pensionara de la... ”abatorul feciorilor”, după ce a ieșit de la pușcărie. „*Cât bine le-am făcut eu prăpădiților ăstora, proptindu-i când nevestele lor erau borțoase sau bolnave rău... sau se săturau de ele – chiar așa! și-acuma m-au închis pentru, auzi dumneata, SCORNEALĂ! <Ideologia mea burgheză>... Păi, pardon, pe cele din antichitatea greacă sau latină, mă rog, din feudalism, <ideologia burgheză> le-a făcut curve?!?...că am sabotat celula fundamentală, de bază, a societății, familia carevasăzică!... <la muncă, fă, nu la hârjoană boierească! > ... tocmai pe mine, care am avut atâta răbdare cu ei, să mă judece?*”

Acurcăneșei avea o mustață cauzasiană bogată, cu fire groase, rigide, care cobora masivă până la balamalele de o parte și de alta ale gurii. Vorbea cu o patimă nestăpânită despre generalismul Stalin și geniul său unic în lume și de când e lumea, încât uita de sine, cădea într-un fel de transă penibilă, moment în care – culmea scârbei – îi ieșeau din nările ”returnate”, vorba lui Bebe, șiroaie de lichid vâscos, gălbui-verzui, prelungindu-se întortocheat printre firele sârmoase

ale mustăților căzăcești și nu-l ștergea cu batista să nu se întrerupă din revărsarea oratorică, ci îl trăgea cu putere înăuntrul nărilor, ca ajuns în gât să-l înghită, cu o expresie de totală satisfacție pe fața mușcată de vărsat. Acurcăneșei producea câteva puncte culminante de acest fel, pe parcursul conferinței. Nu vă spun ce efect au avut la început asupra doamnelor, dar Constantin Tudose zicea că „*vărsau în poșete, doamnele!*”, el văzându-le, ... stătea în spatele lor, care ocupau ultimul rând de bănci, chiar burii satului, cărora le era repartizată penultima bancă – pe bune! Retro grazii în spate! Exagera? Poate, dar avea oful lui mare, căpătat în Siberia ca prizonier. Soția senatorului Remus Herlea, aflat în temniță la Văcărești, îl întreabă pe șoptite: „*Mă Costică, tu care-ai stat opt ani la ruși, l-ai văzut pe Stalin?*” Tot pe șoptite, cu un ton de dispreț, strivit în colțul gurii, cu precauție, i-a răspuns ironic: „*Da, doamna Elza, și-și trăgea mucii ca și ăsta!*”. Apoi, de câte ori se petrecea scârbosul gest, ocupanții ultimelor bănci, care auziseră stins comentariul lui Costică, priveau scena grotescă râzând, se ridicau în picioare, chipurile, extaziați de cele auzite, și strigau: „*Stalin! Stalin! Stalin!*”, bătând din palme în afara comenzii date de către secretarul de partid, care ședea la masa cu tribuna oratorului și era încântat la culme de influența propagandei comuniste, zicând așa, asupra burgheziei rurale.

Era pe scenă, îi zicea *bină*, în spatele cortinei. Trebuia să recite o poezie pe care i-a fost imposibil s-o memoreze – și nu era prima oară; nu știu de ce îl mai punea în program ”tovarășea” silindu-i memoria cu aspecte stranii cărora nu le surprindea logica. Mai mult ca sigur să arate mamei cât de prost și de ”anormal” e. Invidie? Prostie? Răutate!! Pentru toate astea a găsit explicații mai târzii.

După conferință, s-a trecut la interpretarea imnului URSS și a încă două cântece de slavă, revoluționare, închinare, desigur, partidului comunist, care erau mai mult *strigate* decât intonate, deoarece trebuia ca tonul interpretării să sugereze cu tărie convingerea în cele rostite, la indicația expresă a dirijorului, secretar de partid pe școală. Acesta se învârvuia cu mâinile păroase treptat ridicate până nu le mai putea întinde,

moment în care se ajungea de-a dreptul la *răcnire* pe două voci... Apoi se juca, mă rog, se dansa *kazaciok*, de nu se mai termina, cu figuri trăsnite și cu strigături în rusește, dintre care una, strigată de Mariți, drăguța lui Nicolae Furdui, absolvent al școlii silvice la Brașov, pădurar stagiar cum ar veni, cu care s-a și luat, a făcut zarvă mare în sat, printre feciori, mai ales după ce a fost tradusă de cineva: „*Ah! Ți milii Nicolai!/Scolico raz tebe dovala,/Ți ni razu ne popal!*”, Adică: „*Ah! Tu, dragă Nicolae,/De câte ori ți-am servit-o/ Niciodată n-ai nimerit-o!*”

Jocul acesta de stepă era interpretat de fetele de clasa a VII-a (15-16 ani, atunci, clasa finală a școlii generale) care, la terminarea învățării, după examenul de absolvire, jumătate se măritau. Oamenii priveau mai mult la bluzele lor roșii, căzăcești, strânse pe talie de un șnur cu ciucuri lungi la capetele care atârnau pe pulpa dreaptă până la genunchi, fabricate din bucăți de mătase roșie, tăiate din steagurile P.M.R. și P.C.U.S., întrucât material de acest fel nu se găsea în comerț. El știa acest lucru, deoarece mama-sa, absolventă a școlii de menaj și gospodărie la Belint, le croia și le trăgea la mașina de cusut Zinger, cu buna știință a tatei. Străbunica Ana îi avertiza „*mă, dacă spuneți ceva din ce vedeți, în casă, dracu-i pe capu' vost' cât capra!*”...Căciulile de oaie, lăbărțate, lătoase, erau purtate de-a latul – fudulie rusească – un alt lucru de mirare pentru săteni, iar în picioare aveau cizme ușoare din piele de berbec, în care intrau niște izmene din pânză neagră, bufante. Băieții, cu toate insistențele și sancțiunile profesorele și ale organizației UTM, nu voiau să se îmbrace cu așa ceva, „*cum să nu tragi în picioare cizme cu tureac din piele de vițel și tălpi* →

DORIN N. URITESCU

groase din piele de bivol, să se zguduie scena când face omul, un pont, apoi șerpar lat cu modele din curelușe verzi, negre, maro, roșii, și căciula cu vâlvurele de miel nelins, purtată de-a lungul, o fără pe-o parte, feciorăște, altfel cum?!”

În continuarea programului, Maria Scurca – cu tată-său comandant al grupului etnic german, împușcat la Sibiu de ruși, dar cu maică-sa înscrisă în PMR, la retragerea nemților – aleasă în biroul UTM comunal, a recitat o poezie în rusește, de Maiakovski. Ilie Barbu l-a întrebat pe vărul lui primar, pe Costică Tudose: *“ce zice, mă, Costică?”*. *“Asta zice: <Revoluție este, unt nu!>”, asta o știa de la un profesor adus din gulagul sovietic siberian să fie interpret, translator, între prizonierii și militarii sovietici, care-i păzeau, șiăștia pedepsiți de KGB pentru cine știe ce abatere reală sau închipuită, cu “detașare” în Siberia. Pesemne, profesorul era un indezirabil basarabean. “Cum? A avut asta, Maiakovski, nesimțirea să-i spună tovarășului Stalin, așa ceva?! Revoluția roșie s-a făcut cu sacrificii, mă Costică!”... “Nu i-a spus tovarășului Stalin, ci tovarășului Lenin...și marele învățător l-a executat pe poetul comunist deviat spre dreapta menșevică...de asta a ieșit vorba despre ultimele cuvinte rostite înainte de moarte ale lui Maiakovski: <Nu trageți, tovarăși! >*

Vărul Ilie era informator al Securității încă din școala profesională și acum, angajat matrișer la uzină, făcea rapoarte săptămânal, despre colegi, frați, taică-so chiar. Luni noaptea, Costică a fost arestat și dus la pușcăriia din Gherla. Acolo, maiorul Fătu se uita la el cu oarecare mirare, deoarece Costică era un rătăcit printre atâtea personalități cu pedepse maxime pentru acuzații grele, *“dar eu sunt aici, ca să te disciplinez, n-am ce face!”* și-i trăgea zilnic câteva bastoane de cauciuc pe spinare: *“asta pentru unt”*.

Ilie, pentru fidelitatea față de partid și supunerea față de Securitate, a fost trimis în concediu, prin sindicat, la băi la Tușnad, să se recreeze că obosească rău de atâtea răutate și prostie, informatorul. Acolo, pe o piatră lată de la malul lacului Sf. Ana, a săpat cu o daltă având tăiș de vidia, luată de la fabrică, cuvintele de inspirație comunistă: *“Îți mulțumesc, partid iubit!”* (o inimă și o stea în cinci colțuri), semnându-se *„Ilie de la Vinerea, 1952”*.

După revoluție, într-un pelerinaj la mănăstirile maramureșene, cu prietenul său, părintele Vasile Guțea de la Cernica, la întoarcerea spre București, au poposit două zile la Tușnad și ajunși la lacul Sf. Ana au găsit, ce întâmplare!, mare surpriză! cele consemnate mai sus, săpate la baza stâncii care străjuiește lacul, dar și o replică dură, în bătaie de joc, scrisă de curând cu grafitti verde: *„Acum, că ți-a murit iubita, P.C.R., homopartinicule, să ne mănânci la toți căcații”* și completarea *„legionar Pătruț de la Duminica, 21 iulie 2001”*.

Au trimis câteva fotografii în sat la cei care se știa că au suferit de pe urma reclamațiilor lui Ilie – confruntarea a fost de pomină.

În sfârșit, i-a venit rândul și lui Doru. Utemiștii de clasa a VII-a, fiul șefului de post, Oleg, și fiul directorului de cămin cultural, secretar adjunct al organizației de partid locale, Vladimir, l-au împins pe deschizătura îngustă cât să poată ieși în fața cortinei – locul recitatorilor – și asta gândea, așa s-or simți și cei trimiși la execuție? Din înălțimea scenei, a văzut fețele transpirate ale spectatorilor și cum își chinuiau răbdarea să mai asculte o poveste din ale *ăstora*. I-a fost rușine să le spună ceea ce a făcut Lenin în drum spre Smolvii și la Smolvii, după versificația Ninei Casian. În starea aceasta l-a surprins dintr-o dată o explozie poetică folosindu-se de poezia tovarășei: *„La Smolvii, Lenin ce-a făcut?/Pe burjui, tare, i-a mai bătut!”*, adăugând de la sine: *„Că aveau bogat traiu/ Și făceau pe <nisnaiu>!”*, adică *ne znaiu*, în rusește – *nu știu*, în românește. A urmat un timp scurt de tăcere, înspăimântător pentru el, apoi mulțimea, ușor amuzată, a bătut din palme, ba, doitrei tineri zurbagii au strigat *bis! bis!...* L-au tras de haine, din spate, tovarășii utemiști și ajuns după cortină *“sabotor ordinar ce ești!”*, a

Atena Elena Simionescu, Ritmuri vegetale II

Atena Elena Simionescu, Ferestre

luat o bătaie zdravănă, trecând prin pumnii *“activiștilor culturali”*, cum le plăcea să li se spună acestora. A fost scos în ghionturi printre cei care așteptau rândul să se producă și împins afară pe ușa din dos a culisei, să meargă acasă. El însă s-a furișat în sala de mare, strecurându-se printre spectatorii care stăteau în picioare, înghesuți... pentru că voia să vada *meciul secolului* cum fusese anunțat în afișele din foi de împachetat marfă la alimentară, lipite pe gardurile și porțile sătenilor: *“Meciul secolului. Box; Bombardierul de la Podul cu Capre, Ionică Pîslă și Locomotiva de După Grădini, Petre Petică”* doi absolvenți de profesională care nu făceau împreună 70 de kilograme, slabi și scunzi, care s-au prezentat în echipament *“modern”*, izmenele tăiate deasupra genunchilor și două cămăși cu mânecile tăiate, una roșie, decolorată, alta neagră, spălăcită; în mâini aveau niște mănuși de box, de seniori, luate de la clubul sportiv al uzinei Cugir, *secția lupte*, care erau atât de mari și de grele încât le țineau atârdate de mâini pe lângă corp, ca și când duceau niște sacoșe cu produse de la piață. Meciul fusese regizat între cei doi, care își propuseseră să mimeze niște figuri, ca întâlnirea să aibă un aspect demonstrativ. Erau atât de caraghioși încât spectatorii nu se mai puteau opri din râs. Arbitrul întâlnirii, cum ar veni, era veterinarul localității, Ovidiu Cătană, în hainele de serviciu, ca să dea un caracter oficial prezentării.

Ringul era făcut din funiile de la carele părinților, un spațiu destul de restrâns. Pe o bucată de carton maronie, de la o cutie de marmeladă, au scris cu pastă de var numărul 1 și Maria Moraru, vara celor doi, s-a plimbat de două ori prin fața ringului, anunțând runda cu numărul înscris. Hazul de nestăpânit al spectatorilor era întărit și de grășana *“vedetă”* →

locală care purta o minijupă subțire de vară, lejeră pe șoldurile și pulpele ei generoase și o bluză fără mâneci, alunecoasă pe trupul ei cu rotunjimi ostentative, permițând, la prezentarea tabletei cu programul desfășurării disputei sportive, cuprinsă în mâinile dolofane ridicate, dezvăluirea bogăției de păr a subțiorilor.

Meciul începe la o lovitură de ciocan trasă într-un timpan de fanfară – primul gong carevasăzică.

Petre se împiedică în drum spre adversar și, ca să nu cadă, proptește mânușile de box, care păreau enorme față de capul lui Ionica, în fața acestuia, strivindu-i nasul din care ies șiroaie de sânge.

Enervat că nu se respectă regizarea inițială, Ionică îi întoarce cu tot corpul o lovitură laterală, ca la aruncarea ciocanului, în atletism, iar Petre cade lat, spărgându-și capul de podeaua scenei. Mulțimea este în delir. Petre se scoală cu gâtul plin de sângele scurs din cap și-l dă la o parte pe „arbitrul” întâlnirii, care l-a numărat conștiincios până la 9, și se aruncă asupra adversarului cu mânie. Începe o trântă în care mânușile de box erau o adevărată povară pentru adversari. Intervine Ovidiu Cătană care ia și el o trântitură *în corzi*, cum ar veni. Grăsana prezentatoare intră hotărâtă și – diferență de gabarit, altă categorie – îi desparte luând sub un braț capul unuia și sub celălalt braț, capul celuilalt, scoțându-i aproape târâș în culise.

Cade Cortina.

Doru a ajuns acasă mai târziu, întrucât a tândălit pe malul Râului Coastei, știindu-se oarecum în culpă. Taica-său era pregătit să-și facă numărul obișnuit în astfel de situații, „*mă, dacă știi că ești anormal, de ce te sui iar pe bină, să te faci de comedia satului, și pe noi de râsul lumii?!*” și dă-i pantalonii jos, și pune-l aplecat pe dunga patului, și aplică-i metoda educativă a bății cu centura până leșină, verde – vânăt la față, sângerat la trup... De fiecare dată când îl bătea îi venea să creadă că nu este copilul lor sau că nu este și copilul tatălui său. Citea și scria de la patru ani, îl învățase Den, dar nu a aflat în nicio carte o bătaie de cruzimea celei date de tatăl său. Toată copilăria lui l-a salvat de la suferința schingiurii gestul legionarului roman Mucius Scaevola... și n-a rămas traumatizat în niciun fel!

Ancheta „Vatra veche”:

Casa memorială „Liviu și Fanny Rebreanu”,

București

Într-o zonă centrală din București, între Grădina Botanică, Palatul Cotroceni și Facultatea de Medicină, venind dinspre Grădina Botanică, pe Bulevardul Doctor Gheorghe Marinescu, nr. 19, peste drum de Palatul Cotroceni, pe dreapta, ajungi lângă „blocul profesorilor”, așa cum era cunoscut în epocă, în care, la etajul al doilea, se află Casa memorială „Liviu și Fanny Rebreanu”.

Apartamentul a fost cumpărat de Liviu Rebreanu în anul 1934, pentru fiica sa Puia-Florica Rebreanu, care a donat statului apartamentul și patrimoniul, în anul 1992, pentru a fi transformat în muzeu, ca în incinta lui să se prezinte realizările și munca tatălui său, dar și ale mamei sale, care a fost o talentată actriță și scriitoare de proză memorialistică, fapt ce i-a adus calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor.

Muzeul ce recrează universul lui Liviu Rebreanu și al familiei sale a fost inaugurat în anul 1995, aflându-se în administrarea *Muzeului Național al Literaturii Române*, București.

Colecția cuprinde mobilier, documente literare, scrisori, manuscrise, fotografii, precum și valoroase tablouri, ceramică și icoane vechi provenite din Transilvania.

În holul de la intrare, admirăm valoroase lucrări de grafică (cărbone, creion, peniță), care ne amintesc scene din romanele *Ion*, *Răscoala* și *Pădurea spânzuraților* ale binecunoscutului scriitor Liviu Rebreanu, ce a trăit între anii 1885 – 1944 și a fost căsătorit cu Fanny Rebreanu (Ștefana Rădulescu).

Căsătoria cu Fanny Rădulescu a

Avut loc în 1921, aceasta fiindu-i prezentată scriitorului pe terasa Oteteleşanu, de Emil Gârleanu, prozator, regizor, scenarist de film și jurnalist român.

Fanny i-a fost scriitorului un permanent sprijin, acceptându-i și încurajându-i pasiunea acestuia pentru scris, însuși scriitorul menționând: „Soția unui scriitor trebuie să fie o martiră, o sacrificată, ca să fie folositoare tovarășului ei.” Fanny i-a fost alături lui Liviu Rebreanu până în ultima clipă a vieții sale.

Imediat ce intrăm, vedem chipul marelui scriitor ce ne privește cu ochii vii și calzi, mulțumindu-ne că îi călcăm pragul casei, ori, poate, ne spune: Bine-ați venit! Privindu-l, ne amintim că, la plecarea lui în lume, tatăl său i-a urat să ajungă cât Coșbuc de mare: „Dumnezeu să-ți ajute să ajungi cât Coșbuc de mare!” Liviu Rebreanu i-a îndeplinit dorința. În dreapta, o ușă conduce spre bucătărie, unde pereții sunt de-a dreptul tapetați cu o bogată colecție de ceramică, specifică zonei Ardealului, chiar a Năsăudului, cu care scriitorul se mândrea. Să nu uităm afirmația scriitorului: „Opera mea nu ar fi existat fără Ardeal, care-i totul!”

În living, admirăm tablouri impresionante în care sunt reprezentate, în mărime naturală, atât mama, cât și fiica, opere ce poartă semnătura lui Camil Ressu, realizate în anul 1928, respectiv în 1929.

Atmosfera familială este relevantă și prin piesele de mobilier din living și din sufragerie, primite ca daruri de nuntă: o minunată masă Biedermeier, ce se află în living, oferită de mitropolitul Nifon, rudă cu Fanny; un alt dar de nuntă este garnitura de sufragerie în stil baroc, pe care soții Rebreanu au dăruit-o fiicei și ginerelui lor.

Putem regăsi motive sculpturale ale imensului bufet pe picioarele mesei rabatabile, pe scaune, pe lampadarul poziționat pe tavan și pe →

LUMINIȚA CORNEA

o pendulă, cu o înălțime de doi metri, cu un gong grav ce amintește de frumusețea vremurilor de odinioară.

Desigur cel mai impunător spațiu al muzeului ni se pare a fi sufrageria, probabil pentru că în ea tronează impresionantul mobilier Biedermeier.

Pe peretele din dreapta, vizitatorul admiră colecția de icoane și pendula cu soclu, piesă unicat.

În camera în care a locuit cândva fiica celor doi scriitori, se detașează fotografiile de familie, câteva picturi, dar și o frumoasă colecție de icoane care, dispuse pe perete creează impresia unei catapetesme.

Prezența fiicei și a soției scriitorului, Fanny, cum o alinta el, se mai face resimțită prin vitrina plină cu cadouri aduse din străinătate de scriitor, pentru Fanny și Puia, „fetele mele”, cum le răsfața Rebreanu.

Aici privim: păpuși, evantaie, mărgele, brățări, bibelouri prețioase și multe alte daruri cu valoare sentimentală ce reflectă atmosfera familială caldă.

Bineînțeles, principalul punct de atracție este camera de lucru a scriitorului, care a fost reconstituită cu obiecte aduse de la Valea Mare, casa în care Rebreanu și-a petrecut ultimii 15 ani din viața.

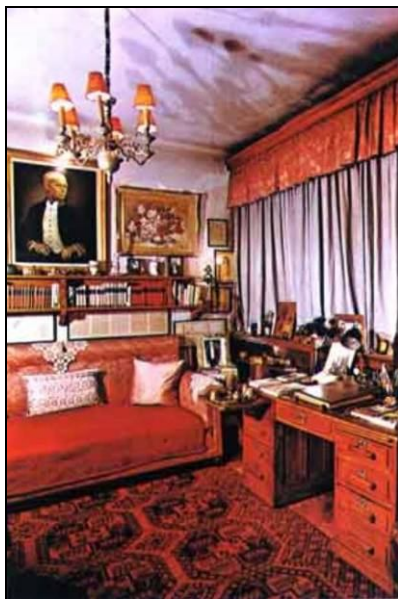
Nelipsita bibliotecă din camera oricărui scriitor adăpostește un număr impresionant de cărți, printre care sunt expuse și traduceri din opera lui Liviu Rebreanu.

Lucrări de artă plastică pot fi văzute și în aceasta cea mai importantă încăpere, ca și în celelalte ale apartamentului, purtând semnătura unor prestigioase nume, precum J. Steriadi, Milița Pătrașcu, I. Jalea, Fr. Șirato ori ale lui Nicolae Dărăscu și Oscar Han.

Extraordinare sunt pânzele care îl prezintă pe Liviu Rebreanu. Într-una este tânăr, pictat de Jean Steriadi, în 1918. Alta semnată de Löwendhal îl immortalizează pe bărbatul care avea părul alb „ca de oaie”, când împlinise abia 30 de ani. Steriadi mai semnează un ulei cu dedicație, lui Liviu Rebreanu. Traian Cornescu, un cunoscut scenograf al Teatrului Național de la acea vreme, îi realizează scriitorului ultimul portret.

Grandios este ultimul tablou al scriitorului, în mărime naturală, realizat de Camil Ressu, după moartea lui

Liviu Rebreanu, după o fotografie. Acesta îl prezintă pe Rebreanu în uniformă de academician - atunci, ca și diplomații, academicienii aveau uniforme brodate cu fire de aur sau de argint. Fotografia care a constituit baza tabloului îl reprezintă pe Liviu Rebreanu în timpul discursului de recepție la Academie (*Laudă țărânului român*), în care acesta elogiaza un vrednic înaintaș, respectiv, țărânul român pe care îl socotește nu doar înaintașul său, dar și al majorității membrilor Academiei Române.⁹²

Astfel, cu o figură expresivă, impunătoare și în același timp prietenoasă, Liviu Rebreanu este conturat, prin penel ori creion, de foarte mulți artiști.

Horia Oprescu, un prozator, traducător și istoric literar, îl descrie astfel: „Înalt și chipeș, zâmbind cu șirurile sclipitoare ale dinților, potrivindu-și cu stereotip gest, domol, suvița de zăpadă timpurie ce-i brăzda fruntea”. Ne amintim o mărturisire elocventă a scriitorului:

„Credința în Dumnezeu mă face să cred în om și în viață. Mi-e drag omul și cred în bunătatea lui primordială, oricât întâmplările vieții de toate zilele ar părea să demonstreze contrariul. Un grăunte de bunătate pură se găsește permanent în sufletul fiecărui om, al celui mai ticălos, ca și al celui mai virtuos.

⁹² Cf. Octavian Sava, *Popas la Casa Memorială Liviu și Fanny Rebreanu*, în <http://talusa1946.forumculture.net/t975p1-rebreanuv>

Acest grăunte minunat e comoara din vină a pământului, nădejdea viitorului și cheagul adevăratei civilizații care va să vie”⁹³

Chiar dacă nu a locuit propriu-zis în această casă, peste tot se simte atmosfera elevată a celui ce s-a dăruit cu dragoste familiei și, în aceeași măsură, literaturii.

Liviu Rebreanu a locuit în București, în ultima parte a vieții, aproape de Facultatea de Drept. Acolo i-a acordat un interviu lui Felix Aderca. Redăm ultimele rânduri ale interviului, în special pentru a afla un lucru mai puțin cunoscut despre scriitorul Liviu Rebreanu:

„Discuția ar fi continuat, D. Rebreanu ar fi caracterizat mai de aproape colegii într-un roman pe care i-a stârnit în literatura noastră talentul său epic. Dar a intrat pe fereastra etajului al doilea, din piața largă, clacsonul automobilului ... Da, automobilul d-lui Rebreanu! E primul nostru scriitor care, fără a fi om politic sau om de afaceri, a izbutit să aibe automobil. E, desigur, și singurul automobilist din București care, dacă ar întâlni într-o seară pe Eminescu ieșind din vreo redacție de ziar, l-ar lua să facă o preumblare în mașină, la Șosea ...”⁹⁴

Astăzi, în preajma Casei Memoriale Liviu și Fanny Rebreanu din București, circulația automobilelor este mult mai mare decât și-ar fi închipuit vreodată scriitorul.

Noi părăsim muzeul, intrăm în iureșul străzii aglomerate, urmând ca foarte curând să ne întoarcem pentru a vizita apartamentul vecin unde vom descoperi lumea poetului Ion Minulescu și a soției sale Claudia Millian.

Dar gândul ne-a rămas la Rebreanu, la opera lui ce vorbește eternității.

În ce fel? Cum? Eternității îi poți vorbi prin esența de suflet a cărților, a marilor creații de artă, ce au meritul de a fi știut să găsească lumina.

⁹³ Vol. *De ce scrieți? Anchete literare din anii 30*, text cules și stabilit de Gheorghe Hrimiuc-Toporaș și Victor Durnea, prefată, note și index de nume de Victor Durnea, (Iași), Polirom, 1998, p. 199

⁹⁴ F. Aderca, *Mărturia unei generații*, Editura S, Ciornei, București, 1929, p. 281-293

Poetul Petre Ioan Crețu

Poeziile lui **Petre Ioan Crețu**, pe care le-am citit pentru prima oară pe un site literar cu câțiva ani în urmă, m-au atins. Nu știu dacă temele abordate sau forța și sinceritatea poetică ale scrierii m-au impresionat, dar autorul mi-a atras atenția. Pe site-urile literare unde îi găseam poeziile, îi lăsam comentarii în care-mi exprimam satisfacția de a-i recepționa mesajul.

N-aș putea defini cu exactitate momentul în care întâlnirea în spațiul virtual cu Petre a devenit "prietenie". Existase o comuniune de idei și sensibilități, dar nu comunicam direct cu poetul. Diferența dintre noi era faptul că el posta poeme, a căror audiență era în continuă creștere, iar eu nu eram decât o sensibilă cititoare a poemelor lui. Nu mică mi-a fost mirarea când Petre mi-a trimis un mesaj personal solicitându-mi ajutorul - ca editor - în cadrul unui site literar propriu, "Ars poetica". Am fost gata să-l ajut și am lucrat împreună o perioadă, până când, acum un an, Petre a renunțat la site. Demersul a avut frumusețea și valoarea lui și cred că atunci, lucrând împreună, s-a produs "întâlnirea" mea cu Petre în lumea virtuală, care a dus la o frumoasă prietenie.

Petre Ioan Crețu nu este numai poet, ci și pictor, își alege singur copertile cărților lui. În plus, fiind un excelent informatician, și-a proiectat design-ul rețelei "Ars Poetica".

Am în casă două volume de versuri de Petre Ioan Crețu: *Poemele săptămânii uitate*, Editura VIF 2014 și *Câmpia în genunchi*, Editura RAFET 2016.

Volumul *Poemele Săptămânii uitate* cuprinde versuri din care transpare o suferință acută, fizică: "- s-a inserat deja /noi cei din salonul unu /

stăm tot aliniați și spânzurați de perfuzii în paturi de fier / la perete"(secvența).

În niciuna din poeziile lui Petre Ioan Crețu, suferința fizică a autorului nu umbrește frumusețea versurilor, ci dimpotrivă, o luminează: "îngerii nu se mai nasc /sunt doar desenați de copii cu cretă /la radio se vorbește de cartierul în care betoanele străzilor sunt populate cu îngeri desenați de copii blonzi /ori damnați sau orbi / atinși de Dumnezeu pe creștet cu lumină // - fluturii albaștri în cer sunt tot mai rari..." (sfârșitul săptămânii uitate).

Iată ce scrie despre poeziile adunate în acest volum cunoscutul scriitor **Șerban Codrin**, membru UR, autor a numeroase volume și deținătorul unor prestigioase premii: "*Volumul cuprinde versuri/versete excepționale, nicidecum scrise cu cerneală, ci cu un mare talent, pe care, sper să-l regăsesc fremătând în toate cărțile sale viitoare. Este o poezie care merită citită numai cu răbdare, pe hârtie, înnobilită de luminile tiparului, nu pe ecranul laptopului, pentru că te pune pe gânduri dincolo de forma ei, printr-un impresionant conținut ideatic și de trăiri crunte, accentuate, de om trecut prin multe suferințe, la limita ezoterică a vieții cu moartea, ambele personaje în dramatica sa mărturisire. Să nu se creadă cumva că poetul nostru este un bolnav pe un pat de spital, nici pe departe, ci un suferind metafizic, care se exprimă în concepte puternic simbolizate, într-un univers literar, estetic, artistic.*"

Una din poeziile mele preferate aparținând acestui volum este "cântecul ploii", din care citez finalul: "*Ploaia crește oceane în noi / pe apele lui plutesc mesaje / de pe vasul cu care ne întoarcem din timp, /și care la rândul său, / nu știa unde se înecă. // Hei, știu o ușă cu vedere la soare!*"

Recent, autorul mi-a trimis volumul *Câmpia în genunchi*, cu următoarea dedicație: "*Cu mare drag prietenei mele Veronica Lerner Pavel, o carte scrisă cu sângele și nădușeala câmpiei aspre și fierbinți amestecate cu sufletul meu de-a valma.*" Cartea are două prefete, ambele fiind niște ample și pertinente analize ale poeziei lui Petre Ioan Crețu. **Ion Roșioru**, poet și prozator, membru UR, autor a numeroase cărți și deținătorul unor premii atât în România cât și în Franța, este semnatarul uneia dintre ele. Iată cuvintele cu care-și încheie prefața: "*Petre Ioan Crețu, care a apărut relativ târziu în literatură românească, e un poet demn de toată atenția, fiecare din întâlnirile cu poezia lui transformându-se automat într-o fiesta de zile mari.*"

Cea de a doua prefată, intitulată *Furtuna de foc*, este semnată de prozatoarea **Sofia Sincă**, editoare la *Însemne Culturale* - site coordonat de soții **Ion Lazăr** și **Vasilisia Da Coza**. Cuvintele ei de încheiere îl definesc pe poet: "*Autorul volumului deține marele secret al poeziei de succes, găsește întotdeauna liantul dintre versuri și cititor. Cuvintele din metafore sunt dintre cele mai comune, dar legătura dintre ele poartă ecouri afective, defularea trăirilor vine peste cititor domol, ca valul ce-ți mângâie dorul la început, apoi se zbate ca furtuna de foc.*"

N-aș repeta o analiză a volumului. Poeziile sunt scrise cu dragostea poetului pentru zona de câmpie în care s-a născut, dar și cu harul de a grava, aproape dureros, impresiile lui vizuale, tactile, olfactive, în mintea și inima cititorului. **Emil Cioran** ne spune că o carte are valoare numai atunci când lasă urme dureroase în noi. Ei bine, în mine poeziile lui Petre Ioan Crețu au lăsat - și continuă să lase - urme adânci, pentru că în versurile lui îmi regăsesc durerile, tristețile, strigătele... și nu numai. Citez o poezie din acest volum: →

VERONICA PAVEL LERNER

Plouă în cer

în satul meu casele au ferestrele
topite de lună
ulițele sunt cotropite de câmpia aspră
și de jale
în vișini cucii cu căști de oțel pitit sub
umbra zilei eu

- de mi-aș potoli plânsul poate aș
adormi somnul promis

putregaiul din tâmplă, plânsoarea,
grâul arzând, în mine crește bobul
adânc

treci pe deasupra miriștilor cu
pulpele sfârtecate de maci
din răni curg lacrimi în urmă-ți părul
smuls încolăcit pe araci

cresc flăcări din țărână în colb se
împletesc blesteme
știi îți sărutam genunchii blând
cuprins de luminare

în satul meu fântânile par străfunduri
de cer

pe uliți trec noaptea căruțe trase de
îngeri stingheri

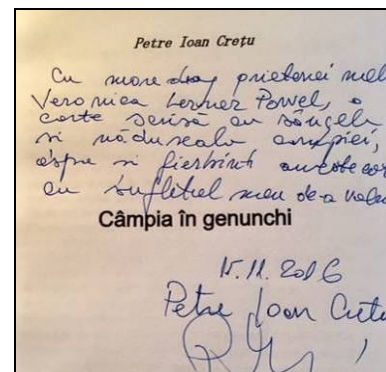
în zare ciocârlii subțiri la subsuoara
vetrei cresc dropii
culegătorii de stele nu-i așa se mai
împușcau cu maci
ce-ți pasă, mersul tău stinge lămpile
din porți

cum se desprind casele de pământ și

se urcă la cer

parcă plouă în cer biblioteci sângerez

PETRE IOAN CREȚU

Excelsior

SĂ NU-ȚI FIE FRICĂ SĂ VISEZI

Copilaș poznaș cu ochii lucitori
Ia spune-mi: cum o mai duci?
Azi îți voi prezenta lumea mea
Chiar așa cum este ea...

Aș începe prin a-ți spune
Cât de frumos e să fii copil
În universul în care trăim.
Ia-mă de mână și hai să zburăm
Cu aripi de vis, de colb și de argint.
Deasupra e cerul cu un buchet de
violele înflorit

Pe ai lui obraji de nori pufoși,
Parcă-i o pasăre de aur noaptea
Cu mantie de stele aprinse.
Privește copacii - păpuși de lemn
Cu rochii cărămizii și căciuli colorate
când albe, când verzi, când galbene.
Și florile ne fac cu ochiul,
Împăratese cu haine aurite
Radiind de bucurie, îmbrăcate în
parfum,
Parcă se dau huța-n leagăn
Atunci când vântul le invită la dans
Și se joacă cu albinele, fluturii și
pomii

De-a v-ați ascunselea, de-a copilăria.
Ochii soarelui răs, când privesc jocul
naturii
Și ascultă călătoriile din Cer,
Cele cu glasuri și cu aripi de cristal.
Și îndată începe a visa c-un zâmbet
pueril,

Pe fața-i iubitoare de ... copii.
Așadar, nu-ți fie frică pișpirică
Pătrunde în lumea mea,
În jocul ei, în universul tău.
Totul îți aparține ...
Cântă, visează, trăiește !
Și nu uita: nu irosi cartea cu file
argintate
Ale vieții ...

ȘI FLUIER...

Mi s-a urât s-aștept afară
să vină zămbăreața primăvară.
Să vină să mă salute,
credeam ca suntem prietene bune.
Am invitat-o la cină, dar, ocupată
fiind,
m-a refuzat.
Dau din aripi și stau
dar nu mi-i a sta.
Cerule e numai colb și împăienjenire...
- Nu mai vine? mă trezesc vorbind
- Cine, cine? se agită o creangă
îndurerată după ale ei fiice frunze
verzi, dar nu eterne.
-Nu a sosit anotimpul jocului, al meu,
Nu vine soarele cu rochia lui de aur
Fiindcă n-are unde sta decât în
picioare.
Deci, am început s-o strig pe tovarașa
mea
- Primăvară întârziată, pe unde te mai
joci?
I-am poruncit să mă viziteze și pe
mine
De parcă aș fi fost eu o celebră
regină.
Jocul copilăriei și-a spus cuvântul
Eu când vreau să fluier, fluier!

Primăvara m-a iertat

Fiindcă împreună ne-am jucat

La fel de inocent ca întotdeauna...

Și deodată, parcă a înflorit aerul

Și fața sufletului râde într-altă vârstă
a luminii.

Cortinele albastre ale ochilor mei s-au
deschis curioase...

A fost doar un vis , din păcate

Ce a fugit într-un picior, cu cozile pe
spate,

A alergat prin grădini, râzând c-un
curcubeu mic.

Și fluier...

RALUCA MACOVEI

*

Născută la 19 octombrie 2001 în
localitatea Alba Iulia, județul Alba.

A urmat, din 2012, Școala
Gimnazială „Europa” din Târgu-
Mureș. În prezent sunt elevă în clasa a
9-a la Colegiul Național „Unirea”.

A debut în 2013, în volumul Poveștile
de la Bojdeucă, editura Muzeelor
Literare Iași

Diplome: 2013 - mențiune la
Concursul Național „Ion Creangă” de
creație literară - povești, Iași; - locul I
la Concursul Național „Eternul
Eminescu”, secțiunea proză; - locul I la
Concursul Internațional Copilăria, un
poem, secțiunea creație literară; 2014 -
locul I la Concursul Internațional de
scriere creativă „Copilul în lumea
cuvintelor”, secțiunea proză; - locul III
la Concursul Interjudețean „Parfum și
culore de toamnă”, din cadrul
proiectului național „În slujba naturii-
Anotimpuri și viețuitoare” pentru
secțiunea creații literare; 2016 -
Premiul II la Festivalul - Concurs de
poezie și eseu „Serafim Duicu”,
secțiunea poezie.

Ocean întors Măgelele copilăriei

(XIII)

Tata ne-a spus că eschimoșii locuiesc în case de zăpadă care se cheamă iglu și înăuntru la ei e chiar cald, căci zăpada împiedică gerul să intre. Ne-am hotărât să ne facem și noi un iglu. Am început să scobim în zidul de zăpadă care mărginește aleea. Dar gaura noastră nu prea seamănă a casă și mai este încă mult de lucru. Mama apare la ușă ca să ne certe că stricăm cărarea.

-Ați scurmat că niște găini! Strângeți zăpada de pe drum că nu se mai poate trece !

Cam în silă, adunăm într-un colț rodul excavărilor noastre și decidem să lăsam continuarea construcției pentru altă dată. Mănușile ne-au înghețat pe mâini.

Într-adevăr, poate că e mai bine să renunțăm deocamdată la iglu și să intrăm în casă, unde ne așteaptă o supă caldă. Și putem să ne dezghețăm lipindu-ne de sobă.

În camera din mijloc soba este de teracota maro și are și un fel de nișă, în care mama pune câteodată cana de ceai că să stea caldă. Și soba din camera din fund e frumoasă; e de culoare verde și e construită cu un fel de trepte, pe care mama a pus niște bibelouri de ceramică.

*

Mă uit într-o revistă la niște desene cu Pinocchio. Vrea și Steluța să vadă și se bagă peste mine. Vine și Iris, dar ea vrea să se uite la pagina dinainte. Smulge revista de pe masă și fuge cu ea. Eu mă reped țipând în urma ei, Steluța începe și ea să zbiere și mi se încurcă printre picioare, masa se zdruncină, călimara se răstoarnă, cerneala năclăiește revista și se prelinge de pe masă pe covor.

Îl auzim pe tata în camera cealaltă :

-Ce e cu gălăgia asta ? Vin acum cu cureaua la voi !

Ceea ce și face. Eu mă aleg cu vreo trei curele peste fund, Iris își ia și ea partea ei, doar Steluța scapă ascunzându-se după fotoliu.

Eu tremur de frică și de furie ! Nu sunt eu de vină ! Iris e de vină !

Ea a făcut toate astea, pentru că ea a tras de revistă. Și pe ea de-abia dacă a atins-o un pic tata cu cureaua !

M-am ghemuit jos lângă pat și

plâng înfundat cu capul înfășurat în cuvertură.

Cureaua mă terorizează. Am niște părinți răi, foarte răi ! Mama are și ea o nuielușă cu care ne amenință din când în când. Mă înec în sughițuri și mă îmbăt în gânduri de ură și răzbunare. De-abia aștept să fiu mare și să scap de ei ! Suspinăm toate trei ascunse prin colțurile camerei. Mama a scos covorul ca să-l spele.

*

S-a făcut un ghețuș groaznic. Mașinile nu mai îndrăznesc să se aventureze prin Țicău. Străzile au fost invadate de copii cu săniuțe. Traversăm și noi strada și ne avântăm cu sania la vale pe Scăricica. Sania zboară peste gheață și pietre înghețate, lăsând în urmă un alai de scântei. Urlăm de plăcere și de frică. Ajungem jos departe spre strada Dochia, unde e casa Marianeii, o colegă de-a noastră.

Și apoi din nou ne urcăm la deal și o luăm de la capăt.

Într-un târziu, ne întoarcem acasă cu degetele înghețate în mănușile ude, cu bujori în obraji și nasurile roșii.

*

Nu mai avem apă. Se pare că a înghețat o țeavă pe undeva. Trebuie să mergem să aducem apă de la Bojdeuca lui Creangă. Bojdeuca nu e departe de noi: traversăm strada și coborâm un pic în Țicău. La bojdeucă e un izvor și când nu mai e apă la robinet, acolo se aprovizionează tot cartierul.

Câteodată eu merg spre Bojdeucă și ca să mă dau cu săniuța. Dar mi-e cam frică acolo; panta e prea abruptă și scurtă. Mai bine te dai cu sania pe Scăricica sau pe Cerchez.

*

O dată pe săptămână, avem o oră de lucru manual, dar numai noi,

fetele. Băieții au o oră de tâmplărie. Noi, fetele am cusut fiecare câte un șervețel cu cruciulițe. Azi trebuia să-l aducem scrobît și călcat. Învățătoarea se uită la șervețelul Irinei și o mustră că l-a călcat pe față. Trebuia călcat pe dos, că dacă se calcă pe față, se strică broderia. Irina răspunde că nu l-a călcat ea, ci fata din casă; că ea nu se pricepe la lucruri de astea. Într-adevăr, Irina nu e ca noi celelalte. Ea a fost în clasa I la școala de balet. Cred că se va face artistă; e blondă, blondă cu părul lung aproape alb și așa de frumoasă !

*

Afară viscolește. Prăpăd mare! Mama nu ne mai dă voie să ieșim din casă, ca să nu ne îmbolnăvim. Ne uităm pe geam și vedem cum se adună zăpada în troiene.

Tata a răcit rău de tot. Tușește, îl doare gâtul, pieptul, ba chiar și spatele. Deși avea febră, s-a dus totuși la școală, dar la întoarcere când urca la deal pe strada Muzelor a alunecat și a căzut.

Poate că s-o fi îmbolnăvit pentru că în ultimul timp a umblat îmbrăcat doar cu un pardesiu subțirel, deoarece paltonul i s-a rupt. Paltonul ăsta era din păr de cămilă și tata îl îndrăgea foarte mult. Ne-a povestit că l-a cumpărat la București înainte de război. Cică pe atunci prețurile nu erau fixe; fiecare negustor făcea prețul pe care îl vroia. Paltonul era frumos, dar foarte scump pentru punga lui tata și el nici nu putea visa să și-l poată cumpăra. Dar a avut noroc; negustorul care i l-a vândut i-a redus prețul la jumătate, pentru că tata i-a făcut safteaua. Era un palton foarte călduros și elegant și tata era mândru apoi și și-a făcut chiar și o poză cu el. Doar că acum poza nu-i ține cald și paltonul s-a învechit de tot. Mama l-a întors deja pe partea cealaltă, dar zice că nu mai poate fi reparat; trebuie cumpărat altul.

Tata are frisoane. Mama îl doftoricește cu ceaiuri, pastile și frecții. Contribuim și noi, fetele la îngrijiri. Îl frecționăm de zor cum putem, îl tocăm cu latul palmei mărunțel pe spate sau chiar cu pumnii ca să iasă răceala din el. Ca să fie mai cu spor, Steluța s-a urcat în picioare pe spatele lui și țopăie acolo voioasă dând din piciorușe. Tata suferă gemând încetșor, dar crede că în felul acesta o să se facă bine mai repede.

SIMINA LAZĂR

Atena Elena Simionescu Expoziția „Mater-Materia”

Perpetuarea tradiției integrată experimentului gravurii contemporane este o miză propusă de un artist complex, cu experiență și responsabilitate capabil prin rafinament profesional să elimine stereotipurilor instalate prin convenționalitate, demonstrând că poate scoate gravura din conul de umbră în care uneori se află. Atena Elena Simionescu reușește să prezinte publicului o complexă și unitară expoziție, laborioasă, riguros sistematizată, paralel cu imensul respect pe care autoarea îl acordă valorilor artistice cu specificitate în zona gravurii și a tiparului ca modalitate de perpetuare a civilizației umane. În acest sens, în anul 2015 a lansat cu entuziasm ideea principală pentru un important proiect național AFCN: Prima Bienala Internațională de Gravură Contemporană/N-E, Complexul Muzeal Național „Moldova” și Universitatea de Arte „George Enescu” fiind partenerii beneficiari ai câștigării acestui proiect.

Recuperarea, interpretarea și punerea în valoare a gravurii în contextul artei contemporane determină un tip de atitudine, semnalând faptul că artistul nu poate funcționa în afara unui sistem care îl înglobează și care îi oferă resursele materiale și informatice pentru a-și exprima mesajele.

Prin urmare, artista propune o investigație în domeniul experimentului în gravură explorată cu inteligență și profesionalism prin instrumentul cunoașterii și al interpretării creative.

Puterea de observație și libertatea de gândire, meditația și caracterul identitar sunt câteva din trăsăturile caracteristice ale creației artistice aflate într-un continuu proces de desăvârșire. Folosirea mijloacelor de expresie la un înalt nivel tehnic și stilistic furnizând date revelatoare „trăite” și transfigurate este apanajul necesității interioare de regăsire și retrăire a „esenței esențelor”, cum afirmă Kan-dinsky.

Acest cumul impresionant de informații vizuale pe care autoarea le redă cu responsabilitate circuitului informativ fac dovada unui număr imens de vizitatori interesați de opera artistei.

Este rezultatul unei viziuni coerente datorită rigorii și tenacității cu care știe să îmbine responsabilitățile pedagogice cu cele ale creației. Ampla

și spectaculoasa expoziție intitulată semnificativ, „Mater-Materia” cuprinde în matricea sa stilistică un arsenal de mijloace artistice novatoare care pun într-o nouă ipostază valențele gravurii. și demonstrează respectul pe care artista îl are față de materia-mamă, „mater-materia” și originea ei.

Artista este la vârsta și timpul solidificării conceptului artistic, bogata experiență și originalitatea creației fiind furnizată cu dăruire și atașament generațiilor tinere, studenților Facultății de Arte Vizuale și Design. Atena Elena Simionescu este un artist angajat social, conștient de responsabilitățile cultural-artistice, educative, intrând în al șaselea an de manageriat al unei importante instituții de învățământ artistic din România, Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași.

Deținătoarea celor două doctorate, unul în „Estetică” și cel recent în „Arte Vizuale” cu tema, „Tiparul în relief, implicații asupra evoluției civilizației” denotă efortul imens și capacitatea artistei de a gestiona spațiul cultural-artistice căruia prin destin i s-a alăturat cu onestitate și responsabilitate.

Atena Elena Simionescu a început să lucreze în domeniul gravurii în 1981, abordând toate formele de tipar, înalt, adânc și plan în tehnicile tradiționale sau mixte folosind plăci de lemn, prin lipsa de șlefuire a scândurilor tăiate, linoleum, cupru, alamă, carton și plastic. În anul 1993, a beneficiat de o bursă de cercetare și investigație în Madrid, iar ca urmare a acestei călătorii de studiu, artista a elaborat o serie de lucrări reunite sub titlul „La catedrală”. Aceste lucrări conțin primele forme de abordare experimentală prin decuparea

plăcilor și introducerea unor noi forme de convertire a textului în imagine. Asistăm în acest sens la inovații în structura graficii, minimalizând sau chiar demolând formele dogmatice și conservatoare lipsite de conținut și de viață. Temele abordate constituie o sinteză impresionantă asupra culturii plastice deținută de autoare, folosind mijloace tehnice inventive bazate pe temeinicia unor genuri tradiționale, cum ar fi xilogravura mai frecvent practică în contextual tehnicilor mixate. Autoarea eliberează gravura de constrângeri prin opțiunea pentru dimensiuni variabile, de la monumental la miniatural, de la bidimensional la tridimensional.

Atena Elena Simionescu acordă importanță exemplarului de artist prin reducerea gravurilor numerotate, de aceea reimprimarea lucrărilor de obicei de la trei, patru imprimări succesive până la șapte, cu mai multe plăci, este o muncă extrem de laborioasă și dificilă în favoarea exemplarului final, unic: ediții de artist.

Hârtia influențează major calitatea stampe, astfel este vizibilă delimitarea imprimatelor la presă de cele printate la calculator prin calitatea tactilă a hârtiei întrebuițată la grosimea maximă.

Materialitatea hârtiei este determinantă, de aceea recurge la confecționarea ei numind-o „hârtie manuală”, un proces practic transmis către laboratorul grafic al Facultății de Arte Vizuale și Design.

Există în creația Atenei Elena Simionescu un palier al gravurii minimaliste de valorificare estetică a colilor albe imprimate în relief în care elementul geometric și structura hârtiei sunt suficiente pentru o lectură purificatoare, esențializantă.

Atena Elena Simionescu introduce cu maximă libertate, culoarea pe bază de apă sau de ulei în gravură prin folosirea plăcilor multiple și prin șablonarea repetată, apropiind gravura de pictură. Ținând cont că gravura românească este în general monocromă sau alb-negru, tendință instalată și în celelalte Țări de Est, intervenția cromatică în gravurile mixate, colate, amprentate este o mutație importantă în domeniul experimentului grafic exersat cu succes. În timp, gravurile-color au devenit cărți-obiect, obiecte, instalații, desfășurate prin desprinderea gravurii de bidimensional și trecerea ei în spațiu tridimensional.

Astfel se recurge la înserarea gravurii în experimentul contemporan detașat →

Prof.univ.dr.

SUZANA FÂNTÂNARIU

Facultatea de Arte și Design-

Universitatea de Vest, Timișoara

de convenția clasică a bidimensionalității și a expunerii paretale.

„Caffettinta” este denumirea unei instalații în care a înglobat o serie de obiecte cu inserții de gravuri și este una dintre primele cărți-obiect construite de autoare.

A urmat participarea la Trienala internațională de xilogravură, Kiwa, din Kyoto, Japonia, în anul 2006, de asemeni cu carte-obiect construită într-o formă clasică dar cu imagini neconvenționale. Această carte a fost premiată, iar coperta cărții a devenit afișul expoziției, ceea ce înseamnă o reală și îmbucurătoare recunoaștere internațională. Plicurile cu scrisori deschise, „Scrisori din grădină”, sunt subiecte lirice, poetice, purtătoare de mesaje care abundă în litere, semne, geometrii scoțând în evidență latura sensibilității autoarei, degajată de prejudecăți în procesul artistic.

Legătura între studiul naturii, al plantelor ca elemente asumate compozițional a condus la procesul de imprimare prin amprentare a acestora în „ecranul” lucrărilor.

Ilustrativul care definește stilistic o parte din lucrările Atenei Elena Simionescu este o componentă a graficii în general, iar păstrarea identității lui asigură profilul genului. Autoarea, de parte de o gândire plastică austeră, păstrează desenul ca element sensibil de exprimare prin incizie cu acizi sau ac rece în placa de metal și îl interferează cu forme decorative derivate din amprenta elementului vegetal.

Performanțele artistice individuale sunt cunoscute, amintind în acest sens doar câteva: în anul 2000, lucrarea din ciclu „Paceam meam”, a primit un premiu la Bienala internațională de gravură „Iosif Iser”, la Ploiești, iar lucrarea „Călătoria” a fost premiată în 2015 la Bienala internațională de gravură de la Chișinău. „Singurătate” se numește lucrarea premiată de public la Trienala europeană, Estampa Dura, din Franța în 2013. În lucrările: „Sunetul naturii”, „Sunetul minții”, „Nereidă” din ciclul „Personaje”, remarcăm o maturitate artistică bazată pe o experiență artistică și umană în pas cu timpul care i-a asigurat recunoaștere și notorietate, așa cum s-a dovedit prin obținerea Premiului I la „Bienala de gravură Gabriel Popescu”, Târgoviște, în 2015. Particularitățile și inovația în lucrările grafice se regăsesc în viziunea creațiilor sale prin metamorfozarea parțială a realității înconjurătoare mai ales, acum când tendința universului artistic este orientată tot mai mult spre o realitate electronică virtuală.

Selecția și așezarea riguroasă a lucrărilor pe simeze axate pe gravură în tehnici experimental-novatoare e o demonstrație de autentică implicare a genului abordat în circuitul graficii românești și internaționale, de aceea expoziția de la Complexul Muzeal Național „Moldova” - Palatul Culturii din Iași este o certitudine valorică, iar caracterul itinerant, motivat și de bun augur.

Mobilitatea și prospețimea, clarificarea conceptuală și dozarea echilibrată a lucrărilor înserate în arhitectura celor trei săli demonstrează că valoarea exponatelor corespunde frumuseții spațiului prestigios de expunere.

Sunt revelate teme create în momente biografice diferite, dar apropiate în timp (ultimii doi-trei ani), stări și trăiri ale unei realități înconjurătoare transpusă în cicluri vizionar-poetice de o înaltă calitate artistică.

Astfel, în **Sala I** sunt expuse 16 lucrări din anii 2015 și 2016, în care elementele antropomorfe și fitomorfe nu sunt eșalonate în planuri perspective, oferindu-se în prim-planul compozițiilor, adâncimea fiind semnalată cu ajutorul unor suprafețe închise nedelimitate, axate pe coagularea spațiului. Omul, ca motiv principal al universului lucrărilor (porteret, mâna, toracele, corpul), este parte dominantă a naturii, dar, în același timp, natura vegetală creează un cadru de protecție a omului și o armonie poetică, muzicală, mediativă, care se resimte în estetica lucră-

Atena Elena Simionescu, Ritmuri vegetale III. (gravură color- tehnică mixtă)

rilor. Măinile dar și celelalte fragmente corporale au un limbaj, sunt în mișcare, înțelegând prin euritmie o componentă în plus a frumuseții, a unei estetici detașată de convenții, simbioza între elementul viu și cel etern fiind vizibilă. Lucrările reușesc să captureze privitorul prin sugestia fitomorfică, fascinantă, la care se adaugă visul omului. Asistăm în acest sens la un efort artistic de integrare firească, aproape organică a figurii umane, portret sau portret cu mâini în mișcare ca o extindere a liniei de orizont acoperită de hățșuri. Ne permitem să apropiem conceptul artistic al Atenei Elena Simionescu de teoriile lui Goethe asupra substanțelor vitale pierdute la rădăcina copacului desfrunzit, dar regăsite în circuitul vital al materiei prin „frunza originară”.

Lucrarea „Călătoria” (2015), varianta I, este una din creațiile semnificative în viziune monumentală, care, fiind și reproducă pe afiș, este un ghid spiritual al acestui traseu expozițional, urmată de altele la fel de poetice : „Visătorul” sau „Metamorfoza”, în care portretul sintetic-ilustrativ este corelat cu mișcarea discretă și elegantă a mâinilor aparținând aceluiași corp. Combinațiile tehnice curajoase între metal și xilogravură, între aquaforte-metal și amprentări sau doar amprentări care trec de cadrul alb al hârtiei sunt câteva din surprinzătoarele efecte artistice care dezvăluie un conținut ascuns, un fel de Renaștere a „uscatului” prin însuflețirea plantelor de către om.

În ceea ce privește ciclul „Sunetul materiei” (I, II, III), ne trimite cu gândul la japonezul Seiko Kawachi, a cărui lucrare „Sunetul cade din cer” e un procedeu anastatic și intaglio în lemn de o ingeniozitate rară („Tribuna Graphic”, Muzeul de Artă din Cluj, 2016).

O rafinată compoziție la fel de poetică propune artista în dipticul intitulat „Cuib”, o primă stare nocturnă și alta diurnă, în care amprentările sub formă de coroană invită la meditație și pace.

În **Sala II**, conturarea morfologiei limbajului artistic, înțeles ca expresie a eliberării gravurii de convenții în favoarea transmiterii conținutului, este evidentă.

Relieful obținut prin presare mecanică este utilizat în forță ca instrument de lucru, iar interferența, transferul de tehnici și mixajul lucrărilor au profunzimea mesajului complet.

Sunt forme de exprimare adecvate conceptului artistic propriu, întregind și îmbogățind conținutul ideatic și →

estetic al lucrărilor expuse atât parietal cât și în spațiul tridimensional.

Dislocarea, decuparea, suprapunerea formelor și reinserția în câmpul compozițional subliniază măiestria cu care autoarea vehiculează limbajul plastic contemporan.

Se creează un spațiu aparent dispersat, în care vizualul este supus găsirii traseelor compoziționale care duc la un „centru” mereu schimbător, datorită deschiderii cadrului lucrărilor spre exterior.

Întrezărim și în această sală, cea mai spațioasă în ciclul „Metamorfoze”, un spirit oriental și afinități, poate cu autentică gravoare contemporană japoneză, Azusa Ito, în a căror „Peisaje în albastru” sunt evidente răsturnările de perspectivă conduse de suprapuneri succesive de multiple forme colorate.

Excelenta lucrare intitulată „Călătoria”, varianta II din 2016, portret cu navă, are o deplină semnificație în acest sens.

În seria de lucrări „Memoria Retezului”, remarcăm un sistem de așezare ingenioasă a planurilor color, suprapuse prin reducerea organicității formelor în favoarea construcției, astfel rigoarea unei ferigi de Retezat trimite cu gândul la o geologie îndepărtată mai aspru structurată, explozivă.

Cele trei cadre *leit motiv* pentru fiecare sală, cu plăci, plante uscate, plante încerneluite, dovedesc temeinicia și rigoarea conceperii acestei expoziții și dorința de comunicare cât mai clară a mesajului plastic, tehnic și ideatic. Ușor ilustrative dar tocmai de aceea, fascinante, lucrările „Aspirație”, „Amprente-măști” completează seria lucrărilor expuse pe simeza acestei săli. Grupajul instalaționist de obiecte: cutii cilindrice colate cu fragmente de gravuri originale și mai ales cărțile și-au găsit locul spre lumina de la ferestre pe suporturi orizontale sau suspendate creând un ambient aproape scenografic.

„File din poveste”, stivuite pe masă, alte obiecte tactile suspendate, cutia cu 36 de casete ce conține fragmente de text și imagini, așezate în rafturile unei biblioteci imaginare care stochează informații în creierul uman, sunt doar câteva exemple de „gestionare” a spațiului sălii II.

Inspirată de posibilitățile multivalente ale hârtiei și de capacitatea ieșirii din bidimensional, Cartea desfășurată a fost găzduită în 2013 la „Galeria 3”, în cadrul proiectului expozițional „Konfrontation VI”, „Der Holzschnitt heute” („Xilogravura azi”), Austria, autoarea având statutul de artist de onoare-invitat (curator Alexander Ger-

danovits).

Construirea obiectului în gravură, cartea-obiect în mod special este o veche și constantă preocupare a Atenei Elena Simionescu. Nevoia de a „modela”, de „a construi” o carte din materiale provenite din imprimările după gravuri, reconversia lor dar și „intervenția” pe obiect au constituit acțiuni de intro-extrovertire a artistei, iar statutul acestui gen de artă a putut fi considerat de sine stătător alături de pictură, sculptură sau arte decorative. Semnificația materialului pentru aceste cărți-obiect este pentru autoare un crez: gravura poate fi dislocată din cadrul ei legic bidimensional și perfecționist, către zone experimentale prin excelență spre cartea liberă, vizuală, aceasta fiind simbolul civilizației unei lumi dinamice mereu în schimbare.

Astfel, în funcție de concept, Atena Elena Simionescu transmite, fie și prin nemultiplicare, un mesaj la fel de puternic precum cartea tradițională, prin formatul de carte manuală cu imagini și elemente plastice adiacente. Ea poate ajunge la dimensiuni impresionante până la «cartea habitas», pe care autoarea a expus-o și la „FeiveArt Gallery” din Viena în 2015, cu ocazia expoziției de grup, „Anatomie utopică”, a cadrelor didactice de la Facultatea de Arte și Design din Iași.

Sala III este epurată și liniștitoare, cuprinzând zece picturi-amprentări pe pânză cu acril și colaj din gravuri agresate.

Remarcăm afinități cu Anselm Kiefer, cu a cărei operă Atena Elena Simionescu a intrat în contact direct prin vizionarea expoziției retrospective de la Centrul Pompidou din Paris în 2016. Transferul gravurii spre pictură pe pânze preparate întinse pe șasiuri mari nu se face cu ajutorul pensulei, ci prin amprentare și incizie în materia acrylică inofensivă.

Sala „picturilor” este reținută în culoare, negru iese din profunzimea mată și capătă o strălucire discretă. Nuanțele

Atena Elena Simionescu, Metaforă II (gravură color- tehnică mixtă)

delicate, culori cu gamă redusă dar așezate în albia maternă a negrului sau a albului, trăiesc poezia iradierii luminii dar și a abisului provocat de adâncimea întinericului.

Capturarea umbrei de către obiectele cilindrice deschise atașate, dar și întezărea luminii creează o atmosferă ludică și mistrioasă. Noile materiale folosite de artistă, auriul iconic-gălbui, metalic-arămiu, negru prelucrat, stins dominat de alb și gri-argintiu, rafinatele structuri, asociate colajului înfundat, „îneecat”, sunt elemente care determină viziunea „relaxată” în relația cu noul cadru al pânzei.

Trei lucrări din cele zece au ieșit în relief prin atașarea altor elemente geometrice: cilindru, paralelipiped, pătrat, construite din carton sau hârtie a căror epidermă este însăși tirajul original al unor gravuri color ale autoarei.

Un fel de origami în desfășurare întretaie orizontal cadrul uneia dintre picturile-obiect, concentrând privirea asupra unui nou drum al cunoașterii cu ajutorul filelor de carte desfășurate în relief pe întinderea generoasă a pânzei.

Lucrările expuse în cele trei săli ale Palatului Culturii reprezintă analiza reflexivă și autoreflexivă, convingătoare care conturează în linii precise personalitatea artistei demult omologată în mediile artistice, culturale, sociale.

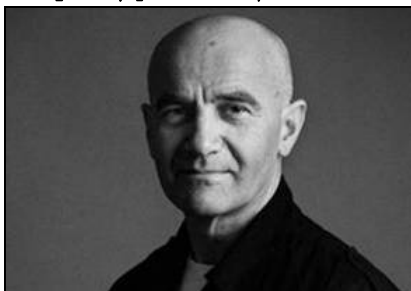
Cercetând și acumulând informații tehnice având ca suport în mare parte experiența artistică personală, accesul la inventivitatea mijloacelor tehnice actualizate a devenit un teren deschis, prospectiv prin această spectaculoasă și valoroasă expoziție.

Capacitatea de a etapiza riguros ciclurile de lucrări cu stilistica caracteristică, evidențierea particularităților implementării unor concepte în viziune proprie aduce creația artistică a Atenei Elena Simionescu către receptorii cultivați care așteaptă mesaje plurivalente de la generația matură pe care a reprezentat-o și o reprezintă onorabil timp de 35 de ani și mulți alții, înainte.

Atena Elena Simionescu, Memento mori (gravură color- tehnică mixtă)

Drapele, portrete, difuzoare

Un caz real : Betty, americană, e căsătorită cu doctorul iranian Moody și trăiesc minunat în America, alături de fetița Mahtob. Prea frumos ca să fie adevărat.

Coșmarul începe cu dorința soțului să-și viziteze rudele în Iran. Acolo e nebunia îndochinării, Coranul, Islamul, armele, exploziile, eșarfele, umilirea femeilor.

Musulmanii cred că „orice fir de păr de femeie neacoperit jignește eroii”. Moody nu mai vrea să se reîntoarcă în America, își torturează soția, o bate, o închide.

Betty Mahmoody, licențiată în psihologie, scrie în 1987 cartea autobiografică *Numai cu fiica mea*.

Mai apoi, în 1991, regizorul Brian Gilbert ecranizează romanul. Joacă în film Sally Field (Betty), Alfred Molina (Moody), Sheila Rosenthal (Mahtob). Iranul (...Persia !) e în război cu Irak și se știe că americanii sunt puternic implicați. Arme, percheziții, explozii. De la edenul familial din America se ajunge la o cruntă disperare, acolo unde familia se comportă ca un trib, pentru care rugăciunile se împletesc cu spălarea sistematică de creier. Se creează un suspens gradat, negru, plus senzația de cușcă, de lipsă de speranță. „Te vei supune!” strigă soțul metamorfozat de hoarda primitivă a rudelor. Ai senzația de labirint kafkian, doar că finalul cathartic aduce libertatea, după o fugă periculoasă prin munți, până la ambasada americană din Turcia.

Recent, Mahtob (fiica) a publicat cartea *Numele meu este Mahtob*, în completarea romanului mamei. Întorsă în America, ea a depășit cu greu frica, dar a avut puterea de a-și ierta tatăl, devenit monstruos.

ALEXANDRU JURCAN

FESTIVALULUI DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Liceul „Anghel Saligny”, Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea”, Brăila, Muzeul Brăilei „Carol I”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Teatrul „Maria Filotti”, Brăila, Școala Gimnazială „Al. Ioan Cuza”, Brăila, Universitatea „Dunărea de Jos”- Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, alături de alte instituții partenere din țară și din străinătate vă invită să participați la a VI-a Ediție a Festivalului de Creație și Interpretare BLANDIANA”, cu tematica „Orologiul fără ore”.

Concursul se adresează elevilor, doctoranzilor, profesorilor din învățământul primar, gimnazial, liceal și universitar, atât din țară, cât și din străinătate.

A. Secțiunile: I. Creație literară
Subsecțiunea I: clasele V-VIII
Subtema: „Ce oră frumoasă (!)” - trei poeme sau un text în proză (1-2 pagini)

Subsecțiunea a II-a: clasele IX-XII
Subtema: „Nostalgia Paradisului” - patru poeme sau un eseu (2-3 pagini)

II. Analiză literară / Traduceri (engleză, franceză)

Subsecțiunea I; Analiză literară: clasele IX - XII; scriitoarele Ana Blandiana și Emily Dickinson (din volumele: *Orologiul fără ore*, *Singurătate și poezie* sau *Poezii*)

Subsecțiunea a II-a; Traduceri: clasele IX-XII (volumul *Orologiul fără ore*, Ana Blandiana)

***Se va alege pentru interpretare câte o poezie din lirica ambilor scriitori sau vor fi traduse câte două poezii, din volumele recomandate, respectându-se tema propusă.

III. Recitare:

Subsecțiunea I: clasele V-VIII; IX - XII : o poezie din vol. *Orologiul fără ore*, Ana Blandiana, o poezie din creația scriitoarei Emily Dickinson;

Subsecțiunea a II-a: clasele III, IV - două poezii din vol. *Întâmplări din grădina mea*, Ana Blandiana

IV. Interpretare folk: - două piese muzicale: 1. prelucrare din lirica scriitoarei Ana Blandiana sau a scriitoarei Emily Dickinson; 2. prelucrare din creația românească de gen

*** Vor fi alese pentru interpretare alte piese decât cele prezentate la edițiile anterioare.

V. Secțiunea de comunicări științifice: Ipoteze ale timpului în lirica feminină contemporană **Simpozionul:** cu participare directă și indirectă

Secțiunea A - elevi - Secțiunea B - profesori preuniversitari și universitari, doctoranzi

C. Cerințe de redactare și de expediere:

* Fișele de înscriere se vor trimite

electronic, format word, pe adresa: festivalanablandiana@gmail.com.

* Expedierea lucrărilor de la Secțiunile I, II și V se va face electronic, pe adresele: festivalanablandiana@gmail.com (secțiunile I, II), simpozionfestival@gmail.com (secțiunea a V-a)

*Înregistrările vor fi expediate, în plic, cu mențiunea - Pentru Festivalul de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (11 aprilie - data poștei), pe adresa:

Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu - Aldea”, Str. General Eremia Grigorescu, nr. 55, Brăila.

* Lucrările trimise nu trebuie să fi fost participante la vreun concurs de creație sau la vreo manifestare științifică.

*Un participant se poate înscrie la mai multe secțiuni.

***Participanții își asumă, în totalitate, originalitatea lucrărilor.**

***Nu se percep taxe de participare.**

D. Etapele desfășurării Festivalului „Ana Blandiana”:

25 ianuarie - 28 februarie promovarea regulamentului în școli, licee, universități; **înscrierea elevilor/ profesorilor/ doctoranzilor** pe secțiuni;

1 Martie - 24 martie realizarea lucrărilor/înregistrărilor pe secțiuni; desfășurarea la nivel local a unor etape de selectarea a lucrărilor reprezentative;

27 martie -14 aprilie 2017; expedierea lucrărilor reprezentative pe secțiuni;

19 aprilie - 5 mai 2017 evaluarea lucrărilor; realizarea CD-urilor ediției; redactarea antologiei festivalului ce va cuprinde lucrările premiate;

5-6 mai; manifestările artistice ale Festivalului de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (lansări de cărți / reviste literare, desfășurarea Sesiunii de comunicări științifice, dramatizări, momente poetice, recital folk, premiarea concurenților).

8 mai - 12 iunie expedierea premiilor în țară și în străinătate

E. Premierea

*Se vor acorda premii pe secțiunile/subsecțiunile concursului (Premiul I; Premiul al II-lea; Premiul al III-lea, Mențiunea I, a II-a și a III-a; Marele Premiu „ANA BLANDIANA”), într-un cadru festiv.

*Creațiile premiate vor fi publicate în Antologiile Ediției Festivalului. (Editura Nico, Târgu-Mureș)

*Lucrările Simpozionului, evaluate de Comitetul științific al Universității „Dunărea de Jos”, Facultatea de Litere, Galați, vor fi cuprinse într-un volum, format electronic.

*Premiile finaliştilor concursului, care nu vor putea ajunge la festivitate, vor fi expediate prin poştă.

Invitați de onoare:

Scriitoarea ANA BLANDIANA și scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ.

Informații suplimentare la adresa de email: festivalanablandiana@gmail.com

Epigramistul centenar

Mircea Ionescu-Quintus

(Născut la 18 martie 1917)

Adevăr și minciună

De când soarele și luna,
De când valul spart de stână,
Adevărul e minciuna

Nedescoperită încă.

Echinocțiu de toamnă

Pe sub deal, pe lângă crame
Cu parfum de tulburel,
Turme-ntregi de epigrame
Cu un singur Păstorel.

Scrisoare pierdută

Și Cațavenci și Tipătești
Se mai zăresc pe-a vieții cale;
Păcat că nu mai întâlnești
Și-un Caragiale.

Zicătură

Pe la colțuri cu uluci

Merge-o vorbă nu prea nouă,
Că-ntre două nu te plouă;
Mulțumesc, dar te usuci.

La moartea unui „scaun”

Plâng în jurul lui cumnatul
Și cei patru fii în doliu,
Întristați că „răposatul”
N-a ajuns și el fotoliu.

Femeilor

De când îi știu iubirii mersul
V-am scris poeme de amor,
V-aș da și lira mea și versul,
Ba, chiar și dreptul de-autor!

LUMEA LUI LARCO

Început de an 2017

*

Transmit urarea pe o caldă rază,
Cu drag spre cei ce fac din „Vatră”
scut:

Să aibă în tot anul ce urmează
Belșug mai mult ca-n anul ce-a
trecut!

*

RONDEL ANIVERSAR

(Se dedică maestrului Mircea
Ionescu Quintus)

Îl felicit la centenar
Pe cel sus-pus în dinastie,
Al Ioneștilor făclie,
Epigramist ca el mai rar.

Îl știe-ntreaga Românie,
Comportamentu-i exemplar,
Îl felicit la centenar
Pe cel sus-pus în dinastie.

Iar lumânări din sfânt altar,
În tortul de pe farfurie,
Ca mâine îi vor arde,- o mie,
Dar azi pe Quintus, plin de har,
Îl felicit la centenar!

IARNA LA CEI DE LA ȚARĂ

Afară-i frig, în casă-i frig,
Cu toții stau în pat covrig,
Dar atmosfera se-ncălzește
Când despre bani se pomenește.

CHEFLIUL ȘI APA SFÎNȚITĂ

Nu-i ca un sfânt de pe catapeteasmă,

Dar credincios a fi se dovedește:
Smerit, de Bobotează bea agheasmă
Și-n restul zilelor ...se-aghesmuiește.

LUCEAFĂRULUI POEZIEI ROMÂNEȘTI

Tu luminezi o lume-ntunecată,
Dar e-o imagine ce clar surprinde;
Că-n viața asta veșnic zbuciumată
De unii nici lumina nu se prinde!

IANUARIE-CAPRICORN

Vorbe multe nu încap,
Capricornul e un țăp,
Uneori, întâmplător,
E și țăp ispășitor!

TEORIE ȘI PRACTICĂ

Pe-a demografiei rază,
Din liceu, dând curs iubirii,
Fata, cică demonstrează
Teoria înmulțirii.

MOȘ ION ROATĂ ȘI LEGEA FUNCİARĂ

Când am ajuns de-acum bătrân
Sunt, iată, pe pământ stăpân,

Dar te-aș ruga să-mi spui, stăpâne:
Cu tinerețea-mi cum rămâne?

GRIJĂ INTERNAȚIONALĂ

Descoperindu-ne pe hartă,
Străinii grija ne-o tot poartă,
Chiar suferă în clipe grele...
Când se căznesc să ne înșele.

GELOZIE

I-a spus nevastă-sa în pat
Că el e cel mai brav bărbat
Și s-a aprins ca o bujie:
Dar pe ceilalți de unde-i știe?

CÂNTĂREȚUL

*după Șt.O.Iosif, „Poezii”, Ed.
Minerva, București, 1978*

El n-ar dori să se ferească
De ochii lumii fără pată
Și nimeni să nu-l ocolească,
Vrea doar să-l știe lumea toată.

Să cânte permanent de mamă,
De cătanie, de cruzime,
Dar să se-ascundă când i-e teamă
De lege, prin pseudonime.

Când se întoarce de la gale,
Cântând de „inimă albastră”
Ori alte piese muzicale
Ar vrea aprecierea noastră.

Acasă-ajuns cu punga plină,
E vesel, numără lovele,
Iar mama sa adânc suspină:
Mai dă-le-ncolo de manele!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Revista este postată pe blog în format pdf. Poate citi oricine dorește!
<https://stefanteodorcabel.blogspot.ro/2017/01/revista-vatra-veche-nr-12.html>

Ștefan Teodor Cabel

Dragă Nicolae Băciut – că dacă m-aș adresa cu stimate domnule mi s-ar sterpezi dinții și nu te-aș simți atât de aproape pe cât doresc -, citesc numărul 12 pe 2016 al nebunii dimitale, revista *Vatra veche*, al nouăzecișisaselea în opt ani de viață revuistică și mă trezesc în fața unei încununări.

Dragă poete, iubite omule, nu suntem prieteni la cataramă, dar mă simt legat de domnia ta prin ceea ce faci cu atâta căinoșenie, dăruire și risipire. Am cincisprezece ani trăiți mai mult decât domnia ta și m-am risipit și eu în proiecte, considerate de nepăsători himere, și știu cât de rece e tăișul indiferenței, cât de incandescentă nebuna dorință de a impune – noi o știm - trăinicia și durabilitatea culturii. Simt că alunec în a deveni ditirambic, de aceea conchid: Dragă Nicolae Băciut, cred că știi și asta și dorești, lași urme, domnule și pentru aceasta te fericesc. Nu trăiești comod, știu, dar trăiești frumos.

Să fii sănătos și vesel cât vei putea de mult!

Ioan Groșescu

Dragă Nicolae,
Îți mulțumesc pentru gândul bun și cuvintele frumoase prin care ai însemnat în *Vatra veche* plecarea lui Romi și îți doresc un an bun plin de pagini scrise și de sănătate.
La mulți ani, cu prietenie,

Ana Blandiana

Stimate domnule Nicolae Băciut,
După mine, care am 88 de ani, vârstă de 60 de ani peste care ați pus piciorul, în decembrie trecut, e un mizilic. Poate mai important ar fi să numărăm miile de pagini pe care le-ați scris, prezența Dv. strălucită în vitrinele librăriilor și paginile dense de înțelepciune lăsate luna de luna în *Vatra veche*. Pentru asemenea ispravă vă felicit și mă aplec în față darului ce vi l-a dat Dumnezeu, pentru că anii au trecut și alții (cât mai mulți) vor veni,

opera Dv. de notorietate a rămas însă pentru vecie în arhive și mentalul contemporanilor, ceea ce va da un pașaport pentru posteritate, Timpul rămânând doar o noțiune curgătoare ce ne numără anii și nimic mai mult. Salutăm doar pe Nicolae Băciut ajuns la mijlocul drumului sau pavat cu imaginile unei lumi ce-și ascunde încă misterul Facerii și prefacerii.
Al Dumneavoastră admirator,

Constantin Hușanu
Iași

Vatra veche – 12 / 2016.

Vestitorul -

Ar fi frumos să las un semn
Pe-acest Arhipelag solemn –
Și-n locul lui – de mâna – scris - de pace -
Priviți ninsoarea albă... care tace...
7 ianuarie 2017
Cu deosebit respect,

Jianu Liviu-Florian

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru nr. 12/2016 și pentru interesantele materiale publicate! Citesc cu mare interes.

Sănătate, prosperitate și succese și pe mai departe. Al dv.,

Hans Dama

Stimate domnule Nicolae Băciut,
La mulți ani cu sănătate și bucurii și spor la scris în Noul An 2017.
Mulțumesc pentru revistă!

Claudia Voiculescu

Nicolae sau ION, mulți ca tine-n poligon, dar vremile-s cotoroante și n-avem destule gloanțe!

George Filip

Mulțumesc pentru revistă, stimate domn Nicolae Băciut. Felicitări tuturor celor care au contribuit la acest minunat număr!

Cu respect și prețuire,

Irina Lucia Mihalca

Stimate D-le Băciut,
Mulțumesc pentru revista, mi-a făcut mare bucurie să regăsesc, în nr 12 / 2016 aceeași diversitate și bogăție de materiale cu care ne-ați obișnuit! M-au emoționat semnele de prețuire pe care le-ați primit cu ocazia anului aniversar 60. M-a impresionat plecarea dintre noi a lui Romulus Rusan, am cu mine în Canada câteva din cărțile lui. Așa cum spuneți, când dispăre un prieten, pleacă și o părticică din noi cu el.
La Mulți Ani spiritului dv. nobil!

Cu preturie,

Veronica Pavel Lerner
Canada

Mulțumesc pentru posibilitatea lunară de a beneficia de 'lectura placută'.
La mulți ani, revistei și celor care îi dau viață. Cu stimă,

Ioan Mugurel Sasu

Bună ziua Domnule Băciut,
Vă mulțumim pentru revistă și vă dorim un an bun, cu sănătate și cu mult succes pentru revistă și pentru dv.. La Mulți Ani !

Alexandra și Mirel Scherer

La mulți ani! Cu binecuvântare.

+Serafim

Mulți ani, mulțumesc, cu prietenie veche,

Lucian Vasiliu
Junimea-Scriptor

Domnule Nicolae Băciut,
Am primit revista „Vatra veche”, nr. 12/2016. Un număr de ținută, cu teme importante, texte cu mesaj, scriitori pasionați, sinceri, generoși.
Mulțumesc pentru publicarea textelor trimise, onorat pentru acest demers. Am postat revista pe bloguri, sunt convins că este o revistă căutată, iar cei pasionați simt încurajarea pe care o lansați fiecărui scriitor care trăiește intens momentele speciale ale creației. Cordial,

C.Stancu

www.costyconsult.wordpress.com
www.constantinstancuscrib.wordpress.com

www.arhiveliterare.blogspot.ro
Mulțumim pentru revista *Vatra veche*, un număr foarte bogat și interesant că de fiecare dată. →

Atașez cele șase întrebări la care m-am gândit că ar merita să primească răspunsuri de la Dv. pentru ziarul *Lumina*, ziarul Patriarhiei.

Vă mulțumesc. Cu drag,

Daniela

O zi bună, prietene, și La mulți ani!
Am primit ultimul număr din revista pe care o faci, mulțumesc. Diseară voi citi cu plăcere și pe îndelete.

Îți trimit una dintre recentele emisiuni tv pe care le fac, să vezi despre ce e vorba. Am nevoie până mâine seară de o prezentare a revistei cu accent pe ultimul număr. Dacă poți să și filmezi un mesaj bine, dacă nu rămâne pe altă dată.

<https://www.youtube.com/watch?v=8wuCnFLxgcA&feature=youtu.be>

Dacă îmi trimiți doar în scris atunci să fie 2-3 pagini A4, să vorbesc câteva minute.

Îți mai atașez un material de publicare, al meu, *Între tăcerile lui Dumnezeu și pălăvrăgeala umană*, care face parte dintr-o carte care va apare anul ăsta. Te îmbrățișez cu mare drag, al tău confrate,

George Terziu

Dragă Nicolae,

Am primit și revista *Vatra veche*, nr.1- 2017. Felicitări și viață lungă revistei tale. (...)

Cu prietenie,

Mariana Pândaru-Bârgău

Mulțumesc, cu urări bune pentru noul an,

acad. Ionel Haiduc

Vatra veche se poate citi și pe:

https://issuu.com/emanuel pope/docs/vatra_veche_12__2016_bt

Emanuel Pope

Domnule Tiz, Felicitări pentru modul cum ați încheiat anul trecut (și cu o revista de mare ținută, și cu îndrăzneala de a intra în rândul sexagenarilor), mulțumesc că mi-ați facilitat căldura lecturii pe un ger năprasnic și va urez, tuturor "vechivetriștilor", bune împliniri și binefăcătoare creații în anul ce-a luat startul.

Nicolae Rotaru

Felicitări pentru jubileu, mult stimat domnule Nicolae Băciut. Vă doresc sănătate, succes și inspirație pentru revista dv. minunată. Se vede că faceți foarte mult pentru literatura română de azi.

Cc prețuire,

Ognean Stamboliev,
PEN Bulgaria

Am aflat din revistă că Nicolae Băciut face 60 le ani. Mă alătur celorlalți: la mulți ani!

Ștefan Doru Dăncuș

Vă mulțumesc pentru mesaj. Vă mulțumesc pentru revista *Vatra veche*.

O voi parcurge... atunci când bunul Dumnezeu, va vrea să mă fac bine.

Sunt foarte bolnavă, și-mi trebuie timp de recuperare. Maica Domnului să vă dea sănătate, și să va apere de tot răul. Cu admirația și prețuirea mea.

Constanța Abălașei

Mulțumesc, domnule Băciut, Revista dv. deschide orizonturi noi culturii române, diversificate și în plin avant modern. Doamnei Diana Dobriță Bilea îi sunt recunoscătoare pentru „arta” domniei-sale de a descoperi „durerile înăbușite” ale unor neamuri intenționat marginalizate cândva, de curând... La cenaclul literar „M. Sadoveanu” din Constanța, cenaclu care își desfășoară activitatea în slujba culturii române în cadrul Muzeului Marinei Române sub coordonarea mustind de talent literar - umoristic al domnului Aurel Lăzăroiu (recent a dăruit României cartea operelor membrilor contemporani - „Urme”) pe 12 ian. 2017 se va desfășura activitatea dedicată memoriei Poetului -Luceafăr, și cu un recital de text tradus în limba tătară crimeeană. Cu deosebită stimă,

scriitoarea Güner Akmolla

Mulțumim! și felicitări pentru frumoasa dumneavoastră revistă!(...)

Ionela Tiron

Mulțumesc pentru revistă, domnule Nicolae Băciut! Vă citim cu drag, Cu apreciere,

Ben Todică

Mulțumiri pentru revistă, considerație pentru ce faci, sănătate și putere de muncă pentru a continua admirabilă ta slujire a simțirii românești. Cu drag,

Titus

Vă mulțumesc pentru revistă, Domnule Nicolae Băciut.

Sunt în pregătirea unui volum selectiv de poeme. Vă trimit și dvs. două texte. În pregătire am și un volum de REFLECȚII , pentru a cărui publicare m-am gândit la editura dv..

Stimate domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei „Vatra veche” online și vă

privesc cu multă admirație, pentru nobila și deloc ușoara misiune de a susține cultură și literatură română, contra tuturor opreliștilor din zilele noastre și prin încurajarea tuturor celor care scriu românește și cred în destinul literaturii.

Cu deosebită considerație,

Corneliu Vasile

Stimate domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc mult pentru trimiterea constanța a revistei *Vatra veche* și vă felicit pentru monumentalitatea spirituală pe care i-o conferiți, odată cu fiecare număr editat! (...)

Cu stimă,

Petru Birău

La mulți ani, domnule Nicolae Băciut, dumneavoastră și revistei *Vatra veche*, pe care o răsfoiesc cu mare drag de câte ori o primesc! Vă mulțumesc mult!

Luminița Tcacenco

Vă mulțumesc, d-le Băciut, pentru acest număr nou din revista *Vatra veche*. Bună ca de obicei, captivantă, găsești articole din multe doomenii ale culturii universale. O seară bună, un week-end minunat!

Nicolette Orghidan

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Am primit nr. 12/2016 al revistei „Vatra veche”, în care am descoperit, cu o mare surprindere, comentariul domnului Corneliu Vasile la ultima mea carte, „Marin Preda. Anii formării intelectuale (1929-1948)”.

Vă mulțumesc din suflet, pentru revistă și pentru publicarea acestei cronici, și vă rămân extrem de îndatorat.

Vă rog, totodată, să primiți aprecierile mele pentru excelenta Dumneavoastră revistă „Vatra veche” și pentru toată activitatea desfășurată în plan literar și cultural. Să aveți în continuare puterea de a împlini noi fapte și proiecte, cu aceeași dăruire, stăruință și responsabilitate pe care vi le apreciez de atâția ani! Încă o dată, cu toată grațitudinea și o prețuire deosebită,

Stan V. Cristea

Va mulțumesc frumos pentru revista, un număr bogat și interesant! Alături urările și gândurile mele bune celor adresate D-voastră de către prieteni, colaboratori și cititori!(...)

Sânziana Batiște

Repetate mulțumiri pentru revista pdf, în așteptarea revistei tipărite... Felicitări pentru tot ceea realizați și ne oferiți cu profesionalism și cu generozitate. Vă doresc mulți, sănătoși și fructuoși ani, dublându-i pe cei pe care i-ați împlinit.

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
La mulți ani, sănătate și noi realizări în anul, în care am intrat!

Confirm primirea revistei, nr. din decembrie 2016.

Am citit cu găgăuzii. Aștept continuarea povestirii.

Și alte materiale.

Va mulțumesc. Cu respect,

A.P.

Stimate Domnule Nicolae Băciut, în primul rând, vă urez La Mulți Ani! În al doilea rând, am o surpriză, zic eu agreabilă: un amplu interviu cu o excelentă poetă și, totodată, o admiratoare a Dv. - Mihaela Aionesei. Sper să vă placă și să apară în excelenta publicație "Vatra Veche" pe care o păstoriți cu har și pe care o citește de fiecare dată cu mare interes. Numai bine vă doresc și noi împliniri profesionale.

Horia C. Deliu

Dragă *Vatra veche*,

Îți doresc să dăinuiești mulți ani de acum încolo și să ne ții la curent cu cine am fost, cu cine suntem și cu cine vom fi în viitor!

Ioan Tarța

Am văzut sumarul numărului în curs de apariție al revistei "Vatra veche" și am găsit atât cronică domnului Chelaru la cartea mea, cât și cronică mea la cartea doamnei Guner Akmolla. Încă nu-mi revin din surpriză, ați publicat-o imediat (pe cea a domnului Chelaru), sunteți cel mai bun Om pe care l-am cunoscut! Va mulțumesc cu inima.

Diana Bîlea

Întrucât sunt sigură că mesajul de mai jos pe care vi l-am trimis zilele trecute s-a pierdut printre numeroasele e-mailuri pe care le-ați primit de sărbători, vi-l retrimite, rugându-vă să mă iertați în cazul în care l-ați citit deja (nu știu răspunsul dvs.!). Chiar urăsc să fiu insistență, of, Doamne!

Vă mulțumesc pentru delicatețe!

Mulțumindu-vă și eu pentru caldele urări, stimate domnule Nicolae Băciut, dar și pentru frumoasa și rodnică noastră colaborare din anul 2016, vă mărturisesc că la sfârșitul acestui an mi-a apărut cel de-al patrulea roman (la Ed. Ex-Ponto, Constanța).

Oameni dragi mie, niște îngeri de fapt, precum doamna Rodica Lăzărescu și domnul Marius Chelaru, m-au ajutat scriindu-mi cronici (la acest din urmă roman) care trebuie să apară până în februarie 2017 (știți că intenționez să-mi depun dosarul la USR în martie 2017). L-am întrebat pe domnul Marius Chelaru dacă îmi permite să trimit spre publicare cronică domniei sale la „Vatra veche” și a fost perfect de acord. Va rog mult, mult, mult de tot, ar putea să apară în numărul din februarie?

Nu voi reuși niciodată să vă mulțumesc îndeajuns pentru tot ce faceți pentru mine, om „îngerit”!!! Cu prețuirea dintotdeauna,

Diana Dobriță Bîlea

La mulți ani, maestre Nicolae Băciut. Vă doresc ca anul care tocmai își deschide aripile, să vă aducă zbor liric lin, sănătate trupească și împlinire în suflet. Să aveți realizări spirituale și nu numai, alături de cei dragi.

Vă scriu acum, la început de an, cu două rugăminți. Prima se referă la un abonament pe care doresc să-l fac, pe un an de zile, la revista pe care o redactați și conduceți. Dacă puteți să îmi scrieți cum să procedez pentru a face acest abonament, unde să trimit banii și ce sumă, aș fi tare bucuroasă. Cea de a doua rugămințe este referitoare la o cronică scrisă de doamna profesor Guner Akmolla, pe care dumneavoastră deja o cunoașteți și care a mai publicat în paginile revistei dumneavoastră. Cronică este scrisă cu referire la cartea mea de versuri "Semantica luminii", pe care am trimis-o la redacție în luna decembrie și care este editată la editura Ex Ponto, în 2016, sub directă îndrumare a directorului de redacție, domnul Ovidiu Dunăreanu.

Sper ca recenzia doamnei profesoare să găsească ecou și să fie destul de bine construită pentru a fi publicată în paginile prestigioasei reviste *Vatra veche*.

Am atașat, la finalul mailului, atât cronică cât și o fotografie a cărții.

Vă mulțumesc pentru răbdare și aștept cu drag un răspuns vizavi de rugămințile mele.

Cu respect și prețuire,

Mihaela Meravei

Mulțumesc frumos pentru revista "Vatra veche", care atinge excelența, prin fiecare număr! (...)

Maria Stoica

Felicitări multiple! Fiecare revistă în sine este deosebită!

Nicolae Doftoreanu

Stimate Nicolae Băciut foarte frumos că ne-am revăzut în cadrul acelor clipe minunate la Festivalul Eminescu de la Drobeta Turnu Severin. Răstignit cu peste atâtea lucruri care m-au așteptat nerăbdătoare (revista la care deja lucrez, datorii față de o antologie pentru Timișoara capitală europeană, Craiova, o antologie de proporții „Banatul în memoria clipei” care urmează să apară în luna martie la Editura „Libertatea”), nu am uitat de generoasă ta invitație de ați trimite pentru minunata „Vatra veche”/nouă, un poem pentru prima pagină. Ghinionul meu este că nu m-am lămurit pentru care număr lunar și de aceea va trimite patru poezii („Spirală cercului”, „Așa este - viceversa”, „Imagine cosmică” și „Biciul ferecat în cruci”) pentru ca să puteți alege ceea ce sper să se încadreze în imaginea arhitecturală a redactorului „răspunzător”, așa îi plăcea să semneze Vasile/Vasko Popa.

Ție și doamnei Codruța, toate cele bune și multe salutări din Novi Sad.

Ioan Baba

P.S. Am atașat și câteva fotografii primite de la domnul Marian Bobiți.

Stimate Domnule Băciut,

Mii de mulțumiri pentru revistele pe care le-am primit. Excelente materialele, informațiile și structurarea lor!

Atașez cronică unui volum de poezii, a cărei publicare rămâne la aprecierea Dv.

Vă doresc sănătate și mult spor în tot ceea ce realizați cu efort, cu pasiune și cu evident profesionalism.

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Stimate domnule Băciut,

Astăzi am vorbit cu Suzana și mi-am dat seama că s-a strecurat o neînțelegere din partea mea. Am

crezut că aveți nevoie de o imagine eventual două pentru a ilustra articolul scris de Suzana Fântânariu, în urmă discuției cu ea am înțeles că ar fi trebuit să trimit mult mai multe imagini necesare pentru a ilustra un număr al revistei *Vatra veche*. Îmi cer scuze pentru eroare.

Îmi face o deosebită onoare și bucurie faptul că veți publica lucrările mele și sper să vă placă. Voi trimite prin we. transfer mai multe lucrări din care să alegeți ceea ce vi se pare mai potrivit. cu stimă,

Atena Simionescu

Mulțumim! Și felicitări pentru frumoasa dumneavoastră revistă! Vă dorim un An Nou 2017 cu multe realizări! Sănătate și bucurie!

Ionela Tiron

Bună seara, Domnule Băciut, Vă mulțumesc tare mult pentru revistă. Ca întotdeauna, este o bucurie să o citesc. Vă admir pentru puterea și pasiunea cu care trudiți la acest proiect, dar nu doar pentru asta. Toate bune Doamnei Codruța. Îmbrățișări pentru toți cei dragi dvs.

Melania

Mulțumesc pentru posibilitatea lunară de a beneficia de 'lectură plăcută'. La mulți ani, revistei și celor care îi dau viață. Cu stimă

Ioan Mugurel Sasu

Sunt o nouă autoare, am publicat un român în America și de 2 luni l am scos și în România. Cum probabil bănuieți, am mare nevoie de publicitate și mă întrebăm dacă ați accepta să-mi public la dumneavoastră câteva fragmente? Sunt plecată de 20 de ani din țară și nu știu exact demersurile pe care ar trebui să le fac. Mă puteți ajuta cu un răspuns, vă rog? Mulțumesc anticipat Vă mulțumim din suflet pentru superba dvs. revistă. Sunteți unici în promovarea culturii adevărate românești. Cu deosebit respect,

Viorel Nicula
California, USA

Mulțumesc mult, Domnule Băciut! Felicitări pentru încă un număr de revistă dens și emoționant. Atâtea evocări de scriitori intrați în memorie și în sufletul nostru de iubitori de carte!

Mulțumiri pentru că nu permiteți să rămână îngropați acolo, și pentru că îi cultivați pentru noi!

Gabriela

Cu tot dragul, doresc să vă însoțească succesul tot restul vieții. Sunt mândră că v-am cunoscut, ca simplu cititor, care a descoperit în scrierile dv cuvinte și expresii specifice zonei noastre.

Ileana Diaconescu

Domnule Băciut, Va felicit pentru cuprinsul și ținuta revistei dumneavoastră și, mai ales, pentru constanta promovare a valorilor românești culturale, creștine și istoric-naționale. Din acest număr, integral interesant, m-a impresionat îndeosebi lacrima în amintirea lui Nicolae Labiș, un poet pe care-l apreciez și despre care am scris în mai multe rânduri, relevându-i valoarea și modernitatea.

Cu prietenie și urări de bine în noul an,

Paul Dugneanu

Revista e foarte frumoasă! Succes și alese mulțumiri!

Atena Simionescu

La mulți ani într-o poezie și cultură românească, Nicolae Băciut! Versurile alintătoare de pe frontonul acestui edificiu numit Vatra nr. 12 m-au emoționat în mod deosebit. Versuri în tangaj potolit în căutare de echilibru și armonizare pe undele anilor (trecuți, viitori?)... La răsărit, la apus? Cine știe?

Bun interviul cu Paul Goma, dar se termină brusc. Urmează continuarea în alt număr? La Constantin Cubleşan nu știi niciodată unde sfârșește analistul literar și unde începe povestășul. Oricum, ei se întâlnesc admirabil în opera lui Agârbiceanu. Rodica Lăzărescu dezvoltă un angajament extrem de vibrant cu prefacerile scrisului. Ar mai fi multe de spus, de remarcat, de admirat... Deocamdată mă opresc aici. Felicitări pentru acest număr.

Adrian Țion

Mulțumesc frumos pentru revistă!

Vasile Băcu,
Cernăuți

Vă mulțumim pentru revistele trimise și vă dorim să aveți un an binecuvântat!

Maica Alexia

Atena Elena Simionescu, Atelier de creație (carte obiect)

Regulamentul Concursului de debut al Editurii „Caiete Silvane”

Editura Caiete Silvane, editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj, organizează concursul anual de debut, ediția 2017, cuprinzând următoarele secțiuni: Poezie; Proză; Critică și istorie literară; Eseu.

Manuscrisele, în limba română, participante la concurs vor fi expediate, cel târziu până în 15 februarie 2017, în format electronic (pdf sau doc) pe adresele caietesilvane@yahoo.com sau office@caietesilvane.ro sau prin poștă, în format printat, însoțite de varianta în format electronic, la adresa Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Zalău, Piață 1 Decembrie 1918, nr. 11 (cu mențiunea pe plic pentru Concursul de debut al Editurii „Caiete Silvane”). Manuscrisele trebuie să aibă: cele de poezie, maxim 50 de pagini (format A4, corp de literă 12), cele de proză/critică literară/istorie literară, maxim 400.000 de semne, iar cele de eseu maxim 300.000 de semne.

Lucrările declarate câștigătoare (de un juriu format din personalități ale lumii literare) vor fi anunțate la Zilele revistei „Caiete Silvane” (17-18 martie 2017) și vor fi publicate la Editura „Caiete Silvane” până la ediția următoare a Zilelor menționate. Sunt acceptate și manuscrise ale autorilor care au fost incluși anterior în antologii sau au publicat în volume colective.

Premiile concursului constau exclusiv în publicarea volumelor (la cele patru categorii menționate).

Relații suplimentare pot fi obținute la telefon 0724570646 sau prin email la adresele: caietesilvane@yahoo.com; office@caietesilvane.ro.

Puls

Eminesciana - 2017

Afiș cultural

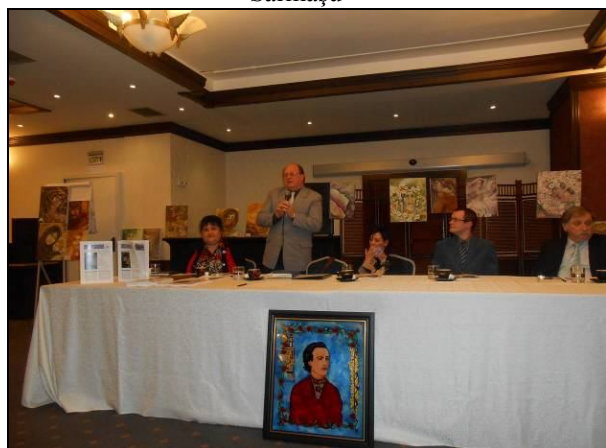
Orșova

Reghin

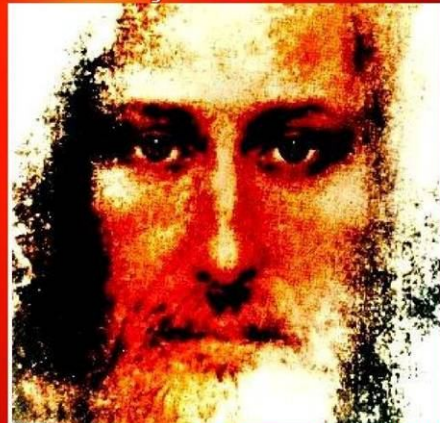

Sărmașu

Sighișoara

Ziua Națională a Culturii

"Nu credeam să-nvăț a muri vreodată"

Recital liric
Nicolae Băciut

Reghin, 15 ianuarie 2017, ora 12,00

Biserica „Înălțarea Domnului”

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș
Biblioteca Orașenească "Liviu Rusu", Sărmașu
Reuniunea Culturală "Trecut-au ani"

"Să ne împrietenim cu Eminescu"

Recital liric
Nicolae Băciut

Sărmașu, 15 ianuarie 2017, ora 15,00

Biblioteca Orașenească "Liviu Rusu", Sărmașu

OCHIUL CICLOPULUI

Atena Elena Simionescu, Gânduri în noapte Ciclul personaje (gravură color- tehnică mixtă)

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

MIHAI BANDAC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Titus Suciu, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brîndușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

